

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΑΘΗΝΩΝ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
εισ. 81419
Αρ.
ταξ.

**ΠΟΛΙΤΙΚΟΙ ΚΥΚΛΟΙ ΩΣ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΤΙΚΟΣ ΠΑΡΑΓΟΝΤΑΣ ΤΗΣ
ΑΝΕΡΓΙΑΣ: ΕΛΛΑΔΑ 1960-2006**

ΛΟΥΖΙΑ ΤΡΟΥΠΗ

**Διατριβή υποβληθείσα προς μερική εκπλήρωση
των απαραιτήτων προϋποθέσεων
για την απόκτηση του
Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδίκευσης**

Αθήνα

Ιανουάριος 2007

**ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ**

0 000000 606882

Εγκρίνουμε τη διατριβή της ΛΟΥΙΖΑΣ ΤΡΟΥΠΗ

Α. Μιαούλη

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

Α. Φιλιππόπουλος

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

31-01-2007

Ευχαριστίες

Τις θερμότερες ευχαριστίες μου θα ήθελα να εκφράσω στην καθηγήτρια N.

Μιαούλη, η οποία ανέλαβε την επίβλεψη της παρούσας διατριβής, για την καθοδήγηση και την πολύτιμη βοήθειά της, όσο και για την υποστήριξή της και την εποικοδομητική συνεργασία που είχαμε, καθώς και στον καθηγητή A. Φιλιππόπουλο για την επιστημονική συμβολή του.

Επιπλέον, θα ήθελα να ευχαριστήσω το I.K.Y., το 'Ιδρυμα Χαλκιόπουλου, την Τράπεζα Κύπρου και το τμήμα Οικονομικής Επιστήμης για τις υποτροφίες που μου χορήγησαν κατά τα χρόνια των σπουδών μου, προπτυχιακών και μεταπτυχιακών.

Τέλος, ένα μεγάλο ευχαριστώ θα ήθελα να πω στους γονείς μου, Ήλια και Διονυσία, και στην αδελφή μου, Μαρία, για την αμέριστη αγάπη και υποστήριξή τους όλα αυτά τα χρόνια.

ΙΩΑΝΝΙΝΑ

ΕΛΛΑΣ

ΕΛΛΟΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΥΠΟΥΡΓΑ ΤΑ ΔΙΑΡΑΦΑΝΙΑ ΤΗΝ ΔΙΑΤΗΣΙΟΝ ΕΥΧΑΙΡΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΕΛΛΑΣ

**Economists must not only know their economic models,
but also understand politics, interests, conflicts, passions
-the essence of collective life.**

Alejandro Foxley, Chilean Minister of Finance.

Ι. Μακροεπιχειρησιακή

ΙΙ. Επαγγελματική πρακτική στην Ελλάδα

ΙΙΙ. Οικονομικό Κέντρο

Ι. Επαγγελματική πρακτική στην Ελλάδα: Από την ακαδημαϊκή στην πρακτική

ΙΙ. Οικονομικό Κέντρο: Η πρακτική στην ακαδημαϊκή

ΙΙΙ. Οικονομικό Κέντρο: Η πρακτική στην ακαδημαϊκή

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....8

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....10

ΜΕΡΟΣ Ι

ΘΕΩΡΗΤΙΚΑ ΥΠΟΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΠΙΔΡΑΣΗΣ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΚΥΚΛΩΝ

ΣΤΗΝ ΑΝΕΡΓΙΑ

1. Ανεργία

1.1. Το πρόβλημα της ανεργίας στην Ευρώπη και τις Ηνωμένες

Πολιτείες: πορεία και χαρακτηριστικά της ανεργίας.....15

1.2. Βασικοί προσδιοριστικοί παράγοντες της μεταβλητότητας
της ανεργίας.....18

2. Πολιτικοί Κύκλοι

2.1 Πολιτικοί κύκλοι και Θεωρία Πολιτικής Οικονομίας23

2.2 Πολιτικοί Κύκλοι και Ανεργία.....24

3. Εκλογικοί ή Καιροσκοπικοί Πολιτικοί Κύκλοι (Opportunistic Political

Business Cycle)

3.1 Εμπειρικές ενδείξεις για την ύπαρξη κινήτρων

καιροσκοπικής συμπεριφοράς.....30

3.2 Εμπειρικές ενδείξεις για την ύπαρξη εκλογικών κύκλων.....31

3.3 Υποδείγματα Παραδοσιακών Εκλογικών Κύκλων.....32

3.3.1 *Η ανταλλακτική σχέση ανεργίας-πληθωρισμού*.....32

3.3.2 *Η υπόθεση της Ατελούς Πληροφόρησης*.....36

3.3.3 *Προβλέψεις και κριτική των Παραδοσιακών Εκλογικών Κύκλων*.....36

3.3.4 *Οικονομετρική ανάλυση του Εκλογικού Πολιτικού Κύκλου και ερμηνεία των
αποτελεσμάτων*.....39

3.4 Υποδείγματα Ορθολογικών Εκλογικών Κύκλων (Ασύμμετρης

Πληροφόρησης).....42

3.4.1 *Η υπόθεση της Ασύμμετρης Πληροφόρησης*.....43

3.4.2 *Κριτική των υποδείγματος των Ορθολογικών Εκλογικών Κύκλων*.....45

3.4.3 Υποδείγματα εκλογικών πολιτικών κύκλων στα μέσα δημοσιονομικής πολιτικής	45
3.4.4 Κριτική υποδείγμάτων εκλογικών πολιτικών κύκλων στα μέσα δημοσιονομικής πολιτικής	47
4. Κομματικοί Πολιτικοί Κύκλοι (Partisan Political Business Cycles)	
4.1 Υποδείγματα Παραδοσιακών Κομματικών κύκλων	51
4.1.1 Κυκλική Εναλλαγή των κομμάτων στην εξουσία	51
4.1.2 Κριτική των υποδείγματος των Παραδοσιακών Κομματικών Κύκλων	54
4.2 Υποδείγματα Ορθολογικών Κομματικών κύκλων	55
4.2.1 Η Εκλογική Αβεβαιότητα	55
4.2.2 Κριτική των Ορθολογικών Κομματικών Κύκλων	58
4.2.3 Το Υπόδειγμα της Δυναμικής συμπεριφοράς της ανεργίας	60
4.2.4 Το Υπόδειγμα των διαχρονικά μεταβαλλόμενων στόχων	60
4.2.5 Οικονομετρική ανάλυση του Κομματικού Πολιτικού Κύκλου και ερμηνεία των αποτελεσμάτων	64
5. Μικροοικονομικά ζητήματα	
5.1 Επιδόματα ανεργίας και Φορολόγηση ως μέσο χρηματοδότησης	67
5.2 Εργασιακές Σχέσεις και Εργατικές Ενώσεις	69
5.3 Σύνθεση των Δημοσίων Δαπανών	71

ΜΕΡΟΣ ΙΙ

ΥΠΟΔΕΙΓΜΑ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΚΥΚΛΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΣ

6. Πολιτικοί κύκλοι στην Ελλάδα

6.1 Το πρόβλημα της ανεργίας στην Ελλάδα: πορεία και χαρακτηριστικά της ανεργίας.....	74
6.2 Σύντομη ιστορική αναδρομή.....	76
6.3 Πολιτικές Εξελίξεις στην Ελλάδα κατά την περίοδο 1960-2006.....	78
6.4 Το καθεστώς συναλλαγματικών ισοτιμιών στην Ελλάδα κατά την περίοδο 1960-2006.....	83
6.5 Δομή και στόχοι του υποδείγματος για την Ελλάδα 1960-2006.....	85
6.6 Το Υπόδειγμα.....	89

6.6.1 Βασικές υποθέσεις του υποδείγματος.....	89
6.6.2 Καθορισμός του (ονομαστικού) μισθού και της απασχόλησης.....	91
6.6.3 Οι στόχοι των πολιτικών κομμάτων για την ανεργία και τον πληθωρισμό.....	95
6.6.4 Προσδιορισμός του πληθωρισμού ισορροπίας υπό καθεστώς ελεύθερα κυμαινόμενων συναλλαγματικών ισοτιμιών.....	97
6.6.5 Προσδιορισμός του πληθωρισμού ισορροπίας υπό καθεστώς σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών.....	99
6.7 Οικονομετρική διερεύνηση του υποδείγματος: Ελλάδα 1960-2006.....	100
6.7.1 Οικονομετρική εξειδίκευση του υποδείγματος.....	100
6.7.2 Καθεστώς Συναλλαγματικών Ισοτιμιών: Εκτιμήσεις για την Ελλάδα 1960-2006.....	106
6.7.3 Καθεστώς Συναλλαγματικών Ισοτιμιών, Πολιτικές Παρατάξεις και Εκλογές: Εκτιμήσεις για την Ελλάδα 1960-2006.....	109
6.7.4 Βασικά Εμπειρικά αποτελέσματα για την Ελλάδα 1960-2006.....	119
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	123
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....	127
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	133

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στην παρούσα εργασία, αρχικά αναφέρουμε την πορεία και τα ποσοστά ανεργίας των κυριότερων χωρών, καθώς και τους κυριότερους παράγοντες που ως τώρα έχουν αναφερθεί και επηρεάζουν την ανεργία. Ωστόσο, οι κύριοι αυτοί προσδιοριστικοί παράγοντες, στους οποίους έχει παραδοσιακά αναζητηθεί η ερμηνεία για την πορεία και κυρίως την άνοδο και εμμονή της ανεργίας σε υψηλά επίπεδα μετά την πρώτη πετρελαϊκή κρίση του 1973, δεν μπόρεσαν να ερμηνεύσουν τα μακροχρόνια υψηλά ποσοστά ανεργίας που παρατηρούνται σε πολλές χώρες του Ο.Ο.Σ.Α. καθώς και τη διαφορετική εξέλιξη που ακολούθησε το ποσοστό ανεργίας στις διάφορες χώρες.

Για το λόγο αυτό, αναπτύχθηκε η θεωρία των πολιτικών κύκλων η οποία εξετάζει τους κύκλους των οικονομικών μεγεθών, ανάμεσά τους και το ποσοστό ανεργίας, ως συνέπεια της καιροσκοπικής συμπεριφοράς της εκάστοτε κυβέρνησης που βρίσκεται στην εξουσία (Εκλογικοί Πολιτικοί Κύκλοι) και της εναλλαγής στην εξουσία κομμάτων με διαφορετικούς μακροοικονομικούς στόχους (Κομματικοί Πολιτικοί Κύκλοι). Εισάγονται, δηλαδή, οι πολιτικοί θεσμοί και οι πολιτικές συγκρούσεις ανάμεσα στους προσδιοριστικούς παράγοντες που ευθύνονται για τις κυμάνσεις των μακροοικονομικών μεταβλητών.

Μέσα στα πλαίσια αυτής της ανάλυσης διαπιστώνεται ότι ο πολιτικός ανταγωνισμός μεταξύ των πολιτικών κομμάτων είτε για την κατάκτηση της εξουσίας (Εκλογικοί Κύκλοι) είτε για την επικράτηση της ιδεολογίας τους (Κομματικού Κύκλοι) -είτε για την επίτευξη και των δύο στόχων- μπορεί να αποτελέσει πηγή οικονομικών διακυμάνσεων. Φανερώνει, δηλαδή, την ύπαρξη ενός πολιτικά κινούμενου κύκλου στα οικονομικά μεγέθη, ανάμεσά τους και η ανεργία.

Η διατύπωση όλων των θεωρητικών υποδειγμάτων πολιτικών κύκλων γίνεται στην εργασία αυτή με στόχο την κατανόηση όλων των δυνατών τρόπων με τους οποίους η πολιτική πραγματικότητα μπορεί να προκαλέσει πολιτικά κινούμενους κύκλους στο ποσοστό της ανεργίας. Μελετώντας τους θεωρητικούς μηχανισμούς που μέχρι σήμερα έχουν αναπτυχθεί για να ερμηνεύσουν τον τρόπο που οι πολιτικοί κύκλοι, μέσω της συμπεριφοράς των πολιτικών φορέων, επιδρούν πάνω στην ανεργία και τις άλλες οικονομικές μεταβλητές, μπορούμε να διακρίνουμε τέσσερις διαφορετικές προσεγγίσεις: Παραδοσιακοί Εκλογικοί Κύκλοι και Ορθολογικοί Εκλογικοί Κύκλοι, Παραδοσιακοί Κομματικοί Κύκλοι και Ορθολογικοί Κομματικοί Κύκλοι. Συνοψίζοντας τις κυριότερες εμπειρικές και οικονομετρικές μελέτες ελέγχουμε την

ερμηνευτική δύναμη των υποδειγμάτων αυτών και διαπιστώνουμε πως η θεωρία αντικατοπτρίζει αρκετά καλά την πραγματικότητα (με τα μεταγενέστερα υποδείγματα να διατυπώνουν εναλλακτικές και ακόμη πιο ρεαλιστικές υποθέσεις) και μας βοηθά να κατανοήσουμε και να ερμηνεύσουμε την πραγματικότητα, καθώς και να προβλέψουμε τις πολιτικοοικονομικές επιλογές των πολιτικών παρατάξεων.

Στο τέλος της παρούσας εργασίας, μελετάμε και διερευνούμε εμπειρικά την επίδραση των πολιτικών κύκλων στην ανεργία για την περίπτωση της Ελλάδας. Το υπόδειγμα που ακολουθούμε συνδυάζει την εφαρμογή της θεωρίας των ορθολογικών κομματικών πολιτικών κύκλων με το υπόδειγμα των συναλλαγματικών ισοτιμιών με δεδομένα από την ελληνική οικονομία από το 1960 έως σήμερα, συνυπολογίζοντας την αλληλεπίδραση μεταξύ των εργαζομένων που καθορίζουν το ύψος των μισθών και της κυβέρνησης.

Τα εμπειρικά αποτελέσματα για την Ελλάδα υποδεικνύουν πως οι ιδεολογικές διαφορές των κομμάτων λαμβάνονται υπόψη και συνυπολογίζονται στις διαπραγματεύσεις για τους ονομαστικούς μισθούς από τους (ορθολογικούς) εργαζόμενους και συνεπώς ασκούν επίδραση στον ρυθμό πληθωρισμού. Οι διαφορές αυτές δεν λαμβάνονται υπόψη υπό καθεστώς σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών, καθώς το κυβερνών κόμμα δεν μπορεί μέσω της νομισματικής και συναλλαγματικής πολιτικής να επηρεάσει τον πληθωρισμό. ‘Ετσι, η μεγαλύτερη αποστροφή των σοσιαλιστών προς την ανεργία καταλήγει σε έναν ρυθμό πληθωρισμού κατά 5 ποσοστιαίες μονάδες υψηλότερο από ότι με ένα συντηρητικό κόμμα, που έχει μεγαλύτερη απέχθεια στον πληθωρισμό. Ωστόσο, η διαφορά αυτή δεν μεταφράζεται σε μείωση της ανεργίας, η οποία παραμένει ανεξάρτητη από την ταυτότητα του κόμματος που βρίσκεται στην εξουσία και ανεξάρτητη από τις εκλογές. Συνεπώς, οι προτιμήσεις των κομμάτων προσδιορίζουν τον ρυθμό πληθωρισμού, αλλά δεν μπορούν να επηρεάσουν συστηματικά πραγματικές μεταβλητές, όπως το ποσοστό ανεργίας, ενώ η μη-ικανότητα της κυβέρνησης να δεσμευτεί αξιόπιστα για το ρυθμό πληθωρισμού καταλήγει σε εμμονή του πληθωρισμού.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στις σύγχρονες κοινωνίες, η εργασία και η συμμετοχή στην παραγωγική διαδικασία εμφανίζονται ως ύψιστο ηθικό αγαθό και αναφαίρετο συνταγματικά κατοχυρωμένο δικαίωμα. Αντίθετα με τις παλιότερες εποχές, όπου το νοικοκυριό ήταν παραδοσιακά οργανωμένο και είχε οικονομική αυτάρκεια, η ανεργία εμφανίζεται ως πρόβλημα κατά τους νεότερους χρόνους, οπότε και επικρατεί η βιομηχανική οργάνωση της παραγωγής. Η άνοδος αρχίζει την δεκαετία του 1970 και συνεχίζεται στις αρχές της δεκαετίας του 1980 μέχρι και τα μέσα της δεκαετίας του 1990. Το ποσοστό ανεργίας στις χώρες της Ευρώπης ακολούθησε την πιο έντονα ανοδική πορεία από 2,6% πριν το 1969 σε 11% το 1996, πορεία που συνεχίζεται μέχρι σήμερα (Bean 1994).

Η εύρεση εξήγησης για την πορεία της ανεργίας, και κυρίως την άνοδο και εμμονή της σε υψηλά επίπεδα μετά την πρώτη πετρελαϊκή κρίση του 1973, έχει απασχολήσει σημαντικά την βιβλιογραφία. Τα κύρια αίτια έχουν παραδοσιακά αναζητηθεί στην έλλειψη ενεργού ζητήσεως, στις ακαμψίες, τους νομικούς θεσμούς, τα επιδόματα ανεργίας, τη δύναμη των εργατικών ενώσεων κ.λ.π.

Ωστόσο, οι αιτίες αυτές δεν μπόρεσαν να ερμηνεύσουν τα μακροχρόνια υψηλά ποσοστά ανεργίας που παρατηρούνται σε πολλές χώρες του Ο.Ο.Σ.Α. καθώς και τη διαφορετική εξέλιξη που ακολούθησε το ποσοστό ανεργίας στις διάφορες χώρες. Για το λόγο αυτό, αναπτύχθηκαν μελέτες που εξέτασαν τους κύκλους των οικονομικών μεγεθών (ανάμεσά τους και το ποσοστό ανεργίας) ως συνέπεια της μεταβλητότητας των μακροοικονομικών πολιτικών των κομμάτων που ασκούν εξουσία και της εναλλαγής στην εξουσία κομμάτων με διαφορετικούς μακροοικονομικούς στόχους. **Εισάγονται, δηλαδή, οι πολιτικοί θεσμοί και οι πολιτικές συγκρούσεις ανάμεσα στους προσδιοριστικούς παράγοντες που ευθύνονται για τις κυμάνσεις των μακροοικονομικών μεταβλητών.**

Στα δημοκρατικά καθεστώτα ένας από τους σημαντικότερους πολιτικούς θεσμούς είναι οι εκλογές. Αυτές έχουν δύο επιπτώσεις στην οικονομική πολιτική. **Πρώτον,** επιβάλλουν επιπλέον περιορισμούς στην κυβέρνηση. Οι περιορισμοί αυτοί, μεταξύ άλλων, ωθούν την κυβέρνηση να επιλέγει πολιτικές αρεστές στους εκλογείς, που την διευκολύνουν να επανεκλεγεί. Τέτοιου είδους πολιτικές μπορεί, ωστόσο, να μην είναι σύμφωνες με τις πραγματικές ανάγκες της οικονομίας. Αντιθέτως, το πιθανότερο είναι να διαστρεβλώνουν την ομαλή λειτουργία της με τη δημιουργία κυκλικών

μεταβολών στην οικονομική δραστηριότητα. Οι μεταβολές αυτές λόγω της προέλευσής τους, είναι γνωστές ως πολιτικοί κύκλοι. **Δεύτερον, ενδέχεται να οδηγήσουν την αξιωματική αντιπολίτευση στην εξουσία.** Το ενδεχόμενο αυτό δημιουργεί αβεβαιότητα για την συνέχιση της διεξαγόμενης οικονομικής πολιτικής μετά τις εκλογές καθώς ο ιδεολογικός προσανατολισμός σοσιαλιστικών και συντηρητικών κομμάτων διαφέρει σημαντικά. Εξάλλου, οι πολιτικές συγκρούσεις αναφέρονται και στις διαφορές αντιλήψεων ως προς την προτεραιότητα των σκοπών της οικονομικής πολιτικής.

Αναπτύχθηκε, έτσι, η θεωρία των πολιτικών κύκλων η οποία αναλύει τις κυκλικές διακυμάνσεις που παρουσιάζονται σε βασικά μακροοικονομικά μεγέθη καθώς και στα μέσα οικονομικής πολιτικής εξαιτίας της καιροσκοπικής και κομματικής συμπεριφοράς της εκάστοτε κυβέρνησης. Η άσκηση καιροσκοπικής πολιτικής εμφανίζεται προεκλογικά. Λίγο πριν από την διεξαγωγή των εκλογών, ο εκάστοτε ασκών την οικονομική πολιτική έχει κίνητρο να προκαλέσει στρεβλώσεις στην οικονομία για ευκαιριακά οφέλη με απώτερο σκοπό την επανεκλογή του σε κυβερνών κόμμα. Η κομματική συμπεριφορά πηγάζει από την διαφορετική πολιτικοοικονομική ιδεολογία των πολιτικών παρατάξεων, η οποία αποτελεί βάση για την χάραξη της οικονομικής τους πολιτικής. Πέραν, όμως, αυτού η πολιτικοοικονομική ανάλυση για την ανεργία περιλαμβάνει και μικροοικονομικά ζητήματα που φανερώνουν τον τρόπο που οι πολιτικές αποφάσεις μπορούν (έμμεσα) να μεταβάλλουν την ανεργία. Τέτοιου είδους ζητήματα περιλαμβάνουν πολιτικά κινούμενες αποφάσεις για τα επιδόματα ανεργίας, τη φορολογία εισοδήματος, την διαμόρφωση εργασιακών κανόνων και κανονισμών στην αγορά εργασίας, την σύνθεση των δημοσίων δαπανών, την πολιτική επιρροή των εργατικών σωματείων κ.λ.π.

Μέσα στα πλαίσια της προηγούμενης ανάλυσης διαπιστώνουμε ότι ο πολιτικός ανταγωνισμός μεταξύ των πολιτικών κομμάτων είτε για την κατάκτηση της εξουσίας (Εκλογικοί Κύκλοι) είτε για την επικράτηση της ιδεολογίας τους (Κομματικού Κύκλοι) -είτε για την επίτευξη και των δύο στόχων- μπορεί να αποτελέσει πηγή οικονομικών διακυμάνσεων. Φανερώνει, δηλαδή, την ύπαρξη ενός πολιτικά κινούμενου κύκλου στα οικονομικά μεγέθη, ανάμεσά τους και η ανεργία. Το συγκεκριμένο φαινόμενο φαίνεται να αποτελεί αναπόσπαστο χαρακτηριστικό που ενδημεί σε δημοκρατικά πολιτεύματα καθώς οι πολιτικοί κύκλοι που εμφανίζονται στην οικονομία πηγάζουν από την ύπαρξη και τα χαρακτηριστικά του δημοκρατικού πολιτεύματος. Πάντα θα εμφανίζεται με αυξομειώσεις ως προς την έντασή του και

φαίνεται να αποτελεί το κόστος της δημοκρατίας. Για την εξάλειψη του φαινομένου έχουν προταθεί απόψεις, όπως η ύπαρξη ανεξάρτητης οικονομικής αρχής, η θεσμοθέτηση κανόνων οικονομικής πολιτικής, προεκλογικός κανόνας δημοσιονομικής πολιτικής (Rogoff 1990).

Οι πολιτικοί κύκλοι χωρίζονται σε εκλογικούς και κομματικούς κύκλους υπό δύο διαφορετικές προσεγγίσεις, αυτή των αναπροσαρμοζόμενων και αυτή των ορθολογικών προσδοκιών. Οι αναπροσαρμοζόμενες προσδοκίες εισάγουν την υπόθεση ότι τα άτομα διαπράττουν συστηματικά και συνειδητά σφάλματα πρόβλεψης. Η εισαγωγή της έννοιας των ορθολογικών προσδοκιών στα οικονομικά, που αποτέλεσε μια από τις μεγαλύτερες καινοτομίες στην οικονομική σκέψη της τελευταίας τριακονταετίας του εικοστού αιώνα, ήρθε με σκοπό να διορθώσει αυτή την ατέλεια.

Αντικείμενο της παρούσας εργασίας είναι η μελέτη της επίδρασης των πολιτικών κύκλων στην ανεργία και η εμπειρική διερεύνηση του φαινομένου για την περίπτωση της Ελλάδας. Στο Πρώτο Μέρος της εργασίας, αναφέρονται όλα τα υποδείγματα Πολιτικών Κύκλων με τα οποία γίνεται φανερή η επίδρασή τους πάνω στα ποσοστά ανεργίας και ο τρόπος που η συμπεριφορά των κομμάτων μπορεί να δημιουργήσει μια σταθερή κυκλική διακύμανση του ποσοστού ανεργίας. Με την διατύπωση των θεωρητικών υποδειγμάτων στοχεύουμε στην κατανόηση όλων των δυνατών θεωρητικών μηχανισμών με τους οποίους η πολιτική πραγματικότητα μπορεί να ασκήσει επίδραση στο μέγεθος της ανεργίας υποδεικνύοντας έναν πολύπλοκο τρόπο αλληλεπίδρασης ανάμεσα στην μακροοικονομική πολιτική, την διεξαγωγή εκλογών, τον ιδεολογικό προσανατολισμό των διαφορετικών κομμάτων, την δομή του πολιτικού συστήματος και τον βαθμό πολιτικής ανεξαρτησίας του Κεντρικού Τραπεζίτη ή την ύπαρξη καθεστώτος σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών. Πόσο καλά, όμως, η θεωρία των πολιτικών κύκλων μπορεί να ερμηνεύσει την πραγματικότητα και τις κυκλικές μεταβολές της ανεργίας; Με βάση την συνοπτική παρουσίαση των κυριότερων εμπειρικών μελετών που ακολουθεί την παρουσίαση των θεωρητικών υποδειγμάτων, φαίνεται ότι η θεωρία αντικατοπτρίζει αρκετά καλά την πραγματικότητα (με τα μεταγενέστερα υποδείγματα να διατυπώνουν εναλλακτικές και ακόμη πιο ρεαλιστικές υποθέσεις) και μας βοηθά να κατανοήσουμε και να ερμηνεύσουμε την πραγματικότητα, καθώς και να προβλέψουμε τις πολιτικοοικονομικές επιλογές των πολιτικών παρατάξεων.

Την θεωρητική μελέτη των μηχανισμών επίδρασης των πολιτικών κύκλων στην ανεργία ακολουθεί η εξέταση του φαινομένου στην Ελλάδα. Έτσι, το Δεύτερο Μέρος της εργασίας περιλαμβάνει την εφαρμογή της θεωρίας των πολιτικών κύκλων στην περίπτωση της Ελλάδας. Τα ερωτήματα που θα αναζητήσουν απάντηση περιλαμβάνουν το κατά πόσον τα κόμματα στην Ελλάδα προβαίνουν σε πολιτικούς χειρισμούς της οικονομίας προεκλογικά ώστε να αυξήσουν την πιθανότητα επανεκλογής τους; Είναι η παρέμβασή τους αποτελεσματική όσον αφορά τη μείωση των ποσοστών ανεργίας; Υπάρχουν συστηματικές διαφορές στις μακροοικονομικές πολιτικές ανάμεσα σε σοσιαλιστές και συντηρητικούς στην Ελλάδα; Είναι οι διαφορές αυτές παροδικές ή μόνιμες; Η νομισματική ένωση και η Ευρωπαϊκή οικονομική ολοκλήρωση μπορούν να εμποδίσουν την δημιουργία κομματικών κύκλων;

Θα προσπαθήσουμε να δώσουμε μια απάντηση στα παραπάνω ερωτήματα βασιζόμενοι σε προηγούμενες μελέτες για την Ελληνική οικονομία (Alogoskoufis and Philippopoulos 1992). Οι διαφοροποιήσεις που υπάρχουν αφορούν στην επέκταση της οικονομετρικής μελέτης σε δεδομένα από την Ελληνική οικονομία για ολόκληρη την περίοδο από το 1960 έως το 2006. Ενώ, επιπλέον, συμπεριλαμβάνονται στο υπόδειγμα οι διαφοροποιήσεις που συνεπάγεται η ένταξη της χώρας στο Ευρωσύστημα. Στο υπόδειγμα που θα ακολουθήσουμε στην παρούσα εργασία συνυπολογίζεται η αλληλεπίδραση μεταξύ των εργαζομένων που καθορίζουν το ύψος των μισθών και της κυβέρνησης, καθώς και ο τρόπος που η αλληλεπίδραση τους εξαρτάται από το σύστημα συναλλαγματικών ισοτιμιών.

Προτού προχωρήσουμε στην ανάλυση του θεωρητικού υποβάθρου για τους τρόπους που η πολιτική μπορεί να ασκήσει επίδραση στην ανεργία, θα αναφέρουμε την πορεία και τα ποσοστά ανεργίας των κυριότερων χωρών, καθώς και τους κυριότερους παράγοντες που ως τώρα έχουν αναφερθεί και επηρεάζουν την ανεργία.

ΜΕΡΟΣ Ι

ΘΕΩΡΗΤΙΚΑ ΥΠΟΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΠΙΔΡΑΣΗΣ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΚΥΚΛΩΝ ΣΤΗΝ ΑΝΕΡΓΙΑ

1. ΑΝΕΡΓΙΑ

1.1. Το πρόβλημα της ανεργίας στην Ευρώπη και τις Ηνωμένες Πολιτείες: πορεία και χαρακτηριστικά της ανεργίας

'Ενας άνθρωπος που θέλει να εργαστεί και δεν μπορεί να βρει δουλειά είναι ίσως η πιο θλιβερή όψη της ανισότητας της τύχης στον κόσμο.

Thomas Carlyle.

Η ανεργία εμφανίζεται ως πρόβλημα κατά τους νεότερους χρόνους, οπότε και επικρατεί η βιομηχανική οργάνωση της παραγωγής. Ως ποσοστό ανεργίας θεωρείται το ποσοστό του εργατικού δυναμικού που δεν έχει απασχόληση αν και έχει δηλώσει ότι επιθυμεί και είναι διαθέσιμο για εργασία. Η ανεργία, συνοπτικά, ακολούθησε ανοδική πορεία μεταξύ των δεκαετιών 1920 και του 1930 για τις περισσότερες χώρες, όμως έπεισε σε χαμηλά επίπεδα το διάστημα μεταξύ πρώτου και δεύτερου παγκοσμίου πολέμου. Μετά από μία περίοδο μεγάλης οικονομικής άνθισης που ακολούθησε την λήξη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, στα τέλη της δεκαετίας του 1960 οι ρυθμοί ανάπτυξης μειώνονται ξανά.

Η *Ευρώπη* μετά τον Β' Παγκόσμιο πόλεμο και για μία περίοδο εικοσιπέντε ετών γνώρισε υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης που συνοδεύονταν από χαμηλά ποσοστά ανεργίας. Μέρος αυτής της οικονομικής απόδοσης της Ευρώπης οφείλεται στους ισχυρούς θεσμούς που αναπτύχθηκαν στις ευρωπαϊκές αγορές, αλλά και στον ενεργό παρεμβατικό ρόλο που επωμίστηκε το κράτος (Eichengreen 1996). Κατά την περίοδο της ύφεσης, ωστόσο, οι θεσμοί αυτοί αποδείχτηκαν ευάλωτοι και σκληρωτικοί (Alogoskoufis 1995, Olson 1996).

‘Ετσι, μετά από μία περίοδο μεγάλης οικονομικής άνθισης που ακολουθεί την λήξη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, στα τέλη της δεκαετίας του 1960 οι ρυθμοί ανάπτυξης μειώνονται. Οι δύο μεγάλες πετρελαϊκές κρίσεις πλήγτηκαν τις οικονομίες ανεπανόρθωτα: η αύξηση στις τιμές του πετρελαίου το 1973 και το 1979 είναι ένας κύριος λόγος αύξησης της ανεργίας. Μετά το 1970 η ανεργία αυξήθηκε στις περισσότερες χώρες του Ο.Ο.Σ.Α. Η αύξηση υπήρξε έντονη κυρίως στην Ευρωπαϊκή αγορά όπου το διάστημα 1973-1986 το ποσοστό αυξήθηκε από 3% στο 10%. Το

ποσοστό ανεργίας στις χώρες της Ευρώπης ακολούθησε την πιο έντονα ανοδική πορεία και από 2,6% πριν το 1969 φτάνει το 11% το 1996 (Bean 1994).

Η ύφεση που ξεκίνησε το 1974 προκάλεσε τρομακτική αύξηση των ποσοστών ανεργίας, καθώς και έντονες πληθωριστικές πιέσεις. Το μέσο ποσοστό ανεργίας των ευρωπαϊκών χωρών του Ο.Ο.Σ.Α. από 2,8% την περίοδο 1962-1973 εκτινάσσεται στα τέλη της δεκαετίας του 1970 στο 5%, ενώ ο ρυθμός πληθωρισμού από 3% το 1960, τριπλασιάζεται την επόμενη δεκαετία. Η άνοδος των ποσοστών ανεργίας αρχίζει την δεκαετία του 1970 και συνεχίζεται στις αρχές της δεκαετίας του 1980 μέχρι και τα μέσα της δεκαετίας του 1990.

Κατά τις δεκαετίες του 1980 και 1990 που ακολουθούν, και ενώ ο πληθωρισμός φαίνεται να σταθεροποιείται, εντούτοις το πρόβλημα της ανεργίας παραμένει και στα μέσα του 1990 η ανεργία αυξάνεται με διπλάσια νούμερα στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες. Η ανάπτυξη που σημειώθηκε στα τέλη της δεκαετίας του 1980 δεν κατορθώνει να λύσει το πρόβλημα. Η αύξηση του ΑΕΠ ασκεί περιορισμένη μόνο επίδραση στην μείωση των ποσοστών ανεργίας. Το διάστημα 1960-1973 ο μέσος ρυθμός αύξησης του ΑΕΠ στις ευρωπαϊκές χώρες ήταν 4,8%, ενώ ο αντίστοιχος ρυθμός αύξησης της απασχόλησης ήταν μόλις 0,2-0,3%. Την περίοδο 1973-1979 ο ρυθμός αύξησης του ΑΕΠ κατά 2,4% δεν μεταφράζεται καθόλου σε ποσοστά αύξησης της απασχόλησης, ενώ τις χρονιές που ακολουθούν και μέχρι το 1986 συχνά οι ρυθμοί αύξησης της απασχόλησης γίνονται αρνητικοί. Μετά το 1986 η Ευρωπαϊκή ανεργία παρουσιάζει μία μείωση, αλλά με πολύ αργούς ρυθμούς. Η μεγαλύτερη πτώση σημειώνεται στο Ηνωμένο Βασίλειο και την Ισπανία.

Συνολικά, από τα μέσα της δεκαετίας του 1970 και μέχρι σήμερα, η αύξηση της απασχόλησης στις ευρωπαϊκές χώρες είναι μηδαμινή. Πάνω από 18 εκατομμύρια άνθρωποι (10,6% του εργατικού δυναμικού) έμειναν άνεργοι το 1998 στην Ευρώπη, σε αντίθεση με τις Η.Π.Α. όπου δημιουργήθηκαν 30 εκατομμύρια νέες θέσεις εργασίας.

Στις Η.Π.Α., αν και υπήρξε μια γενική αύξηση της ανεργίας τη δεκαετία του 1980, μετά το 1985 η ανεργία μειώθηκε κατακόρυφα. Ταυτόχρονα, από το 1970 και μετά η ανεργία στην Ευρώπη αρχίζει σταθερά να αυξάνεται και έτσι, ενώ μέχρι το 1980 περίπου οι Ηνωμένες Πολιτείες είχαν πολύ υψηλότερα ποσοστά ανεργίας σε σχέση με τις περισσότερες χώρες της Δυτικής Ευρώπης, από το 1980 και μετά τα ποσοστά ανεργίας της Ευρωπαϊκής Κοινότητας ξεπερνούν κατά πολύ τα ποσοστά ανεργίας

των Η.Π.Α¹. Στο Διάγραμμα 1 του παραρτήματος που ακολουθεί, παρουσιάζεται η διακύμανση στα ποσοστά ανεργίας των Η.Π.Α. και της Ε.Ε. Σε άλλες χώρες, όπως στην *Ιαπωνία*, σε όλη την περίοδο από το 1969 έως το 1999 η ανεργία διατηρήθηκε σε ποσοστά χαμηλότερα του 3%.

Αξίζει να αναφερθεί ότι η ανεργία δεν διαφοροποιείται μόνο μεταξύ των χωρών. Η ανεργία, επίσης, διαφέρει σημαντικά μεταξύ των διαφορετικών ηλικιακών ομάδων, των φύλων και το επίπεδο εκπαίδευσης. Σημαντική, ακόμα είναι η ξεχωριστή μελέτη της *μακροχρόνιας* ανεργίας, της ανεργίας δηλαδή που η διάρκειά της ξεπερνά τους δώδεκα μήνες. Έτσι, για παράδειγμα, η ανεργία στην Ευρώπη συνδέεται και με γενική αύξηση της μακροχρόνιας ανεργίας. Το μακροχρόνιο αυτό ποσοστό ανεργίας έχει αυξηθεί από 0,9% το 1979 σε 6,6% το 1994 (Layard, Nickel και Jackman 1991). Τέλος, αναφορά πρέπει να γίνει και στην στρατιά των *κρυφών ανέργων* την οποία αποτελούν οι αποθαρρυμένοι και απογοητευμένοι απολυμένοι εργάτες που εγκαταλείπουν την προσπάθεια εξεύρεσης εργασίας και αποσύρονται εκτός εργατικού δυναμικού. Η κρυφή ανεργία δυσκολεύει την ακριβή μέτρηση του ποσοστού ανεργίας, καθώς συμβάλλει στην υποτίμηση της πραγματικής τιμής της. Ο συνυπολογισμός αυτής της κρυφής ανεργίας θα αύξανε το ποσοστό ανεργίας, τον Οκτώβρη του 1992 στις Η.Π.Α, από 7,4% σε 8,2% (Borjas 2003) .

Η εμμονή των ποσοστών ανεργίας σε υψηλά επίπεδα δημιουργεί έναν εόλογο προβληματισμό σχετικά με τις αιτίες που την προκαλούν και τις ενδεχόμενες λύσεις που επιδέχεται. Για την ερμηνεία του φαινομένου έχουν δοθεί πολλές εξηγήσεις. Μερικές από αυτές περιλαμβάνουν την νεοκλασική προσέγγιση για τους πραγματικούς μισθούς, την κεϋνσιανή προσέγγιση της συνολικής ζήτησης, προσεγγίσεις που αποδίδουν την αύξηση της ανεργίας στη δομή της αγοράς εργασίας και τις πιθανές ακαμψίες που παρουσιάζει.

¹ Μια πιθανή ερμηνεία αυτής της διαφοράς, αποδίδεται στον τρόπο λειτουργίας των αγορών εργασίας της Ευρώπης και των Η.Π.Α. Σε αντίθεση με το ευρωπαϊκό μοντέλο, οι Η.Π.Α. (αλλά και η Βρετανία από τις ευρωπαϊκές χώρες) χαρακτηρίζονται από πιο φιλελεύθερες μορφές οργάνωσης της αγοράς εργασίας, με μικρότερη κρατική παρεμβατικότητα. Τα συστήματα αυτά, αν και υπάρχει η πεποιθηση πως οδηγούν σε ανάπτυξη έντονων εισοδηματικών και κοινωνικών ανισοτήτων, παρουσιάζουν ωστόσο χαμηλότερα ποσοστά ανεργίας και υψηλότερη απασχόληση σε σχέση με τα ευρωπαϊκά συστήματα, όπου η λειτουργία της αγοράς εργασίας βασίζεται στην ύπαρξη ισχυρών θεσμών (Alogoskoufis 1995, Freeman 1995). Σύμφωνα με πολλούς, ακόμη, το πρόβλημα της ανεργίας στην Ευρώπη οφείλεται στην πιθανή ύπαρξη υστέρησης του φυσικού ποσοστού ανεργίας στην Ευρώπη.

1.2. Βασικοί προσδιοριστικοί παράγοντες της μεταβλητήτητας της ανεργίας

Η εύρεση εξήγησης για την πορεία της ανεργίας, την άνοδο και την εμμονή της σε υψηλά επίπεδα κυρίως τα χρόνια που ακολουθούν μετά την πρώτη πετρελαιϊκή κρίση του 1973 έχει απασχολήσει σημαντικά την βιβλιογραφία. Με βάση τα αίτια που την προκαλούν προσδιορίζονται περισσότερες από εβδομήντα κατηγορίες ανεργίας, καθεμία από τις οποίες αντιστοιχεί σε διαφορετικούς παράγοντες που την προκαλούν (Hughes και Perlman 1984).

Η νεοκλασική σχολή θεωρεί την συνολική ανεργία ως το άθροισμα ενός διαρθρωτικού στοιχείου, του **φυσικού ποσοστού ανεργίας**², και ενός κυκλικού στοιχείου, το οποίο ευθύνεται για τις μεγαλύτερης συχνότητας μεταβολές της ανεργίας που οφείλονται στις **εσφαλμένες προσδοκίες** για το επίπεδο των τιμών. Από το 1980, η αύξηση της ανεργίας στην Ευρώπη συνοδεύεται από μία μείωση του πληθωρισμού, ενώ από το 1987 και μετά ο πληθωρισμός αυξάνεται παρά το γεγονός ότι τα ποσοστά ανεργίας παραμένουν υψηλά (περίπου στο 10%). Το γεγονός αυτό μας οδηγεί στο συμπέρασμα ότι το φυσικό ποσοστό της ανεργίας είχε αυξηθεί σε σχέση με την δεκαετία του 1970 (Blanchard 1997).

Για την μετακεүνσιανή σχολή, η απότομη αύξηση της ανεργίας τις δεκαετίες 1970-1980 οφείλεται σε διαταραχές της προσφοράς και της ζήτησης. Η ανεργία που οφείλεται στην ανεπάρκεια της συνολικής ενέργο[♦] ζήτησης για αγαθά και υπηρεσίες ονομάζεται **κυκλική ανεργία**. Εκτός από τις μακροχρόνιες μεταβολές στην προσφορά και τη ζήτηση, η πολιτικοοικονομική ανάλυση για την ανεργία περιλαμβάνει και μικροοικονομικά ζητήματα. Οι ατέλειες στη λειτουργία της αγοράς εργασίας (μεταξύ των οποίων η ακαμψία των μισθών και των τιμών) παίζουν σημαντικό ρόλο στον προσδιορισμό του επιπέδου ανεργίας γιατί δύνανται να προκαλέσουν εμμονή της

² Φυσικό ποσοστό ανεργίας ορίζεται το ποσοστό ανεργίας που υπάρχει όταν η αγορά εργασίας βρίσκεται σε κατάσταση ισορροπίας, δηλαδή είναι το ποσοστό ανεργίας που παρατηρείται ακόμη και στην περίπτωση που υπάρχει πλήρης απασχόληση. Καταστάσεις όπου άνοδος της ανεργίας συνοδεύεται από άνοδο του πληθωρισμού προκαλούνται από μεταβολές στην συνολική προσφορά και μπορούν να ερμηνευτούν με χρήση του φυσικού ποσοστού ανεργίας. Το φυσικό ποσοστό ανεργίας, το οποίο είναι μεταβαλλόμενο διαχρονικά, καθορίζεται από διαρθρωτικούς και θεσμικούς παράγοντες, όπως το ύψος των πραγματικών ημερομισθών, ο βαθμός ευελιξίας της αγοράς εργασίας, αλλά δεν μπορεί να επηρεαστεί μόνιμα από την ασκούμενη μακροοικονομική πολιτική. Περιλαμβάνει την **ανεργία τριβής** (που οφείλεται στο διάστημα που μεσολαβεί καθώς ο εργαζόμενος εκούσια μετακινείται από μια δουλειά σε μια άλλη) και την **διαρθρωτική ανεργία** (που οφείλεται στην αναντιστοιχία μεταξύ εργασιακών δεξιοτήτων που διαθέτουν οι άνεργοι και των απαιτήσεων των εργοδοτών) και επομένως μπορεί να μειωθεί με αύξηση της συνολικής ζήτησης, ή με εκπαίδευση, πληροφόρηση και επαγγελματικό προσανατολισμό.

ανεργίας σε υψηλά επίπεδα. Επομένως, μεταβολές της συνολικής ζήτησης και ατέλειες της αγοράς εργασίας μπορούν να κρατήσουν την ανεργία μακριά από το φυσικό ποσοστό της για μεγάλα διαστήματα. Μάλιστα, εμπειρικές έρευνες με στοιχεία από 19 χώρες του Ο.Ο.Σ.Α. δείχνουν ότι η συνολική ζήτηση ασκεί σημαντική επίδραση στα ποσοστά ανεργίας βραχυχρόνια, αλλά μακροχρόνια οι αλλαγές προκαλούνται από την πλευρά της προσφοράς (Layard et al. 1991). Επομένως, για την επιμονή της ανεργίας ευθύνεται κατά κύριο λόγο το σύστημα καθορισμού των μισθών και τα επιδόματα ανεργίας.

Στα τέλη της δεκαετίας του 1960, η αναταραχή στην αγορά εργασίας που οδήγησε τους εργάτες σε υψηλότερες μισθολογικές απαιτήσεις, καθώς και η μείωση της παραγωγικότητας από τα μέσα του 1970 και οι δύο πετρελαιϊκές κρίσεις του 1974 και του 1979 αποτέλεσαν την βασικότερη αιτία για την αύξηση της ανεργίας (Blanchard 1997).

Η διατήρηση της ανεργίας σε υψηλά επίπεδα αναζήτησε τα αίτια της και στις ακαμψίες που υπάρχουν στην λειτουργία της αγοράς εργασίας. Περιλαμβάνουν ακαμψίες μισθών, υψηλούς κατώτατους μισθούς, υψηλά επιδόματα ανεργίας, μεγάλη δύναμη των εργατικών συνδικάτων, περιορισμούς στις ώρες εργασίας, υψηλό κόστος απόλυσης, υψηλή φορολόγηση των εισοδημάτων από εργασία, κ.α. Για την ακαμψία των πραγματικών μισθών οικονομετρικές μελέτες δείχνουν μεγάλη ανελαστικότητα των πραγματικών μισθών στις μεταβολές της ανεργίας (Grubb, Jackman και Layard 1983, Bean, Layard και Nickell 1986). Σε αντίθεση με την οικονομία της Ιαπωνίας, οι οικονομίες των Η.Π.Α. και της Ευρώπης χαρακτηρίζονται από σημαντικό βαθμό ακαμψίας πραγματικών μισθών. Οι ακαμψίες στην αγορά εργασίας αποτελούν παράγοντα διατήρησης της Ευρωπαϊκής ανεργίας σε υψηλά επίπεδα. Επιπλέον, εξετάζεται ο ρόλος των κατώτατων μισθών και των μισθών αποδοτικότητας στα ποσοστά ανεργίας (Freeman 1995).

Τα αίτια για την δημιουργία και διατήρηση της ανεργίας σε υψηλά επίπεδα έχουν αναζητηθεί και στο θεσμικό πλαίσιο μέσα στο οποίο λειτουργεί η αγορά εργασίας. *Νομικοί θεσμοί* στις αγορές εργασίας για τον περιορισμό των απολύσεων και την προστασία της απασχόλησης και η παρεμβατική νομοθεσία στο θέμα των απολύσεων και των προσλήψεων ασκούν σημαντική επίδραση στα ποσοστά ανεργίας. Η αύξηση της διάρκειας των επιδομάτων ανεργίας, η μείωση της διαφοράς μεταξύ ελάχιστου μισθού εργασίας και επιδόματος ανεργίας, η εργατική προστασία, τα επιδόματα ανεργίας και η χρονική διάρκεια που ένας άνεργος δικαιούται να λαμβάνει επίδομα

ανεργίας ασκούν σημαντική επιρροή, γιατί οδηγούν σε αλλαγή των κινήτρων στην αγορά εργασίας. Το ύψος και η χρονική διάρκεια χορήγησης των επιδομάτων ανεργίας συντελούν στην αύξηση της ανεργίας διότι περιορίζουν το φόβο της έλλειψης απασχόλησης και περιορίζουν τις προσπάθειες εξεύρεσης εργασίας κάνοντας τα άτομα πιο επιλεκτικά (Nickel 1997). Η ανάπτυξη των κοινωνιών ευημερίας στις δεκαετίες του 1960 και του 1970 αύξησε δραστικά τα επιδόματα ανεργίας και την διάρκειά τους. Αντίθετα, η παρεμβατική πολιτική του κράτους με ενεργητικές πολιτικές επιμόρφωσης (active labor market policies), με στόχο την επαναφορά των ανέργων στο εργατικό δυναμικό μπορεί να συντελέσει στην μείωση της μακροχρόνιας ανεργίας.

Ο ρόλος των *εργατικών σωματείων* και δύναμη των εργατικών συνδικάτων στην αύξηση της ανεργίας μελετήθηκε επίσης από πολλούς. Η δύναμη των συνδικάτων συγκρατεί τους ονομαστικούς μισθούς σε επίπεδα υψηλότερα από το επίπεδο ισορροπίας, εμποδίζοντας έτσι τις αναγκαίες προσαρμογές που θα οδηγούσαν σε μείωση του επιπέδου του μισθού και ταυτόχρονη αύξηση της απασχόλησης. Οι ενώσεις των εργαζομένων ασκούν επίσης μεγάλη πίεση στην κυβέρνηση. Η εκάστοτε κυβέρνηση έχει συμφέρον να προβεί σε ευνοϊκές για αυτούς πολιτικές, ιδίως προεκλογικά. Η πίεση για αύξηση των μισθών μαζί με τις τιμές των εισαγόμενων προϊόντων και τη φορολογία έχει αποδειχθεί ότι ευθύνονται για την άνοδο της ανεργίας (Layard et al. 1991 και Nickel 1997). Κατά τον W. Stanley Jevons, «όλες οι τάξεις της κοινωνίας είναι στο βάθος συνδικαλιστικές, και διαφέρουν κυρίως στην τόλμη, την ικανότητα και τη μυστικότητα με τις οποίες διεκδικούν τα συμφέροντά τους». Η μεγαλύτερη δύναμη των εργατικών συνδικάτων, ωστόσο, δεν συνεπάγεται κατ' ανάγκη υψηλά ποσοστά ανεργίας. Στην Αυστρία π.χ., οι ισχυρές ενώσεις εργοδοτών αντισταθμίζουν την επιρροή των ισχυρών εργατικών. Γενικότερα, η ακραία αποκέντρωση ή ακραία συγκέντρωση στις διαπραγματεύσεις για τον προσδιορισμό των μισθών σχετίζονται μες χαμηλά ποσοστά ανεργίας, σε αντίθεση με τους μεσαίους βαθμούς συγκέντρωσης που σχετίζονται με πιο υψηλά ποσοστά ανεργίας συνδικάτων (Siebert 1997).

Η ανεργία μελετήθηκε και σε σχέση με τον ρυθμό *πληθωρισμού*. Η καμπύλη Phillips ως εργαλείο για την εξέταση της σχέσης που υπάρχει ανάμεσα στην ανεργία και τον πληθωρισμό εισήχθη στην μεθοδολογία ερμηνείας της πορείας της ανεργίας στις αρχές της δεκαετίας του 1960 και εξακολουθεί, κατόπιν αρκετών μορφοποιήσεων, να χρησιμοποιείται μέχρι σήμερα. Το έναυσμα για την διερεύνηση

της ταυτόχρονης πορείας του πληθωρισμού και της ανεργίας δόθηκε από την εργασία του Phillips (1958), στην οποία παρουσιάστηκε εμπειρική ένδειξη για την ύπαρξη αρνητικής σχέσης μεταξύ ρυθμού μεταβολής των ονομαστικών ημερομισθίων και ποσοστού ανεργίας. Η καμπύλη Phillips μπορεί να εκφραστεί και σε όρους μεταβολής των τιμών. Η σχέση που προκύπτει φανερώνει την ύπαρξη αντίστροφης σχέσης μεταξύ ρυθμού μεταβολής του πληθωρισμού και ανεργίας και συνεπώς την δυνατότητα για μια μεταξύ τους υποκατάσταση. Υποστηρίχθηκε ότι όταν η ανεργία αυξάνεται και περισσότεροι εργαζόμενοι χάνουν τις θέσεις τους, οι εντός και τα εργατικά σωματεία μειώνουν τις μισθολογικές πιέσεις λόγω της αυξημένης πιθανότητας απολύσεων, μέσα από τις θεωρίες μακροχρόνιας ισορροπίας, κάνοντας τον πληθωρισμό να εξαρτάται από το αν η ανεργία είναι υψηλή ή χαμηλή.

Τέλος, οι **τεχνολογίες** πληροφορικής και επικοινωνιών, το διαδίκτυο, οι υπηρεσίες λογισμικού, η βιομηχανία των υπολογιστών και οι κλάδοι της ηλεκτρονικής έχουν μελετηθεί για τις επιδράσεις τους στην απασχόληση. Το πρόσημο της επίδρασής τους στα ποσοστά ανεργίας δεν φαίνεται πάντα να είναι θετικό και η επίδρασή τους στα ποσοστά ανεργίας φαίνεται να είναι διφορούμενη. Εμπειρικές μελέτες μάλιστα δείχνουν ότι έπαιξαν τον κυριότερο ρόλο στην ανάπτυξη της οικονομίας των Η.Π.Α και είχαν ως αποτέλεσμα τα χαμηλά ποσοστά ανεργίας (Freeman και Soete 1997).

Εκτός από τα υποδείγματα που συνδυάζουν την αποδοχή του φυσικού ποσοστού ανεργίας και την επίδραση της συνολικής ζήτησης εργασίας πάνω στην απασχόληση, έχουν αναπτυχθεί υποδείγματα που μελετούν τον τρόπο που οι **πολιτικές επιλογές** των κομμάτων, οι διαφορετικοί στόχοι των κομμάτων και η εναλλαγή των κυβερνήσεων μπορούν να ερμηνεύσουν την κύμανση των ποσοστών ανεργίας. Οι μελέτες αυτές εξετάζουν τους κύκλους των οικονομικών μεγεθών (ανάμεσά τους και το ποσοστό ανεργίας) που προκαλούνται από την μεταβλητότητα των μακροοικονομικών πολιτικών των κομμάτων που ασκούν την εξουσία. Πέραν, όμως, αυτού, η πολιτικο-οικονομική μελέτη της ανεργίας περιλαμβάνει και μικροοικονομικά ζητήματα. Τέτοια είναι οι πολιτικές αποφάσεις για τα επιδόματα ανεργίας, τη διαμόρφωση των εργασιακών κανόνων και κανονισμών στην αγορά εργασίας, τη φορολογία εισοδήματος, την σύνθεση των δημοσίων δαπανών και την πολιτική επιρροή των εργατικών σωματείων.

Στην συνέχεια, εξετάζουμε τους κύκλους των οικονομικών μεγεθών και της ανεργίας που προκαλούνται από την μεταβλητότητα των μακροοικονομικών πολιτικών των κομμάτων και την εναλλαγή των κυβερνήσεων στην εξουσία.

2. ΠΟΛΙΤΙΚΟΙ ΚΥΚΛΟΙ

*«Let me now... warn you in the most solemn manner
against the baneful effects of the spirit of party»,*

*George Washington,
Farewell Address, 1796.*

2.1 Πολιτικοί κύκλοι και Θεωρία Πολιτικής Οικονομίας

Οι πολιτικοί κύκλοι αποτελούν ένα κομμάτι της θεωρίας που μελετά την αλληλεπίδραση της πολιτικής και οικονομίας. Ο τρόπος που η πολιτική επηρεάζει τα οικονομικά αποτελέσματα είναι καίριο και ανάμεσα στα πρωταρχικά ερώτημα που απασχόλησε τους οικονομολόγους καθώς οι πολιτικές δυνάμεις όχι μόνο επηρεάζουν τα οικονομικά αποτελέσματα, αλλά συχνά αποτελούν τον καθοριστικότερο παράγοντά τους. Η αλληλεπίδραση της πολιτικής και οικονομικής αναδεικνύει τον τρόπο που η κατοχή και άσκηση εξουσίας μέσω συλλογικών διαδικασιών μπορεί να μεταβάλλει τις οικονομικές επιλογές μέσα σε μια κοινωνία.

Η Θεωρία της Πολιτικής Οικονομίας ξεκινά με την παρατήρηση ότι οι πολιτικές που τελικά εφαρμόζονται συχνά διαφέρουν από τις βέλτιστες, καθώς οι τελευταίες υπόκεινται σε *τεχνικούς περιορισμούς* και *περιορισμούς ως προς την πληροφόρηση*, χωρίς να λαμβάνουν υπόψη τους τους *πολιτικούς περιορισμούς* που αντιμετωπίζουν οι κυβερνήσεις όταν λαμβάνουν αποφάσεις. Οι πολιτικοί περιορισμοί προκύπτουν από την ανάγκη λήψης συλλογικών αποφάσεων με ομάδες που έχουν αντικρουόμενα συμφέροντα, ενώ συνυπολογίζουν και την προσπάθεια των κομμάτων να ικανοποιήσουν τα δικά τους συμφέροντα βελτιστοποιώντας τη δική τους συνάρτηση χρησιμότητας. Η θεωρία των πολιτικών κύκλων που εξετάζεται παρακάτω αποτελεί ένα από τα κύρια και σημαντικότερα ζητήματα της Θεωρίας της Πολιτικής Οικονομίας, αλλά δεν αποτελεί το μοναδικό της αντικείμενο. Η θεωρία αναδιανομής του εισοδήματος, τα δημόσια αγαθά κ.λ.π. αποτελούν επίσης μέρος της θεωρίας που συνδυάζει την κλασσική μακροοικονομική ανάλυση με τους πολιτικούς περιορισμούς. Τους περιορισμούς αυτούς θέτουν τα αντικρουόμενα συμφέροντα, που

συνυπάρχουν σε μια κοινωνία όπου πρέπει να ληφθούν συλλογικές αποφάσεις, και η άρση της υπόθεσης του καλοπροαίρετου κοινωνικού σχεδιαστή.

2.2 Πολιτικοί Κύκλοι και Ανεργία

Τα συνήθη υποδείγματα άριστης επιλογής πολιτικής υποθέτουν έναν μοναδικό και καλοπροαίρετο κοινωνικό σχεδιαστή, ο οποίος επιλέγει την πολιτική για όλα τα μελλοντικά χρόνια ζωής της οικονομίας, είτε αυτό είναι ένα άπειρο είτε ένα πεπερασμένο διάστημα. Στα δημοκρατικά, όμως, καθεστώτα ένας από τους σημαντικότερους πολιτικούς θεσμούς είναι οι εκλογές και παρόλο που οι πολιτικοί θα επιθυμούσαν να παραμείνουν στην εξουσία για πάντα -και μερικοί από αυτούς πράγματι καταβάλουν ηρωικές προσπάθειες για να το επιτύχουν-, οι κάτοχοι εξουσίας εκλέγονται για ένα ορισμένο μόνο διάστημα και γνωρίζουν πως τελικά θα αντικατασταθούν από κάποιον άλλο. Η πιθανότητα ότι μπορεί να υπάρξει αλλαγή στην κατοχή και σχεδιασμό της πολιτικής από ένα κόμμα σε κάποιο άλλο έχει μια σειρά συνεπειών πάνω στις μακροοικονομικές μεταβλητές της οικονομίας.

Αυτό που κατ' ουσία ενδιαφέρει το κυβερνών κόμμα δεν είναι το πεπερασμένο διάστημα της εξουσίας του καθεαυτό, όσο το ότι υπάρχει πιθανότητα στο μέλλον να αντικατασταθεί από κάποιο άλλο κόμμα. Αυτή η εισαγωγή των πολιτικών θεσμών και πολιτικών συγκρούσεων, καθώς και η αβεβαιότητα του κυβερνώντος κόμματος για την παραμονή του στην εξουσία στο μέλλον μπορεί να επηρεάσει την οικονομική πολιτική που επιλέγει να ακολουθήσει με *τρεις* τρόπους.

Αρχικά, έχει τη δυνατότητα να επηρεάσει την *πιθανότητα* παραμονής του στην εξουσία, επιλέγοντας κατάλληλες πολιτικές. Η πιθανότητα παραμονής στην εξουσία συμβολίζεται q , όπου $0 \leq q \leq 1$, και είναι η κεντρική μεταβλητή. Για $q=0$ έχουμε την περίπτωση όπου το κυβερνών κόμμα γνωρίζει με βεβαιότητα πως στην επόμενη εκλογική αναμέτρηση πρόκειται να αντικατασταθεί στην εξουσία από άλλο κόμμα. Εάν έχει τη δυνατότητα να επιδράσει σε αυτή την πιθανότητα, το κυβερνών κόμμα θα ακολουθήσει πολιτικές που προσπαθούν να την αυξήσουν. Οι εκλογές, επομένως, ωθούν το κυβερνών κόμμα να επιλέγει πολιτικές αρεστές στους εκλογείς, που το διευκολύνουν να επανεκλεγεί³. Τέτοιου είδους πολιτικές μπορεί, ωστόσο, να μην

³ Αν και ο συνήθης μηχανισμός επιλογής κυβέρνησης είναι οι εκλογές, ανεξαρτήτως του μηχανισμού επιλογής κυβερνώντος κόμματος και της πληθυσμιακής ομάδας που το εκλέγει, η δυνατότητά του να παραμείνει στην εξουσία εξαρτάται από την ικανότητά του να ακολουθήσει πολιτικές που

είναι σύμφωνες με τις πραγματικές ανάγκες της οικονομίας. Αντιθέτως, το πιθανότερο είναι να διαστρεβλώνουν την ομαλή λειτουργία της με τη δημιουργία κυκλικών μεταβολών στην οικονομική δραστηριότητα. Το κυβερνών κόμμα μπορεί ακόμη να αυξήσει την πιθανότητα εκλογής ενός διαδόχου με παρόμοιες με τις δικές του πολιτικές προτιμήσεις.

Επιπλέον, εάν το κυβερνών κόμμα γνωρίζει ότι δεν μπορεί να επηρεάσει τον τύπο του διαδόχου του, αλλά πρόκειται να αντικατασταθεί στην εξουσία από ένα κόμμα με διαφορετικές προτιμήσεις, θα έχει κίνητρο να επιλέξει πολιτικές τέτοιες ώστε να επηρεάζει τις πολιτικές επιλογές του διαδόχου του, τακτική που συχνά παρατηρείται στην πράξη. Αυτό μπορεί να συμβεί αλλάζοντας τους περιορισμούς της οικονομίας που πρόκειται να αντιμετωπίσει ο μελλοντικός του διάδοχος του. Συγκεκριμένα, μέσω της επιλογής των μεταβλητών κατάστασης (state variables), όπως το δημόσιο χρέος.

Τέλος, ακόμη κι όταν το κυβερνών κόμμα αδυνατεί να επηρεάσει την πιθανότητα παραμονής του στην εξουσία ή τις πολιτικές επιλογές του διαδόχου του, η ίδια η *αβεβαιότητα* για το ποιος θα κατέχει την εξουσία στο μέλλον μπορεί να έχει σημαντική επίδραση στα αποτελέσματα της οικονομίας. ‘Όταν τα πιθανά κόμματα για την εξουσία διαφέρουν ως προς την προτεραιότητα των σκοπών της οικονομικής πολιτικής που θέτουν και πρόκειται να ακολουθήσουν όταν βρεθούν στην εξουσία, η αβεβαιότητα για το ποιος θα αποκτήσει την εξουσία συνεπάγεται αβεβαιότητα για το ποια θα είναι η μελλοντική πολιτική. Εάν τα αποτελέσματα μιας πολιτικής εξαρτώνται από το βαθμό στον οποίο αυτή η πολιτική είναι μη αναμενόμενη – κι επομένως αν θεωρήσουμε πως μόνο η μη αναμενόμενη πολιτική έχει επίδραση στην οικονομία-, η αβεβαιότητα για το αποτέλεσμα των εκλογών μπορεί να επηρεάσει την επιλογή πολιτικής αφότου έχει αποφασιστεί η διεξαγωγή εκλογών. Με άλλα λόγια, η ίδια η αβεβαιότητα για το εκλογικό αποτέλεσμα μπορεί να αλλάξει τους περιορισμούς που η οικονομία θέτει στον κάτοχο της εξουσίας.

μεγιστοποιούν τη χρησιμότητα των εκλογέων. Επομένως μπορούμε να δούμε τον τρόπο που οι πολιτικοί μπορούν να επηρεάσουν την παραμονή τους στην εξουσία σαν ένα πρόβλημα εντολέα-εντολοδόχου (principal-agent problem), όπου το ερώτημα είναι κατά πόσον ο εντολοδόχος (agent) έχει κίνητρο να ακολουθήσει πολιτικές που ωφελούν τον εντολέα (principal). Στις εκλογές, όπου εντολέας είναι το εκλογικό κοινό και εντολοδόχος το κυβερνών κόμμα, πρέπει να προσδιοριστεί το κριτήριο με το οποίο επιλέγονταν οι ψηφοφόροι (δηλαδή να προσδιοριστεί ποια είναι η αντικειμενική συνάρτηση που αριστοποιούν) και σε ποιόν βαθμό οι ενέργειες του κυβερνώντος κόμματος-agent μπορούν να επηρεάσουν την επιλογή των ψηφοφόρων-principal.

Οι μεταβολές των οικονομικών μεταβλητών (ανάμεσά τους και της ανεργίας) που προκαλούνται από αυτούς τους παράγοντες είναι γνωστές, λόγω της προέλευσής τους, ως **Πολιτικοί Κύκλοι**. Η θεωρία των πολιτικών κύκλων στηρίζεται σε **τρεις βασικές υποθέσεις**. Στην ύπαρξη κοινοβουλευτικού πολιτεύματος, τον δικομματισμό (για παράδειγμα ένα φιλελεύθερο και ένα σοσιαλιστικό κόμμα που εναλλάσσονται στην εξουσία) και στην προκαθορισμένη και σταθερή διάρκεια διεξαγωγής εκλογών και, επομένως, παραμονής του κυβερνώντος κόμματος στην εξουσία.

Το κυβερνών κόμμα μπορεί είτε να στοχεύει απλώς στην παραμονή του στην εξουσία είτε στην εφαρμογή συγκεκριμένου κυβερνητικού προγράμματος. Κυβερνήσεις με στόχους που διαφέρουν των άλλων κομμάτων ονομάζονται **Κομματικές (Partisan)**, ενώ κυβερνήσεις που ενδιαφέρονται πρωταρχικά για την παραμονή τους στην εξουσία ονομάζονται **Εκλογικές (Opportunistic ή office-motivated)**. Κυβερνήσεις που είναι αποκλειστικά εκλογικές-καιροσκοπικές ενδιαφέρονται απλώς για την κατανομή των προσόδων (rents) που σχετίζονται με την κατοχή της εξουσίας και μπορεί να είναι άμεσα έσοδα, όπως χρηματικές απολαβές, είτε μη-υλικά πράγματα, όπως η δόξα. ‘Όταν βρίσκονται στην εξουσία, εκλογικές-καιροσκοπικές κυβερνήσεις θα επιλέγουν πανομοιότυπες πολιτικές εάν αντιμετωπίσουν παρόμοιες καταστάσεις, αφού μοναδικός στόχος αμφότερων των πολιτικών κομμάτων είναι η κατάκτηση της εξουσίας. Κομματικές, αντίθετα, κυβερνήσεις θα επέλεγαν διαφορετικές πολιτικές σε θέματα για τα οποία ενδιαφέρονται, ακόμα και εάν αντιμετώπιζαν ανάλογες καταστάσεις⁴.

Έτσι, η βιβλιογραφία για τους πολιτικούς κύκλους αναπτύχθηκε σε δύο σαφείς φάσεις. Η πρώτη, που παρουσιάστηκε στα μέσα του '70, χρησιμοποιεί τα παραδοσιακά υποδείγματα, στα οποία οι κυβερνήσεις, εκμεταλλευόμενες την ανταλλακτική σχέση πληθωρισμού-ανεργίας που υποδεικνύει η καμπύλη Phillips, συστηματικά (και προβλέψιμα) επηρεάζουν τα μακροοικονομικά αποτελέσματα. Η κύρια έμφαση των υποδειγμάτων αυτών (Nordhaus 1975, Lindbeck 1976) δίνεται στις ευνοϊκές συνθήκες που δημιουργούνται προεκλογικά από ψηφοθηρικές

⁴ Ο διαχωρισμός αυτός είναι ανακριβής, υπό την έννοια ότι λίγες κυβερνήσεις ενδιαφέρονται αποκλειστικά για την κατοχή και παραμονή τους στην εξουσία χωρίς κανένα ενδιαφέρον για την ακολουθούμενη πολιτική. Αντίστοιχα, οι πολιτικοί θα πρέπει να νικήσουν στις εκλογές για να μπορέσουν να εφαρμόσουν τις πολιτικές που προτιμούν, έτσι ώστε ακόμη και οι πιο κομματικές κυβερνήσεις θα επιδείξουν εκλογική συμπεριφορά. Επομένως, οι κυβερνήσεις είναι εκλογικές ως ένα βαθμό έτσι ώστε να έχουν τη δυνατότητα αργότερα να εφαρμόσουν τις πολιτικές που προτιμούν. Στην πραγματικότητα, δηλαδή, οι κυβερνώντες θα έπρεπε να ειδωθούν συνδυαστικά τόσο ως εκλογικές όσο και κομματικές (Dræzen 2000).

κυβερνήσεις με σκοπό να μεγιστοποιήσουν την πιθανότητα επανεκλογής τους. Η δεύτερη φάση (Hibbs, 1977) έδωσε έμφαση στα κομματικά-ιδεολογικά κίνητρα και προτιμήσεις των κομμάτων αναγνωρίζοντας ότι τα κόμματα που πρόσκεινται στην αριστερά, αντίθετα με τα δεξιά κόμματα, ενδιαφέρονται σχετικά περισσότερο για την ανεργία από ότι για τον πληθωρισμό.

Η δεύτερη αυτή φάση παρουσιάστηκε στα μέσα της δεκαετίας του '80 σαν ένα κομμάτι της προσέγγισης της μακροοικονομικής πολιτικής με βάση την

Πίνακας 1

	Εκλογικά Υποδείγματα	Κομματικά Υποδείγματα
Υποδείγματα με εκμεταλλεύσιμη καμπύλη Phillips	Nordhaus (1975) Lindbeck (1976)	Hibbs (1977)
Ορθολογικά Υποδείγματα	Cukierman-Meltzer (1986) Rogoff and Sibert (1988) Rogoff (1990) Persson and Tabellini (1990)	Alesina (1987)

Θεωρία Παιγνίων, που πρωτοεισήγαγαν οι Kydland and Prescott (1977) και οι Barro and Gordon (1983a). Με τα υποδείγματα πολιτικών κύκλων που ανέπτυξαν, εισήγαγαν τις ορθολογικές προσδοκίες και παρουσίασαν τους περιορισμούς που η ύπαρξη ενός ορθολογικού κοινού θέτει στον βαθμό που οι φορείς της οικονομικής πολιτικής μπορούν να επηρεάσουν τους οικονομικούς κύκλους. Έτσι, επαναδιατυπώνονται τα υποδείγματα εκλογικών κύκλων με ορθολογικές προσδοκίες (Cukierman and Meltzer 1986, Rogoff and Sibert 1988, Persson and Tabellini 1990) και αναπτύσσεται το κομματικό υπόδειγμα υποθέτοντας την ύπαρξη ορθολογικού εκλογικού κοινού (Alesina 1987). Ο Πίνακας 1 συνοψίζει τις παραπάνω συνεισφορές.

Με την διατύπωση των θεωρητικών υποδειγμάτων που ακολουθούν στοχεύουμε στην κατανόηση όλων των δυνατών τρόπων με τους οποίους η πολιτική πραγματικότητα μπορεί να προκαλέσει πολιτικά κινούμενους κύκλους στο ποσοστό της ανεργίας και να ελέγχουμε την ερμηνευτική τους δύναμη με βάση τις εμπειρικές και οικονομετρικές μελέτες. Μελετώντας τους θεωρητικούς μηχανισμούς που μέχρι σήμερα έχουν αναπτυχθεί για να ερμηνεύσουν τον τρόπο που οι πολιτικοί κύκλοι, μέσω

της συμπεριφοράς των πολιτικών φορέων, επιδρούν πάνω στην ανεργία και τις άλλες οικονομικές μεταβλητές, μπορούμε, με βάση όσα προαναφέρθηκαν, να διακρίνουμε τέσσερις διαφορετικές προσεγγίσεις: *Παραδοσιακοί Εκλογικοί Κύκλοι και Ορθολογικοί Εκλογικοί Κύκλοι, Παραδοσιακοί Κομματικοί Κύκλοι και Ορθολογικοί Κομματικοί Κύκλοι.* Η περιγραφή των μηχανισμών αυτών αποτελεί το θέμα των επόμενων παραγράφων.

3. ΕΚΛΟΓΙΚΟΙ Η ΚΑΙΡΟΣΚΟΠΙΚΟΙ ΠΟΛΙΤΙΚΟΙ ΚΥΚΛΟΙ (OPPORTUNISTIC POLITICAL BUSINESS CYCLE)

«Στα δημοκρατικά καθεστώτα οι πολιτικοί μετατρέπονται σε εμπόρους οι οποίοι εμπορεύονται πολιτικές και εισπράττουν τις ψήφους των εκλογικού κοινού...»

Τα κόμματα διαμορφώνουν την πολιτική τους με σκοπό να κερδίσουν στις εκλογές παρά κερδίζουν τις εκλογές για να διαμορφώσουν πολιτικές»,

A. Downs, 1957.

«'Έχουμε συνηθίσει μια 'επίσημη' άνθιση πριν από μία εκλογική διαδικασία»,

Keegan V., *The Guardian*, 1996:13.

(παράθεμα στον Price S., 1997)

Η επιθυμία των πολιτικών να κερδίσουν στις επερχόμενες εκλογές φαίνεται να υπερσκελίζει όλες τις άλλες τους προτεραιότητες στην επιλογή πολιτικής. Επομένως, παρόλο που οι αλλαγές στην πολιτική εξαιτίας των επερχόμενων εκλογών - ή του φόβου να χαθούν - μπορούν να θεωρηθούν ως ένας μηχανισμός λογοδότησης της κυβέρνησης στο εκλογικό κοινό σε ένα δημοκρατικό σύστημα, μπορούν ωστόσο να εισάγουν σημαντικές αναποτελεσματικότητες στην εφαρμογή της πολιτικής⁵. Παρότι τα πρώτα επίσημα υποδείγματα για τον χειρισμό της οικονομίας προεκλογικά εμφανίστηκαν μόλις πριν εικοσιπέντε χρόνια, τόσο οι πολιτικοί όσο και οι ψηφοφόροι γνώριζαν το φαινόμενο πιθανότατα από τότε που δημιουργήθηκαν οι εκλογές ως θεσμός. Τα υποδείγματα που επικεντρώνονται στην επιθυμία των κυβερνώντων για επανεκλογή ως προσδιοριστικού παράγοντα της εφαρμοζόμενης πολιτικής και μελετούν τις συνέπειες στην οικονομία αυτής της τακτικής ονομάζονται

⁵ Έχουν αναπτυχθεί υποδείγματα που παρουσιάζουν τις εκλογές ως έναν μηχανισμό ελέγχου και πειθαρχίας, που καθιστά τους κατόχους εξουσίας υπόλογους στους ψηφοφόρους. Συγκεκριμένα, εξετάζεται πώς η πιθανότητα επανεκλογής μπορεί να κάνει την κυβέρνηση να δρά προς το συμφέρον των ψηφοφόρων παρά προς τα δικά της συμφέροντα (Barro 1973). Εποπλέον, μελέτες καταδεικνύουν τις συνέπειες στην εφαρμογή της πολιτικής όταν το κριτήριο των ψηφοφόρων βασίζεται στα συνολικά μεγέθη της οικονομίας (sociotropic voting rule) παρά σε ατομικά οφέλη (Ferejohn 1986).

υποδείγματα **Εκλογικών ή Καιροσκοπικών Πολιτικών Κύκλων (Opportunistic PBC)**. Το ερώτημα που τίθεται είναι κατά πόσον η επιθυμία των κυβερνώντων να επηρεάσουν το εκλογικό αποτέλεσμα μέσω των πολιτικών τους επιλογών και ο εκλογικός αυταγωνισμός ανάμεσα στην κυβέρνηση και τα υπόλοιπα κόμματα μπορούν να επηρεάσουν τα συνολικά αποτελέσματα της οικονομικής δραστηριότητας και κυρίως το ποσοστό ανεργίας.

3.1 Εμπειρικές ενδείξεις για την ύπαρξη κινήτρων καιροσκοπικής συμπεριφοράς

Αν και η παρουσίαση του παραπάνω φαινομένου υπό την μορφή υποδείγματος εισήχθη στην επιστημονική βιβλιογραφία στα μέσα της δεκαετίας του 1970 (Nordhaus 1975, Lindbeck 1976), η άποψη ότι η οικονομική δραστηριότητα λίγο πριν τις εκλογές επηρεάζεται από την επιθυμία των κυβερνώντος κόμματος να επανεκλεγεί, όπως έχει ήδη ειπωθεί, δεν είναι καινούρια⁶. Μια από τις πρώτες εμπειρικές έρευνες που υποστηρίζουν τη θεωρία εκλογικών οικονομικών κύκλων βασίζεται σε **δύο υποθέσεις** (Tuftse 1978). Σύμφωνα με την πρώτη, οι οικονομικές συνθήκες πριν τις εκλογές έχουν σημαντική επίδραση στην επιλογή των ψηφοφόρων. Σύμφωνα με τη δεύτερη υπόθεση, οι πολιτικοί γνωρίζουν αυτό το κριτήριο των ψηφοφόρων και προσπαθούν να επωφεληθούν από αυτό. Απόδειξη για τη δεύτερη υπόθεση αποτελούν οι κυκλικές διακυμάνσεις των μέσων άσκησης δημοσιονομικής και νομισματικής πολιτικής, καθώς και των μέτρων της οικονομικής δραστηριότητας που σχετίζονται με τον εκλογικό κύκλο και κορυφώνονται κοντά στις εκλογές.

Έρευνες που έγιναν αργότερα απέδειξαν ότι υπάρχει **σημαντική εμπειρική υποστήριξη και για τις δύο παραδοχές**. Ήδη από τα μέσα της δεκαετίας 1970, μελετήθηκαν οι παράγοντες που προσδιορίζουν την ψηφοφορία στις Ηνωμένες Πολιτείες (Kramer 1971)⁷. Το συμπέρασμα είναι ότι πράγματι οι οικονομικές διακυμάνσεις έχουν σημαντική επίδραση στα εκλογικά αποτελέσματα των Η.Π.Α. Σε αντίστοιχα συμπεράσματα κατέληξε και άλλη μελέτη (Fair 1978, 1982, 1988) με

⁶ «Αρκετά πριν την προγραμματισμένη ημερομηνία [διεξαγωγής των εκλογών], οι εκλογές γίνονται το σημαντικότερο και, θα μπορούσε κανείς να πει, το μόνο πρόγμα που απασχολεί τους ανθρώπους... Ο Πρόεδρος... δεν κυβερνά πια προς όφελος της πολιτείας, αλλά προς όφελος της δικής του επανεκλογής προσκονά τα πλήθη, και συχνά, αντί να αντιστέκεται στα πάθη τους όπως το καθήκον απαιτεί, σπεύδει να ικανοποιήσει τα καπρίσια τους», Alexis de Tocqueville, Democracy in America, 1848.

⁷ Για το σκοπό αυτό, παλινδρομήθηκαν οι ψήφοι που έλαβε το κυβερνών κόμμα πάνω σε δύο μέτρα της οικονομικής δραστηριότητας της χρονιάς των εκλογών: το ρυθμό ανάπτυξης του πραγματικού κατά κεφαλήν εισοδήματος και του ρυθμού πληθωρισμού.

σκοπό να εξετάσει εάν η επίδραση των οικονομικών συνθηκών γίνεται πιο σημαντική προεκλογικά⁸. Το συμπέρασμα είναι ότι οι μεταβολές στην πραγματική οικονομία όπως αυτές μετρώνται από μεταβολές στο πραγματικό κατά κεφαλήν ΑΕΠ ή στην ανεργία τη χρονιά των εκλογών έχουν σημαντική επίδραση στις ψήφους του προέδρου. Συγκεκριμένα, η μελέτη έδειξε ότι αύξηση κατά 1% στο ρυθμό ανάπτυξης αυξάνει τις ψήφους του κυβερνώντος κόμιματος κατά περίπου 1%. ‘Ενα ακόμη σημαντικό συμπέρασμα είναι ότι οι ψηφοφόροι έχουν υψηλό προεξοφλητικό επιτόκιο για την παρελθούσα οικονομική δραστηριότητα, και δεν κοιτούν πίσω περισσότερο από ένα ή δύο χρόνια. Τέλος, η μελέτη δείχνει ότι στατιστικά το αποτέλεσμα των μεταβλητών στις ψήφους είναι το ίδιο για κυβέρνηση είτε Δημοκρατικών είτε Ρεπουμπλικάνων. Τα συμπεράσματα επιβεβαιώθηκαν και με μεταγενέστερες έρευνες (Tufts 1975). Αντίστοιχα αποτέλεσματα αναφέρουν έρευνες για τις χώρες Βρετανία, Γαλλία, Γερμανία, Ιταλία και Ισπανία (Lewis-Beck 1988) και για τις χώρες Δανία, Νορβηγία και Σουηδία (Madsen 1980)⁹. ‘Ολες οι παραπάνω μελέτες αποδεικνύουν την ύπαρξη κινήτρου στην κυβέρνηση να μεταβάλλει τις πιμές των μακροοικονομικών μεταβλητών, καθώς είναι εφικτό μεταβάλλοντας τις οικονομικές συνθήκες να βελτιώσει τις πιθανότητες επανεκλογής της.

3.2 Εμπειρικές ενδείξεις για την ύπαρξη εκλογικών κύκλων

Καθώς οι πολιτικοί γνωρίζουν τον παραπάνω τρόπο που οι ψηφοφόροι επιλέγουν το κυβερνών κόμμα, αρκετές μελέτησαν έγιναν με σκοπό να εξετάσουν την αντίδραση και μεταβλητότητα τόσο των πολιτικών επιλογών όσο και των οικονομικών μεταβλητών σαν συνέπεια της διεξαγωγής εκλογών. Υπάρχουν πολλοί δείκτες που φανερώνουν ότι οι πολιτικοί προσπαθούν να χειριστούν την οικονομία στην προσπάθειά τους να βελτιώσουν τις πιθανότητές τους για εκλογική νίκη.

Το πιο κραυγαλέο παράδειγμα μεταχείρισης της οικονομίας προεκλογικά είναι η περίπτωση του Richard Nixon¹⁰ πριν τις εκλογές του 1972. Το έλλειμμα του

⁸ Για τον έλεγχο της υπόθεσης αυτής, παλινδρομήθηκαν οι ψήφοι του κόμιματος των Δημοκρατικών στις Η.Π.Α πάνω σε ένα ή δύο από τα 16 πιθανά μέτρα οικονομικής δραστηριότητας, προσθέτοντας επιπλέον μια μεταβλητή για την τάση και μια κομματική ψευδομεταβλητή. Η παλινδρόμηση σε ένα ή δύο το πολύ από τα πιθανά μέτρα και όχι στο σύνολό τους υπαγορεύοταν από την έλλειψη βαθμών ελευθερίας, πρόβλημα που συχνά συναντάται σε εμπειρικές έρευνες για τα PBC υποδείγματα.

⁹ Μελέτες των Abrams (1980), Abrams and Butkiewitz (1995), Blomberg and Hess (2003), Erikson (1989), Alesina, Londregan and Rosenthal (1993) καταλήγουν σε αντίστοιχα συμπεράσματα.

¹⁰ Ο Rogoff (1988) είχε αποκαλέσει τον Nixon “the all-time hero of political business cycles”.

προϋπολογισμού πλήρους απασχόλησης, που ήταν ισοσκελισμένος το 1970, αυξήθηκε σε 10 δις δολάρια το 1971 και σε 12 δις το 1972. Το 1971 αυξήθηκαν τα επιδόματα κοινωνικής ασφάλισης και οι προσωπικές φορολογικές εξαιρέσεις. Οι μεταβολές που έγιναν το 1972 φανερώνουν ακόμη πιο έντονα την πρόθεσή του να χειριστεί την οικονομία προς όφελός του. Δύο εβδομάδες πριν τις εκλογές αύξησε κατά 20% τα επιδόματα κοινωνικής ασφάλισης, γεγονός που ανακοινώθηκε μέσω αλληλογραφίας του Προέδρου Nixon προς τους 24.760.000 δικαιούχους του επιδόματος. Ακόμα, οι κυβερνήσεις κινητοποιούν τις πληρωμές των επιδομάτων έναν ή δύο μήνες νωρίτερα στα έτη εκείνα που διεξάγονται εκλογές ώστε οι επιταγές να φτάσουν στα χέρια των αποδεκτών λίγο πριν τις εκλογές (Tuft, 1978).

Στις εκβιομηχανισμένες χώρες η οικονομική δραστηριότητα χαρακτηρίζεται ξεκάθαρα από έναν πολιτικό κύκλο: για τις H.P.A. και με εξαίρεση την περίοδο διακυβέρνησης του Eisenhower τη δεκαετία του 1950, οι πολιτικοί κύκλοι αποτελούνταν από δύο χρόνια κύκλου στο διαθέσιμο εισόδημα, που επιταχύνεται κατά τα ζυγά έτη και επιβραδύνεται στα μονά έτη, καθώς και τετραετή κύκλο στην ανεργία, με μειώσεις της ανεργίας τους μήνες πριν τις προεδρικές εκλογές και άνοδο του ποσοστού ανεργίας συχνά να ξεκινά δώδεκα με δεκαοχτώ μήνες μετά τις εκλογές. Στο ίδιο συμπέρασμα καταλήγουμε και για ένα δείγμα από 27 δημοκρατικές χώρες, παρατηρώντας πως βραχυχρόνιες αυξήσεις στο διαθέσιμο κατά κεφαλήν εισόδημα είναι πιο πιθανές να συμβούν σε χρονιά εκλογών, παρά σε χρονιά χωρίς εκλογές. Ενδείξεις για έναν πιστά τηρούμενο εκλογικό κύκλο στην άσκηση πολιτικής κατά την περίοδο 1952-1973 υπάρχουν και για το Ισραήλ, με υποτιμήσεις και αυξήσεις φόρων που ματαιώνονται μέχρι την διεξαγωγή των εκλογών και εφαρμόζονται μετά (Ben-Porath 1975).

3.3 Υποδείγματα Παραδοσιακών Εκλογικών Κύκλων

3.3.1 Η ανταλλακτική σχέση ανεργίας-πληθωρισμού

Τα εκλογικά (opportunistic PBC) υποδείγματα συχνά υποθέτουν ότι όλοι οι ψηφοφόροι είναι πανομοιότυποι, έτσι ώστε η προεκλογική χειραγώηση της οικονομίας από την οποία εξαρτάται ο κύκλος να απευθύνεται στον

αντιπροσωπευτικό ψηφοφόρο, ο οποίος αποφασίζει με βάση τα συνολικά¹¹ μακροοικονομικά μεγέθη. Στα υποδείγματα αυτά υπάρχει ένα ελλιπώς πληροφορημένο –ή μη ορθολογικό- εκλογικό σώμα και μια κυβέρνηση η οποία ενδιαφέρεται για την ωφέλεια της.

Έτσι, έχουμε ένα από τα πρώτα θεωρητικά υποδείγματα των (εκλογικών) πολιτικών κύκλων στο οποίο οι κυβερνώντες εκμεταλλεύονται ευκαιριακές ανθίσεις στην οικονομία προεκλογικά με σκοπό να μειώσουν τα ποσοστά **ανεργίας**, με κόστος τον αυξημένο ρυθμό πληθωρισμού ως επακόλουθο αυτής της πολιτικής (βλ. Nordhaus 1975). Ο εκλογικός κύκλος από μόνος του συνεπάγεται ότι η κυβέρνηση δεν έχει προτιμήσεις σχετικά με τον πληθωρισμό και την ανεργία. Η δομή της οικονομίας στο υπόδειγμα αυτό περιγράφεται από μια διευρυμένη με πληθωριστικές προσδοκίες **καμπύλη Phillips** [σχέση (a)] με αρνητική κλίση, που φανερώνει την ανταλλακτική σχέση μεταξύ ανεργίας και μη αναμενόμενου πληθωρισμού.

Καμπύλη Phillips (*expectations-adjusted Phillips curve*):

$$y_t = \bar{y} + \gamma(\pi_t - \pi_t^e) \quad (a)$$

όπου y_t είναι ο ρυθμός αύξησης του προϊόντος,

\bar{y} είναι το φυσικό προϊόν,

π_t είναι ο ρυθμός πληθωρισμού και

π_t^e ο αναμενόμενος ρυθμός πληθωρισμού

γ μία θετική παράμετρος.

Οι ψηφοφόροι επιθυμούν τόσο μικρότερα ποσοστά ανεργίας όσο και χαμηλότερο πληθωρισμό, όμως αξιολογώντας το μακροοικονομικό έργο και την ικανότητα του κυβερνώντος κόμματος έχουν μικρή μνήμη και προεξοφλούν με υψηλό παράγοντα την μελλοντική τους ευημερία (**μυωπική** συμπεριφορά)¹². Οι εκλογικές σχηματίζουν

¹¹ Η υπόθεση αυτή φαίνεται να είναι ρεαλιστική. Σύμφωνα με τους Lewis-Beck (1988), παρόλο που η οικονομία ασκεί επιδραση στα εκλογικά αποτελέσματα, ωστόσο τα άτομα δεν φαίνεται να ψηφίζουν με βάση την προσωπική τους οικονομική κατάσταση, αλλά μάλλον με βάση τις επιδόσεις της εθνικής οικονομίας (sociotropic voting). Με έρευνα βάση δεδομένων αποδεικνύοντας αυτό ισχύει τόσο για τις Η.Π.Α όσο και τις Δυτικές Ευρωπαϊκές χώρες. Κρίνοντας την απόδοση ή την ικανότητα μιας κυβέρνησης, ένας ψηφοφόρος φαίνεται να διαπιστώνει ότι τα συνολικά οικονομικά αποτελέσματα δίνουν πιο ακριβή πληροφόρηση από ότι η δική του αποκλειστικά οικονομική κατάσταση.

¹² Η **καμπύλη Phillips** υποδηλώνει ότι στην περίπτωση που ο τρέχων ρυθμός πληθωρισμού υπερβαίνει τον αναμενόμενο, ο ρυθμός οικονομικής μεγέθυνσης θα αυξηθεί (και η ανεργία θα μειωθεί). Η αύξηση αυτή προέρχεται από την πτώση των πραγματικών μισθών, η οποία προκαλεί αύξηση της ζήτησης εργασίας και της συνολικής απασχόλησης, και επομένως αύξηση του παραγόμενου προϊόντος της οικονομίας. Η καμπύλη Phillips δηλώνει επομένως την βραχυχρόνια ανταλλακτική σχέση

τις προσδοκίες τους με αργή προσαρμογή των πληθωριστικών προσδοκιών, έχοντας, δηλαδή, **αναπροσαρμοζόμενες προσδοκίες** (και επομένως διαπράττουν συνειδητά και συστηματικά σφάλματα πρόβλεψης) [σχέση (b) που ακολουθεί].

Αναπροσαρμοζόμενες (πληθωριστικές) προσδοκίες:

$$\pi_t^e = \pi_{t-1} + \lambda(\pi_{t-1}^e - \pi_{t-1}) \quad (b)$$

όπου το λ μετρά την ταχύτητα προσαρμογής στο λάθος πρόβλεψης της προηγούμενης περιόδου με $0 < \lambda < 1$.

Η αργή προσαρμογή των προσδοκιών στις οικονομικές συνθήκες σε συνδυασμό με την μυωπική συμπεριφορά των ψηφοφόρων επιτρέπουν σε μια καιροσκοπική κυβέρνηση να εκμεταλλευτεί τα μακροοικονομικά μονοπάτια προς εκλογικό της όφελος.

Η συμπεριφορά του εκλογικού κοινού βασίζεται στο παρελθόν (backward-looking) με διττό τρόπο: η ψήφος εξαρτάται άπο την ικανότητα της κυβέρνησης στο παρελθόν και οι προσδοκίες για αύξηση της προσφοράς χρήματος εξαρτώνται από τον ρυθμό αύξησης της προσφοράς χρήματος κατά το παρελθόν. Επειδή ο σχηματισμός των προσδοκιών είναι ανεξάρτητος των πολιτικών που πρόκειται να ακολουθήσει η κυβέρνηση στο μέλλον (επομένως οι προσδοκίες δεν είναι ορθολογικές) και σε συνδυασμό με την απουσία οιασδήποτε συσχέτισης μεταξύ των περιόδων, δίνεται η δυνατότητα στο κυβερνών κόμμα να εκμεταλλευτεί την βραχυχρόνια ανταλλακτική σχέση μεταξύ πληθωρισμού και ανεργίας σε μια προσπάθεια να επηρεάσει το εκλογικό αποτέλεσμα προς όφελός του.

Ως προς το κυβερνών κόμμα, σκοπός του είναι να μεγιστοποιήσει την πιθανότητα επανεκλογής του, γνωρίζοντας ότι η επιλογή των ψηφοφόρων εξαρτάται από την πρόσφατη (κατά την εκλογική, δηλαδή, χρονιά) επίδοση της οικονομίας (retrospective voting behavior). Η κυβέρνηση, βάσει των πολιτικών επιλογών κατά το παρελθόν, θα προσπαθήσει να επηρεάσει την επίδοση της οικονομίας, η οποία μετράται από το ύψος του πληθωρισμού και της ανεργίας σταθμισμένα, έτσι ώστε να λαμβάνεται

πληθωρισμού-ανεργίας, ενώ μακροχρόνια τείνει να καταστεί κατακόρυφη, καθώς οι ονομαστικοί μισθοί προσαρμόζονται πλήρως στην άνοδο των τιμών.

υπόψη η συνάρτηση απώλειας που ελαχιστοποιεί ο (αντιπροσωπευτικός¹³) ψηφοφόρος. Έτσι, υποθέτουμε μια συνάρτηση ψήφων [σχέση (c)] στην οποία το σύνολο των ψήφων ενός κόμματος παρουσιάζεται σαν συνάρτηση του προεξοφλημένου αθροίσματος της ευημερίας των ψηφοφόρων, από την ημέρα εκλογής της κυβερνήσεως ως την ημέρα των εκλογών [σχέση (d)].

Συνάρτηση ψήφων σαν συνάρτηση της ευημερίας των ψηφοφόρων:

$$N_t = N \left[\sum_{s=0}^3 \beta^s L_{t-s} \right] + \varepsilon_t \quad (c)$$

όπου N_t είναι ο αριθμός των ψήφων,

β είναι ο προεξοφλητικός παράγοντας με $0 < \beta < 1$

και

$$L_t = u_t + \theta \frac{(\pi_t - \bar{\pi})^2}{2} \quad (d)$$

είναι η συνάρτηση απώλειας των ψηφοφόρων όπου $\bar{\pi}$ και θ είναι ο στόχος για τον πληθωρισμό και η σχετική σημασία που δίνει ο μέσος ψηφοφόρος [και όχι ο κοινωνικός σχεδιαστής, επομένως η σχέση (d) διαφέρει από την συνάρτηση κοινωνικής απώλειας που ελαχιστοποιεί ο κοινωνικός σχεδιαστής] στις αποκλίσεις του πληθωρισμού και της ανεργίας αντίστοιχα.

Στην συνάρτηση προστίθεται ένα στοχαστικός όρος για να αφήνει την πιθανότητα το κυβερνών κόμμα να χάσει στις εκλογές, διαφορετικά, εάν ενδιαφερόταν μόνο για την παραμονή του στην εξουσία, θα επέλεγε εκείνες τις πολιτικές που θα εξασφάλιζαν την βέβαιη επανεκλογή του¹⁴. ‘Οπως όλα τα εκλογικά υποδείγματα, ο προεξοφλητικός παράγοντας είναι μικρός, υπονοώντας πως η πρόσφατη απόδοση της οικονομίας έχει μεγαλύτερη επίδραση στην επιλογή του εκλογικού κοινού από εκείνη που έχει το πιο μακρινό παρελθόν. Επιπλέον, γίνεται η υπόθεση ότι ο πληθωρισμός συσχετίζεται και αντανακλά το ρυθμό αύξησης χρήματος της προηγούμενης περιόδου, καθώς η προσφορά χρήματος είναι η μεταβλητή που ελέγχει η κυβέρνηση.

¹³ Μία εκλογική κυβέρνηση θα επιλέξει εκείνη την πολιτική που συγκεντρώνει τους περισσότερους ψηφοφόρους, έτσι ώστε η συνάρτηση απώλειας να είναι τελικά αυτή που ελαχιστοποιεί ο μέσος ψηφοφόρος.

¹⁴ Εναλλακτικά, εάν το κυβερνών κόμμα δεν ενδιαφέρεται αποκλειστικά και μόνο για την επανεκλογή του, μπορούμε να υποθέσουμε ότι δεν μεγιστοποιεί την πιθανότητα επανεκλογής του, αλλά δίνει κάποια βαρύτητα και στην κοινωνική ευημερία.

3.3.2 Η υπόθεση της Ατελούς Πληροφόρησης

Σε αντίστοιχα συμπεράσματα καταλήγουμε εισάγοντας την υπόθεση πως η γνώση των ψηφοφόρων αναφορικά με τα αποτελέσματα της οικονομικής πολιτικής είναι **ατελής** (Lindbeck 1976). Επιπλέον, εξακολουθούμε να υποθέτουμε ότι το εκλογικό κοινό συμπεριφέρεται μυωπικά, λαμβάνοντας δηλαδή υπόψη του κατά την ώρα της ψηφοφορίας μόνο τις πιο πρόσφατες οικονομικές εξελίξεις. Το συμπέρασμα στο οποίο καταλήγουμε είναι πως το εκλογικό κοινό αδυνατεί να αντιληφθεί ότι μία επεκτατική οικονομική πολιτική σήμερα θα οδηγήσει σε πληθωριστικές πιέσεις και αύξηση των ελλειμμάτων και του δημοσίου χρέους στο μέλλον. Σε συνδυασμό με το γεγονός ότι η αύξηση του διαθέσιμου εισοδήματος και η μείωση της ανεργίας μπορούν, έστω και προσωρινά, να δημιουργήσουν μια καλύτερη εικόνα για την κυβέρνηση, αναμένεται επεκτατική οικονομική πολιτική προεκλογικά και συσταλτική αμέσως μετά. Το υπόδειγμα δέχτηκε εξαιτίας της υπόθεσης των αναπροσαρμοζόμενων προσδοκιών αντίστοιχη κριτική με αυτήν των παραδοσιακών εκλογικών κύκλων που ακολουθεί.

3.3.3 Προβλέψεις και κριτική των Παραδοσιακών Εκλογικών Κύκλων

Συμπερασματικά, και με βάση τις παραπάνω παραδοχές για την οικονομία, προβλέπεται η ακόλουθη συμπεριφορά ενός κυβερνώντος κόμματος που στοχεύει στην μεγιστοποίηση της πιθανότητας επανεκλογής του. ‘Όταν άμεσα προβλέπεται η διενέργεια εκλογών, η κυβέρνηση κινητοποιεί την οικονομία μέσω μιας **επεκτατικής νομισματικής πολιτικής**, που μειώνει τα ποσοστά ανεργίας εξαιτίας του υψηλού μη αναμενόμενου ρυθμού πληθωρισμού που προκαλεί. Το μέγεθος της επεκτατικής νομισματικής πολιτικής και της ανεργίας είναι εκείνα που μεγιστοποιούν την ικανοποίηση του εκλογικού κοινού μόνο κατά την χρονιά της διεξαγωγής των εκλογών. Τη χρονιά μετά τις εκλογές, όταν ο πληθωρισμός θα βρίσκεται σε πολύ υψηλά επίπεδα, η κυβέρνηση αντιστρέφει όσα προκάλεσε και δημιουργεί, μέσω **συσταλτικής νομισματικής πολιτικής**, ύφεση με σκοπό να επαναφέρει τις πληθωριστικές προσδοκίες σε χαμηλότερα επίπεδα.

Η κυβέρνηση θα εξακολουθεί να διατηρεί την οικονομική δραστηριότητα σε χαμηλά επίπεδα ώστε να διατηρείται και ο αναμενόμενος πληθωρισμός χαμηλός

μέχρι την περίοδο ακριβώς πριν από τη χρονιά διεξαγωγής των εκλογών. Τότε, μια αύξηση του ρυθμού μεγέθυνσης, μέσω πληθωριστικών εκπλήξεων, θα είναι εφικτή με ένα σχετικά χαμηλό ρυθμό πληθωρισμού. Στον επόμενο εκλογικό κύκλο, επαναλαμβάνεται η ίδια συμπεριφορά. Σε συνδυασμό με τις παραπάνω παραδοχές για τη δομή της οικονομίας, έχουμε καταλήξει σε έναν πιθανό τρόπο για να δείξουμε πώς η προσπάθεια επηρεασμού του εκλογικού αποτελέσματος δημιουργεί μια κυκλικότητα στην οικονομική δραστηριότητα, η οποία δεν θα υπήρχε εάν ο σχεδιαστής της οικονομικής πολιτικής αντιμετώπιζε έναν άπειρο χρονικό ορίζοντα.

Μια σειρά κριτικών έχουν ασκηθεί στο παραπάνω υπόδειγμα που προσπαθεί να ερμηνεύσει την κυκλικότητα της οικονομικής δραστηριότητας που προκαλείται λόγω των πολιτικών κύκλων. Μια πρώτη κριτική αφορά στο κατά πόσον το κυβερνών κόμμα έχει υπό τον **έλεγχό του την νομισματική πολιτική**, υπόθεση που έρχεται σε αντίθεση με την ανεξαρτησία του κεντρικού τραπεζίτη¹⁵.

Μια δεύτερη και πιο σημαντική κριτική του υποδείγματος αφορά στην υπόθεση της **ανορθολογικής συμπεριφοράς των ψηφοφόρων**¹⁶. Σύμφωνα με τις παραδοχές του υποδείγματος των (παραδοσιακών) εκλογικών κύκλων, οι ψηφοφόροι είναι αφελείς, όχι μόνο στον τρόπο που διαμορφώνουν τις προσδοκίες για τον πληθωρισμό, αλλά και στον τρόπο που αξιολογούν την ικανότητα της κυβέρνησης. ‘Ενας ψηφοφόρος που έχει ζήσει ήδη έναν εκλογικό κύκλο δεν θα έπρεπε να εξαπατάται πλέον ψηφίζοντας μια εκλογική κυβέρνηση που χειραγωγεί την οικονομία και θα έπρεπε να γνωρίζει ότι η περίοδος χαμηλού πληθωρισμού και χαμηλής ανεργίας προεκλογικά ακολουθείται από μετεκλογική περίοδο με υψηλά επίπεδα τόσο πληθωρισμού όσο και ανεργίας. Η συμπεριφορά του ως ψηφοφόρου θα έπρεπε να εξαρτάται από το μέλλον (forward-looking) παρά από το πρόσφατο παρελθόν, ενώ το εκλογικό κοινό θα έπρεπε να τιμωρεί τις κυβερνήσεις που αναζωπυρώνουν προεκλογικά την οικονομία παρά να τις ανταμείβει εκλέγοντάς τες. Εάν οι ψηφοφόροι δεν φέρονταν αφελώς εκλέγοντας έναν υποψήφιο που επιλέγει

¹⁵ Στις H.P.A., οι αποφάσεις για την νομισματική πολιτική στις επηρεάζονται σημαντικά από την εκτελεστική εξουσία (Havrilesky 1993), ενώ ακόμη και μια ανεξάρτητη νομισματική αρχή θα ήταν πρόθυμη να ακολουθήσει τις πιέσεις της εκτελεστικής εξουσίας για νομισματική πολιτική κατά τις χρονιές διεξαγωγής εκλογών με απώτερο σκοπό να αποφύγει βίαιες μεταβολές των επιτοκίων (Woolley 1986, Beck 1987).

¹⁶ Οι ορθολογικές προσδοκίες υποθέτουν ότι τα άτομα λαμβάνουν υπόψη τους κατά τον σχηματισμό των προσδοκιών τους όλους τους συστηματικούς και προβλέψιμους παράγοντες που διαμορφώνουν τις οικονομικές μεταβλητές, καθώς ενσωματώνουν στις προσδοκίες τους όλες τις διαθέσιμες πληροφορίες και αφομοιώνουν τη ροή των καινούριων πληροφοριών.

βραχυχρόνιες ανθίσεις στην οικονομία, οι κυβερνώντες δεν θα ακολουθούσαν πλέον τέτοιου είδους πρακτικές και ο εκλογικός πολιτικός κύκλος δεν θα υφίστατο πια.

Σε απάντηση της παραπάνω κριτικής για την μη ορθολογική συμπεριφορά των εκλογέων έρχεται το γεγονός ότι, **εμπειρικά**, οι ψηφοφόροι φαίνεται φανερά να εξαπατούνται και να ανταποκρίνονται σε τέτοιου είδους πολιτικές που μεταχειρίζονται την οικονομία. Παρόλο που δεν μπορούμε να ερμηνεύσουμε το λόγο για τον οποίο οι εκλογείς φέρονται ανορθολογικά, είναι γεγονός που επαληθεύεται εμπειρικά¹⁷. Η εκλογική συμπεριφορά των πολιτικών λίγο πριν τις εκλογές είναι τόσο διαδεδομένη που θα ήταν λάθος να την παραβλέψουμε ως φαινόμενο και να απορρίψουμε τα υποδείγματα που βασίζονται σε αυτού του είδους την συμπεριφορά, απλώς επειδή αντανακλούν την αφροσύνη του εκλογικού κοινού.

Ένα ερώτημα που τίθεται είναι εάν οι πολιτικού κύκλοι μπορούν εξαρχής να συμβαδίζουν με ορθολογική συμπεριφορά. Εναλλακτικά, αναπτύχθηκαν υποδείγματα που μελετούν υπό ποιες συνθήκες καιροσκοπικές πολιτικές μπορούν να έχουν επίδραση σε ορθολογικά συμπεριφερόμενους εκλογείς (Rogoff και Sibert 1988), Rogoff 1990, Cukierman και Meltzer 1986). Η ψηφοθηρική κυβερνητική πολιτική μπορεί να επηρεάσει ορθολογικούς ψηφοφόρους εάν υποθέσουμε ότι οι ψηφοφόροι δεν είναι πλήρως πληροφορημένοι και ότι η απόδοση της κυβέρνησης στο παρελθόν αποκαλύπτει κάτι για την **ικανότητά** της, έτσι ώστε κυβερνήσεις που απέδωσαν καλά στο παρελθόν, αναμένεται να αποδώσουν εξίσου καλά και στο μέλλον. Οι ψηφοφόροι που θεωρούν μια καλή οικονομική κατάσταση ως ένδειξη της ικανότητας μιας κυβέρνησης ψηφίζουν με βάση την παρελθούσα απόδοσή της (*inference problem*).

Τέλος, ένα σημείο κριτικής που έχει ασκηθεί αφορά στην **έλλειψη εμπειρικής υποστήριξης**, όπως φαίνεται στην παράγραφο που ακολουθεί και συνοψίζει τις οικονομετρικές μελέτες που βασίζονται στο υπόδειγμα αυτό.

¹⁷ Ωστόσο, μία συμπεριφορά που σε έμάς φαίνεται να είναι ανορθολογική δεν σημαίνει ότι πράγματι είναι ανορθολογική. Μπορεί απλώς να σημαίνει ότι εμείς αδυνατούμε να κατανοήσουμε τον τρόπο που οι εκλογείς ψηφίζουν (Drazen 2000).

3.3.4 Οικονομετρική ανάλυση του Εκλογικού Πολιτικού Κύκλου και ερμηνεία των αποτελεσμάτων

Οι εμπειρικές προβλέψεις βάσει του υποδείγματος είναι συμπερασματικά οι ακόλουθες. **Προεκλογικά, η ανεργία θα είναι μικρότερη από το φυσικό ποσοστό της και η οικονομική δραστηριότητα άνω του φυσικού επιπέδου της, ενώ μετεκλογικά ο πληθωρισμός θα αρχίσει να αυξάνεται και η οικονομία θα μπει σε μια φάση ύφεσης.** Η χαμηλή ανεργία και η αυξημένη οικονομική δραστηριότητα τη χρονιά των εκλογών μπορεί να έχει θετική επίδραση στο κυβερνών κόμμα. Ακόμη, δεν υπάρχει ουσιαστικά διαφορά στις πολιτικές που ακολουθούν οι διαφορετικές πολιτικές παρατάξεις ως προς τις μεταβολές της ανεργίας όσο και του πληθωρισμού πριν και μετά την εκλογική διαδικασία. Για να μπορέσουμε να εξηγήσουμε το λόγο που **οι εμπειρικές μελέτες είναι αντιφατικές στα συμπεράσματά τους ως προς την εμπειρική επαλήθευση του υποδείγματος** είναι προτιμότερο να χωρίσουμε τις μελέτες σε αυτές που εξετάζουν τις επιπτώσεις των πολιτικών κύκλων πάνω στις οικονομικές μεταβλητές (όπως το διαθέσιμο εισόδημα, η ανεργία, ο πληθωρισμός) και σε εκείνες που μελετούν τις επιπτώσεις τους πάνω στα μέσα πολιτικής (όπως μεταβιβαστικές πληρωμές, άλλα δημοσιονομικά μέσα πολιτικής, η αύξηση της ποσότητας χρήματος).

Για την μελέτη της ύπαρξης εκλογικών κύκλων στις οικονομικές μεταβλητές, η συνήθης οικονομετρική διερεύνηση γίνεται τρέχοντας ένα αυτοπαλινδρομο σχήμα ενός μέτρου της οικονομικής δραστηριότητας πάνω στον εαυτό του, σε ένα σύνολο από άλλες οικονομικές μεταβλητές, και σε πολιτικές ψευδομεταβλητές¹⁸. Στη συνέχεια ελέγχεται η στατιστική σημαντικότητα κάθε μιας από τις μεταβλητές, καθώς και η ορθότητα του προσήμου. Εμπειρικές μελέτες βρίσκουν μικρή υποστήριξη για την ύπαρξη πολιτικών κύκλων στην οικονομική δραστηριότητα και στον πληθωρισμό στις Η.Π.Α. (Alt και Chrystal 1983, Hibbs 1987). Το ίδιο ισχύει για μελέτες που

¹⁸ Η οικονομετρική ανάλυση του υποδείγματος έχει γίνει και με μια μη-παραμετρική μελέτη για την ύπαρξη κύκλων στην οικονομική δραστηριότητα των Η.Π.Α Παρουσιάζοντας τους ετήσιους μέσους ρυθμούς αύξησης του ΑΕΠ, της ανεργίας και του πληθωρισμού για την περίοδο 1949-1994, αποδεικνύεται ότι παρόλο που ο μέσος ρυθμός αύξησης του ΑΕΠ τη χρονιά πριν τις εκλογές, ανεξαρτήτως του κόμματος που βρίσκεται στην εξουσία, είναι ελάχιστα μεγαλύτερος από το μέσο όρο του δείγματος (3.66% έναντι 3.17%), τα ποσοστά ανεργίας ελάχιστα χαμηλότερα (5.66% αντί 5.81%) και ο πληθωρισμός σχεδόν ο ίδιος, ωστόσο εντοπίζεται διαφορά στο μέσο ρυθμό αύξησης του ΑΕΠ κατά το δεύτερο μισό της περιόδου διακυβέρνησης (3.59%) σε σχέση με το πρώτο μισό (2.76%). Το γεγονός αυτό δεν μπορεί να παραβλεφτεί και αναστέλλει την κατηγορηματική απόρριψη της καιροσκοπικής μεταχείρισης της οικονομίας (Alesina, Roubini και Cohen 1997).

εξετάζουν οικονομετρικά τις μεταβολές της ανεργίας στις Η.Π.Α, αλλά και σε άλλες χώρες, προεκλογικά (McCallum 1978). Γενικά, σε όλες τις μελέτες που έχουν γίνει μπορεί να ειπωθεί πως φαίνεται να υπάρχει μια σχεδόν ξεκάθαρη απόρριψη του απλού υποδείγματος για την περίπτωση των Η.Π.Α. Παρομοίως, δεν βρέθηκε υποστήριξη του υποδείγματος για την ανεργία, τον πληθωρισμό και το ρυθμό οικονομικής ανάπτυξης για 17 χώρες του Ο.Ο.Σ.Α. (Paldam 1979), ούτε για καμιά από τις κυριότερες Ευρωπαϊκές χώρες (Lewis-Beck 1988). Η ύπαρξη εκλογικού κύκλου πάνω στην πραγματική οικονομική δραστηριότητα απορρίφθηκε και σε πιο πρόσφατη εμπειρική έρευνα για 18 χώρες του Ο.Ο.Σ.Α., όπου, ωστόσο, δεν απορρίφθηκε η επίδραση του στις κυκλικές μεταβολές του πληθωρισμού (Alesina, Cohen και Roubini 1992)¹⁹. Σε αντίθεση με τα αποτελέσματα πάνω στην οικονομική δραστηριότητα, ο εκλογικός κύκλος φαίνεται να έχει επίδραση πάνω στον ρυθμό πληθωρισμού.

Μικρότερη ομοφωνία υπάρχει μεταξύ των μελετητών ως προς την υποστήριξη που παρέχουν τα εμπειρικά δεδομένα για την ύπαρξη εκλογικού πολιτικού κύκλου στα μέσα οικονομικής πολιτικής. Ξεκινώντας από την νομισματική πολιτική, σημαντική επίδραση των εκλογών πάνω στον ετήσιο ρυθμό αύξησης της ποσότητας του χρήματος, με την αύξηση του χρήματος να είναι μεγαλύτερη την χρονιά πριν τις εκλογές, εντοπίζεται σε δείγμα από τις χώρες του Ο.Ο.Σ.Α. (Alesina et al. 1992). Η ύπαρξη ενός πολιτικά κινούμενου κύκλου στην νομισματική πολιτική επιβεβαιώνεται και για τις Η.Π.Α. (Grier 1989, Williams 1990, Lewis-Beck 1988). Η ύπαρξη εκλογικού κύκλου στα μέσα δημοσιονομικής πολιτικής φαίνεται να έχει την πιο σημαντική οινομετρική υποστήριξη τόσο στις Η.Π.Α όσο και σε ένα μεγάλο αριθμό των χωρών του Ο.Ο.Σ.Α. Οι περισσότερες μελέτες βρίσκουν έναν έντονο πολιτικό κύκλο στον προϋπολογισμό. Στις περισσότερες εμπειρικές έρευνες εντοπίζεται φανερή προεκλογική μεταχείριση των μεταβιβαστικών πληρωμών (Tufte 1978,

¹⁹ Μια κριτική που έχει ασκηθεί σε αυτές τις οικονομετρικές μελέτες είναι ο ορισμός της περιόδου των πολιτικών αποτελεσμάτων και η μη συνεχής φύση των πολιτικών ψευδομεταβλητών που χρησιμοποιούν. Πρακτικά, υπάρχει σημαντική αβεβαιότητα για το χρόνο που μια οικονομία ανταποκρίνεται στις προεκλογικές ανθίσεις της οικονομίας, χωρίς κανέναν λόγο που να δικαιολογεί μια μη-συνεχή πτώση αμέσως μετά τις εκλογές (Grier 1989, Williams 1990). Υπάρχουν, ακόμη μελέτες, που αντί να δίνουν σχήμα στον οικονομικό αντίκτυπο των εκλογών, μελετούν το ΑΕΠ και την ανεργία σαν ‘ημιτονοειδείς καμπύλες’ (*sine waves*), και εξετάζουν πως αυτά σχετίζονται με τον εκλογικό κύκλο. Στην περίπτωση αυτή εντοπίζεται ένας τετραετής κύκλος για το ΑΕΠ και την ανεργία, με το ΑΕΠ να αγγίζει το μέγιστο σημείο του την χρονιά των προεδρικών εκλογών και την ανεργία να βρίσκεται στο χαμηλότερο σημείο την περίοδο μετά τις εκλογές. Η μελέτη αυτή είναι από τις λίγες που βρίσκει σημαντικές ενδείξεις για την ύπαρξη εκλογικού πολιτικού κύκλου (Haynes και Stone 1989).

Alesina et al. 1992, Alesina και Roubini 1992). Γενικά, φαίνεται να υπάρχουν σημαντικότερες ενδείξεις για την ύπαρξη εκλογικού κύκλου στα μέσα άσκησης οικονομικής πολιτικής, παρά στις μακροοικονομικές μεταβλητές.

Εξετάζοντας τα αποτελέσματα για την ύπαρξη εκλογικού κύκλου στα μέσα άσκησης οικονομικής πολιτικής, μπορούμε να ερμηνεύσουμε τη διαφορετικότητα των αποτελεσμάτων για το ΑΕΠ και τον πληθωρισμό, καθώς και τις συνέπειες αυτής της διαφοράς για τους εκλογικούς πολιτικούς κύκλους. **Η οικονομετρική έρευνα καταλήγει, συνοπτικά, στο συμπέρασμα πως υπάρχει προεκλογική χειραγώηση της οικονομικής πολιτικής με αποτελέσματα πάνω στον πληθωρισμό, αλλά όχι πάνω στην οικονομική δραστηριότητα.** Για την ερμηνεία των παραπάνω συμπερασμάτων, κεντρικός γίνεται ο διαχωρισμός της ενεργού νομισματικής πολιτικής και της αύξησης της ποσότητας χρήματος *per se*. Τα νομισματικά μεγέθη παρουσιάζουν μια παθητική κυκλική συμπεριφορά που προκαλείται από τον πολιτικό κύκλο στα μέσα δημοσιονομικής πολιτικής. Τα συνολικά νομισματικά μεγέθη προεκλογικά (και επομένως ο πληθωρισμός μετεκλογικά) ακολουθούν τον εκλογικό κύκλο, μόνο και μόνο επειδή η νομισματική πολιτική παθητικά προσαρμόζεται στην δημοσιονομική πολιτική.

Το ερώτημα που απομένει να απαντηθεί είναι γιατί, ενώ υπάρχει εκλογικός κύκλος σε ορισμένα μέσα πολιτικής, δεν έχει αντίκτυπο στην πραγματική οικονομία²⁰. Μια πιθανή ερμηνεία που δίνεται βασίζεται στα ατομικά, παρά τα συνολικά, οφέλη που προκύπτουν από την μεταχείριση της οικονομίας. Με άλλα λόγια, η πολιτική μεταχείριση έχει πραγματικά αποτελέσματα στην ευημερία ενός υποσυνόλου των ψηφοφόρων που μπορεί να επηρεάσει το εκλογικό αποτέλεσμα, παρότι δεν θα έχει

²⁰ Αξίζει να σημειωθεί ότι στην οικονομετρική διερεύνηση του υποδείγματος υπό την υπόθεση της μυωπικής συμπεριφοράς των ψηφοφόρων για τις Η.Π.Α., αποδεικνύεται πως η ανεργία παρουσιάζει έναν σταθερό πολιτικό κύκλο. Εάν, όμως, οι ψηφοφόροι είναι ορθολογικοί και δρουν στρατηγικά, η βελτιστοποίηση της αντικειμενικής συνάρτησης της κυβέρνησης θα οδηγήσει στο κοινωνικά βέλτιστο ύψος ανεργίας και πληθωρισμού. Τονίζεται, συνεπώς, η ανάγκη των οικονομετρικών ελέγχων να λαμβάνουν υπόψη τους ότι το κυβερνών κόρμα αντιλαμβάνεται την μεταβολή των προτιμήσεων των ψηφοφόρων. Όσο η κυβέρνηση αντιλαμβάνεται, με άλλα λόγια, ότι οι ψηφοφόροι παύουν να συμπεριφέρονται μυωπικά, αντιμετωπίζει μια χειροτέρευση στην ανταλλακτική σχέση πληθωρισμού-ανεργίας και αναγκάζεται να πάψει να ενεργεί καιροσκοπικά. Κάθε οικονομετρική μελέτη, κατά συνέπεια, που παραβλέπει αυτή την μεταβολή στον τρόπο που ενεργεί το κυβερνών κόρμα καταλήγει σε αποτελέσματα που δεν μπορούν να είναι έγκυρα (McRae 1977). Θεωρώντας έγκυρα τα αποτελέσματα των παραπάνω οικονομετρικών διερευνήσεων, θα προσπαθήσουμε να ερμηνεύσουμε τα αντιφατικά συμπεράσματα στα οποία καταλήγουν. Η ερμηνεία αυτή παρατίθεται στην παράγραφο που ακολουθεί.

σημαντικά αποτελέσματα στα συνολικά μεγέθη της οικονομίας. Μια αύξηση του επιδόματος κοινωνικής ασφάλισης για τους ηλικιωμένους, παραδείγματος χάριν, θα μπορούσε να έχει σημαντικά αποτελέσματα στις ψήφους του κυβερνώντος κόμματος, ανεξάρτητα από τα αποτελέσματά του στην συνολική οικονομία. Η ίδια η φύση των επιδομάτων, άλλωστε, επιβάλλει ότι θα απευθύνονται σε μια συγκεκριμένη ομάδα από το σύνολο των ψηφοφόρων και όχι στο σύνολο του εκλογικού κοινού. Στην περίπτωση αυτή, το κυβερνών κόμμα θα μπορούσε να απευθύνει την δημοσιονομική του πολιτική με βάση καθαρά κομματικά κριτήρια, κι επομένως ο πολιτικός κύκλος θα εξαρτάται από τις πολιτικές αντιθέσεις των κομμάτων (partisan political cycles), που αποτελεί το θέμα του επόμενου κεφαλαίου.

3.4 Υποδείγματα Ορθολογικών Εκλογικών Κύκλων

(Ασύμμετρης Πληροφόρησης)

Από τις αρχές της δεκαετίας του 1970 μια νέα θεώρηση σχετικά με τον τρόπο σχηματισμού των προσδοκιών αναπτύχθηκε στην οικονομική επιστήμη με τον Robert Lucas (1976) να καθιερώνει την έννοια των ορθολογικών προσδοκιών που λίγα χρόνια πριν είχε εισάγει στη θεωρία της οικονομικής επιστήμης ο Muth (1961). Σύμφωνα με την υπόθεση των ορθολογικών προσδοκιών, τα άτομα σχηματίζουν τις προσδοκίες τους με βάση το σύνολο των πληροφοριών που έχουν μέχρι εκείνη την στιγμή στην διάθεσή τους, αποφεύγοντας έτσι τα συστηματικά λάθη στις προβλέψεις τους και συνεπώς γνωρίζοντας και προβλέποντας κάθε συστηματικό κομμάτι της οικονομικής πολιτικής.

Τα υποδείγματα που συνδυάζουν τις *ορθολογικές προσδοκίες* και τους χειρισμούς της οικονομίας προεκλογικά εμπλέκουν το θέμα της *ασύμμετρης πληροφόρησης* για την ικανότητα της κυβέρνησης. Έτσι, στα υποδείγματα αυτά βασική είναι η υπόθεση των ορθολογικών προσδοκιών όπου οι καιροσκοπικές κυβερνήσεις χρησιμοποιούν την δημοσιονομική πολιτική για να *σηματοδοτήσουν την ικανότητά τους* (Cukierman και Meltzer 1986, Rogoff και Sibert 1988, Rogoff 1990, Persson και Tabellini 1990). Στην περίπτωση αυτή, η αποτελεσματικότητα της κυβέρνησης είναι αυτή που καθορίζει εάν το εκλογικό σώμα θα ψηφίσει υπέρ της ή κατά της.

Επιπλέον, γίνεται η υπόθεση ότι οι κυβερνήσεις διαφέρουν ως προς την ικανότητά τους να διαχειρίζονται τα οικονομικά θέματα και έχουν το πλεονέκτημα

της επιπλέον πληροφόρησης σχετικά με την ικανότητά τους (υπόθεση ασύμμετρης πληροφόρησης). Έτσι, το εκλογικό κοινό, χωρίς να μπορεί να γνωρίζει με βεβαιότητα, προσπαθεί να μαντέψει την ικανότητα του εντολοδόχου του με βάση τις τιμές και τις διακυμάνσεις που παρατηρεί στα μακροοικονομικά μεγέθη. Υπό το καθεστώς αυτό της Ασύμμετρης Πληροφόρησης, η κυβέρνηση συμπεριφέρεται καιροσκοπικά σε μια προσπάθεια να δώσει σημάδια αυξημένης αποτελεσματικότητας προεκλογικά ώστε να φανεί πιο ικανή και να επανεκλεγεί. Αυτή η στρατηγική των κυβερνήσεων είναι τελικά η αιτία σχηματισμού των ορθολογικών εκλογικών κύκλων. **Κάτω από την υπόθεση της ορθολογικής συμπεριφοράς του σώματος των εκλογέων, προβλέπεται ότι οι κύκλοι που προκαλούνται στα οικονομικά μεγέθη είναι μικρότερης χρονικής διάρκειας και πιο περιορισμένης εντάσεως.**

Στις επόμενες παραγγάφους θα καταστεί σαφής ο ακριβής μηχανισμός με τον οποίον αντή η στρατηγική συμπεριφορά των κυβερνήσεων ευθύνεται για τις κυκλικές κυμάνσεις της ανεργίας και των άλλων μακροοικονομικών μεταβλητών.

3.4.1 Η υπόθεση της Ασύμμετρης Πληροφόρησης

Με την εισαγωγή της ασύμμετρης πληροφόρησης, υποθέτουμε το εκλογικό κοινό δεν μπορεί να διακρίνει την ικανότητα του κυβερνώντος κόμματος, απλώς θεωρεί με κάποια πιθανότητα ότι η κυβέρνηση ανήκει στον έναν ή στον άλλον από τους δύο τύπους ικανότητας, ικανή και λιγότερο ικανή. Οι ψηφοφόροι προσπαθούν να εξάγουν κάποιο συμπέρασμα για τον μη-παρατηρήσιμο τύπο της κυβέρνησης από την παρατηρούμενη πολιτική της (inference problem), ενώ στο μεταξύ η κυβέρνηση προσπαθεί να σηματοδοτήσει τον τύπο της χρησιμοποιώντας την πολιτική της (βλ. Persson και Tabellini 1990). **Εάν η ικανότητα της κυβέρνησης ήταν παρατηρήσιμη χωρίς καμία χρονική καθυστέρηση, δεν θα υπήρχε ο εκλογικός πολιτικός κύκλος.**

Κατά τα υπόλοιπα, το υπόδειγμα αυτό κάνει την ίδια υπόθεση για την δομή της οικονομίας με το υπόδειγμα των (παραδοσιακών) εκλογικών κύκλων υποθέτοντας μια διευρυμένη με πληθωριστικές προσδοκίες καμπύλη Phillips [σχέση (e)], αλλά με την προσθήκη ενός στοχαστικού όρου που αντιπροσωπεύει την άγνωστη αποτελεσματικότητα της κυβέρνησης, και η διαφορά εντοπίζεται στην υπόθεση για τις ορθολογικές προσδοκίες [σχέση (f)] και στην υπόθεση πως οι ψηφοφόροι

εικλέγουν το κόμμα που η ικανότητά του μεγιστοποιεί την αναμενόμενη χρησιμότητά τους.

Καμπύλη Phillips με στοχαστικό όρο:

$$y_t = \bar{y} + \gamma(\pi_t - \pi_t^e) + \varepsilon_t \quad (\text{e})$$

όπου ε_t είναι όρος που δείχνει την ικανότητα της κυβέρνησης.

Ορθολογικές προσδοκίες:

$$\pi_t^e = E(\pi_t | I_{t-1}) \quad (\text{f})$$

όπου I_{t-1} είναι το σύνολο πληροφοριών των ψηφοφόρων στο τέλος της περιόδου t-1.

Ο ψηφοφόρος θα ψηφίσει την παράταξη που έχει την μεγαλύτερη αναμενόμενη ικανότητα [στην διαχωριστική ισορροπία (separating equilibrium)]²¹. Ως αποτελεσματική οι ψηφοφόροι ορίζουν την κυβέρνηση που μπορεί, για δεδομένο ύψος αναμενόμενου και πραγματικού πληθωρισμού, να αυξήσει τον ρυθμό οικονομικής ανάπτυξης. Το κόμμα της αντιπολίτευσης δεν δύναται να σηματοδοτήσει την ικανότητά του. Ο ικανός εντολοδόχος γνωρίζει τον τύπο του και για να τον σηματοδοτήσει στο εκλογικό κοινό θα αυξήσει τον ρυθμό οικονομικής μεγέθυνσης προκαλώντας μικρότερου μεγέθους πληθωριστικές πιέσεις από εκείνες που θα προκαλούσε ο αδύναμος εντολοδόχος (ο πληθωρισμός μειώνει την χρησιμότητα των εκλογέων). Επειδή ο αδύναμος εντολοδόχος όσο κι αν αυξήσει τον πληθωρισμό δεν θα καταφέρει να ξεπεράσει την απόδοση της ικανής κυβέρνησης και πάντα θα αποκαλύπτεται, ο αδύναμος εντολοδόχος θα επιλέξει τον βέλτιστο πληθωρισμό της περιόδου, για να μην επωμιστεί το μεγαλύτερο κόστος από μια (άσκοπη) αύξηση του πληθωρισμού.

Οι ψηφοφόροι δεν γνωρίζουν εκ των προτέρων ποιος θα εκλεγεί και γι' αυτό ο προσδοκώμενος πληθωρισμός θα είναι το σταθμισμένο άθροισμα του υψηλού

²¹ Στο υπόδειγμα υπάρχει και συνδυαστική ισορροπία (pooling equilibrium). Στην μεν πρώτη ισορροπία, οι δύο τύποι εντολοδόχων ασκούν διαφορετική πολιτική (επιλέγοντας διαφορετικό ρυθμό οικονομικής μεγέθυνσης) και επομένως το εκλογικό κοινό μπορεί να ξεχωρίσει την ικανή από την ανίκανη κυβέρνηση, στην δε δεύτερη επιλέγουν την ίδια πολιτική και ο διαχωρισμός τους καθίσταται εξαιρετικά δύσκολος. Η παρουσίαση γίνεται μόνο για την διαχωριστική ισορροπία, που αποτελεί και την πιο ενδιαφέρουσα περίπτωση.

πληθωρισμού της ικανής κυβέρνησης και του χαμηλού της αδύναμης και, επομένως, ο πραγματικός πληθωρισμός θα υπερβαίνει τον προσδοκώμενο εάν ο εντολοδόχος είναι ικανός και θα υπολείπεται όταν είναι αδύναμος. Είτε ο εντολέας είναι ικανός είτε αδύναμος, προεκλογικά θα παρουσιαστούν διακυμάνσεις στον ρυθμό του πληθωρισμού, της οικονομικής ανάπτυξης και της ανεργίας, θα υπάρξει δηλαδή (βραχυχρόνια)ένας εκλογικός πολιτικά κινούμενος κύκλος.

3.4.2 Κριτική των υποδείγματος των Ορθολογικών Εκλογικών Κύκλων

Συμπερασματικά, και με βάση τις παραπάνω παραδοχές για την οικονομία, προβλέπεται προεκλογικά η ύπαρξη (βραχυχρόνιας) οικονομικής άνθισης εξαιτίας της ασύμμετρης πληροφόρησης ως προς την ικανότητα της κυβέρνησης. Η θεωρία αυτή για την ύπαρξη ορθολογικών εκλογικών κύκλων στηρίζεται άρδην στην σειρά των γεγονότων, τα οποία συμβαίνουν με τέτοιο (βολικό και αυθαίρετο) τρόπο ώστε να δημιουργείται εκλογικός κύκλος. Οι ψηφοφόροι μαθαίνουν την ικανότητα της κυβέρνησης με υστέρηση μιας περιόδου, δίνοντας περιθώριο στην ικανή κυβέρνηση να σηματοδοτήσει την ικανότητά της (αυξάνοντας τον πληθωρισμό και μειώνοντας την ανεργία) μία περίοδο νωρίτερα. Ο κύκλος είναι αποκλειστικά συνέπεια της ασύμμετρίας που προκύπτει εξαιτίας των υποθέσεων για την διαδοχή των γεγονότων.

Επιπλέον, αυτή η θεωρία των ορθολογικών εκλογικών κύκλων προβλέπει πως την εντονότερη παρέμβαση στην οικονομία θα ασκούν τα πιο αποτελεσματικά κόμματα και επομένως **τα πιο ικανά κόμματα είναι εκείνα που προκαλούν τους έντονους εκλογικούς κύκλους**. Υποστηρίζουν, δηλαδή, πως η δημιουργία του εκλογικού κύκλου είναι αποτέλεσμα της προσπάθειας για την ανάδειξη της ικανότερης κυβερνήσεως. Αυτό συμβαίνει διότι μόνο ο ικανός εντολοδόχος μπορεί να επωφεληθεί επιδεικνύοντας μια καιροσκοπική συμπεριφορά προεκλογικά με σκοπό να επανεκλεγεί.

3.4.3 Υποδείγματα εκλογικών πολιτικών κύκλων στα μέσα δημοσιονομικής πολιτικής

Τα μέχρι τώρα υποδείγματα καιροσκοπικής συμπεριφοράς των κυβερνήσεων που αναφέραμε ερμήνευαν την καιροσκοπισμό των κυβερνήσεων μέσω των διακυμάνσεων του πληθωρισμού και της ανεργίας και μέσω της εκμετάλλευσης της

ανταλλακτικής τους σχέσης, όπως αυτή προκύπτει μέσα από την άσκηση της νομισματικής πολιτικής. Από τα τέλη της δεκαετίας του 1980, η καιροσκοπική συμπεριφορά της κυβέρνησης άρχισε να ερμηνεύεται μέσω κυκλικών διακυμάνσεων των **μέσων δημοσιονομικής πολιτικής**, όπως οι φόροι, οι μεταβιβαστικές πληρωμές και οι καταναλωτικές δαπάνες του δημοσίου. Στόχος των υποδειγμάτων αυτών είναι να αντιμετωπίσουν μερικά από τα ποιο σημαντικά σημεία της κριτικής των πολιτικών κύκλων που βασίζονται στην καμπύλη Phillips, σύμφωνα με τις οποίες οι κυβερνήσεις προσπαθούν να επηρεάσουν τα εκλογικά αποτελέσματα δημιουργώντας πληθωριστικές εκπλήξεις. Έτσι, εκτός από την εισαγωγή της έννοιας του δείκτη ικανότητας της κυβέρνησης και της ασύμμετρης πληροφόρησης ανάμεσα στον εντολοδόχο και το εκλογικό κοινό αντικαθιστούν την καμπύλη Phillips με μια **εξίσωση κρατικού προϋπολογισμού** [σχέση (g)] (Cukierman και Meltzer 1986, Rogoff και Sibert 1988, Rogoff 1990).

Εξίσωση κρατικού προϋπολογισμού:

$$g - \xi = \tau + \pi \quad (g)$$

όπου το ξ μετρά την ικανότητα της κυβέρνησης,

g είναι το ύψος των παρεχόμενων δημοσίων αγαθών,

τ και π είναι ένας μη-στρεβλωτικός και στρεβλωτικός φόρος αντίστοιχα.

Η πιο ικανή κυβέρνηση μπορεί να προσφέρει το ένα δεδομένο ύψος δημοσίων αγαθών, g, με μικρότερη φορολογική επιβάρυνση.

Για λόγους πληρότητας της παρουσίασης, θα αναφέρουμε επιγραμματικά το βασικό σκεπτικό με το οποίο διατυπώνονται τα υποδείγματα αυτά. Η υπόθεση που γίνεται είναι ότι οι εκλογείς δεν γνωρίζουν την ικανότητα της κυβέρνησης (ασύμμετρη πληροφόρηση), αλλά γνωρίζουν ότι μια επεκτατική δημοσιονομική πολιτική σηματοδοτεί μια ικανή κυβέρνηση και αυτό γιατί μια ικανή κυβέρνηση μπορεί να προσφέρει ένα δεδομένο ύψος δημοσίων αγαθών με μικρότερη φορολογική επιβάρυνση. Οι εκλογείς προσπαθούν, επομένως, να προβλέψουν τον μη-άμεσα παρατηρήσιμο τύπο (ικανότητα) της κυβέρνησης από την παρατηρούμενη πολιτική επιλογή (inference problem). Έτσι, τα υποδείγματα προβλέπουν ότι όλα τα κόμματα προεκλογικά έχουν κίνητρο να προβούν σε χειρισμό της δημοσιονομικής πολιτικής για ψηφοθηρικούς λόγους με σκοπό να σηματοδοτήσουν τον τύπο τους.

3.4.4 Κριτική υποδειγμάτων εκλογικών πολιτικών κύκλων στα μέσα δημοσιονομικής πολιτικής

Η άποψη ότι η αύξηση των δημοσίων δαπανών και επομένως του ελλείμματος προεκλογικά μπορεί να αποτελέσει έναν αποτελεσματικό τρόπο επηρεασμού των ψηφοφόρων έχει τεθεί υπό αμφισβήτηση από αρκετούς. Οι ψηφοφόροι στις Η.Π.Α είναι λιγότερο πιθανό να υποστηρίξουν έναν πολιτικό που αύξησε τις συνολικές δαπάνες πριν τις εκλογές (Peltzman 1992). Παρομοίως, όταν οι ψηφοφόροι του Ισραήλ μπορούν να παρατηρήσουν την δημοσιονομική πολιτική, η μεγάλη αύξηση στο δημόσιο χρέος προεκλογικά βλάπτει την πιθανότητα επανεκλογής του κυβερνώντος κόμματος (Brender 2003), ενώ για ένα μεγάλο δείγμα χωρών φαίνεται τα ελλείμματα κατά την διάρκεια τριών ετών πριν τις εκλογές να μειώνουν την πιθανότητα επανεκλογής της κυβέρνησης στις ανεπτυγμένες δημοκρατικές χώρες (Brender και Drazen 2005). Σε αντίστοιχα συμπεράσματα καταλήγουν και εμπειρικές μελέτες που δείχνουν ότι το μερίδιο των ψήφων που κερδίζει το κυβερνών κόμμα φθίνει με το ύψος του ελλείμματος κατά το έτος διεξαγωγής των εκλογών (Drazen και Eslava 2005).

Σαν απάντηση στην παραπάνω κριτική, η υπόθεση πως δεν παρατηρούν όλοι οι ψηφοφόροι την πορεία του ελλείμματος, αποκαθιστά την επεκτατική δημοσιονομική πολιτική ως αποτελεσματικό μέσο για τον προσεταιρισμό των ατελώς πληροφορημένων ψηφοφόρων (Shi και Svensson 2002). Από την άλλη μεριά, λαμβάνοντας υπόψη ότι οι πολίτες στις εδραιωμένες δημοκρατίες χαρακτηρίζονται από ορθολογικότητα και πλήρη πληροφόρηση έχουν γίνει μελέτες που ερευνούν τη μεταβολή στη σύνθεση των δαπανών προεκλογικά για ψηφοθηρικούς λόγους, διατηρώντας το ύψος των εσόδων και εξόδων ανεπηρέαστο (Drazen και Eslava 2005).

Επειδή οι πολιτικοί χειρισμοί που αφορούν στις μακροοικονομικές μεταβλητές (φόροι, δημόσιες δαπάνες) δεν αφορούν την παρούσα εργασία, η οποία εξετάζει τους προεκλογικούς πολιτικούς χειρισμούς που αφορούν στις μεταβλητές-στόχους (ΑΕΠ, πληθωρισμός, και κυρίως, στα ποσοστά ανεργίας) παρακάμπτεται η ανάλυση των υποδειγμάτων αυτών και η μελέτη συνεχίζεται με την παρουσίαση των Κομματικών Πολιτικών Μηχανισμών που δημιουργούν κυκλικές διακυμάνσεις στην ανεργία και αποτελούν τη δεύτερη μεγάλη κατήγορία Υποδειγμάτων Πολιτικών κύκλων. Όπως και

στους Εκλογικούς-Καιροσκοπικούς Κύκλους, γίνεται διαχωρισμός των Υποδειγμάτων στα παραδοσιακά (Hibbs, 1977) και στα ορθολογικά (Alesina, 1987).

4. ΚΟΜΜΑΤΙΚΟΙ ΠΟΛΙΤΙΚΟΙ ΚΥΚΛΟΙ (PARTISAN POLITICAL BUSINESS CYCLES)

*«Ο τρόπος άσκησης της εξουσίας φανερώνει
τον χαρακτήρα του ανθρώπου»,*

*Πιττακός ο Μυτιληναίος (πολιτικός και
αιρετός τύραννος της Λέσβου, 650-570 π.Χ.)*

Η μέχρι τώρα μελέτη των Πολιτικών Κύκλων βασιζόταν στην καιροσκοπική συμπεριφορά της κυβέρνησης, με βασικό συμπέρασμα ότι τα κόμματα διαμορφώνουν την πολιτική τους με τρόπο που να εξασφαλίζει την άνοδο ή παραμονή τους στην εξουσία. Στα εκλογικά υποδείγματα που ως τώρα εξετάσαμε, κόμματα και ψηφοφόροι χαρακτηρίζονται από ομοιογένεια: πουθενά δεν διαπραγματεύεται η ιδεολογική ταυτότητα των πολιτικών παρατάξεων, ενώ γίνεται η υπόθεση πως όλοι οι ψηφοφόροι είναι πανομοιότυποι.

Η υπόθεση αυτή είναι μη-ρεαλιστική και μια πιο ρεαλιστική προσέγγιση θα έπρεπε να λαμβάνει υπόψη την ex-ante ετερογένεια των εκλογέων και την διαφορετικότητα που έχουν στις προτιμήσεις τους. Η ετερογένεια των εκλογέων και η κομματική φύση των εκλογών που συνεπάγεται η ετερογένεια αυτή θα μπορούσαν να έχουν σημαντική ερμηνευτική δύναμη για τους πολιτικούς κύκλους και επομένως κάθε προσπάθεια ανάλυσης των επιδράσεων των εκλογών πάνω σε οποιοδήποτε οικονομικό φαινόμενο θα ήταν ατελής αν δεν ελάμβανε υπόψη την ετερογένεια των ενδιαφερόντων.

Εάν όλα τα κόμματα δρούσαν μόνο καιροσκοπικά, έτσι ώστε να επιλέγουν τακτικές που προσελκύουν περισσότερους ψηφοφόρους, οι πολιτικές, σαν απλή εφαρμογή του θεωρήματος του μέσου ψηφοφόρου που προέβλεψε ο Downs²² (1957), θα έπρεπε να συγκλίνουν προς την ίδια πολιτική, αυτήν που προτιμά ο μέσος ψηφοφόρος. Ωστόσο, δεν έχουμε δει την σύγκλιση αυτή των κομμάτων στον βαθμό που ο Downs και άλλοι συγγραφείς την προέβλεψαν. Η μη ύπαρξη ιδεολογικής σύγκλισης των κομμάτων μπορεί να θεωρηθεί ως ένδειξη της σημαντικότητας των διαφορετικών κομματικών πεποιθήσεων και προτιμήσεων.

²² Σύμφωνα με τον Downs (1957) p.115, «τα κόμματα σε ένα δικομματικό σύστημα οικειοθελώς μεταβάλλουν τις πολιτικές τους έτσι ώστε να μοιάζουν το ένα με το άλλο».

Ο ρόλος αυτός των κομματικών διαφοροποιήσεων ως κινητήριας δύναμης των πολιτικών κύκλων εξετάζεται στα λεγόμενα **κομματικά υποδείγματα (partisan PBC models)**. Τα συμπεράσματα τα οποία εξάγουν βασίζονται στην αρχή ότι οι παρατάξεις επιθυμούν την άνοδό τους στην εξουσία για να ασκήσουν την πολιτική εκείνη που πρεσβεύει ο πολιτικοοικονομικός τους χαρακτήρας ή, εναλλακτικά, η ιδεολογική τους ταυτότητα. Τα υποδείγματα αυτά θεωρούν την ύπαρξη διαφορετικών προτιμούμενων πολιτικών ως τη μοναδική δύναμη που προκαλεί τον πολιτικό κύκλο, χωρίς καθόλου χώρο για την ύπαρξη καιροσκοπικής ψηφοθηρίας. Αν και οι κομματικές αντιθέσεις και η επιθυμία για επανεκλογή δεν είναι εύκολο να διαχωριστούν, η τάση για πιθανή αλληλεπίδραση και συγκερασμό των δύο υποδειγμάτων εκλείπει από τα κομματικά υποδείγματα²³.

Είναι αναντίρρητα αποδεκτό ότι οι πολιτικές παρατάξεις εκπροσωπούν διαφορετικές ομάδες πίεσης. Τα κόμματα διαμορφώνουν την πολιτική τους σύμφωνα με τις προτιμήσεις και τον ιδεολογικό προσανατολισμό αυτών των κοινωνικών ομάδων. Στις περισσότερες σύγχρονες δημοκρατίες το ιδεολογικό φάσμα των κομμάτων χωρίζεται σε δύο βασικές πολιτικές παρατάξεις. Από τη μια μεριά υπάρχουν τα κόμματα της δεξιάς (Right Wing) ή συντηρητικής ιδεολογίας (Conservatives) και από την άλλη μεριά υπάρχουν τα κόμματα της αριστερής (Left Wing) ή αλλιώς σοσιαλιστικής ιδεολογίας (Socialists). Τα δεξιά κόμματα δίνουν μεγαλύτερη σημασία στην καταπολέμηση του πληθωρισμού, ενώ τα αριστερά στην μείωση της ανεργίας.

Στα υποδείγματα αυτά, δεδομένου του καθοριστικού ρόλου που έχει η ιδεολογία, η στρατηγική είναι να εξετάσουμε εάν η εναλλαγή των κομμάτων που αντιπροσωπεύουν διαφορετικές πολιτικές προτιμήσεις μπορούν να οδηγήσουν σε κυκλικές διακυμάνσεις στα μεγέθη του πληθωρισμού, της ανεργίας και επομένως στο ρυθμό οικονομικής μεγέθυνσης όταν οι εκλογείς συμπεριφέρονται ορθολογικά. Εδώ υπάρχουν δύο προσεγγίσεις. Σύμφωνα με την πρώτη, η αβεβαιότητα για το ποιος θα είναι ο νικητής των εκλογών συνεπάγεται αβεβαιότητα για την μετεκλογική νομισματική πολιτική που θα ακολουθηθεί, γεγονός που μπορεί να έχει επιδράσεις

²³ Πιο πολύπλοκα υποδείγματα που επιτρέπουν τον συγκερασμό εκλογικών και κομματικών κύκλων έχουν αναπτυχθεί. Υποθέτουν ότι το κόμμα που βρίσκεται στην εξουσία επιδιώκει τους ιδεολογικούς του στόχους όσο έχει υψηλούς δείκτες αποδοχής από το εκλογικό κοινό και δεν διατρέχει κανέναν εκλογικό κίνδυνο. Εάν τα ποσοστά αποδοχής του μειώνονται όσο οι εκλογές πλησιάζουν, υποδεικνύοντας πιθανά προβλήματα στην επανεκλογή του, οι πολιτικές του επιλογές θα καθορίζονται

πάνω στα πραγματικά μεγέθη της οικονομίας (Alesina 1987, 1988b). Η δεύτερη προσέγγιση, κάνει υποθέσεις ανάλογες με αυτές του εκλογικού υποδείγματος (Hibbs 1977) και αργότερα επεκτείνεται λαμβάνοντας υπόψη ότι οι στόχοι των κομμάτων εξελίσσονται διαχρονικά σε απάντηση των οικονομικών εξελίξεων (Hibbs 1994).

4.1 Υποδείγματα Παραδοσιακών Κομματικών κύκλων

4.1.1 Κυκλική Εναλλαγή των κομμάτων στην εξουσία

Το πρώτο βασικό κομματικό υπόδειγμα οφείλεται στην παρατήρηση πως τα δύο κόμματα που συνθέτουν το πολιτικό σκηνικό στις Η.Π.Α. είχαν διαφορετικές ιδεολογικές τοποθετήσεις πάνω σε οικονομικά ζητήματα (βλ. Hibbs 1977, 1987). Σε όρους πολιτικών κύκλων, είχαν διαφορετικές προτιμήσεις για τον πληθωρισμό και την ανεργία, τόσο ως προς τους στόχους τους για τα δύο αυτά μεγέθη, όσο και ως προς την σχετική αποστροφή τους για αυτά. Αυτή η ιδεολογική απόκλιση των κομμάτων αντανακλά το γεγονός ότι οι Δημοκρατικοί (αριστερά) και οι Ρεπουμπλικάνοι (δεξιά) στις Η.Π.Α. αντιπροσωπεύουν κοινωνικές ομάδες με διαφορετικές απόψεις ως προς το (πολιτικό) κόστος της ανεργίας και του πληθωρισμού. Το επιχείρημα δεν περιορίζεται στο πολιτικό σκηνικό των Η.Π.Α., αλλά έχει εφαρμογή σε όλες τις χώρες με τα κόμματα της Αριστεράς και της Δεξιάς.

‘Οπως χαρακτηριστικά περιγράφει ο Hibbs (1987), «ο βασικός πυρήνας του κόμματος των Δημοκρατικών αποτελείται από κατώτερες τάξεις, που κατά κύριο λόγο κατέχουν το ανθρώπινο κεφάλαιο και φέρουν το μεγαλύτερο μέρος του οικονομικού και κοινωνικού κόστους της ανεργίας. Οι ανώτερες τάξεις αποτελούν τον κύριο πυρήνα του κόμματος των Ρεπουμπλικάνων· οι τάξεις αυτές κατέχουν το χρηματοοικονομικό κεφάλαιο και έχουν τις μεγαλύτερες απώλειες από την αύξηση του πληθωρισμού. Για τον λόγο αυτό, οι ψηφοφόροι των Δημοκρατικών εκφράζουν μεγαλύτερη αποστροφή στην ανεργία και μικρότερη στον πληθωρισμό σε σχέση με τους ψηφοφόρους των Ρεπουμπλικάνων». Αυτή η διαφορά στις προτιμήσεις των κοινωνικών ομάδων που κάθε πολιτική παράταξη πρεσβεύει οδηγεί τα κόμματα στο να προτιμούν διαφορετικές πολιτικές. Η εφαρμογή του παραπάνω επιχειρήματος ισχύει για τα κόμματα της Αριστεράς και της Δεξιάς, σε όλες τις χώρες.

από καιροσκοπικά ψηφοθηρικά κίνητρα ώστε - να εξασφαλίσουν την επανεκλογή του (Frey και Schneider 1978).

Η διαπίστωση ότι οι συντηρητικές πολιτικές παρατάξεις επιθυμούν την μείωση του πληθωρισμού διοχετεύοντας στην οικονομία ένα κόστος που αντικατοπτρίζεται στην αύξηση της ανεργίας, ενώ οι σοσιαλιστικές παρατάξεις επιθυμούν την μείωση της ανεργίας διοχετεύοντας στην οικονομία ένα κόστος που αντικατοπτρίζεται στην αύξηση του πληθωρισμού αποτελεί την πεμπτουσία των υποδειγμάτων των κομματικών πολιτικών κύκλων.

Για να παρουσιαστούν οι διαφορές στις προτιμήσεις, η κοινωνική συνάρτηση απώλειας αντικαθίσταται με μία κομματική συνάρτηση απώλειας [σχέση (h)], όπου οι στόχοι και το σχετικό βάρος της απόκλισης της ανεργίας και του πληθωρισμού από τον επιθυμητό στόχο μεταβάλλονται ανάλογα με το κόμμα.

Κομματική συνάρτηση απώλειας:

$$L_t^j = \frac{(u_t - \tilde{u}^j)^2}{2} + g^j \frac{(\pi_t - \tilde{\pi}^j)}{2} \quad (h)$$

όπου $j=L$ ή R , δηλ. κόμμα αριστερής ή δεξιάς παράταξης αντίστοιχα,

\tilde{u}^j ο στόχος για την ανεργία του κόμματος $j=L,R$,

$\tilde{\pi}^j$ ο στόχος για τον πληθωρισμό του κόμματος $j=L,R$ και

g^j η σχετική σημασία στις αποκλίσεις του πληθωρισμού από τον επιθυμητό στόχο σε σχέση με τις αποκλίσεις της ανεργίας για το κόμμα j .

Επιπλέον, υποθέτουμε την ύπαρξη δύο κομμάτων, ενός κόμματος της αριστεράς και ενός της δεξιάς. Επειδή οι προαναφερθείσες βασικές προτιμήσεις των κομμάτων αναφορικά με το επιθυμητό μέγεθος του πληθωρισμού και της ανεργίας καθορίζουν σε σημαντικό βαθμό τους οικονομικούς στόχους που κάθε κόμμα θέτει όταν βρίσκεται στην εξουσία, οι (πιθανές) διαφορές στους στόχους τους θα είναι οι ακόλουθες. Το κόμμα της αριστεράς είναι πιθανόν να θέτει έναν χαμηλότερο στόχο για την ανεργία [σχέση (i) που ακολουθεί], να θεωρεί ότι υπάρχει μεγαλύτερο κόστος από μια παρέκκλιση της ανεργίας από τον επιθυμητό στόχο από ότι μια απόκλιση του πληθωρισμού από τον στόχο [σχέση (j)] και, τέλος, είναι πιθανόν να έχει έναν υψηλότερο πληθωριστικό στόχο [σχέση (k)] σε σχέση με το κόμμα της δεξιάς. Για να υπάρχει κομματικός πολιτικός κύκλος, είναι αναγκαία και η ικανή προϋπόθεση του λάχιστον μία από τις παραπάνω πιθανές διαφορές να ικανοποιείται.

Αναγκαία και η ικανή προϋπόθεση για την ύπαρξη κομματικού κύκλου είναι να ικανοποιείται τουλάχιστον μία από τις παραπάνω πιθανές διαφορές μεταξύ των κομμάτων:

$$\tilde{u}^L \leq \tilde{u}^R \quad (\text{i})$$

$$g^L \leq g^R \quad (\text{j})$$

$$\tilde{\pi}^L \geq \tilde{\pi}^R \quad (\text{k})$$

‘Οπως και στους παραδοσιακούς εκλογικούς κύκλους, η κυκλικότητα στην οικονομική δραστηριότητα που οφείλεται στις ιδεολογικές τοποθετήσεις των κομμάτων δημιουργείται από μετακινήσεις κατά μήκος μιας καμπύλης Phillips, ενώ γίνεται η υπόθεση των μη-ορθολογικών προσδοκιών. Η δομή, επομένως, της οικονομίας στο υπόδειγμα περιγράφεται από μία παραλλαγή της διευρυμένης με πληθωριστικές προσδοκίες καμπύλης Phillips [σχέση (l)] με **αναπροσαρμοζόμενες προσδοκίες** [σχέση (m)].

Καμπύλη Phillips (expectations-adjusted Phillips curve):

$$y_t = \bar{y} + \gamma(\pi_t - \pi_t^e) \quad (\text{l})$$

Αναπροσαρμοζόμενες προσδοκίες:

$$\pi_t^e = \pi_{t-1} + \lambda(\pi_{t-1}^e - \pi_{t-1}) \quad (\text{m})$$

Εάν επιπλέον υποθέσουμε πως η νομισματική πολιτική βρίσκεται στα χέρια των κυβερνώντων και αντανακλά τους δικούς τους μακροοικονομικούς στόχους, ένα αριστερό κόμμα θα επιδιώξει μια πιο επεκτατική νομισματική πολιτική μέσα στο χρονικό διάστημα της διακυβέρνησής του, με τα αποτελέσματα από αυτή την επεκτατική πολιτική να υπάρχουν ακόμη και όταν η τακτική του κυβερνώντος είναι γνωστή.

Ελαχιστοποιώντας υπό τους περιορισμούς που θέτει η οικονομία την κομματική συνάρτηση απώλειας για κάθε ένα κόμμα ξεχωριστά, προκύπτει ο ρυθμός πληθωρισμού και ανεργίας για ολόκληρη την τετραετία διακυβέρνησης για κάθε ένα από τα κόμματα. Λύνοντας τις εξισώσεις και με βάση τις υποθέσεις για τη σχέση των στόχων καθεμιάς παράταξης, προκύπτει ότι η ανεργία κατά την διάρκεια της

διακυβέρνησης ενός αριστερού κόμματος θα είναι μικρότερη από την ανεργία που θα διαμορφωθεί κατά το χρόνο διακυβέρνησης του κόμματος της δεξιάς. Επομένως, θα υπάρχει μία κυκλικότητα στην συμπεριφορά του πληθωρισμού και της ανεργίας οφειλόμενη στην εναλλαγή των δύο κομμάτων στην διακυβέρνηση, με την ανεργία να είναι υψηλότερη και ο πληθωρισμός χαμηλός όταν το δεξιό κόμμα βρίσκεται στην εξουσία και το αντίθετο κατά το χρονικό διάστημα που το κόμμα της αριστεράς βρίσκεται στην εξουσία.

4.1.2 Κριτική των υποδείγματος των Παραδοσιακών Κομματικών Κύκλων

Για να συνοψίσουμε την **κινητήρια δύναμη στην προσέγγιση αυτή, τα κόμματα θέτουν διαφορετικούς στόχους για τα μακροοικονομικά μεγέθη και η κυκλική συμπεριφορά αυτών των μεγεθών αντανακλά την κυκλική εναλλαγή των κομμάτων στην εξουσία**. Η βασική κριτική που ασκήθηκε σε αυτό το υπόδειγμα είναι η ίδια με αυτήν που ασκήθηκε στο υπόδειγμα των παραδοσιακών εκλογικών κύκλων, δηλαδή ότι βασίζεται στις λανθασμένες προσδοκίες ως προς την ακολουθούμενη πολιτική (και τις πληθωριστικές εκπλήξεις) για να έχει πραγματικές επιπτώσεις στην οικονομία.

Ωστόσο, στα κομματικά PBC υποδείγματα στα οποία ο κύκλος αντανακλά τους διαφορετικούς στόχους κομμάτων που εναλλάσσονται στην εξουσία, οι μεταβολές κατά μήκος της καμπόλη Phillips δεν προκαλούνται αποκλειστικά από την εκμετάλλευση των λανθασμένων προσδοκιών. Απόλυτα αναμενόμενες δημοσιονομικές πολιτικές μπορούν να έχουν επίδραση πάνω στα πραγματικά μεγέθη της οικονομίας. Σε αντίθεση με τα εκλογικά PBC, δεν τίθεται το ερώτημα πώς ορθολογικοί ψηφοφόροι επανεκλέγουν κυβερνήσεις που με επιτυχία χειραγωγύν την οικονομία. Αυτό συμβαίνει διότι οι κομματικές κυβερνήσεις επηρεάζουν την οικονομία προς όφελος των ψηφοφόρων τους (και εις βάρος των υποστηρικτών του άλλου κόμματος), οι οποίοι πρόθυμα θα ψήφιζαν για την επανεκλογή του κυβερνώντος κόμματος.

4.2 Υποδείγματα Ορθολογικών Κομματικών κύκλων

4.2.1 Η Εκλογική Αβεβαιότητα

Η προηγούμενη ανάλυση εντοπίζει την κινητήρια δύναμη των οικονομικών διακυμάνσεων, αλλά υποθέτει ότι τα κόμματα προκαλούν αυτές τις διακυμάνσεις μετακινούμενα κατά μήκος μιας μακροχρόνιας καμπύλη *Phillips* με αρνητική κλίση, ανεγείροντας ερωτηματικά για το είδος των κυκλικών κυμάνσεων σε έναν κόσμο με ορθολογικές προσδοκίες. Η εναλλακτική προσέγγιση στο υπόδειγμα των κομματικών κύκλων υποθέτει *ορθολογικές προσδοκίες* [σχέση (n)] σε συνδυασμό με μια *καμπύλη Phillips* στην οποία μόνο ο μη-αναμενόμενος πληθωρισμός επηρεάζει το εισόδημα [σχέση (p)]. *Η κινητήρια δύναμη των διακυμάνσεων του πληθωρισμού και της ανεργίας δεν είναι οι ιδεολογικές διαφορές των κομμάτων per se, αλλά οι διαφορές αυτές σε συνδυασμό με την αβεβαιότητα για το εκλογικό αποτέλεσμα* (βλ. Alesina 1987, 1988b, Alesina και Sachs 1988).

Ορθολογικές προσδοκίες:

$$\pi_t^e = E_{t-1}(\pi_t) \quad (n)$$

Καμπύλη Phillips (expectations-adjusted Phillips curve):

$$y_t = \bar{y} + \gamma(\pi_t - \pi_t^e) \quad (p)$$

με συμβολισμό αντίστοιχο με τις σχέσεις παραπάνω.

Για την δομή της οικονομίας, διατηρούμε την καμπύλη *Phillips* αντικαθιστώντας την υπόθεση των αναπροσαρμοζόμενων προσδοκιών με την υπόθεση των ορθολογικών προσδοκιών και, επιπλέον, εισάγουμε το καθαρά κομματικό κίνητρο της κυβέρνησης, χωρίς ψηφοθηρική διάθεση και επομένως καμία επιθυμία για χειρισμό της οικονομίας. Ισχύουν, ακόμα, οι υποθέσεις για την διαφορά των δύο κομμάτων ως προς τους στόχους τους για την ανεργία και τον πληθωρισμό και ως προς το σχετικό κόστος της απόκλισης του πληθωρισμού σε σχέση με την απόκλιση της ανεργίας από τον επιθυμητό στόχο για κάθε ένα από τα κόμματα [σχέσεις (i), (j), (k) παραπάνω].

Για τον προσδιορισμό της κύμανσης του πληθωρισμού και της ανεργίας κατά τη διάρκεια της θητείας ενός κόμματος στην εξουσία, κεντρική σημασία έχουν οι

προσδοκίες για τον πληθωρισμό. Για τον πρώτο χρόνο διακυβέρνησης, οι προσδοκίες σχηματίζονται πριν από τις εκλογές και ενώ το εκλογικό αποτέλεσμα είναι ακόμη αβέβαιο. Το κόμμα που βρίσκεται στην εξουσία επιλέγει την άριστη πληθωριστική πολιτική του (διαφορετική ανάλογα με το εάν την επιλογή κάνει αριστερό ή δεξιό κόμμα), μεγιστοποιώντας την **κομματική συνάρτηση απώλειας** [σχέση (q)] υπό τις πληθωριστικές προσδοκίες των ατόμων για κάθε χρόνο διακυβέρνησής του.

Κομματική συνάρτηση απώλειας:

$$L_t^j = \frac{(u_t - \tilde{u}^j)^2}{2} + g^j \frac{(\pi_t - \tilde{\pi}^j)}{2} + \beta \left[\frac{(u_{t+1} - \tilde{u}^j)^2}{2} + g^j \frac{(\pi_{t+1} - \tilde{\pi}^j)}{2} \right] \quad (q)$$

με συμβολισμό αντίστοιχο μες την σχέση (h) παραπάνω.

Οι πληθωριστικές αυτές προσδοκίες εξαρτώνται από τις προσδοκίες για το ποια πολιτική παράταξη θα αναδειχθεί νικήτρια στις επερχόμενες εκλογές. **Εάν το αποτέλεσμα των εκλογών ήταν με βεβαιότητα γνωστό, δεν θα υπήρχε καμία κυκλική διακύμανση.** Για παράδειγμα, εάν το κόμμα τις αριστεράς θεωρείται με απόλυτη σιγουριά ότι θα αναδειχθεί νικητής των επερχόμενων εκλογών, η πληθωριστική πολιτική θα είναι πλήρως αναμενόμενη και ίση με τον ρυθμό πληθωρισμού που βελτιστοποιεί την συνάρτηση απώλειας του κόμματος. Εφόσον το κυβερνών κόμμα είναι γνωστό μετά το δεύτερο έτος διακυβέρνησης, και εφόσον η πολιτική που επιθυμεί να ακολουθήσει από το δεύτερο έτος θητείας του και μετά είναι ανεξάρτητη από την εκλογική αβεβαιότητα του πρώτου χρόνου των εκλογών, ο ρυθμός πληθωρισμού που επιλέγουν τα κόμματα από τον δεύτερο χρόνο της θητείας τους και μετά είναι αυτός που βελτιστοποιεί την συνάρτηση απώλειας τους. **Όταν υπάρχει βεβαιότητα για το εκλογικό αποτέλεσμα, το ποσοστό ανεργίας θα παραμείνει σταθερό και ίσο με το φυσικό του επίπεδο για όλα τα χρόνια θητείας της κυβέρνησης.**

Συνεπώς, η ύπαρξη του κύκλου εξαρτάται από την αβεβαιότητα για το εκλογικό αποτέλεσμα. Καθώς ο αναμενόμενος πληθωρισμός την πρώτη χρονιά μετά τις εκλογές είναι το **σταθμισμένο άθροισμα** [σχέση (r)] των πληθωρισμών για κάθε κόμμα που θα βρεθεί στην εξουσία με σταθμά τις αντίστοιχες για κάθε κόμμα πιθανότητες εκλογικής νίκης, ο αναμενόμενος πληθωρισμός την πρώτη χρονιά μετά τις εκλογές θα βρίσκεται ανάμεσα στους δύο ρυθμούς πληθωρισμού που θα επικρατούσαν για κάθε κόμμα που θα βρισκόταν στην εξουσία.

$$\pi^e = q^L \pi_i^L + (1-q^L) \pi_i^R \quad (r)$$

δπου π^e ο αναμενόμενος πληθωρισμός την πρώτη χρονιά μετά τις εκλογές,

π_i^L ο ρυθμός πληθωρισμού υπό διακυβέρνηση κόμματος της αριστεράς και

π_i^R ο πληθωρισμός υπό κόμμα της δεξιάς,

q^L και q^R οι αντίστοιχες για κάθε κόμμα πιθανότητες εκλογικής νίκης,

όπου $\pi_i^L > \pi^e > \pi_i^R$.

Έτσι, στην **αρχή** της διακυβέρνησης αριστερού κόμματος (με αναμενόμενο πληθωρισμό μικρότερο από τον πραγματικό) θα υπάρξει μία άνθιση στην οικονομία, με υψηλό πληθωρισμό και ανεργία κάτω από το φυσικό ποσοστό της, ενώ στην αρχή της θητείας ενός δεξιού κόμματος (οπότε ο αναμενόμενος πληθωρισμός θα είναι μεγαλύτερος από τον πραγματικό) θα υπάρξει οικονομική ύφεση, με χαμηλό πληθωρισμό και ανεργία πάνω από το φυσικό της επίπεδο. Κατά το **δεύτερο μισό** της διακυβέρνησης, οπότε η αβεβαιότητα εξαλείφεται, ο αναμενόμενος πληθωρισμός θα ισούται με τον πραγματικό (και θα είναι υψηλότερος καθ' όλη τη διάρκεια διακυβέρνησης από το αριστερό κόμμα σε σχέση με το δεξιό), επομένως δεν θα υπάρχουν κομματικές διαφορές στην πραγματική οικονομική δραστηριότητα και η ανεργία θα είναι ίση με το φυσικό της επίπεδο ανεξάρτητα από το ποιο κόμμα βρίσκεται στην εξουσία. Εάν η πιθανότητα εκλογής ενός κόμματος ισούται με την μονάδα (υπάρχει, δηλαδή, βεβαιότητα για το ποιο θα είναι το κυβερνών κόμμα) **δεν υπάρχει κύκλος**.

Οι αποκλίσεις του ρυθμού μεγέθυνσης και η ιδεολογική απόσταση των κομμάτων σχετίζονται θετικά. Δηλαδή, η **πόλωση** του πολιτικού συστήματος οδηγεί σε ευρύτερες διακυμάνσεις του ρυθμού μεγέθυνσης, διότι όσο περισσότερο διαφέρουν οι άριστοι στόχοι των κομμάτων για τον πληθωρισμό τόσο μεγαλύτερη είναι η ένταση των κυκλικών κυμάνσεων που προκαλούνται λόγω της αβεβαιότητας για το εκλογικό αποτέλεσμα. Οι πολιτικές αντιθέσεις των κομμάτων είναι η βασική αρχή του δημοκρατικού συστήματος και ο βαθμός συγκέντρωσης, επομένως, σε μία κοινωνία καθορίζει το βαθμό έντασης των κύκλων που προκαλούνται από την εναλλαγή των κυβερνήσεων. 'Όσο μεγαλύτερη είναι, επίσης, η **αβεβαιότητα** και η έκπληξη από την

εκλογικό αποτέλεσμα τόσο περισσότερο αποκλίνει το ποσοστό της ανεργίας από το φυσικό ποσοστό του.

Μια δεξιά κυβέρνηση οδηγεί την οικονομία σε ύφεση στην αρχή της διακυβέρνησής της όχι γιατί προτιμά αυτό το αποτέλεσμα, αλλά επειδή προτιμά μια λιγότερο επεκτατική πολιτική από ότι μια αριστερή κυβέρνηση ή, για να το θέσουμε διαφορετικά, προκύπτει από την προσπάθεια των συντηρητικών να μειώσουν τον πληθωρισμό. Ακόμη, δεν υπάρχει καμία μεταβολή λίγο πριν τις εκλογές, δηλαδή δεν υπάρχει προσπάθεια ώθησης της οικονομίας από το κυβερνών κόμμα σε μια προσπάθεια να νικήσει τις εκλογές. Αυτό σημαίνει πως η πιθανότητα νίκης στις εκλογές είναι ανεξάρτητη από την πολιτική γραμμή που ακολουθεί η κυβέρνηση και τα κόμματα συμπεριφέρονται καθαρά με βάση την κομματική τους ιδεολογία, χωρίς να υπάρχει καθόλου χώρος για ψηφοθηρία. Τέλος, το υπόδειγμα των ορθολογικών κομματικών κύκλων διαφέρει σε ένα ονσιαστικό σημείο από το υπόδειγμα των παραδοσιακών. Ενώ στο υπόδειγμα στο δεύτερο η διαφορά στην ανεργία και τον πληθωρισμό υπήρχαν σε ολόκληρο το διάστημα της θητείας ενός κόμματος, στο πρώτο οι διαφορές στην ανεργία δεν επιμένουν και χαρακτηρίζονται μόνο το πρώτο μισό της κυβερνητικής θητείας²⁴.

4.2.2 Κριτική των Ορθολογικών Κομματικών Κύκλων

Συνοπτικά, η ύπαρξη του κύκλου στο υπόδειγμα αυτό οφείλεται στην αβεβαιότητα για το αποτέλεσμα των εκλογών. Η πιο σημαντική κριτική που ασκήθηκε αφορά τον τρόπο που μικροοικονομικά θεμελιώνεται η δυνατότητα μια μη-αναμενόμενη νομισματική πολιτική να έχει αποτελέσματα πάνω στην πραγματική οικονομία (δεδομένης της υπόθεσης των ορθολογικών προσδοκιών). Το επιχείρημα που χρησιμοποιείται είναι πως τα συμβόλαια για τους ονομαστικούς μισθούς υπογράφονται κατά διαστήματα (εξαιτίας ίσως του υψηλού κόστους των διαπραγματεύσεων). Οι αυξήσεις στους ονομαστικούς μισθούς αντανακλούν τον

²⁴ Αξίζει να σημειωθεί πως έχουν εξεταστεί οι επιπτώσεις του κομματικού ανταγωνισμού στην **κοινωνική ευημερία**. Η διαπίστωση που γίνεται είναι πως το αποτέλεσμα δεν είναι κοινωνικά βέλτιστο υπό την έννοια ότι, εάν τα κόμματα συμφωνούσαν σε μια κοινή πολιτική (και αποδεικνύεται ότι λόγω της κυρτότητας της συνάρτησης ευημερίας υπάρχει ένα ευρύ φάσμα τέτοιων πολιτικών με την τελική επιλογή να βρίσκεται πιο κοντά στην επιθυμία εκείνου του κόμματος που έχει μεγαλύτερη πιθανότητα εκλογής), οι διακυμάνσεις στην ανεργία θα μπορούσαν να περιοριστούν. Η λύση αυτή, ωστόσο, φαίνεται πολύ απλουστευτική εξαιτίας του προβλήματος της χρονικής ασυνέπειας (time-inconsistency

ορθολογικά αναμενόμενο πληθωρισμό του χρόνου που τα συμβόλαια υπογράφονται, και έτσι πληθωριστικές εκπλήξεις στο μεσοδιάστημα ανάμεσα στην υπογραφή δύο διαδοχικών συμβολαίων μπορούν να έχουν επίδραση στην πραγματική οικονομία, ακόμη και όταν τα άτομα συμπεριφέρονται ορθολογικά²⁵.

Αν και οι εκλογές αποτελούν μια σημαντική πηγή διακυμάνσεων επειδή τα αποτελέσματά τους είναι μη-αναμενόμενα, ωστόσο θα υπήρχε ένα μεγάλο όφελος (λόγω της μείωσης των κυμάνσεων της ανεργίας και του πληθωρισμού) εάν περιοριζόταν αυτή η αβεβαιότητα που δημιουργεί τους κύκλους. Αυτό είναι εύκολο να συμβεί εάν τα παλαιά συμβόλαια λήγουν και τα καινούρια συμβόλαια υπογράφονται λίγο μετά την ημερομηνία διεξαγωγής των εκλογών (Rogoff 1988). Εμπειρικά, στις Η.Π.Α το ποσοστό των συμβολαίων που υπογράφονται μετά τον Νοέμβριο αυξάνεται στατιστικά σημαντικά τις χρονιές που υπάρχει διεξαγωγή προεδρικών εκλογών, από 39% σε 50% (Garfinkel και Glazer 1994)²⁶.

Μία ακόμη κριτική που έχει δεχτεί το υπόδειγμα αφορά στην εξωγένεια της πιθανότητας εκλογής των κομμάτων, έστω q^L για την πιθανότητα εκλογής κόμματος της αριστεράς και $1-q^L$ για την πιθανότητα εκλογής κόμματος της δεξιάς. Οι πιθανότητες αυτές είναι που κινούν το υπόδειγμα, όμως θεωρούνται ως εξωγενώς δεδομένες. Αν και ο πολιτικός κομματικός κύκλος θα υπήρχε ακόμη κι αν οι πιθανότητα q^L ήταν ενδογενής, η φύση του κύκλου εξαρτάται από την αριθμητική τιμή του q^L . Καθώς το q^L πλησιάζει τη μονάδα ή το μηδέν, το μέγεθος της διακύμανσης θα πλησιάζει προς το μηδέν. Έτσι, μία δύναμη που καθορίζει την ένταση των πολιτικώς προκαλούμενων κυμάνσεων και ο τρόπος που η ένταση των κυμάνσεων αυτών μεταβάλλεται διαχρονικά προσδιορίζεται εξωγενώς²⁷.

problem) που αφορά στην αξιόπιστη δέσμευση των κομμάτων να ακολουθήσουν μετά την εκλογή τους την συμφωνηθείσα πολιτική (Alisina 1987, 1988a).

²⁵ Η πτώση στους πραγματικούς μισθούς που προκαλείται από τις πληθωριστικές εκπλήξεις υπονοεί ότι οι εργαζόμενοι προσφέρουν ένα υψηλότερο επίπεδο απασχόλησης σε σχέση με αυτό που θα προσέφεραν υπό πλήρη πληροφόρηση. Η μικροοικονομική αυτή θεμελίωση της μείωσης της ανεργίας μέσω πληθωριστικών εκπλήξεων αποτελεί τη βάση για την καμπύλη Phillips που χρησιμοποιείται για να περιγραφεί η δομή της οικονομίας.

²⁶ Οι ενδείξεις αυτές για την αλλαγή του χρόνου υπογραφής των συμβολαίων κατά τις χρονιές στις οποίες υπάρχει διεξαγωγή εκλογών θέτουν υπό αμφισβήτηση το ορθολογικό υπόδειγμα κομματικών κύκλων που στηρίζει τις διακυμάνσεις ανεργίας και πληθωρισμού στην εκλογική αβεβαιότητα κατά την χρονιά των εκλογών. Ωστόσο, μπορεί να θεωρηθεί πως ακριβώς επειδή δεν προσαρμόζονται όλα τα συμβόλαια ώστε τη χρονιά των εκλογών να υπογράφονται όλα μετά την ανάδειξη κυβερνώντος κόμματος, τα αποτελέσματα των Garfinkel-Glazer είναι συμβατά με την θεωρία των ορθολογικών κομματικών κύκλων (Alesina, Roubini και Cohen 1997).

²⁷ Οι πιθανότητες αυτές θα μπορούσαν να περιγραφούν με μια εξωγενή στοχαστική διαδικασία, που καθιστά το αποτέλεσμα των εκλογών αβέβαιο. Ωστόσο, για να μπορεί να διατηρηθεί μια σύνδεση ανάμεσα στη θέση που τα κόμματα νιοθετούν και την πιθανότητα να κερδίσουν τις εκλογές, ώστε το

4.2.3 Το Υπόδειγμα της Δυναμικής συμπεριφοράς της ανεργίας

Τα υποδείγματα δυναμικής συμπεριφοράς της ανεργίας (hysteresis-augmented rational partisan theory) εισάγουν έναν νέο περιορισμό στα κίνητρα των κυβερνήσεων να προκαλέσουν αναμενόμενο πληθωρισμό για να μειώσουν τα ποσοστά ανεργίας. Οι κυβερνήσεις γνωρίζουν ότι εάν κατορθώσουν να μειώσουν την ανεργία σήμερα, η μείωση αυτή θα συνεχιστεί και στις επόμενες χρονικές περιόδους. Επομένως, όταν καλούνται να αποφασίσουν εάν θα προκαλέσουν μια μη-αναμενόμενη πληθωριστική έκπληξη, συνυπολογίζουν τις επιπτώσεις της στα ποσοστά ανεργίας και στο μέλλον. Κατά συνέπεια, το κίνητρό τους να αυξήσουν τον πληθωρισμό εξαρτάται από το εάν βρίσκονται στην αρχή, τη μέση ή το τέλος της κυβερνητικής τους θητείας.

Η κυβέρνηση έχει μεγαλύτερο συμφέρον να μειώσει τα ποσοστά ανεργίας στην αρχή του κυβερνητικού της έργου παρά στο τέλος, όταν η ανεργία παρουσιάζει δυναμική συμπεριφορά. Αυτό, όμως, προϋποθέτει και υψηλότερο πληθωρισμό την περίοδο μετά τις εκλογές σε σχέση με την προεκλογική περίοδο. Δημιουργούνται με αυτόν τον τρόπο πολιτικοί κύκλοι στον ρυθμό οικονομικής ανάπτυξης, την ανεργία και τον πληθωρισμό (βλ. Alogoskoufis, Lockwood και Philippopoulos 1992, για την περίπτωση της Βρετανίας).

4.2.4 Το Υπόδειγμα των διαχρονικά μεταβαλλόμενων στόχων

Συχνά, οι αντικειμενικοί στόχοι των κομμάτων μεταβάλλονται με το πέρασμα του χρόνου, έστω και βραχυχρόνια, ανταποκρινόμενοι στις εκάστοτε οικονομικές συνθήκες. Επιπλέον, παρατάξεις που χάνουν τις εκλογές θα θελήσουν να μεταβάλλουν τις ιδεολογικές τους θέσεις. Συνεπώς, οι **κομματικές παρατάξεις προσαρμόζουν τους στόχους τους τόσο στα πολιτικά όσο και στα οικονομικά**

αποτέλεσμα των εκλογών να εξαρτάται από την πολιτική θέση που ένα κόμμα υιοθετεί, πρέπει να υποθέσουμε την ύπαρξη αβεβαιότητας για την θέση που το επερογενές εκλογικό σώμα προτιμά. Οι Alesina et al. (1997) δείχνουν με ποιόν τρόπο (ενδογενείς) πιθανότητες εκλογής είναι δυνατόν να προέλθουν από μια κατανομή προτιμήσεων των ψηφοφόρων, αλλά δεν εξετάζουν πώς τα κόμματα μπορούν να μεταβάλλουν τις πολιτικές τους πεποιθήσεις με σκοπό να επηρεάσουν την πιθανότητα εκλογής που έχουν. Αν και οι ενδογενείς εκλογικές πιθανότητες είναι εύκολο να ενσωματωθούν σε ένα κομματικό υπόδειγμα κύκλων, ωστόσο η ερμηνευτική δύναμη ενός υποδείγματος που τις θεωρεί εξωγενώς δεδομένες δεν μπορεί παρά να τίθεται υπό αμφισβήτηση.

δεδομένα. Δημοφιλής αλλά μη-πραγματοποιήσιμοι στόχοι, όπως ένα υπερβολικά χαμηλό ποσοστό ανεργίας, μπορεί να είναι έως και επιβλαβείς²⁸. Στο βαθμό που τα κόμματα τιμωρούνται μέσω της ψηφοφορίας για το λάθος τους να θέτουν υπερβολικούς στόχους, ο υπέρμετρος κομματισμός μπορεί να αποβεί εκλογικά επικίνδυνος.

‘Αλλωστε, οι εκλογικές ήττες του κυβερνώντος κόμματος πιθανότατα οφείλονται στην κακοδιοίκηση της οικονομίας εξαιτίας του υπερβάλλοντα ζήλου που επιδεικνύουν προσπαθώντας να επιτύχουν τους στόχους τους, με την αντιπολίτευση να εκλέγεται σε μια προσπάθεια να διορθωθούν αυτά τα λάθη²⁹. Εάν τα κόμματα μάθαιναν από τα λάθη τους κάθε φορά που δείχνουν υπερβάλλοντα ζήλο για να επιτύχουν τους κομματικούς τους στόχους, το κυβερνών κόμμα που επιθυμεί να επανεκλεγεί θα άλλαζε τις πολιτικές του ανάλογα με τα πραγματικά μακροοικονομικά αποτελέσματα της οικονομίας, δημιουργώντας μία αλληλεπίδραση ανάμεσα στον κομματισμό και την ψηφοθηρία. *Αυτή η αλληλεπίδραση συνεπάγεται πως κομματικές στρατηγικές μπορεί να εξαρτώνται από τις οικονομικές συνθήκες* (βλ. Hibbs 1987).

Η σχέση αυτή μεταξύ στόχων και πραγματικής οικονομικής κατάστασης αποτελεί τη βάση για τη νέα θεώρηση των κομματικών κύκλων, όπου **ο κύκλος αντανακλά αλλαγή στους κομματικούς στόχους**. Το υπόδειγμα παρουσιάζει μια θεωρία προσαρμογής των κομματικών στόχων ανάλογα με τα αποτελέσματα της οικονομίας. Προβλέπει ότι η ανεργία και ο πληθωρισμός υπό τα δύο κόμματα μπορεί να αποκλίνει περισσότερο κατά τον πρώτο χρόνο διακυβέρνησης από ότι τα επόμενα χρόνια, αλλά όχι εξαιτίας της αβεβαιότητας για το εκλογικό αποτέλεσμα, όπως συμβαίνει στο πρώτο υπόδειγμα των ορθολογικών κύκλων (Alesina 1987). Εδώ, ακόμη και όταν δεν υπάρχει εκλογική αβεβαιότητα, θα υπάρχουν κομματικές διαφορές που, όμως, περιορίζονται καθώς η κυβερνητική θητεία πλησιάζει προς το τέλος της. **Η κινητήρια δύναμη βρίσκεται στην αβεβαιότητα των κυβερνώντων για**

²⁸ Στις χώρες της Λατινικής Αμερικής, η πολιτική αποτυχία του ‘λαϊκισμού’ αποτελεί ένα πραγματικό γεγονός (Doepnbusch και Edwards 1990).

²⁹ Στις Η.Π.Α., κάθε σημαντικό λάθος στην οικονομική πολιτική υπό την διακυβέρνηση των Δημοκρατικών έπαιρνε την μορφή της υπερδιέγερσης της οικονομίας, ενώ κάθε σημαντικό λάθος υπό διακυβέρνηση Ρεπουμπλικάνων έπαιρνε την μορφή υπερβολικής καταστολής της (Okun 1973). Οι νίκες των Ρεπουμπλικάνων το 1986 και 1980 ακολούθησαν πληθωριστικά ξεσπάσματα εξαιτίας των υπερβολικά επεκτατικών πολιτικών που επεδίωξε η κυβέρνηση των Δημοκρατικών, με την νέα κυβέρνηση εσκεμμένα να περιορίζει την οικονομία. Ανάλογα, οι νίκες των Δημοκρατικών το 1960, 1976, 1992 ακολούθησαν κυβερνήσεις Ρεπουμπλικάνων με πολύ χαμηλή οικονομική δραστηριότητα (Keech 1995).

τη δομή της οικονομίας και τις επιπτώσεις των πολιτικών τους πάνω σε αυτή. Προσπαθούν με βάση τα μακροοικονομικά αποτελέσματα να συμπεράνουν κάτι για το ποιοι στόχοι είναι εφικτοί, δημιουργώντας έτσι μία πληροφόρηση (feedback) από τα αποτελέσματα προς τους κομματικούς στόχους και από εκεί στις πολιτικές.

Για την ανάλυση του υποδείγματος³⁰, εισάγεται η υπόθεση ότι η κυβέρνηση είναι αβέβαιη για το φυσικό ποσοστό ανεργίας και έχει μια **στοχαστική καμπύλη Phillips** [σχέση (s)] που εξαρτάται από το αβέβαιο ποσοστό ανεργίας.

Στοχαστική καμπύλη Phillips που εξαρτάται από το αβέβαιο ποσοστό ανεργίας:

$$u_t = \hat{u}^{NAT} - \pi_t + \varepsilon_t \quad . \quad (s)$$

όπου ε_t είναι μία τυχαία στοχαστική μεταβλητή και

\hat{u}^{NAT} είναι το αβέβαιο φυσικό ποσοστό της ανεργίας με

κατανομή που αποτελεί αύξουσα συνάρτηση του παρατηρούμενου πληθωρισμού.

Επιλέγει την νομισματική της πολιτική με βάση την εκ των προτέρων αντίληψη που έχει για το φυσικό ποσοστό της ανεργίας, παρατηρεί τα αποτελέσματα της επιλογής της πάνω στον πληθωρισμό και την ανεργία και με βάση αυτά σχηματίζει μια εκ των υστέρων εκτίμηση για το φυσικό ποσοστό ανεργίας. Συνήθως, κόμματα της αριστεράς τείνουν να υποεκτιμούν το φυσικό ποσοστό ανεργίας (γεγονός που οδηγεί σε μεγαλύτερη επεκτατική πολιτική), ενώ τα δεξιά κόμματα έχουν την τάση να υπερεκτιμούν το φυσικό ποσοστό της ανεργίας (ακολουθώντας έτσι μια πιο συσταλτική οικονομική πολιτική)³¹.

Το κόμμα που εκλέγεται επιλέγει την πολιτική του ελαχιστοποιώντας την κομματική συνάρτηση απώλειας, αλλά με μια σημαντική διαφοροποίηση από τα υπόλοιπα κομματικά υποδείγματα ως προς τον τρόπο προσδιορισμού του κομματικού στόχου για την ανεργία. Εξαιτίας της αβεβαιότητας για το φυσικό ποσοστό ανεργίας, ο κομματικός στόχος για την ανεργία θα εξαρτάται από την εκτίμηση κάθε παράταξης

³⁰ Για λόγους απλούστευσης, η παρουσίαση του επιχειρήματος απέχει λίγο από την αρχική της διατύπωση, ωστόσο η υπόθεση για την αβεβαιότητα για τον τρόπο λειτουργίας της οικονομίας και η επακόλουθη διαχρονική εξέλιξη των κομματικών στόχων συλλαμβάνει το αρχικό επιχείρημα. Στη βάση του υποδείγματος βρίσκεται η αρνητική σχέση κομματικών στόχων για το εισόδημα και προιγούμενου πραγματοποιούμενου πληθωρισμού (δηλαδή, μία θετική σχέση μεταξύ του στόχου για την ανεργία και τον πραγματικό πληθωρισμό), η οποία προκύπτει με την ίδια διαδικασία εκμάθησης που περιγράφεται στην παρούσα μελέτη (Dræzen 2000).

³¹ Το γεγονός αυτό συμφωνεί με την παρατήρηση για την οικονομική πολιτική των Η.Π.Α., η οποία παρατίθεται στην υποσημείωση 29 της παρούσης εργασίας.

για το φυσικό ποσοστό ανεργίας. Βελτίωση αυτής της εκτίμησης με βάση τις παρατηρήσεις για τον πληθωρισμό και την ανεργία, συνεπάγεται ότι οι στόχοι αυτοί θα μεταβάλλονται διαχρονικά. ‘Ετσι, στην κομματική συνάρτηση απώλειας, ο στόχος κάθε κόμματος κατά το δεύτερο μισό της θητείας του θα εξαρτάται από τον πραγματικό ρυθμό πληθωρισμού που επικράτησε κατά το πρώτο μισό της θητείας του και επομένως θα εξελίσσεται σύμφωνα με την εξέλιξη των οικονομικών συνθηκών [σχέση (t)].

$$u_{t+1}^{tarj} = \tilde{u}^J + E(\hat{u}^{NAT} | \pi_t) \quad (t)$$

όπου u_{t+1}^{tarj} είναι ο στόχος που θέτει το κόμμα j την δεύτερη περίοδο της θητείας του σαν συνάρτηση των προτιμήσεών του, \tilde{u}^J , και των πεποιθήσεών του για το φυσικό ποσοστό ανεργίας, \hat{u}^{NAT} , δεδομένου του ρυθμού πληθωρισμού που παρατηρήθηκε την πρώτη περίοδο της θητείας του, π_t . Οι σχέσεις (s) και (t) αντικαθίστανται σε μια κομματική συνάρτηση απώλειας, όπως η σχέση (q) παραπάνω.

Επομένως, εάν ένα κόμμα της αριστεράς εκλεγεί στην κυβέρνηση, έχοντας ένα χαμηλό στόχο για την ανεργία, τόσο εξαιτίας των προτιμήσεών του όσο και εξαιτίας της χαμηλής εκτίμησης που έχει για το φυσικό ποσοστό ανεργίας, θα επιλέξει μια επεκτατική πολιτική με αποτέλεσμα έναν υψηλό ρυθμό πληθωρισμού. Αν η εκτίμησή του για το φυσικό ποσοστό ανεργίας είναι υπερβολικά αισιόδοξο και πολύ μικρότερο από το πραγματικό, ο υπερβολικά υψηλός μη-αναμενόμενος πληθωρισμός θα οδηγήσει το κόμμα της αριστεράς σε αύξηση του στόχου του για την ανεργία διαχρονικά, γεγονός που με τη σειρά του υποκινεί το κόμμα να επιλέξει πολιτική χαμηλότερου πληθωρισμού και υψηλότερης ανεργίας κατά το δεύτερο μισό της διακυβέρνησής τους. Αντίστροφα αποτελέσματα θα έχουμε εάν ένα δεξιό κόμμα αναλάβει την εξουσία. Επομένως, τα ποσοστά ανεργίας θα συγκλίνουν κατά το δεύτερο μισό της διακυβέρνησης, όπως και στο ορθολογικό κομματικό υπόδειγμα, αλλά για έναν τελείως διαφορετικό λόγο. Στο υπόδειγμα των μεταβαλλόμενων κομματικών στόχων είναι η διαδικασία εκμάθησης που κάνει τα κόμματα να διορθώνουν τις εκτιμήσεις τους για το φυσικό ποσοστό ανεργίας και κάνει τις πολιτικές των δύο κομμάτων να συγκλίνουν κατά το δεύτερο μισό της θητείας τους.

4.2.5 Οικονομετρική ανάλυση των Κομματικού Πολιτικού Κύκλου και ερμηνεία των αποτελεσμάτων

Τα βασικά συμπεράσματα των υποδειγμάτων των κομματικών κύκλων έχουν ως ακολούθως. Το βασικό κομματικό υπόδειγμα (Hibbs 1977) προβλέπει μεγαλύτερη οικονομική δραστηριότητα όταν έχουμε αριστερές κυβερνήσεις από ότι με δεξιές κυβερνήσεις. Το ορθολογικό κομματικό υπόδειγμα (Alesina 1987) υποδεικνύει ότι οι διαφορές ανάμεσα στα κόμματα για την επιθυμητή πολιτική, σε συνδυασμό με την αβεβαιότητα για το ποιος θα κερδίσει τις εκλογές, μπορεί να οδηγήσει σε μια κυκλική συμπεριφορά της οικονομικής δραστηριότητας, ακόμη και όταν ο σχηματισμός των προσδοκιών για τον πληθωρισμό είναι ορθολογικός. Το υπόδειγμα αυτό προβλέπει οικονομική άνθιση στην αρχή μιας αριστεράς διακυβέρνησης και ίφεση στην αρχή μιας δεξιάς διακυβέρνησης, με την απόκλιση της ανεργίας από το φυσικό της επίπεδο να αυξάνεται όσο μεγαλύτερη είναι η αβεβαιότητα για το εκλογικό αποτέλεσμα. Καμία επίδραση στην ανεργία δεν παρατηρείται εάν δεν υπάρχει αβεβαιότητα για το εκλογικό αποτέλεσμα. Τέλος, το υπόδειγμα προβλέπει πως δεν θα υπάρχει μεταβολή στην ανεργία κατά το δεύτερο μισό της διακυβέρνησης ανεξάρτητα από το κόμμα που βρίσκεται στην εξουσία, ενώ για τον πληθωρισμό προβλέπει ότι για όλο το διάστημα της διακυβέρνησης θα είναι υψηλότερος υπό ένα αριστερό κόμμα από ότι υπό ένα κόμμα της δεξιάς.

Αυτό που απομένει να διερευνηθεί είναι πόσο πειστικά το υπόδειγμα των κομματικών κύκλων ερμηνεύει τις πραγματικές διακυμάνσεις της οικονομικής δραστηριότητας. Τα κομματικά PBC υποδείγματα έχουν διερευνηθεί οικονομετρικά λιγότερο από τα εκλογικά και δεν υπάρχει καμία μελέτη που να συγκρίνει το υπόδειγμα των ορθολογικών κύκλων με το νεότερο υπόδειγμα των διαχρονικά ματαβαλλόμενων στόχων. Παρόλο που υπάρχει μια **κοινή αποδοχή για την ίπαρξη κομματικών συνεπειών per se**, υπάρχει πολύ μικρότερη ομοφωνία για το ποιος από τους παραπάνω **μηχανισμούς** επίδρασης στα οικονομικά αποτελέσματα συμφωνεί καλύτερα με τα δεδομένα.

Οι πρώτες εμπειρικιές έρευνες βρίσκουν σημαντική εμπειρική υποστήριξη στο ορθολογικό κομματικό υπόδειγμα και καμία υποστήριξη στο παραδοσιακό κομματικό και στα εκλογικά υποδείγματα (Alesina, Cohen και Roubini 1992). Για δεδομένα από το 1947, με παλινδρόμηση για το ρυθμό μεγέθυνσης του πραγματικού ΑΕΠ των Η.Π.Α με κομματικές ψευδομεταβλητές, εκτιμάται ότι ο συντελεστής των

κομματικών ψευδομεταβλητών είναι στατιστικά σημαντικός και με το σωστό πρόσημο. Παρόμοια συμπεράσματα εξάγονται παρέχοντας υποστήριξη στις προβλέψεις του ορθολογικού κομματικού υποδείγματος για την ανεργία στις Η.Π.Α. (Alesina και Roubini 1992). Τα οικονομετρικά αποτελέσματα για τις διακυμάνσεις του πληθωρισμού, της ποσότητας του χρήματος και της δημοσιονομικής πολιτικής στις Η.Π.Α, ωστόσο, φαίνεται να παρέχουν μικρότερη υποστήριξη στο κομματικό υπόδειγμα.

Αντίστοιχες οικονομετρικές παλινδρομήσεις έχουν γίνει για ένα δείγμα 18 χωρών του Ο.Ο.Σ.Α. για την περίοδο 1960-1993. Ο συντελεστής της πολιτικής ψευδομεταβλητής τόσο στην παλινδρόμηση του ρυθμού μεγέθυνσης του πραγματικού ΑΕΠ όσο και της ανεργίας βρίσκονται στατιστικά σημαντικοί και με το σωστό πρόσημο. Τα αποτελέσματα για την επίδραση των κομματικών διαφορών στην νομισματική πολιτική και την προσφορά χρήματος είναι υποστηρικτικά μόνο για μια υποομάδα χωρών από τις 18 που εξετάζονται και είναι οι χώρες εκείνες που θεωρούνται πιο έντονα δικομματικές ή που οι παρατάξεις αριστεράς και δεξιάς αναγνωρίζονται πιο ξεκάθαρα. Για τις επιπτώσεις στην δημοσιονομική πολιτική, διαπιστώνεται πως, όπως και για τις Η.Π.Α, έτσι και για τις 18 χώρες του Ο.Ο.Σ.Α. δεν υπάρχει συστηματική κομματική επίδραση πάνω στο έλλειμμα του προϋπολογισμού (Alesina, Roubini και Cohen 1997).

Κάποια μικρή εμπειρική υποστήριξη για το ορθολογικό κομματικό υπόδειγμα βρίσκουν και άλλες εμπειρικές μελέτες (Sheffrin 1989, Hibbs 1994). Ενώ, συχνά αμφισβητείται η ίδια η ύπαρξη διαφορετικών κομματικών πεποιθήσεων στις Η.Π.Α., υπόθεση που αποτελεί την κινητήριο δύναμη του υποδείγματος, καθώς και η ύπαρξη πολιτικών αντιθέσεων στην νομισματική πολιτική των Η.Π.Α. (Sheffrin 1989, Romer et al. 1989).

Οικονομετρικά έχει διερευνηθεί και το παραδοσιακό κομματικό υπόδειγμα, τόσο για τις Η.Π.Α., όσο και τις χώρες του Ο.Ο.Σ.Α. με παρόμοια αποτελέσματα για τον ρυθμό μεγέθυνσης του πραγματικού ΑΕΠ (Alesina et al. 1997). Ωστόσο, οικονομετρικά είναι δύσκολο να διακρίνουμε ανάμεσα στο βασικό κομματικό και το υπόδειγμα των ορθολογικών κομματικών κύκλων ως προς την εμμονή ή προσωρινή επίδρασης των εκλογών πάνω στην πραγματική οικονομική δραστηριότητα. Το πρόβλημα βρίσκεται στις χρονολογικές σειρές της ανεργίας και του ΑΕΠ, επειδή η πιθανότητα ύπαρξης μοναδιαίας ρίζας δεν μπορεί να απορριφθεί και έτσι δεν μπορούμε με βεβαιότητα να απορρίψουμε το ένα υπόδειγμα και να δεχτούμε το άλλο

στους ελέγχους εμμονής της επίδρασης του κύκλου στην πραγματική οικονομία (Hibbs 1992, Gärtner 1994).

Συμπερασματικά, αυτό που με βεβαιότητα προκύπτει από τα εμπειρικά δεδομένα είναι η ύπαρξη συστηματικής κομματικής αντίδρασης στον ρυθμό ανάπτυξης του πραγματικού ΑΕΠ τόσο στις Η.Π.Α όσο και σε μια σειρά από άλλες χώρες. Κομματική συμπεριφορά υπάρχει επίσης στον πληθωρισμό και τον ρυθμό μεγέθυνσης της προσφοράς χρήματος. *Tα αποτελέσματα στην ανεργία είναι λιγότερο έντονα, παρατηρούνται όμως συχνά.* Αυτό που είναι λιγότερο ξεκάθαρο είναι το ποιο υπόδειγμα από τα δύο υποστηρίζει περισσότερο τα αποτελέσματα αυτά. Οι μεταβολές στον ρυθμό του ΑΕΠ στις Η.Π.Α και τις χώρες του Ο.Ο.Σ.Α., επειδή συγκεντρώνονται κατά το πρώτο μισό της διακυβέρνησης, φαίνεται να υποστηρίζουν περισσότερο το ορθολογικό κομματικό υπόδειγμα. Τα αποτελέσματα για την ανεργία είναι υποστηρικτικά, αλλά σε μικρότερο βαθμό. Τα αποτελέσματα, ωστόσο, για τον πληθωρισμό δεν προσαρμόζονται γενικά στην ορθολογική κομματική θεωρία για τις Η.Π.Α, και μερικές από τις χώρες του Ο.Ο.Σ.Α.

Δεν υπάρχει καμιά μελέτη που να συγκρίνει το υπόδειγμα των ορθολογικών κομματικών κύκλων με το νεότερο υπόδειγμα των διαχρονικά μεταβαλλόμενων στόχων.

5. ΜΙΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

Μέχρι τώρα εξετάσαμε τους κύκλους στην ανεργία σαν συνέπεια μακροοικονομικών πολιτικών παραγόντων. Πέραν, όμως, από τους κύκλους των οικονομικών μεγεθών που προκαλούνται από την μεταβλητότητα των μακροοικονομικών πολιτικών, η πολιτικοοικονομική ανάλυση για την ανεργία περιλαμβάνει και **μικροοικονομικά ζητήματα**. Εξετάζουμε, λοιπόν, στη συνέχεια πολιτικές αποφάσεις για μικροοικονομικά μεγέθη που μπορούν έμμεσα να ασκήσουν επίδραση στο ύψος της ανεργία, όπως τα επιδόματα ανεργίας, οι κανόνες που διέπουν τον τρόπο λειτουργίας των αγορών εργασίας, η φορολογία εισοδήματος, η σύνθεση των δημοσίων δαπανών και η πολιτική επιρροή των εργατικών σωματείων που έμμεσα επηρεάζουν τα ποσοστά ανεργίας.

5.1 Επιδόματα ανεργίας και Φορολόγηση ως μέσο χρηματοδότησης

Η παρατηρούμενη δημοσιονομική πολιτική (μεταβιβαστικές πληρωμές, δημόσιες καταναλωτικές και επενδυτικές δαπάνες, φόροι, αναδιανεμητικά προγράμματα όπως επιδόματα ανεργίας κ.α.) ποικίλει διαχρονικά, αλλά και μεταξύ των διαφόρων χωρών³². Ταυτόχρονα, διαφέρει και η σύνθεση αυτών των δαπανών. Οι μεταβιβαστικές πληρωμές είναι η μορφή δαπάνης που αυξήθηκε με τον ταχύτερο ρυθμό (από 4% του ΑΕΠ το 1937, κατά μέσο όρο για 7 χώρες του Ο.Ο.Σ.Α. για τις οποίες υπήρχαν διαθέσιμα στοιχεία, σε 20% την δεκαετία του 1990). Οι καταναλωτικές δαπάνες αυξήθηκαν επίσης αλλά λιγότερο, ενώ οι δαπάνες για δημόσιες επενδύσεις παρέμειναν σταθερές (και κοντά στο 8% του ΑΕΠ για τις περισσότερες χώρες). Για το λόγο αυτό, μελέτες εξετάζουν κατά πόσον οι παραπάνω διαφοροποιήσεις οφείλονται σε συστηματικές κυβερνητικές πολιτικές και σε ποιόν βαθμό οι συλλογικές διαδικασίες, όπως οι εκλογές, μπορούν να ερμηνεύσουν τις δημοσιονομικές επιλογές δαπανών και φόρων (βλ. Persson και Tabellini 1999). Οι μελέτες αυτές αναγνωρίζουν πως οι πολιτικές δεν επιλέγονται από έναν υποθετικό

³² Διαχρονικά, κατά μέσο όρο για τις 14 χώρες του Ο.Ο.Σ.Α., οι δημόσιες δαπάνες που έφταναν το 10% του ΑΕΠ λίγο πριν τον πρώτο παγκόσμιο πόλεμο, έφτασαν στα μέσα της δεκαετίας του 1990 στο 50% του ΑΕΠ. Οι δαπάνες αυτές διαφοροποιούνται σημαντικά και μεταξύ των χωρών με την Σουηδία και τις ευρωπαϊκές χώρες το 1990 να ξεπερνούν το 70% και 50% αντίστοιχα του ΑΕΠ τους, αντίθετα με τις Η.Π.Α., Αυστραλία, Ιαπωνία και Ελβετία που διατήρησαν τις δημόσιες δαπάνες τους κάτω από το 35% του ΑΕΠ (Persson και Tabellini 1999).

καλοπροαίρετο κοινωνικό σχεδιαστή, αλλά μια κυβέρνηση που επιδιώκει να εξισορροπήσει τα αντικρούμενα συμφέροντα των ψηφοφόρων και να διαμοιράσει τα διαθέσιμα έσοδα προς το πολιτικό της όφελος. Η ψηφοθηρία διαστρεβλώνει τα κίνητρα της κυβέρνησης όταν διαμορφώνει τα αναδιανεμητικά της προγράμματα (που στοχεύουν σε συγκεκριμένες ομάδες του πληθυσμού) και την παροχή δημόσιων αγαθών.

Ως προς τα αναδιανεμητικά προγράμματα, αυτά γίνονται μεταξύ πλούσιων και φτωχών, νέων και ηλικιωμένων, εργαζόμενων και ανέργων, κατοίκους διαφορετικών περιοχών, εργασίας και κεφαλαίου και περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, συντάξεις, αλλά και επιδόματα ανεργίας. Αποδεικνύεται ότι ένας βασικός παράγοντας που προσδιορίζει το ύψος των επιδομάτων ανεργίας και τους κανονισμούς στην αγορά εργασίας είναι η πολιτική³³. Ο φόβος της μελλοντικής ανεργίας είναι μικρότερος για τους εργαζόμενους ψηφοφόρους, οι οποίοι προτιμούν, όχι τόσο την παροχή υψηλών επιδομάτων ανεργίας, όσο την ύπαρξη ισχυρών μέτρων για την προστασία της απασχόλησης, όπως περιορισμούς στις απολύσεις, ακόμη κι αν αυτοί οι περιορισμοί αυξήσουν το μέγεθος και τη διάρκεια της ανεργίας. ‘Οσο οι απασχολούμενοι αποτελούν την πλειοψηφία, η πολιτική ισορροπία θα συμπίπτει με την πολιτική που προτιμά η πλειονότητα και επομένως θα βρίσκεται σε σημείο όπου παρέχονται μικρότερα επιδόματα ανεργίας και θα υπάρχουν αιστηροί κανονισμοί στον τρόπο λειτουργίας της αγοράς εργασίας. Το γεγονός αυτό αντανακλά την ανάγκη η αναμόρφωση των κανονισμών της αγοράς εργασίας να είναι πολιτικά εφικτή και βιώσιμη. Τα επιδόματα ανεργίας σχετίζονται αρνητικά με την ανεργία (καθώς κάθε μεταβολή που αυξάνει την ανεργία ταυτοχρόνως μειώνει τα επιδόματα ανεργίας) (Persson και Tabellini 1999). Ωστόσο, τα παραδοσιακά υποδείγματα μελετούν την συσχέτισή τους προς την αντίθετη φορά, διαπιστώνοντας ότι υψηλά επιδόματα ανεργίας μπορούν δυνητικά να προκαλέσουν υψηλή ανεργία, είτε αυξάνοντας τους μισθούς ισορροπίας είτε μειώνοντας τις προσπάθειες ανεύρεσης εργασίας. Προσπάθειες έχουν γίνει για να ενσωματώσουν και τους δύο τρόπους αλληλεπίδρασης και αποδεικνύουν τη δυνατότητα ύπαρξης πολλαπλών ισορροπιών (Hassler et al. 1998).

³³ Το υπόδειγμα για το επίδομα ανεργίας, καθώς και το υπόδειγμά που ακολουθεί και αναφέρεται στους κανονισμούς λειτουργίας στην αγορά εργασίας στηρίζονται στο απλό υπόδειγμα του μέσου ψηφοφόρου.

Εκτός από τον τρόπο που τα επιδόματα ανεργίας μπορεί να ασκήσουν έμμεσα επίδραση στην ανεργία, ιδιάζουσα σημασία φαίνεται να έχει η επιλογή των ατόμων που αυτές οι μεταβιβαστικές πληρωμές βαρύνουν. Η (βέλτιστη) φορολογία του κεφαλαίου και της εργασίας αποκτά ιδιαίτερο ενδιαφέρον όταν λαμβάνει υπόψη ότι ο κυβερνητικός μηχανισμός δεν βρίσκεται στα χέρια ενός καλοπροαίρετου κοινωνικού σχεδιαστή, αλλά μιας κυβέρνησης που ενδιαφέρεται για την επανεκλογή της, δεν μπορεί να δεσμευτεί αξιόπιστα (αντιμετωπίζει, επομένως, πρόβλημα χρονικής ασυνέπειας), μεγιστοποιεί την δική της συνάρτηση χρησιμότητας και μπορεί να χρησιμοποιεί τις πηγές εισοδημάτων και τις πληροφορίες που διαθέτει προς όφελός της (Acemoglu, Golosov και Tsyvinsky 2006). Οι μελέτες αυτές δείχνουν τις συνθήκες υπό τις οποίες η οικονομία μπορεί να καταλήξει σε μια ισορροπία όπου οι στρεβλώσεις στην οικονομία εξαιτίας των πολιτικών κινήτρων εξαλείφονται με τη δημιουργία μηχανισμών άμεσου ελέγχου του κυβερνητικού έργου. Κάθε τέτοιου είδους στρέβλωση στην (βέλτιστη) φορολογία (του κεφαλαίου και) του εισοδήματος από εργασία μεταβάλλει άμεσα τα κίνητρα προς εργασία και επομένως την απασχόληση και τα ποσοστά ανεργίας. Η αύξηση των συντελεστών του φόρου εισοδήματος ισοδυναμεί με μείωση του ωρομισθίου του εργάτη, η οποία δημιουργεί τόσο αποτέλεσμα εισοδήματος όσο και υποκατάστασης. Στην περίπτωση που τα αποτελέσματα υποκατάστασης κυριαρχούν, μια αύξηση του συντελεστή φόρου του εισοδήματος οδηγεί σε μείωση των ωρών εργασίας³⁴. Και εμπειρικά, υψηλά ποσοστά ανεργίας σχετίζονται θετικά με την επιβολή υψηλών συνολικών φόρων που έχουν αρνητική επίπτωση στην εργασία (Nickell 1997).

5.2 Εργασιακές Σχέσεις και Εργατικές Ενώσεις

Εκτός από το ύψος των επιδομάτων ανεργίας, σημείο αντιπαράθεσης μεταξύ εργαζομένων και ανέργων στο οποίο καλείται να δοθεί πολιτική λύση αποτελεί η ύπαρξη εργασιακών κανόνων και κανονισμών στον τρόπο λειτουργίας των αγορών εργασίας, δηλαδή η ύπαρξη ενός πλέγματος ειδικών ρυθμίσεων που αφορούν στις

³⁴ Στα πλαίσια αυτής της ανάλυσης βασίζεται η καμπύλη Laffer για τη σχέση ανάμεσα στη μείωση των συντελεστών φόρου εισοδήματος και τα φορολογικά έσοδα. Η μορφή της καμπύλης υπονοεί ότι οι αυξήσεις του φορολογικού συντελεστή αρχικά αυξάνουν τα έσοδα από φόρους, έπειτα όμως από ένα σημείο και μετά το φορολογικό σύστημα ουσιαστικά απορροφά τα εισοδήματα από εργασία και μεγαλύτερες αυξήσεις του φορολογικού συντελεστή οδηγούν σε μείωση της εργασίας και επομένως μείωση των φορολογικών εσόδων (Borjas, 2003).

εργασιακές σχέσεις. Οι αγορές εργασίας είναι στις περισσότερες βιομηχανικές χώρες, και κυρίως στην Ευρώπη, αυστηρά περιορισμένες από κανονισμούς που, παραδείγματος χάρη περιορίζουν τις απολύσεις ή τις καθιστούν δαπανηρές για την επιχείρηση, όχι μέσω συμβολαίου αλλά δια νόμου. Αυτές οι ρυθμίσεις ευνοούν και προστατεύουν τους ήδη απασχολούμενους, αλλά βλάπτουν τους ανέργους, καθώς αποθαρρύνουν τις νέες προσλήψεις και αυξάνουν την διάρκεια της ανεργίας. Μελέτες έχουν γίνει για την διερεύνηση των πολιτικών παραγόντων που καθορίζουν αυτούς τους κανονισμούς (Persson και Tabellini 1999, Saint-Paul 1996). Απασχολούμενοι και άνεργοι ψηφοφόροι διαφωνούν ως προς τον βαθμό ευελιξίας που επιθυμούν στην αγορά εργασίας, καθώς οι απασχολούμενοι επιδιώκουν να προστατεύσουν την εργασία τους κι, επομένως, απεχθάνονται την ευελιξία, ενώ οι άνεργοι την επιθυμούν επειδή αυξάνει τα ποσοστά προσλήψεων. Όι άνεργοι, όμως, δεν αποτελούν παρά την μειοψηφία και έτσι η πολιτική ισορροπία είναι εκείνη που ικανοποιεί τους απασχολούμενους ψηφοφόρους³⁵. Ωστόσο, ένα ζήτημα που παραμένει να ερευνηθεί είναι η διαφορετικότητα μεταξύ των χωρών ως προς τα ποσοστά ανεργίας, τον χρόνο και το είδος της πολιτικής αλλαγής που υιοθέτησαν. Έτσι, χώρες όπως η Ισπανία που εισήγαγαν αυστηρούς κανονισμούς στην αγορά εργασίας γνώρισαν πολύ υψηλά επίπεδα ανεργίας, αντίθετα με την Σουηδία που με νομοθεσία παρείχαν υψηλή προστασία στην απασχόληση από τις αρχές της δεκαετίας του '70, αλλά απέφυγαν την υψηλή ανεργία αυξάνοντας την απασχόληση στον δημόσιο τομέα.

Στις πηγές πολιτικής επιρροής που μπορούν έμμεσα να ασκήσουν επίδραση στο ύψος της ανεργίας πρέπει να συμπεριληφθεί η ύπαρξη, λειτουργία και συσχέτιση των εργατικών συνδικάτων με τα πολιτικά κόμματα. Τα εργατικά σωματεία σε αρκετές χώρες είναι πολύ καλά οργανωμένα και συνδέονται με τα πολιτικά κόμματα. Επειδή συχνά τα συνδικάτα του δημόσιου τομέα έχουν ισχυρή πολιτική δύναμη, οι πολιτικοί

³⁵ Τα αποτελέσματα αυτά φαίνεται να αντιφέρουν με τα παραδοσιακά υποδείγματα που δείχνουν ότι μεγαλύτερη ευελιξία στην αγορά εργασίας δεν δύναται οπωσδήποτε να μειώσει τα ποσοστά της ευρωπαϊκής ανεργίας. Τα υποδείγματα, όμως, αυτά θεωρούν το επίπεδο κανονισμού της αγοράς εργασίας ως τυχαίο, παρά ως συστηματικά συσχετιζόμενο με το πολιτικό και κοινωνικό περιβάλλον. (Layard και Nickell 1998). Εάν υπάρχει πολιτική αναμόρφωση που να εξασφαλίζει την απασχόληση των ήδη εργαζόμενων και ταυτόχρονα μειώνει την ανεργία, αυτή η αναμόρφωση είναι πολιτικά επιθυμητή και εφικτή, καθώς με αυτόν τον τρόπο λαμβάνει την υποστήριξη τόσο των απασχολούμενων όσο και των ανέργων ψηφοφόρων. Τέτοια λύση αποτελούν η αύξηση της απασχόλησης στον δημόσιο τομέα, οι κρατικές χορηγήσεις και η δημιουργία κινήτρων προς τις ιδιωτικές επιχειρήσεις ώστε να αυξήσουν την ζήτηση εργασίας. Και στις δύο περιπτώσεις την προσπάθεια θα πρέπει να χρηματοδοτήσουν οι φορολογούμενοι πολίτες.

είναι πρόθυμοι να δώσουν μεγάλες αυξήσεις στους δημόσιους υπαλλήλους ως αντάλλαγμα για την ψήφο τους (Borjas 2003). Οι ενώσεις των εργαζομένων ασκούν μεγάλη πίεση στην κυβέρνηση. Η εκάστοτε κυβέρνηση έχει συμφέρον να προβεί σε ευνοϊκές για αυτούς πολιτικές, ιδίως προεκλογικά. Η πίεση για αύξηση των μισθών μαζί με τη φορολογία ευθύνονται για την άνοδο της ανεργίας (Layard et al. 1991, Nickel 1997). Η ύπαρξη σημαντικών συνεπειών στην οικονομία εξαιτίας της αλληλεπίδραση των εργατικών ενώσεων με τις κυβερνήσεις τη χρονιά των εκλογών αποδεικνύεται εμπειρικά για μια σειρά δεδομένων από 16 βιομηχανικά ανεπτυγμένες δημοκρατίες για την περίοδο 1967 έως 1984 (Alvarez, Garrett and Lange 1990).

5.3 Σύνθεση των Δημοσίων Δαπανών

Ο πολιτικός κύκλος μπορεί να υπάρξει ακόμη κι όταν οι πολίτες είναι ορθολογικοί, καλά πληροφορημένοι και μπορούν να παρατηρήσουν με βεβαιότητα την ακολουθούμενη δημοσιονομική πολιτική. Κάνοντας την ρεαλιστική υπόθεση ότι οι πολιτικοί έχουν διαφορετικές προτιμήσεις για το είδος της κυβερνητικής δαπάνης, η πολιτική χειραγώγηση της οικονομίας γίνεται με την μεταβολή της σύνθεσης των κυβερνητικών δαπανών, αφήνοντας το συνολικό ύψος του ελλείμματος ανεπηρέαστο. Για δεδομένα από επαρχίες της Κολομβίας από το 1987 έως το 2000 υπάρχει εμπειρική υποστήριξη στο γεγονός ότι τα ποσοστά του κυβερνώντος κόμματος μειώνονται με την αύξηση του χρέους την χρονιά πριν από τις εκλογές, υποδεικνύοντας την απέχθεια των ψηφοφόρων στις κυβερνήσεις που προκαλούν υψηλές δαπάνες και ελλείμματα προεκλογικά. Κατηγοριοποιώντας τις δαπάνες σε αυτές που στοχεύουν στους ψηφοφόρους και σε αυτές που δεν έχουν ψηφοθηρικό χαρακτήρα, φανερώνεται μια προεκλογική αύξηση συγκεκριμένων ειδών δαπανών, υποδεικνύοντας ότι πράγματι αποτελεί κοινή πολιτική πρακτική για τους κυβερνώντες η προσπάθεια να επηρεάσουν τους ψηφοφόρους άλλαζοντας την σύνθεση των δημοσίων δαπανών παρά μεταβάλλοντας το συνολικό ύψος των εσόδων και εξόδων. Οι ψηφοφόροι, άλλωστε, αξιολογούν περισσότερο την παροχή ορισμένων αγαθών σε σύγκριση με την παροχή άλλων αγαθών. Τέτοιου είδους δαπάνες περιλαμβάνουν έργα υποδομής, όπως κατασκευή δρόμων, σχολείων, υδραγωγείων, αναπτυξιακά και επενδυτικά προγράμματα, δηλαδή έργα που είναι ορατά και ωφέλιμα για μεγάλο μέρος του πληθυσμού. Ο μέσος όρος αυτών των δαπανών είναι μεγαλύτερος κατά την εκλογική χρονιά σε σχέση με τις υπόλοιπες

χρονιές. Αντίθετα, δαπάνες για την αγορά αναλώσιμων αγαθών, την αποπληρωμή του δημόσιου χρέους, πληρωμές εποχικού προσωπικού και επιδόματα προς κυβερνητικούς φορείς περικόβονται προεκλογικά χωρίς ουσιαστικά να θίγουν κάποια μεγάλη πληθυσμιακή ομάδα. Έτσι, παραδείγματος χάρη, η συνολική επένδυση αυξάνεται κατά 15% πριν τις εκλογές, ενώ οι μεταβιβαστικές πληρωμές μειώνονται κατά 30% και η αποπληρωμή των δανειακών τόκων μειώνεται κατά 10%. Αυτή η συστηματική μεταβολή της σύνθεσης των δημοσίων δαπανών προεκλογικά προς όφελος των δημοσίων έργων και των έργων υποδομής αυξάνει την (προσωρινή) απασχόληση και επομένως μπορεί να προκαλέσει μακροχρόνιες κυκλικές διακυμάνσεις στα ποσοστά ανεργίας (βλ. Drazen και Eslava 2005). Στο Διάγραμμα 2 του παραρτήματος παρουσιάζεται η αυξητική τάση των δαπανών αυτών προεκλογικά.

Τέλος, αξίζει να αναφερθεί επιγραμματικά η μελέτη για την επίδραση των κομματικών κύκλων πάνω στις χρηματοοικονομικές μεταβλητές, τις αποδόσεις των ομολογιών και στα **επιτόκια**. Στον βαθμό που η μεταβολή των επιτοκίων (ως σχετικής τιμής του παραγωγικού συντελεστή κεφάλαιο) μπορεί να επηρεάσει με οποιονδήποτε τρόπο την ζήτηση εργασίας (αποτελέσματα υποκατάστασης, κλίμακας και μεγιστοποίησης των κερδών λόγω της μεταβολής των σχετικών τιμών των παραγωγικών συντελεστών) κι επομένως την συνολική απασχόληση και την ανεργία, η προεκλογική μεταχείριση των χρηματοοικονομικών μεταβλητών μπορεί έμμεσα να εντείνει τις διακυμάνσεις στα ποσοστά ανεργίας (Snowberg, Wolfers και Zitzewitz 2006).

Επιπλέον **μηχανισμοί που καθορίζουν τις πολιτικές αποφάσεις** που αφορούν στην αγορά εργασίας και συνεπώς ασκούν επίδραση στα ποσοστά ανεργίας οφείλονται σε μια σειρά μελετών (Bertola 1998, Layard and Nickel 1998, Mortensen and Pissarides 1998, Wright 1986).

Μέχρι εδώ αναλύσαμε το θεωρητικό υπόβαθρο της πολιτικής επιρροής στα οικονομικά μεγέθη (προϊόν, πληθωρισμό και ανεργία). Από δω και πέρα θα εξετάσουμε εάν οι θεωρητικοί ισχυρισμοί έχουν εμπειρική θεμελίωση στην περίπτωση της Ελλάδας.

ΜΕΡΟΣ II

ΥΠΟΔΕΙΓΜΑ

ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΚΥΚΛΩΝ ΣΤΗΝ

ΕΛΛΑΣΑ 1960-2006

6. ΠΟΛΙΤΙΚΟΙ ΚΥΚΛΟΙ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

«*Αι συστηματικαί φατρίαι ή κόμματα υπάρχουν και στηρίζονται δια των πολιτικών αρχών... ο δε διαγωνισμός των πολιτικών θέσεων μόνος ούτος υπάρχει σήμερον μεταξύ των Ελλήνων και θέλει υπάρχει αιωνίως, ως εκ της φύσεως των πραγμάτων αυτών...»,*

σε 'Άρθρο του Εμμ. Αντωνιάδη στην «Αθηνά», 1838.

6.1 Το πρόβλημα της ανεργίας στην Ελλάδα: πορεία και χαρακτηριστικά της ανεργίας

Από το 1961 μέχρι το 1968 και παρά τους ταχύτατους ρυθμούς ανάπτυξης της περιόδου, η ανεργία στην Ελλάδα παραμένει σταθερή γύρω στο 5%. Από το 1971 και μετά η απασχόληση γενικώς αυξάνεται. Για μια επταετία μέχρι το 1977, η απασχόληση αυξάνεται ταχύτερα από το εργατικό δυναμικό με αποτέλεσμα τη μείωση της ανεργίας σε χαμηλά επίπεδα. Πράγματι, μετά το 1968 η ανεργία μειώνεται μέχρι το 1973, οπότε και παραμένει σταθερή γύρω στο 2%. Σε αυτή την εξέλιξη συντέλεσαν οι σχετικά υψηλοί ρυθμοί αύξησης του πραγματικού ΑΕΠ μέχρι το 1973, η ετήσια μετανάστευση πολλών χιλιάδων Ελλήνων στο εξωτερικό και η απορρόφηση των ανέργων από τον δημόσιο τομέα. Στο ποσοστό αυτό η ανεργία παραμένει σχεδόν σταθερή έως το 1979, που αποτελεί χρόνο-καμπή στις οικονομικές επιδόσεις της ελληνικής οικονομίας.

Έκτοτε, η ανεργία ακολουθεί ανοδική πορεία, με την περίοδο 1979-99 να έχουμε την πλήρη αντιστροφή των όσων συνέβησαν τη δεκαετία του 1960. Από το 1979 και μετά, το ποσοστό ανεργίας αυξάνεται συνεχώς, ενώ από το 1998 ξεπερνά το 10% του εργατικού δυναμικού (440 χιλιάδες άνεργοι). Αν και η απασχόληση αυξάνεται και νέες θέσεις εργασίας δημιουργούνται, το εργατικό δυναμικό αυξάνεται με ταχύτερους ρυθμούς από τον ρυθμό δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας. Κύριο χαρακτηριστικό της τελευταίας εικοσαετίας του αιώνα είναι ότι η προσφορά εργατικών χεριών αυξάνεται ταχύτερα από τη ζήτηση (Διάγραμμα 3). Η αύξηση του ποσοστού ανεργίας μετά το 1979 σχετίζεται άμεσα με τη διεύρυνση του παραγωγικού ελλείμματος που

εμφανίζεται την περίοδο αυτή, δηλαδή με την αύξηση της απόκλισης του πραγματικού από το δυνητικό Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (Διάγραμμα 4).

Ολόκληρη τη δεκαετία 1980, οι επεκτατικές πολιτικές συνοδεύονται από υψηλό πληθωρισμό ενώ έχουν πολύ μικρή επίδραση στο ΑΕΠ και στην ανεργία. Αντίθετα, εκείνο που προκύπτει από τη δεκαετία του 1980 είναι ότι το ποσοστό ανεργίας μοιάζει βραχυχρόνια να είναι ανελαστικό στις μεταβολές της ζήτησης και του ΑΕΠ. Συγκεκριμένα, την πενταετία 1981-1985 γίνεται το πρώτο άλμα της ελληνικής ανεργίας που φτάνει στο 7%. Μικρό μόνο μέρος της αύξησης αυτής οφείλεται σε κυκλικούς παράγοντες, καθώς η κυκλική ανεργία εξηγεί την αύξηση της ανεργίας ως αποτέλεσμα της ανεπάρκειας της συνολικής ζήτησης της οικονομίας και συνοδεύεται από χαμηλό ή αποκλιμακούμενο πληθωρισμό. Η ερμηνεία αυτή δύσκολα συμβαδίζει με τα ελληνικά δεδομένα της περιόδου καθώς στη διάρκειά της δεν υπήρχε πρόβλημα ενεργού ζητήσεως, αντίθετα σε όλη την περίοδο μεταξύ 1981 και 1985 η νομισματική και δημοσιονομική πολιτική ήταν φανερά επεκτατικές. Επιπλέον, η αύξηση της ανεργίας συνοδεύτηκε από πολύ υψηλό πληθωρισμό ο οποίος επιταχύνθηκε το 1985. Επομένως, η ανεργία της περιόδου πρέπει να αποδοθεί σε θεσμικούς παράγοντες και αλλαγές στις εργασιακές σχέσεις μετά την μεταπολίτευση που οδήγησαν σε αυξήσεις των αποδοχών και των ασφαλιστικών εισφορών υψηλότερες από αυτές που απαιτούνταν για την επίτευξη ισορροπίας στην αγορά εργασίας. Η διετία 1986-1987 χαρακτηρίζεται από περιοριστική μακροοικονομική και εισοδηματική πολιτική. Παρά ταύτα, η αύξηση της ανεργίας αντί να αυξάνεται συγκρατείται στο 6,6%. Κατά την τριετία 1988-1990 η οικονομική πολιτική ξαναγίνεται επεκτατική. Οι επιπτώσεις της όμως πάνω στην ανεργία είναι αμελητέες, ενώ οι επιπτώσεις της πάνω στον πληθωρισμό σημαντικές.

Το επόμενο ανοδικό άλμα στο ποσοστό ανεργίας πραγματοποιείται την περίοδο 1991-1996 από 6,9% στο 9,7% ως αποτέλεσμα της συσταλτικής νομισματικής και συναλλαγματικής πολιτικής, που ακολουθήθηκε για την καταπολέμηση του πληθωρισμού, και οδήγησαν σε ανεπαρκή συνολική ζήτηση. Κύρια εξήγηση του δεύτερου άλματος των ποσοστών ανεργίας που συντελείται στη διάρκεια αυτής της περιόδου είναι ο καθορισμός των μισθών από το 1990 με κριτήρια ανεξάρτητα από την εξέλιξη της παραγωγικότητας που κατέστησε απρόσφορη την αύξηση της απασχόλησης στα επίπεδα που απαιτούνταν για την απορρόφηση του πλεονάζοντος εργατικού δυναμικού. Ο μέσος ρυθμός μεταβολής της μέσης παραγωγικότητας στην ελληνική οικονομία την περίοδο 1995-2000 ήταν 2,3%. Αντίθετα, ο μέσος ρυθμός

αύξησης της μέσης ονομαστικής αμοιβής ήταν 7,3%. Το 1980, το χάσμα μισθού, δηλαδή η διαφορά της ποσοστιαίας αύξησης της μέσης παραγωγικότητας της εργασίας από την ποσοστιαία αύξηση του μέσου ονομαστικού μισθού που εκφράζει την ποσοστιαία μεταβολή του κόστους εργασίας, δηλαδή του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος, ήταν περίπου 20% ενώ μέχρι το 1998 ξεπερνούσε το 5%. Τα τελευταία χρόνια, η περιοριστική εισοδηματική πολιτική, η μείωση των μισθολογικών απολαβών, η αύξηση του ΑΕΠ και ο υψηλότερος ρυθμός μεταβολής της μέσης παραγωγικότητας στην ελληνική οικονομία συντέλεσαν στον περιορισμό του χάσματος μισθού. Ρόλο, επίσης, διαδραμάτισαν η νομοθεσία για τις απολύσεις, οι αυξήσεις ελάχιστων μισθών και η αύξηση των επιδομάτων ανεργίας. Η σχετική στασιμότητα των θέσεων απασχόλησης δεδομένης της αύξησης του εργατικού δυναμικού (πάνω από 5%), ιδιαίτερα το 1998 και 1999 οδηγούν σε σημαντική αύξηση του ποσοστού ανεργίας. Το 1998 η ανεργία ξεπερνά το 11%, ενώ το 1999 φτάνει στο 12%. Με μια σταδιακή μείωση, το 2003 μειώνεται στο 9,7%, και το επόμενο έτος επιστρέφει στο 10,3%.

Σε ότι αφορά τον μακροπρόθεσμο δείκτη ανεργίας (πάνω από ένα έτος), στην Ελλάδα ανήλθε στο 5,1% το 2005, ενώ στην Ευρώπη των 25 ανήλθε στο 4,1% και στην Ευρωζώνη στο 4%. Ειδικότερα, για τους άνδρες στην Ελλάδα ο μακροπρόθεσμος δείκτης ανεργίας ανήλθε στο 2,6%, ενώ για τις Ελληνίδες ανήλθε στο 8,9% (Κατσέλη 2002).

Η διαχρονική εξέλιξη του ποσοστού ανεργίας στην Ελλάδα εμφανίζεται στο Διάγραμμα 5 και στο Διάγραμμα 6 παρουσιάζεται το κενό ανεργίας, δηλαδή η απόκλιση του τρέχοντος ποσοστού ανεργίας από το φυσικό ποσοστό ανεργίας. Αξίζει, τέλος, να σημειωθεί ότι το ποσοστό ανεργίας είναι υψηλότερο στους νέους και στις γυναίκες τόσο στην Ελλάδα όσο και στις χώρες του Ο.Ο.Σ.Α.

6.2 Σύντομη ιστορική αναδρομή

Το πρώτο ανεξάρτητο ελληνικό κράτος δημιουργήθηκε το 1830. Περνώντας από μία περίοδο απόλυτης (1833-1843) και συνταγματικής (1843-1862) Μοναρχίας, η Ελλάδα το 1864 μπαίνει στην περίοδο της Α' Βασιλευομένης Δημοκρατίας. Από το 1935 η χώρα εισέρχεται στην περίοδο της Β' Βασιλευομένης Δημοκρατίας μέχρι το 1967, οπότε ξεκινά η περίοδος της Δικτατορίας των Συνταγματαρχών. Από το 1974,

που λήγει η περίοδος της δικτατορίας και εξής ξεκινά η περίοδος της Γ' Ελληνικής Δημοκρατίας.

Τα πελατειακά³⁶ δίκτυα είχαν αναπτυχθεί στην Ελλάδα από την εποχή της τουρκοκρατίας. Ο ανταγωνισμός των πολιτικών προσώπων (αλλά όχι των πολιτικών κομμάτων, καθώς οι 'Ελληνες δεν είχαν τη δυνατότητα, για αντικειμενικούς λόγους, να συγκροτήσουν πολιτικά κόμματα κατά την προεπαναστατική περίοδο) για την κατάληψη θέσεων εξουσίας δημιουργούσε δίκτυα πατρωνίας ανάμεσα στα οποία επικρατούσε έντονος ανταγωνισμός για την άσκηση επιρροής σε όλα τα επίπεδα της δημόσιας ζωής και για την κάλυψη των δημοσίων θέσεων. Μέχρι το 1825, η ύπαρξη των πρώτων κομμάτων³⁷ είναι δεδομένη χωρίς τα κόμματα αυτά να έχουν ακόμη σαφή οργανωτική δομή και πρόγραμμα δράσης. Η επανάσταση της 3ης Σεπτεμβρίου του 1844 εδραιώνει καταλυτικά τις πολιτικές και ιδεολογικές απόψεις μιας νέας γενιάς κομμάτων τα οποία παίζουν ενεργότερο ρόλο στην πολιτική ζωή της χώρας. Στο διάστημα 1875-1880 θεμελιώνονται το κοινοβουλευτικό σύστημα και ο δικομματισμός, ο οποίος εδραιώνεται έκτοτε. Μετά το τέλος του Μικρασιατικού πολέμου και κατά την διάρκεια της δικτατορίας του Μεταξά, η Ελλάδα κατακτάται από τις δυνάμεις του 'Αξονα. Τη λήξη του πολέμου ακολούθησε ο καταστροφικότερος εμφύλιος πόλεμος που γνώρισε η χώρα. Η πολιτική κατάσταση άργησε να εξομαλυνθεί και η σκιά του εμφυλίου πολέμου εξακολούθει να βαραίνει την πολιτική ζωή της χώρας μέχρι τη δικτατορία των συνταγματαρχών το 1967, η οποία έθεσε τέρμα στην ασθμαίνουσα νεαρή μεταπολεμική δημοκρατία.

Η κατάσταση αλλάζει ριζικά μετά την πτώση της δικτατορίας το 1974. Με πολύ γρήγορους ρυθμούς εδραιώνεται αβασίλευτο δημοκρατικό πολίτευμα και η χώρα εισέρχεται σε μία διαδικασία εκσυγχρονισμού και ανανέωσης. Το πολιτικό σύστημα της Ελλάδας, όπως αυτό ορίζεται από το νέο Σύνταγμα, είναι η κοινοβουλευτική δημοκρατία. Ο πρωθυπουργός και οι υπουργοί βρίσκονται στην κορυφή της εκτελεστικής εξουσίας και η κυβέρνηση προϋποθέτει την πλειοψηφία της Βουλής. Οι θεμελιώδεις αρχές του καθεστώτος περιλαμβάνουν την κυριαρχία του λαού μέσω των

³⁶ «Η σχέση πελατείας είναι μια σχέση εκούσιας διπολικής ανταλλαγής ... που στηρίζεται στην αμοιβαία ανάληψη υποχρεώσεων παροχής διαφορετικών υπηρεσιών, χωρίς το πλέγμα αυτό των υποχρεώσεων να εντάσσεται σε ένα δεδομένο έννομο ή οπωσδήποτε θεσμοποιημένο σύστημα αξιολογικών κανόνων συμπεριφοράς και αντίστοιχων κυρώσεων» (Γεώργιος Κοντογιώργης 1977).

³⁷ «Κόμμα είναι η ένωση πολιτών οι οποίοι έχουν συσσωματωθεί λόγω κοινών πολιτικών απόψεων, συμφερόντων και στόχων, ώστε να κατακτήσουν μέσω της κατοχής πολιτικών ηγετικών θέσεων τόση εξουσία μέσα σε ένα κράτος...ώστε να μπορούν να πραγματοποιήσουν τους πολιτικούς τους σκοπούς» (Reinhart Beck 1986).

αντιπροσώπων του στη Βουλή (αρχή της δημοκρατίας). Σε δομικό επίπεδο, το ελληνικό πολιτικό σύστημα απεδείχθη ιδιαίτερα ικανό καθώς άντεξε και ξεπέρασε τις πολιτικές κρίσεις με ικανοποιητική ευελιξία, γεγονός που οφείλεται στο θεσμικό πλαίσιο που βασίζεται και εγγυάται τη σταθερή διακυβέρνηση μέσα από την εναλλαγή στην εξουσία.

6.3 Πολιτικές εξελίξεις στην Ελλάδα κατά την περίοδο 1960-2006

Η μελέτη της επιρροής των κομμάτων στην οικονομική δραστηριότητα για την παρούσα μελέτη ξεκινά από το 1960, δηλαδή λίγα χρόνια πριν την εποχή της Σύγχρονης Ελλάδας, με την συγκρότηση, λειτουργία και τις ιδεολογικές συνιστώσες των πολιτικών κομμάτων της χώρας να διαμορφώνονται σύμφωνα με την σύγχρονη μορφή τους.

Από το 1955 (και μετά τον θάνατο του Αλέξανδρου Παπάγου) ορκίζεται πρωθυπουργός ο Κωνσταντίνος Καραμανλής. Μέχρι τον Νοέμβρη του 1963 στην εξουσία βρίσκεται το κόμμα των συντηρητικών έχοντας κερδίσει τις εκλογές του Μαΐου 1958 και του Απριλίου 1961. Για όλα αυτά τα χρόνια, έως το 1963, την πρωθυπουργία ασκεί ο Κωνσταντίνος Καραμανλής. Μαζί με τα χρόνια της πρωθυπουργίας του από το 1974 έως το 1980 βρέθηκε στην πρωθυπουργία όσο κανένας άλλος 'Ελληνας πολιτικός (χρονικό διάστημα 14 χρόνων) από συστάσεως του ελληνικού κράτους, όπως επίσης άσκησε την πιο μακρόχρονη θητεία στην πρωθυπουργία όσο κανένας Ευρωπαίος πολιτικός από το 1945 και εντεύθεν. Μετά την διαφορία Καραμανλή και Στέμματος και την παραίτηση της κυβέρνησης, τις εκλογές του Νοεμβρίου 1963 κερδίζει ο κεντρώος συνασπισμός. Ο ίδιος συνασπισμός κομμάτων κερδίζει και τις επόμενες ξαφνικές εκλογές τον Φεβρουάριο του 1964, στις οποίες σημειώνει μια εντυπωσιακή νίκη. Η κεντρώα αυτή κυβέρνηση κλίνει προς την αριστερά και για τους σκοπούς της οικονομετρικής μελέτης θα χαρακτηρίζεται ως σοσιαλιστική κυβέρνηση (Alogoskoufis and Philippopoulos 1992)³⁸. Μετά από μια παρέμβαση από τον βασιλέα, η κυβέρνηση του Γεωργίου Παπανδρέου ανατρέπεται. Ο πρωθυπουργός παραιτείται με την αποστασία του Ιουλίου του 1965 και η κυβέρνηση συνασπισμού διαλύεται. Ανάμεσα στο 1965 και στο πραξικόπημα των συνταγματαρχών την 21η Απριλίου 1967 που καταλύει την Δημοκρατία,

³⁸ Αξίζει, ωστόσο, να σημειωθεί πως στον συνασπισμό αυτό οι σοσιαλιστές ήταν μειοψηφία.

δημιουργούνται κυβερνήσεις μειοψηφίας. Για τους σκοπούς της οικονομετρικής διερεύνησης, αυτές οι κυβερνήσεις επίσης θα χαρακτηρίζονται ως σοσιαλιστικές, αν και τα αποτελέσματα παραμένουν εύρωστα εάν χειριστούμε τα κόμματα αυτά και ως συντηρητικά³⁹.

Ακολουθώντας την κατάρρευση της Δικτατορίας και την αποκατάσταση της Δημοκρατίας το 1974, οι πρώτες εκλογές της μεταπολίτευσης στις 17 Νοεμβρίου καταγράφουν μια εύκολη νίκη των συντηρητικών τον Νοέμβριο του 1974. Η παράταξη των συντηρητικών παραμένει στην εξουσία στις εκλογές του Νοεμβρίου 1977, αλλά εκδιώχθηκαν μετά την νίκη των σοσιαλιστών, με τον Ανδρέα Παπανδρέου, στις εκλογές της 18ης Οκτωβρίου του 1981. Το κόμμα των σοσιαλιστών παραμένει στην εξουσία μέχρι τον Ιούνιο του 1989, έχοντας επίσης κερδίσει στις εκλογές του Ιουνίου 1985. Μετά από τις δύο αυτές εκλογικές νίκες, στις εκλογές του 1981 και του 1985, το κόμμα των σοσιαλιστών χάνει τις εκλογές στις 5 Ιουνίου 1989 και το κόμμα των συντηρητικών υπό τον Κωνσταντίνο Μητσοτάκη εκλέγεται πρώτο κόμμα στις εκλογές του Ιουνίου του 1989, χωρίς να συγκεντρώνει αυτοδυναμία λόγω του εκλογικού συστήματος και διαπραγματεύεται με την ηγεσία του Συνασπισμού της Αριστεράς τον σχηματισμό Κυβέρνησης Συνεργασίας. Στις 8 Απριλίου του 1990 κερδίζει τις εκλογές το κόμμα των συντηρητικών και ο Κωνσταντίνος Μητσοτάκης γίνεται πρωθυπουργός. Το 1993 κερδίζει τις πρόωρες εκλογές του Οκτωβρίου ο Ανδρέας Παπανδρέου με το κόμμα των σοσιαλιστών. Τον Σεπτέμβρη του 1996 και μετά την αποχώρηση του Ανδρέα Παπανδρέου από το αξίωμα του πρωθυπουργού για λόγους υγείας, ανακηρύσσεται νέος πρωθυπουργός ο Κωνσταντίνος Σημίτης. Το 2000 εξελέγη για μια ακόμα φορά πρωθυπουργός. Στις 7 Μαρτίου 2004 την εξουσία αναλαμβάνει η παράταξη των συντηρητικών υπό τον Κώστα Καραμανλή. Ο Πίνακας 2 που ακολουθεί συνοψίζει τις εκλογικές διαδικασίες που θα ληφθούν υπόψη στην οικονομετρική διερεύνηση του υποδείγματος και το κόμμα που ανέδειξαν ως νικητή.

³⁹ Στην πραγματικότητα, τα εμπειρικά αποτελέσματα δεν είναι εναίσθητα στο πώς αυτές οι κυβερνήσεις χαρακτηρίζονται, διότι στην χρονική περίοδο του Bretton Woods η ταυτότητα του κόμματος που βρίσκεται στην εξουσία φαίνεται να μην επηρεάζει τον πληθωρισμό-και την ανεργία.

Πίνακας 2

Εκλογικές αναμετρήσεις 1958-2006

Ενδογενής Προσδιορισμός Εκλογικής Αναμέτρησης, 4 Χρόνια:

1958:5	E	Δ	1981:10	E	A
1961:4	E	Δ	1985:6	E	A
1963:11	E	A	1989:6	E	Δ
1964:2	E	A(*)	1990:4	E	Δ(*)
1965:7	E	A(*)	1993:10	E	A
1967		Δ	1996:9	E	A
1974:11	E	Δ	2000:4	E	A
1977:11	E	Δ	2004:3	E	Δ

όπου E= έτος διεξαγωγής εκλογών,

Δ= νικητής των εκλογών η δεξιά παράταξη

A= νικητής των εκλογών κόμμα της αριστερής κομματικής παράταξης

(*) Εκλογικές διαδικασίες που δεν συμπεριλαμβάνονται στις παλινδρομήσεις επειδή βρίσκονται πολύ κοντά χρονικά στην προηγούμενη εκλογική διαδικασία (λιγότερο από δύο χρόνια)

Ο αριθμητικός όρος που ακολουθεί την χρονολογία αναφέρεται στο τρίμηνο κατά το οποίο έγινε η διεξαγωγή των εκλογών.

Το έτος 1967 έχουμε μεταβολή της κομματικής παράταξης που κατέχει την εξουσία χωρίς την διεξαγωγή εκλογών.

Μετά από αυτή τη συζήτηση, η καταγραφή στον Πίνακα 3 των πολιτικών ψευδομεταβλητών που χρησιμοποιούμε στην μελέτη γίνεται κατανοητή. Με ελάχιστες εξαιρέσεις, οι ψευδομεταβλητές παίρνουν την τιμή ένα ή μηδέν. Για παράδειγμα, η ψευδομεταβλητή d^e παίρνει την τιμή ένα για την χρονιά μετά τις εκλογές και μηδέν διαφορετικά. Για το 1985, όπου οι εκλογές διενεργήθηκαν τον Ιούνιο, παίρνει την τιμή 0,5 με το υπόλοιπο 0,5 να μεταφέρεται στο 1986. Το ίδιο ισχύει και για το 1989 και 1996.

Στο ίδιο συμπέρασμα κατέληξαν και άλλες μελέτες που ακολουθούν παρόμοιο υπόδειγμα για την Ελλάδα για τα έτη 1958-1989 (Alogoskoufis και Phillipopoulos 1992).

Πίνακας 3

Πολιτικές Ψευδομεταβλητές των Παλινδρομήσεων: Συναλλαγμ. Καθεστώτος:

	d_t^e	d_t^{cn}	d_t^{sn}	d_t^c	d_t^s	d_t^{ce}	d_t^{se}	d_t^f	d_t^m
1958	0	1	0	1	0	0	0	1	0
1959	1	0	0	1	0	1	0	1	0
1960	0	1	0	1	0	0	0	1	0
1961	0	1	0	1	0	0	0	1	0
1962	1	0	0	1	0	1	0	1	0
1963	0	1	0	1	0	0	0	1	0
1964	1	0	0	0	1	0	1	1	0
1965	0	0	1	0	1	0	0	1	0
1966	0	0	1	0	1	0	0	1	0
1967	0	1	0	1	0	0	0	1	0
1968	0	1	0	1	0	0	0	1	0
1969	0	1	0	1	0	0	0	1	0
1970	0	1	0	1	0	0	0	1	0
1971	0	1	0	1	0	0	0	1	0
1972	0	1	0	1	0	0	0	0	1
1973	0	1	0	1	0	0	0	0	1
1974	0	1	0	1	0	0	0	0	1
1975	1	0	0	1	0	1	0	0	1
1976	0	1	0	1	0	0	0	0	1
1977	0	1	0	1	0	0	0	0	1
1978	1	0	0	1	0	1	0	0	1
1979	0	1	0	1	0	0	0	0	1
1980	0	1	0	1	0	0	0	0	1
1981	0	1	0	1	0	0	0	0	1
1982	1	0	0	0	1	0	1	0	1
1983	0	0	1	0	1	0	0	0	1
1984	0	0	1	0	1	0	0	0	1
1985	0,5	0	0,5	0	1	0	0,5	0	1

1986	0,5	0	0,5	0	1	0	0,5	0	1
1987	0	0	1	0	1	0	0	0	1
1988	0	0	1	0	1	0	0	0	1
1989	0,5	0	0,5	0,5	0,5	0,5	0	0	1
1990	0,5	0	0,5	0,5	0,5	0,5	0	0	1
1991	0	1	0	1	0	0	0	0	1
1992	0	1	0	1	0	0	0	0	1
1993	0	1	0	1	0	0	0	0	1
1994	1	0	0	0	1	0	1	0	1
1995	0	0	1	0	1	0	0	0	1
1996	0,5	0	0,5	0	1	0	0,5	0	1
1997	0,5	0	0,5	0	1	0	0,5	0	1
1998	0	0	1	0	1	0	0	0	1
1999	0	0	1	0	1	0	0	0	1
2000	1	0	0	0	1	0	1	0	1
2001	0	0	1	0	1	0	0	1	0
2002	0	0	1	0	1	0	0	1	0
2003	0	0	1	0	1	0	0	1	0
2004	1	0	0	1	0	1	0	1	0
2005	0	1	0	1	0	0	0	1	0

όπου d_t^e συμβολίζει μια μετεκλογική χρονιά (χρονιά που ακολουθεί το έτος διεξαγωγής εκλογών),

d_t^{en} και d_t^{sm} συμβολίζουν διακυβέρνηση συντηρητικών και σοσιαλιστών αντίστοιχα με εξαίρεση την μετεκλογική χρονιά,

d_t^c και d_t^s συμβολίζουν συντηρητική και σοσιαλιστική διακυβέρνηση αντίστοιχα συμπεριλαμβάνοντας την μετεκλογική χρονιά. Τέλος,

d_t^{ce} και d_t^{se} υποδεικνύουν μια μετεκλογική χρονιά (χρονιά που ακολουθεί το χρόνο διεξαγωγής εκλογών) στην οποία υπήρξε νίκη των συντηρητικών και σοσιαλιστών αντίστοιχα.

d_t^f και d_t^m υποδηλώνουν σύστημα σταθερών και κυμαινόμενων ισοτιμιών αντίστοιχα.

6.4 Το καθεστώς συναλλαγματικών ισοτιμιών στην Ελλάδα κατά την περίοδο 1960-2004

Ως προς το σύστημα συναλλαγματικών ισοτιμιών, η Ελλάδα συμμετείχε εξολοκλήρου στο σύστημα Bretton Woods⁴⁰ με σταθερές συναλλαγματικές ισοτιμίες από το 1953 και μέχρι την κατάρρευσή του το 1971. Η ελληνική δραχμή σταθεροποιήθηκε στις 30 δραχμές ανά δολάριο Αμερικής μέχρι το 1974 και στη συνέχεια υποτιμήθηκε έναντι των νομισμάτων των υπόλοιπων χωρών του Ο.Ο.Σ.Α., ακολουθώντας την υποτίμηση του δολαρίου. Από το 1974, οι ελληνικές αρχές ακολούθησαν ένα σύστημα ολισθαίνουσας ισοτιμίας,⁴¹ με μια ανεξάρτητη συναλλαγματική πολιτική (συνεχών υποτιμήσεων), που τους έδωσε σημαντική νομισματική ανεξαρτησία. Στο Διάγραμμα 7 παρουσιάζονται οι ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές της συναλλαγματικής ισοτιμίας για την Ελλάδα και τις Η.Π.Α. για την περίοδο 1960-1997.

Ως επιστέγασμα των προσπαθειών που ξεκινούν τον Φεβρουάριο του 1976, στις 28 Μαΐου του 1979 υπογράφεται στην Αθήνα στο Ζάππειο Μέγαρο η Συνθήκη προσχώρησης της Ελλάδας στις Ευρωπαϊκές Κοινότητες η οποία δύο χρόνια μετά, την 1η Ιανουαρίου του 1981, τίθεται σε ισχύ. Στην Σύνοδο Κορυφής της Ευρωπαϊκής Ένωσης τον Ιούνιο του 2000 επιβεβαιώνεται ότι η Ελλάδα έχει ικανοποιήσει τα

⁴⁰ Το πρώτο σύστημα σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών είναι το σύστημα του κανόνα χρυσού, που ίσχυσε στην διεθνή οικονομία από το 1880 έως το 1914. Το σύστημα των σταθερών αλλά προσαρμόσμων συναλλαγματικών ισοτιμιών του Bretton Woods, που λειτούργησε στην διεθνή οικονομία από το τέλος του Β' Παγκοσμίου πολέμου μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του '70, δηλαδή την περίοδο 1946-1971, βασιζόταν στον κανόνα συναλλάγματος χρυσού. Οι Η.Π.Α καθόριζαν την επίσημη ισοτιμία δολαρίου-χρυσού. Οι υπόλοιπες χώρες καθόριζαν την επίσημη ισοτιμία του νομίσματός τους με βάση το δολάριο με την υποχρέωση να την διατηρούν σταθερή μέσα στο επιτρεπτό περιθώριο διακύμανσης $\pm 1\%$ γύρω από την επίσημη ισοτιμία και η Ομοσπονδιακή Τράπεζα των Η.Π.Α είχε την υποχρέωση να πωλεί ή να αγοράζει από τις κεντρικές τράπεζες των άλλων χωρών οποιαδήποτε ποσότητα χρυσού. Κατά την εικοσαετία 1946-1965 το σύστημα επέδειξε αξιοσημείωτη σταθερότητα, αλλά κατέρρευσε με την μείωση των αποθεμάτων χρυσού της Ομοσπονδιακής Τράπεζας σε σχέση με τις εξωτερικές υποχρεώσεις της και την γενικότερη δυσπιστία προς το δολάριο (Λεβεντάκης 2003).

⁴¹ Σύμφωνα με το σύστημα ολισθαίνουσας ισοτιμίας, οι νομισματικές αρχές καθορίζουν και περιοδικά αναπροσαρμόζουν την τιμή του συναλλάγματος ανάλογα με την εξέλιξη του ισοζυγίου πληρωμών. Στο σύστημα αυτό οι χώρες αφενός αναλαμβάνουν την υποχρέωση να διατηρούν την αγοραία τιμή συναλλάγματος εντός των ορισμένων ορίων και αφετέρου η προσαρμογή της ισοτιμίας θα πρέπει να γίνεται βαθμιαία και με μικρά βήματα. Η σταδιακή αναπροσαρμογή της συναλλαγματικής ισοτιμίας με σχετικά βραδύ ρυθμό στο σύστημα της ολισθαίνουσας ισοτιμίας αποβλέπει στην εξουδετέρωση των δυσμενών επιδράσεων που συνεπάγεται ένας υψηλός εσωτερικός πληθωρισμός στις εξωτερικές συναλλαγές της χώρας, στην απόθηση του εισαγόμενου πληθωρισμού ή/και στην εξισορρόπηση του ισοζυγίου πληρωμών. Το σύστημα της ολισθαίνουσας ισοτιμίας (μαζί με το σύστημα των ελεγχόμενων διακυμάνσεων των συναλλαγματικών ισοτιμιών) ανήκουν στα ενδιάμεσα συστήματα που βρίσκονται

απαιτούμενα κριτήρια σύγκλισης για την ένταξή της στη ζώνη του ευρώ από την 1η Ιανουαρίου 2001. Μετά την ένταξη της χώρας μας στην ΟΝΕ, η οικονομία λειτουργεί σε ένα νέο νομισματικό περιβάλλον: η οικονομική και νομισματική ένωση (ΟΝΕ) προβλέπει τον αμετάκλητο καθορισμό σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών, την αντικατάσταση του εθνικού νομίσματος από το ενιαίο κοινωνικό νόμισμα και την αποκλειστική διαμόρφωση και άσκηση ενιαίας νομισματικής πολιτικής από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, η οποία διαχειρίζεται τα επίσημα συναλλαγματικά διαθέσιμα των κρατών-μελών. Μετά από μία μακροχρόνια και δύσκολη προσπάθεια για την σταθεροποίηση της ελληνικής οικονομίας, η Ελλάδα νιοθετεί το ενιαίο νόμισμα από την 1η Ιανουαρίου 2001 μέ την αμετάκλητη συναλλαγματική ισοτιμία της δραχμής έναντι του ευρώ να διαμορφώνεται στις 340,750 δρχ. ανά ευρώ και την σταδιακή απόσυρση των δραχμών από την 1η Ιανουαρίου 2002, ενώ από την αρχή του 2001 η Τράπεζα της Ελλάδος συμμετέχει στο Ευρωσύστημα και εφαρμόζει στη χώρα μας την ενιαία νομισματική πολιτική. Το Ευρωπαϊκό Νομισματικό Σύστημα μπορεί να θεωρηθεί ως μια παραλλαγή του συστήματος σταθερών αλλά προσαρμόσιμων ισοτιμιών του Bretton Woods. Στα πλαίσια του συστήματος αυτού οι χώρες-μέλη της Ευρωπαϊκής Κοινότητας διατηρούν⁴¹ τις ισοτιμίες μεταξύ των νομισμάτων τους σταθερές με ένα μικρό περιθώριο διακύμανσης, αλλά επιτρέπουν τα νομίσματά τους να κυμαίνονται ελεύθερα έναντι των νομισμάτων των άλλων χωρών.

Έτσι, η ψευδομεταβλητή των σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών (fixed exchange rates), d_t^f , παίρνει την τιμή ένα για τα έτη 1958 έως 1971 και από το 2001 και έκτοτε, και μηδέν για τα ενδιάμεσα χρόνια 1972-2000, ενώ η ψευδομεταβλητή των κυμανόμενων ισοτιμιών (managed exchange rates), d_t^m , παίρνει την τιμή ένα μετά το 1972 και ως το 2000 και μηδέν για τα υπόλοιπα χρόνια⁴².

μεταξύ των ακραίων συστημάτων, των σταθερών και των ελεύθερα κυμανόμενων ισοτιμιών (Λεβεντάκης 2003).

⁴² Αν και το σύστημα του ευρώ καθορίζει σταθερές προσαρμόσιμες ισοτιμίες μόνο ανάμεσα στα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης επιτρέποντας σποιοδήποτε καθεστώς ισοτιμιών με χώρες εκτός της Ένωσης, ενώ το Bretton Woods καθόριζε σταθερές προσαρμόσιμες ισοτιμίες με όλες τις χώρες, η ψευδομεταβλητή που χρησιμοποιείται για τις δύο αυτές περιόδους είναι η ίδια. Αυτό συμβαίνει

6.5 Δομή και στόχοι του υποδείγματος για την Ελλάδα 1960-2006

Σκοπός της οικονομετρικής διερεύνησης που ακολουθεί είναι να ερευνήσουμε την εφαρμογή του ορθολογικού κομματικού υποδείγματος πολιτικών κύκλων (rational partisan) σε συνδυασμό με το υπόδειγμα συναλλαγματικών ισοτιμιών πληθωρισμού (exchange rate regime) στην περίπτωση της Ελλάδας την περίοδο 1960-2006⁴³. Η Ελλάδα συμμετείχε εξολοκλήρου στο σύστημα Bretton Woods σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών μέχρι το 1972, αλλά ακολούθησε στη συνέχεια ένα σύστημα ολισθαίνουσας συναλλαγματικής ισοτιμίας που την είχε οδηγήσει σε συνεχείς υποτιμήσεις. ‘Εχει ένα πολικό πολιτικό σύστημα και ένα πρόβλημα εμμονής υψηλού πληθωρισμού τις τελευταίες δεκαετίες. Χωρίς το σύστημα σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών, η εμμονή υψηλού ρυθμού πληθωρισμού μπορεί να αποδοθεί στην αποτυχία των πολιτικών κομμάτων να δεσμευτούν εκ των προτέρων για την σταθερότητα των τιμών.

Η εμμονή του πληθωρισμού σε υψηλά επίπεδα, ακόμα και σε οικονομίες στις οποίες δεν υπάρχει συστηματική εκμεταλλεύσιμη σχέση μεταξύ πληθωρισμού και ανεργίας, συχνά αποδίδεται στην ανικανότητα της κυβέρνησης να δεσμευτεί εκ των προτέρων για την σταθερότητα των τιμών. ‘Οταν ο ιδιωτικός τομέας γνωρίζει ότι η κυβέρνηση έχει κίνητρο να δημιουργήσει πληθωριστικές εκπλήξεις με σκοπό να μειώσει την ανεργία, θα λάβει αυτά τα κίνητρα υπόψη του και θα αναμένει

γιατί το μεγαλύτερο μέρος του εμπορίου της χώρας με το εξωτερικό (πάνω από 80%) γίνεται με χώρες εντός της νομισματικής ‘Ένωσης’.

⁴³ Για τον σκοπό αυτό ακολουθούμε το υπόδειγμα προγενέστερης μελέτης για την Ελλάδα της περιόδου 1958-1989 (Alogoskoufis and Philippopoulos 1992). Το υπόδειγμα για την Ελλάδα επαναδιατυπώνεται με κάποιες διαφοροποίησεις για την περίοδο 1960-1994 υπό τις ίδιες υποθέσεις, αλλά με διαφορετική μεθοδολογία επίλυσης, που επιβάλλει περιορισμούς σε ένα (ντετερμινιστικό) σύστημα εξισώσεων (cross-equation restrictions) των υποδείγματος των Barro-Gordon. Σκοπός των διαφοροποιήσεων αυτών είναι να λάβουν υπόψη τους την κριτική του Lucas και να πάρουν εκτιμήσεις για τις διαφρωτικές παραμέτρους του υποδείγματος (Alogoskoufis, Lee and Philippopoulos 1998). Εξαιτίας της αυστηρότητας της κριτικής του Lucas με την οποία απορρίπτονται υποδείγματα που μπορεί δυνητικά να ερμηνεύονται σωστά την πραγματικότητα, δεν θα ακολουθούμε την μεθοδολογία αυτή επίλυσης. Προσπάθειες για την μελέτη της συσχέτισης των κομμάτων με την οικονομία για την περίπτωση της Ελλάδας έχουν υπάρξει και κατά το παρελθόν. Οι εργασίες αυτές μελέτησαν την επίδραση των πολιτικών κομμάτων χωρίς να λαμβάνουν υπόψη τους την επίδραση που προκύπτει από το σύστημα συναλλαγματικών ισοτιμιών (Alogoskoufis and Philippopoulos 1991). Προηγούμενες προσπάθειες για τον προσδιορισμό των παραγόντων που καθορίζουν τον ρυθμό πληθωρισμού στην Ελλάδα είχαν στηριχθεί στην παραδοσιακή θεωρία του πληθωρισμού κόστους και (υπερβάλλουσας) ζήτησης, που επικεντρώνονται στην δυναμική αλληλεπίδραση μισθών και τιμών (Leventakis and Brissimis 1980, Brissimis and Leventakis 1984, Alogoskoufis 1986). Στο υπόδειγμα που θα ακολουθήσουμε στην παρούσα εργασία συνυπολογίζεται η αλληλεπίδραση μεταξύ αυτών που καθορίζουν το ύψος των μισθών και της κυβέρνησης, καθώς και ο τρόπος που η αλληλεπίδραση τους εξαρτάται από το σύστημα συναλλαγματικών ισοτιμιών.

υψηλότερο πληθωρισμό. Με δεδομένες αυτές τις προσδοκίες, η κυβέρνηση δεν μπορεί να κάνει κάτι καλύτερο παρά να προσαρμοστεί στον αναμενόμενο πληθωρισμό, διαφορετικά η ανεργία θα είναι ακόμα υψηλότερη (Barro and Gordon 1983a, b). Ως ακολουθήσουμε τις πρόσφατες επεκτάσεις που συνδυάζουν το υπόδειγμα των ορθολογικών κομματικών κύκλων πληθωρισμού (Alesina, 1987, 1988) σύμφωνα με το οποίο, όπως έχουμε ήδη εξετάσει, διαφορετικά πολιτικά κόμματα έχουν διαφορετικά κίνητρα να δημιουργήσουν πληθωρισμό και το υπόδειγμα των συναλλαγματικών ισοτιμιών πληθωρισμού σύμφωνα με το οποίο η συμμετοχή σε ένα χαμηλού πληθωρισμού σύστημα σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών αναγκάζει την κυβέρνηση να δεσμευτεί, εκ των προτέρων, σε ένα χαμηλό πληθωρισμό (Giavazzi and Giovannini, 1987 και Giavazzi and Pagano, 1987).

Το Υπόδειγμα των Ορθολογικών Κομματικών Πολιτικών Κύκλων, όπως είδαμε, ξεκινά από την παραδοχή ότι τα κόμματα έχουν διαφορετικές προτιμήσεις για τον πληθωρισμό και την ανεργία, με τους σοσιαλιστές να ενδιαφέρονται περισσότερο για την ανεργία και λιγότερο για τον πληθωρισμό σε σχέση με τους συντηρητικούς (Hibbs 1977). ‘Όπως και στο πολιτικό παίγνιο (Barro and Gordon 1983a, b), οι εργαζόμενοι στις διαπραγματεύσεις για τους μισθούς τους αναμένουν τα κίνητρα των κυβερνώντων και διαμορφώνουν τις προσδοκίες τους σύμφωνα με αυτά. Σαν αποτέλεσμα, ο (πραγματοποιούμενος) πληθωρισμός θα είναι υψηλότερος υπό μια σοσιαλιστική διακυβέρνηση από ότι υπό μία συντηρητική, ενώ το ποσοστό ανεργίας θα είναι ίσο με το φυσικό ποσοστό του όποιο κόμμα κι αν κατέχει την εξουσία με μόνη εξαίρεση τον χρόνο αμέσως μετά τις εκλογές, οπότε οι ονομαστικοί μισθοί έχουν ήδη διαμορφωθεί πριν την ανακοίνωση του εκλογικού αποτελέσματος. Σε αυτή την περίπτωση, οι πληθωριστικές προσδοκίες αποτελούν το σταθμισμένο άθροισμα των προσδοκιών υπό διακυβέρνηση συντηρητικών και υπό την διακυβέρνηση σοσιαλιστών με βάρη τις αντίστοιχες για κάθε κόμμα πιθανότητες εκλογικής νίκης. Εάν τελικά στις εκλογές νικήσουν οι σοσιαλιστές, οι ονομαστικοί μισθοί θα είναι χαμηλοί. Έτσι, οι πραγματικοί μισθοί μειώνονται και μαζί τους μειώνεται και η ανεργία. Με νίκη των συντηρητικών, οι ονομαστικοί μισθοί είναι πιο υψηλοί, έτσι ώστε οι πραγματικοί μισθοί και η ανεργία αυξάνονται. Στα επόμενα χρόνια της διακυβέρνησης, οι προσδοκίες προσαρμόζονται στο κόμμα που βρίσκεται στην εξουσία κι έτσι η ανεργία επιστρέφει στο φυσικό ποσοστό της. Ο ρυθμός αύξησης των ονομαστικών μισθών και του πληθωρισμού θα είναι υψηλότερος όταν το κόμμα

των σοσιαλιστών βρίσκεται στην εξουσία, αλλά χωρίς κανένα όφελος στην απασχόληση (Alesina 1987).

Το Υπόδειγμα Συναλλαγματικών Ισοτιμιών αναφέρεται στον τρόπο που η δημιουργία φήμης και η ύπαρξη θεσμικών περιορισμών επιλύνουν το πρόβλημα ύπαρξης υψηλού πληθωρισμού χωρίς οφέλη για την απασχόληση. Μία από τις θεσμικές λύσεις είναι ο διορισμός ενός ανεξάρτητου Τραπεζίτη που αποστρέφεται τον πληθωρισμό (Rogoff 1985). Οι εργαζόμενοι που θέτουν τους μισθούς γνωρίζουν πως η νομισματική πολιτική βρίσκεται στα χέρια μιας ανεξάρτητης νομισματικής αρχής που απεχθάνεται τον πληθωρισμό και προσαρμόζοντας τις προσδοκίες τους ο πληθωρισμός θα μπορέσει να διατηρηθεί σε χαμηλά επίπεδα, αν και η ανεργία θα παραμείνει ίση με το φυσικό της επίπεδο. Το ίδιο επιχείρημα βρίσκει αντίστοιχη εφαρμογή στο σύστημα συναλλαγματικής ισοτιμίας (Giavazzi και Giovannini 1987, Giavazzi και Pagano 1988). Αυτό συμβαίνει καθώς η συμμετοχή σε ένα σύστημα σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών, στο οποίο η νομισματική πολιτική ασκείται από μία ξένη κεντρική τράπεζα που απεχθάνεται τον πληθωρισμό, ‘δένει τα χέρια’ των τοπικών κυβερνήσεων που έχουν κίνητρο να δημιουργούν πληθωριστικές εκπλήξεις, αφαιρώντας τους την δυνατότητα να επιλέγουν μόνοι τους μια ανεξάρτητη νομισματική πολιτική. Αυτό επηρεάζει τις προσδοκίες των εργαζομένων όταν καθορίζουν τους ονομαστικούς τους μισθούς και έτσι η οικονομία καταλήγει να έχει τον ίδιο μέσο πληθωρισμό με τις υπόλοιπες οικονομίες που συμμετέχουν στο σύστημα αυτό.

Ο σκοπός του δεύτερου μέρους αυτής της εργασίας είναι να συνδυάσει τα δύο προαναφερθέντα υποδείγματα και να ελέγξει τις προβλέψεις τους για τα δεδομένα της ελληνικής οικονομίας. Από το 1953 έως το 1972 η Ελλάδα συμμετείχε στο σύστημα σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών του Bretton Woods και μετά την κατάρρευσή του ακολούθησε το σύστημα της ανεξάρτητης ολισθαίνουσας ισοτιμίας, η οποία ακολουθούσε εξολοκλήρου τις διαφορές στον πληθωρισμό από τις χώρες με τις οποίες συνεργαζόταν εμπορικά. Επιπλέον, στην Ελλάδα υπάρχει ένα πολικό πολιτικό σύστημα από την μεταπολεμική περίοδο έως σήμερα. Οι ιδεολογικές διαφορές των «Συντηρητικών» και των «Σοσιαλιστών» είναι αρκετά έντονες και οι δύο παρατάξεις έχουν βρεθεί στην εξουσία για μεγάλα χρονικά διαστήματα. Η πραγματικότητα αυτή καθιστά την Ελληνική οικονομία ιδανική για την εφαρμογή του υποδείγματος των «Κομματικών πολιτικών κύκλων» σε συνδυασμό με το υπόδειγμα την «Συναλλαγματικών ισοτιμιών» για τον πληθωρισμό.

Θα υποθέσουμε ότι αυτοί που καθορίζουν τους μισθούς επιλέγουν το ύψος των ονομαστικών μισθών μια περίοδο νωρίτερα με σκοπό να επιτύχουν έναν συγκεκριμένο στόχο για το ύψος της απασχόλησης (Gray 1976, Fischer 1977). Ο ρυθμός πληθωρισμού των μισθών καταλήγει να είναι ίσος με τον αναμενόμενο ρυθμό πληθωρισμού των τιμών και να εξαρτάται αρνητικά από την απόκλιση της ανεργίας από το ποσοστό ισορροπίας της κατά το παρελθόν.

Οι προσδοκίες για τον πληθωρισμό, και επομένως ο ρυθμός πληθωρισμού των μισθών, εξαρτώνται από το είδος των συναλλαγματικών ισοτιμιών, την ιδεολογική ταυτότητα του κόμματος που βρίσκεται στην εξουσία, καθώς και από το εάν αναμένεται να πραγματοποιηθούν εκλογές. Στο σύστημα σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών, το κυβερνών κόμμα έχει πολύ μικρή επίδραση πάνω στον ρυθμό πληθωρισμού. Επομένως, ο αναμενόμενος πληθωρισμός ισούται με τον αναμενόμενο παγκοσμίως ρυθμό πληθωρισμού. Ωστόσο, σε ένα σύστημα ελεύθερα κυματινόμενων συναλλαγματικών ισοτιμιών⁴⁴ οι εθνικές κυβερνήσεις μπορούν να επηρεάσουν τον ρυθμό πληθωρισμού μέσω της συναλλαγματικής ισοτιμίας και της νομισματικής πολιτικής. Οι σοσιαλιστικές κυβερνήσεις, καθώς ενδιαφέρονται περισσότερο για το ποσοστό της ανεργίας σε σχέση με τις συντηρητικές, έχουν μεγαλύτερο κίνητρο να δημιουργήσουν πληθωριστικές εκπλήξεις. Αυτό είναι αναμενόμενο από αυτούς που καθορίζουν το ύψος των (ονομαστικών) μισθών με αποτέλεσμα υψηλότερο ρυθμό πληθωρισμού των μισθών και των τιμών υπό σοσιαλιστικές κυβερνήσεις. Οι προσδοκίες για τον πληθωρισμό πριν από μια αβέβαιη εκλογική διαδικασία βρίσκονται στο ενδιάμεσο διάστημα, ανάμεσα στις προσδοκίες υπό σοσιαλιστική και στις προσδοκίες υπό συντηρητική διακυβέρνηση.

Παρακάτω, εξετάζουμε το υπόδειγμα αυτό για την Ελληνική οικονομία της περιόδου 1960-2006. Η μελέτη γίνεται με βάση διαρθρωτικές εξισώσεις για τους μισθούς, παρόλο που τα αποτελέσματα μπορούν να επιβεβαιωθούν και από εξισώσεις

⁴⁴ Στο σύστημα των ελεύθερα κυματινόμενων ισοτιμιών, η τιμή συναλλάγματος διαμορφώνεται ελεύθερα στην αγορά συναλλάγματος από τις συνθήκες προσφοράς και ζήτησης χωρίς παρέμβαση της κεντρικής τράπεζας. Το συνολικό αποτέλεσμα του ισοζηγίου πληρωμών δεν αντανακλάται στη μεταβολή των συναλλαγματικών διαθεσίμων της κεντρικής τράπεζας, αλλά στη μεταβολή της τιμής συναλλάγματος. Σε αντίθεση με το σύστημα των σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών, όπου οι εθνικές αρχές δεσμεύνονται ότι η άσκηση της οικονομικής πολιτικής θα υπόκειται στην επίδραση του εξωτερικού τομέα της οικονομίας έχοντας περιορισμούς στην επιλογή στόχων της οικονομικής πολιτικής τους με σκοπό να ακολουθεί τη νομισματική πολιτική της κεντρικής χώρας του συστήματος ώστε ο ρυθμός πληθωρισμού να είναι ο ίδιος στις διάφορες χώρες και να διατηρούνται σταθερές οι ισοτιμίες των νομισμάτων, το σύστημα των κυματινόμενων ισοτιμιών επιτρέπει σε μια χώρα μεγαλύτερη ανεξαρτησία στην άσκηση της οικονομικής πολιτικής για την επίτευξη εσωτερικών στόχων και μεγαλύτερο βαθμό αυτονομίας της νομισματικής πολιτικής. (Λεβεντάκης 2003)

ανηγμένης μορφής για την ανεργία. Η σχέση πληθωρισμού και ανεργίας για την Ελλάδα παρουσιάζονται στο Διάγραμμα 8. Αρχικά εξετάζουμε την σχέση μεταξύ νομισματικής πολιτικής, καθεστώτος συναλλαγματικών ισοτιμιών και εμμονής του πληθωρισμού. Σκοπός είναι να εξετάσουμε κατά πόσον ο πληθωρισμός και οι ονομαστικοί μισθοί συμπεριφέρονται διαφορετικά κατά την περίοδο της ανεξάρτητης νομισματικής πολιτικής (1972-2001) από ότι την περίοδο των σταθερών ισοτιμιών (έως το 1972 και από το 2001-2006).

Στην συνέχεια εξετάζουμε την επίπτωση των κομματικών κύκλων υπό το καθεστώς των ελεύθερα κυμαινόμενων συναλλαγματικών ισοτιμιών. Εξετάζουμε, δηλαδή, εάν από το 1972 έως το 2001, οπότε και ακολουθείται το σύστημα της ολισθαίνουσας ισοτιμίας, το οποίο προσέδωσε στην Ελληνική κυβέρνηση ένα είδος ανεξαρτησίας ως προς τον καθορισμό της νομισματικής πολιτικής, η ιδεολογική ταυτότητα του κόμματος που βρίσκεται στην εξουσία επηρεάζει το ύψος του αναμενόμενου και επομένως του πραγματικού ρυθμού πληθωρισμού. Καθώς υπό καθεστώς σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών η νομισματική πολιτική δεν επιλέγεται ανεξάρτητα, εξετάζουμε εάν ο πληθωρισμός είναι ανεξάρτητος από το κόμμα που βρίσκεται στην εξουσία κατά τη διάρκεια συναλλαγματικών καθεστώτων όπως το Bretton Woods. Ακόμη, θα εξετάσουμε εάν η αβεβαιότητα για το εκλογικό αποτέλεσμα, και επομένως το εάν βρισκόμαστε σε μια χρονιά μετά τη διεξαγωγή εκλογών, έχει επίδραση πάνω στον αναμενόμενο πληθωρισμό και τον ρυθμό αύξησης του ονομαστικού μισθού. Τέλος, εξετάζουμε των επίπτωση όλων των παραπάνω στο ποσοστό ανεργίας.

6.6 Το Υπόδειγμα

6.6.1 Βασικές υποθέσεις του υποδείγματος

Το υπόδειγμα που ακολουθεί για την περιγραφή της Ελληνικής οικονομίας αποτελεί έναν συγκερασμό του υποδείγματος των κομματικών πολιτικών κύκλων (βλ. Alesina 1987) και του υποδείγματος των συναλλαγματικών ισοτιμιών (βλ. Giavazzi and Giovannini 1987, Giavazzi and Pagano 1988).

Υποθέτουμε ένα πολιτικό σύστημα στο οποίο δύο πολιτικές παρατάξεις αλληλεπιδρούν με αυτούς που θέτουν τους (ονομαστικούς) μισθούς, οι οποίοι διαμορφώνουν τις προσδοκίες τους ορθολογικά. Η υπόθεση αυτή είναι αρκετά ρεαλιστική για την περίπτωση της Ελλάδας, καθώς παρά την ύπαρξη και άλλων

πολιτικών κομμάτων, κανένα από αυτά δεν είχε ουσιαστικές πιθανότητες να σχηματίσει κυβέρνηση. Η στρατηγική αλληλεπίδραση εκφράζεται με μία γραμμική-τετραγωνική μορφή.

Ο καθορισμός των μισθών παίρνει την παρακάτω μορφή: οι εργαζόμενοι που καθορίζουν το ύψος των μισθών υπογράφουν στην αρχή κάθε περιόδου συμβόλαια για τους ονομαστικούς μισθούς διάρκειας μιας περιόδου. Ο σκοπός τους είναι να επιτύχουν ένα στόχο για την απασχόληση για όσους βρίσκονται ήδη στην αγορά εργασίας ('insiders'), ενώ οι κυβερνώντες ενδιαφέρονται για πλήρη απασχόληση. Η απασχόληση καθορίζεται, τελικά, από επιχειρήσεις που δρουν σε περιβάλλον τέλειου ανταγωνισμού και, εξαιτίας της φθίνουσας οριακής παραγωγικότητας της εργασίας, είναι φθίνουσα συνάρτηση του πραγματικού μισθού.

Υπό καθεστώς ελεύθερα κυμαινόμενων συναλλαγματικών ισοτιμιών, το κυβερνών κόμμα μπορεί να επιλέξει την νομισματική και συναλλαγματική πολιτική για να καθορίσει τον ρυθμό πληθωρισμού. Αντίθετα, σε ένα καθεστώς σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών, η νομισματική πολιτική και ο πληθωρισμός είναι εισαγόμενος και καθορίζεται στο εξωτερικό.

Δύο πολιτικά κόμματα μπορούν να βρίσκονται στην εξουσία, ένα κόμμα 'συντηρητικό' και ένα κόμμα 'σοσιαλιστικό'. Σε κάθε δεδομένη εκλογική διαδικασία, το κόμμα των συντηρητικών έχει μια πιθανότητα q να εκλεγεί και επομένως οι σοσιαλιστές έχουν μια πιθανότητα να εκλεγούν $1-q^{45}$. Την περίοδο πριν την διεξαγωγή των εκλογών, υπάρχει αβεβαιότητα για τις πολιτικές παραμέτρους, καθώς τα συμβόλαια των ονομαστικών μισθών έχουν υπογραφεί προτού το εκλογικό αποτέλεσμα γίνει γνωστό. Την μετεκλογική περίοδο, το κόμμα που εξελέγη παραμένει στην εξουσία και επομένως δεν υπάρχει πλέον αβεβαιότητα για την πολιτική ιδεολογία. Οι εργαζόμενοι που καθορίζουν τους μισθούς γνωρίζουν πλέον ποιο κόμμα βρίσκεται στην κυβέρνηση, γνωρίζουν τις προτιμήσεις του και λαμβάνουν αυτά τα δεδομένα υπόψη τους όταν διαμορφώνουν τις προσδοκίες τους. Τα δύο κόμματα διαφέρουν ως προς την σχετική τους απέχθεια για τον πληθωρισμό

⁴⁵ Για λόγους απλούστευσης υποθέτουμε ότι οι πιθανότητες αυτές είναι εξωγενείς και σταθερές διαχρονικά. Γενικά, οι πιθανότητες αυτές εξαρτώνται από την ιδεολογική ταυτότητα των κομμάτων, το κόμμα που βρίσκεται στην εξουσία και την κατάσταση της οικονομίας (βλ. Alesina and Cukierman 1990, Rogoff 1990 Alogoskoufis, Lockwood and Phillipopoulos 1992). Στο υπόδειγμα που ακολουθεί, επικεντρώνουμε την προσοχή μας στα εμπειρικά αποτελέσματα αγνοώντας την ενδογένεια ή μεταβλητότητα των πιθανοτήτων επανεκλογής των κομμάτων.

και την ανεργία. Οι σοσιαλιστές απεχθάνονται συστηματικά λιγότερο τον πληθωρισμό σε σχέση με τους συντηρητικούς.

Υποθέτουμε, τέλος, ότι η ημερομηνία διεξαγωγής των εκλογών καθορίζεται εξωγενώς, ακολουθώντας μία κανονικότητα σε κύκλο τεσσάρων ετών. Με ελάχιστες εξαιρέσεις, δεν έχουν γίνει πρόωρες εκλογές είτε για ψηφοθηρικούς είτε για άλλους λόγους στην Ελλάδα. Κατά την επταετία της δικτατορίας των συνταγματαρχών, 1967-1974, δεν διεξάγονταν εκλογές και επομένως δεν υπάρχει αβεβαιότητα για το εκλογικό αποτέλεσμα.

6.6.2 Καθορισμός του (ονομαστικού) μισθού και της απασχόλησης

Την χρονική στιγμή t , η ζήτηση εργασίας δίνεται από την σχέση⁴⁶:

$$l_t^d = -\beta(w_t - p_t - \mu_t) \quad (1)$$

όπου l_t είναι ο λογάριθμος της απασχόλησης,

β είναι η ελαστικότητα ζήτησης εργασίας,

w_t είναι ο λογάριθμος του ονομαστικού μισθού,

p_t είναι ο λογάριθμος του επιπέδου τιμών και

μ_t είναι μια διαταραχή της παραγωγικότητας που ακολουθεί έναν τυχαίο περίπατο με περιπλάνηση (random walk with drift) ⁴⁷.

Σε ότι ακολουθεί, όλες οι μεταβλητές, με εξαίρεση το ποσοστό ανεργίας, ορίζονται σε φυσικούς λογαρίθμους.

⁴⁶ Η συνάρτηση αυτή μπορεί να προκύψει από την συνθήκη πρώτης τάξης του προβλήματος μεγιστοποίησης των κερδών μιας (τέλεια ανταγωνιστικής) επιχείρησης με Cobb-Douglas συνάρτηση παραγωγής της μορφής $y_t = \delta l_t + \mu_t$, με $0 < \delta < 1$ (Alogoskoufis, Lee and Philippopoulos, 1998). Για λόγους απλούστευσης, απορρίπτουμε την ύπαρξη εμμονής στην συνάρτηση ζήτησης εξαιτίας, παραδείγματος χάρη, της ύπαρξης κόστους προσαρμογής.

⁴⁷ Ο τυχαίος περίπατος ή τυχαία διαδρομή με περιπλάνηση g είναι μια αυτοπαλίνδρομη διαδικασία πρώτης τάξεως με σταθερό όρο g , της μορφής: $\mu_t = g + \mu_{t-1} + \varepsilon_t$. Μια στοχαστική διαδικασία που ακολουθεί την τυχαία διαδρομή δεν είναι στάσιμη. Εάν το ε_t είναι λευκός θόρυβος, δηλ. $\varepsilon_t \sim (0, \sigma_\varepsilon^2)$, ο μέσος της είναι σταθερός και ίσος με $E(\mu_t) = g + \mu_{t-1}$ (Χρήστου, 2002)

Θα υποθέσουμε ότι οι (ονομαστικοί) μισθοί καθορίζονται από ένα σύνολο ατόμων εντός της αγοράς εργασίας ('insiders') \bar{n}_t , έτσι ώστε να επιτύχουν έναν στόχο για την απασχόληση I_t^s ο οποίος ισούται με το \bar{n}_t (βλ. Lindbeck and Snower 1986, Blanchard and Summers 1986, Alogoskoufis and Manning 1988). Οπότε,

$$I_t^s = \bar{n}_t \quad (2)$$

όπου $\bar{n}_t < n_t$ για κάθε χρονική περίοδο t και με n_t να είναι ο λογάριθμος του μέσου εργατικού δυναμικού.

Τα συμβόλαια για τους ονομαστικούς μισθούς υπογράφονται στην αρχή κάθε περιόδου έτσι ώστε να εξισώνουν την αναμενόμενη ζήτηση εργασίας [όπως δίνεται από την σχέση (1)] με τον στόχο για την απασχόληση που έχουν θέσει οι εργαζόμενοι[όπως αυτό προκύπτει από την σχέση (2)]. Εάν το σύνολο πληροφόρησης των εργαζομένων που καθορίζουν το επίπεδο των μισθών περιλαμβάνει όλες τις τιμές των μεταβλητών μέχρι και τη χρονική στιγμή $t-1$, τότε οι ονομαστικοί μισθοί προκύπτουν ως ακολούθως:

$$\begin{aligned} E[-\beta(w_t - p_t - \mu_{t-1})] &= \bar{n}_t \Rightarrow \\ \Rightarrow -\beta(w_t - E_{t-1}p_t - E_{t-1}\mu_{t-1}) &= \bar{n}_t \Rightarrow \\ \Rightarrow -\beta w_t + \beta E_{t-1}p_t + \beta E_{t-1}\mu_{t-1} &= \bar{n}_t \Rightarrow \\ \Rightarrow w_t &= \frac{\beta E_{t-1}p_t}{\beta} + \frac{\beta E_{t-1}\mu_{t-1}}{\beta} - \frac{\bar{n}_t}{\beta} \Rightarrow \\ \Rightarrow w_t &= E_{t-1}p_t + E_{t-1}\mu_{t-1} - \frac{1}{\beta}\bar{n}_t \end{aligned}$$

Αντικαθιστώντας την σχέση $E_{t-1}\mu_{t-1} = g + \mu_{t-1}$ (όπως αυτή εξηγείται στην υποσημείωση 47 παραπάνω) έχουμε:

$$w_t = E_{t-1}p_t + g + \mu_{t-1} - \frac{1}{\beta}\bar{n}_t \quad (3)$$

όπου το E_{t-1} συμβολίζει τις ορθολογικές⁴⁸ προσδοκίες που διαμορφώνονται υπό το σύνολο πληροφοριών που είναι διαθέσιμο στο τέλος της περιόδου $t-1$.

Υστερώντας την σχέση (1) κατά μία χρονική περίοδο και λύνοντας για το μ_{t-1} έχουμε:

⁴⁸ Ο ορισμός των ορθολογικών προσδοκιών δίνεται στην υποσημείωση 16. Οι ορθολογικές προσδοκίες, βάσει των διαθέσιμων πληροφοριών, συμπίπτουν με την έννοια της μαθηματικής προσδοκίας. Έτσι, η ορθολογική προσδοκία είναι μία αμερόληπτη και αποτελεσματική πρόβλεψη της τιμής της μεταβλητής (Προδρομίδης 2003).

$$l_{t-1}^d = -\beta(w_{t-1} - p_{t-1} - \mu_{t-1}) \Rightarrow$$

$$\Rightarrow l_{t-1}^d = -\beta w_{t-1} + \beta p_{t-1} + \beta \mu_{t-1} \Rightarrow$$

$$\Rightarrow \mu_{t-1} = \frac{l_{t-1}^d}{\beta} + w_{t-1} - p_{t-1}$$

και αντικαθιστώντας τη λύση για το μ_{t-1} στη σχέση (3) παίρνουμε:

$$(3) \Rightarrow w_t = E_{t-1}p_t + g + \frac{l_{t-1}^d}{\beta} + w_{t-1} - p_{t-1} - \frac{1}{\beta}\bar{n}_t \Rightarrow$$

$$\Rightarrow w_t - w_{t-1} = E_{t-1}p_t - p_{t-1} + g - \frac{1}{\beta}(\bar{n}_t - l_{t-1}^d)$$

Χρησιμοποιώντας τη σχέση που δείχνει ότι το ποσοστό ανεργίας, u , ισούται με το (λογάριθμο) του μέσου εργατικού δυναμικού, n , μείον τον (λογάριθμο) της τρέχουσας απασχόλησης, l ,

δηλαδή

$$u_t = n - l_t \Rightarrow l_{t-1} = n - u_{t-1} \quad (\alpha)$$

και τον ορισμό του φυσικού ποσοστού ανεργίας (ή του ποσοστού ανεργίας ισορροπίας), \bar{n}_t , ως τη διαφορά του (λογαρίθμου) του μέσου εργατικού δυναμικού, n , από το σύνολο του (λογαρίθμου) των απασχολούμενων την χρονική στιγμή t , \bar{n}_t , δηλαδή

$$\bar{n}_t = n - \bar{n}_t \Rightarrow \bar{n}_t = n - \bar{u}_t \quad (\beta)$$

και αφαιρώντας κατά μέλη τις σχέσεις (α) και (β) παίρνουμε

$$\bar{n}_t - l_{t-1} = n - \bar{u}_t - n + u_{t-1} = u_{t-1} - \bar{u}_t \quad (\gamma)$$

Αντικαθιστώντας τη σχέση (α) στην παραπάνω σχέση παίρνουμε:

$$\Delta w_t = E_{t-1}\Delta p_t + g - \frac{1}{\beta}(u_{t-1} - \bar{u}_t) \quad (4)$$

όπου Δ είναι τελεστής των πρώτων διαφορών. Η εξίσωση (4) ορίζει την καμπύλη Phillips με αναπροσαρμοζόμενες προσδοκίες στο υπόδειγμα: όποτε η ανεργία είναι μεγαλύτερη από το φυσικό ποσοστό της, ο πληθωρισμός των μισθών θα μειωθεί και αντίστροφα. Αυτό συμβαίνει επειδή μια απόκλιση της ανεργίας από το φυσικό ποσοστό της κατά το παρελθόν αντανακλά μια διαφορά ανάμεσα στους πραγματικούς μισθούς και την παραγωγικότητα που χρειαζόταν για να επιτευχθεί η ανεργία ισορροπίας. Αυτό συμβαίνει είτε εξαιτίας μιας αρνητικής (μόνιμης) διαταραχής στην παραγωγικότητα κατά την προηγούμενη περίοδο είτε εξαιτίας μιας (μόνιμης)

αρνητικής διαταραχής των τιμών. Ο καθορισμός των (ονομαστικών) μισθών στοχεύει στο να διορθώσει αυτή τη διαφορά.

Εκ των υστέρων, η ζήτηση εργασίας, δηλαδή η συνάρτηση (1), καθορίζει την απασχόληση με βάση τον μισθό που έχει καθοριστεί από την σχέση (3), επομένως:

$$\begin{aligned} l_t &= -\beta(E_{t-1}p_t + g + \mu_{t-1} - \frac{1}{\beta}\bar{n}_t - p_t - \mu) = \\ &= -\beta E_{t-1}p_t - \beta g - \beta \mu_{t-1} + \bar{n}_t + \beta p_t + \beta \mu = \\ &= \bar{n}_t + \beta(p_t - E_{t-1}p_t + \mu - \mu_{t-1} - g) = \\ &= \bar{n}_t + \beta[(p_t - E_{t-1}p_t) + \mu - (g + \mu_{t-1})] = \\ &= \bar{n}_t + \beta[(p_t - E_{t-1}p_t) + \mu - E_{t-1}\mu] \end{aligned}$$

Χρησιμοποιώντας τις σχέσεις:

$$\Delta p_t = p_t - p_{t-1} \Rightarrow p_t = \Delta p_t + p_{t-1} \quad (\delta)$$

και

$$\begin{aligned} E_{t-1}\Delta p_t &= E_{t-1}p_t - E_{t-1}p_{t-1} = E_{t-1}p_t - p_{t-1} \Rightarrow \\ \Rightarrow E_{t-1}p_t &= E_{t-1}\Delta p_t + p_{t-1} \quad (\varepsilon) \end{aligned}$$

και αφαιρώντας τις (δ) και (ε) κατά μέλη:

$$\begin{aligned} p_t - E_{t-1}p_t &= \Delta p_t + p_{t-1} - E_{t-1}\Delta p_t - p_{t-1} = \\ &= \Delta p_t - E_{t-1}\Delta p_t \quad (\sigma) \end{aligned}$$

Αντικαθιστώντας την σχέση (σ) στην παραπάνω σχέση έχουμε:

$$l_t = \bar{n}_t + \beta(\Delta p_t - E_{t-1}\Delta p_t + \mu - E_{t-1}\mu) \quad (5)$$

Από την σχέση (5), γίνεται φανερό ότι η απασχόληση, που καθορίζεται από την ζήτηση εργασίας [σχέση (1)], διαφέρει από το στόχο των εργαζομένων (που καθόρισαν το ύψος των ονομαστικών μισθών) στο βαθμό που υπήρξαν μη-αναμενόμενες διαταραχές στην παραγωγικότητα και μη-αναμενόμενος πληθωρισμός.

Από τον ορισμό του ποσοστού ανεργίας [σχέσεις (α) και (β)] προκύπτει παρόμοια με την σχέση (γ) παραπάνω, η σχέση:

$$\bar{n}_t - l_t = n - \bar{n}_t - n + u_t = u_t - \bar{n}_t \quad (\zeta)$$

Αντικαθιστώντας την (ζ) στην (5):

$$\begin{aligned}
 (5) \Rightarrow \bar{n}_t - l_t &= -\beta(\Delta p_t - E_{t-1}\Delta p_t + \mu - E_{t-1}\mu) \Rightarrow \\
 \Rightarrow u_t - \bar{u}_t &= -\beta(\Delta p_t - E_{t-1}\Delta p_t + \mu - E_{t-1}\mu) \Rightarrow \\
 \Rightarrow u_t = \bar{u}_t - \beta(\Delta p_t - E_{t-1}\Delta p_t + \mu - E_{t-1}\mu) & \quad (6)
 \end{aligned}$$

από την οποία γίνεται φανερό ότι ο μη-αναμενόμενος πληθωρισμός και οι μη-αναμενόμενες διαταραχές στην παραγωγικότητα μειώνουν την ανεργία.

Έχοντας ολοκληρώσει το κομμάτι των υποδείγματος που αφορά στον προσδιορισμό των ονομαστικών μισθών και της απασχόλησης, ακολουθεί η περιγραφή της συμπεριφοράς των πολιτικών κομμάτων υπό διαφορετικά καθεστώτα συναλλαγματικών ισοτιμιών καθώς και οι επιδράσεις τους στις προσδοκίες που διαμορφώνουν οι εργαζόμενοι όταν θέτουν τους ονομαστικούς μισθούς.

6.6.3 Οι στόχοι των πολιτικών κομμάτων για την ανεργία και τον πληθωρισμό

Ας υποθέσουμε ότι τόσο η παράταξη των συντηρητικών (που θα συμβολίζεται με τον δείκτη c) όσο και η σοσιαλιστική παράταξη (που θα συμβολίζεται με τον δείκτη s) επιθυμούν την πλήρη απασχόληση και σταθερότητα στον ρυθμό πληθωρισμού. Συγκεκριμένα, και τα δύο κόμματα επιθυμούν να ελαχιστοποιήσουν το ποσοστό της ανεργίας και την απόκλιση του πληθωρισμού από έναν στόχο, έστω π. Υποθέτοντας ότι μπορούν, χρησιμοποιώντας την νομισματική πολιτική, να επιλέξουν τον ρυθμό πληθωρισμού κάθε περιόδου, όπως συμβαίνει σε ένα καθεστώς ελεύθερα κυμαινόμενων συναλλαγματικών ισοτιμιών (που θα συμβολίζεται με τον δείκτη m), σε κάθε περίοδο t επιλέγουν το Δp_t με σκοπό να βελτιστοποιήσουν τη σχέση (7)⁴⁹

⁴⁹ Για λόγους απλούστευσης χρησιμοποιούμε έναν τετραγωνικό όρο για τον πληθωρισμό αλλά έναν γραμμικό όρο για την ανεργία. Αυτό συνεπάγεται ότι ενώ οι κυβερνώντες ενδιαφέρονται για το ύψος της ανεργίας, ενδιαφέρονται για την διακύμανση του πληθωρισμού. Τετραγωνικός όρος θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί και για την ανεργία., η γραμμική ωστόσο μορφή φαίνεται πιο λογική (Barro and Gordon 1983b).

Ακόμη, αγνοούμε την ύπαρξη δυναμικών επιδράσεων στο υπόδειγμα εξαιτίας της παρουσίας όσων ήδη βρίσκονται στην αγορά εργασίας (insiders) [όπως φαίνεται στην σχέση (2)] και του πληθωρισμού της προηγούμενης περιόδου [όπως δείχνει η σχέση (14) παρακάτω] στο πρόβλημα βελτιστοποίησης της κυβέρνησης. Περιορίζουμε, επομένως, την προσοχή μας στη λύση μίας περιόδου. Λύνοντας το πρόβλημα λαμβάνοντας υπόψη και τους παραπάνω παράγοντες χρησιμοποιώντας δυναμικό προγραμματισμό θα απαιτούσε τον υπολογισμό των απροσδιόριστων συντελεστών στην εξίσωση του Bellman, γεγονός που θα έκανε τους υπολογισμούς πιο περίπλοκους χωρίς καμία επίδραση στα ποιοτικά αποτελέσματα. Ωστόσο, λύση του υποδείγματος των Barro-Gordon με αβέβαιο εκλογικό αποτέλεσμα και επίδραση των όσων ήδη απασχολούνται στην αγορά εργασίας (insiders) υπάρχει σε

υπό τον περιορισμό που θέτει η εξίσωση για την ανεργία [σχέση (6)] και ο τρόπος που καθορίζονται οι ονομαστικού μισθοί, δηλαδή:

$$\min_{\Delta p_t^{im}} \Lambda_t^{im} = \frac{1}{2} (\Delta p_t^{im} - \pi_t^i)^2 + a_t^i u_t^{im} \quad (7)$$

$$\text{s. t.} \quad u_t = \bar{u}_t - \beta (\Delta p_t - E_{t-1} \Delta p_t + \mu_t - E_{t-1} \mu_t) \quad (6)$$

όπου ο δείκτης i αντιστοιχεί στην πολιτική παράταξη που βρίσκεται στην εξουσία, δηλαδή $i=c, s$

το m συμβολίζει ένα καθεστώς ελεύθερα κυμαινόμενων συναλλαγματικών ισοτιμιών,

το π_t^i αντιστοιχεί στον στόχο για τον πληθωρισμό του κόμματος $i=c, s$

και a_t^i είναι το σχετικό βάρος που δίνει στον στόχο για την ανεργία σε σχέση με το στόχο για τον πληθωρισμό το κόμμα $i=c, s$.

Τα κόμματα υποθέτουμε ότι διαφέρουν ως προς έναν τουλάχιστον από τους ακόλουθους τρόπους:

1. Η σοσιαλιστική παράταξη δίνει (κατά μέσο όρο) μεγαλύτερη σημασία στην ανεργία από ότι στον πληθωρισμό σε σχέση με το κόμμα των συντηρητικών.
Επομένως,

$$E_{t-1} a_t^s > E_{t-1} a_t^c \quad \text{για κάθε χρονική στιγμή } t \quad (\eta)$$

2. Ακόμη, ο στόχος που θέτουν οι σοσιαλιστές για τον πληθωρισμό είναι κατά μέσο όρο υψηλότερος από τον στόχο των συντηρητικών. Επομένως,

$$E_{t-1} \pi_t^s > E_{t-1} \pi_t^c \quad \text{για κάθε } t \quad (\theta)$$

Για απλουστευτικούς λόγους, υποθέτουμε πως οι στόχοι για τον πληθωρισμό δίδονται εξωγενώς. Θα μπορούσαν, ωστόσο, να αποτελούν συνάρτηση του ποσοστού ανεργίας. Τόσο οι στόχοι για την ανεργία όσο και το σχετικό βάρος που δίνεται στην ανεργία σε σχέση με τον πληθωρισμό θα επιτρέψουμε στη συνέχεια να είναι στοχαστικές διαδικασίες.

ἄλλες μελέτες (Lockwood and Philippopoulos 1991, Alogoskoufis, Lockwood and Philippopoulos 1992).

Με τον τρόπο αυτό ολοκληρώνεται η περιγραφή των προτιμήσεων των πολιτικών κομμάτων για το ύψος των μακροοικονομικών μεταβλητών. Στην συνέχεια ακολουθεί ο προσδιορισμός της ισορροπίας υπό εναλλαγματικά συναλλαγματικά καθεστώτα.

6.6.4 Προσδιορισμός του πληθωρισμού ισορροπίας υπό καθεστώς ελεύθερα κυμαινόμενων συναλλαγματικών ισοτιμιών

Για την επίλυση του υποδείγματος, το πρώτο βήμα είναι ο υπολογισμός της χρονικά συνεπούς πολιτικής επιλογής που θα ακολουθηθεί από καθένα από τα δύο κόμματα εάν βρεθούν στην εξουσία. Αντικαθιστώντας την σχέση (6) για το ποσοστό ανεργίας στην σχέση (7), καταλήγουμε στην εξής αντικειμενική συνάρτηση που βελτιστοποιεί το κόμμα $i=c,s$ υπό καθεστώς ελεύθερα κυμαινόμενων συναλλαγματικών ισοτιμιών (m):

$$\min_{\Delta p_t^{im}} \Lambda_t^{im} = \frac{1}{2}(\Delta p_t^{im} - \pi_t^i)^2 + a_t^i[\bar{u}_t - \beta(\Delta p_t^{im} - E_{t-1}\Delta p_t^{im} + \mu_t - E_{t-1}\mu_t)] \quad (8)$$

Από τις συνθήκες πρώτης τάξης (F.O.C.) για την εύρεση ελάχιστου στην παραπάνω συνάρτηση παίρνουμε:

F.O.C.:

$$\begin{aligned} \frac{\partial \Lambda_t^{im}}{\partial p_t^{im}} &= 0 \Rightarrow (\Delta p_t^{im} - \pi_t^i) - a_t^i \beta = 0 \Rightarrow \\ &\Rightarrow \Delta p_t^{im} = \pi_t^i + \beta a_t^i \end{aligned} \quad (9)$$

Από την παραπάνω σχέση προκύπτουν οι σχέσεις (9α) και (9β) που δείχνουν τον πληθωρισμό ισορροπίας υπό την διακυβέρνηση συντηρητικών και σοσιαλιστών αντίστοιχα:

$$\Rightarrow \begin{cases} \Delta p_t^{cm} = \pi_t^c + \beta a_t^c \\ \Delta p_t^{sm} = \pi_t^s + \beta a_t^s \end{cases} \quad (9\alpha)$$

(9β)

Οι ορθολογικές προσδοκίες για τον πληθωρισμό όταν είναι γνωστό το κόμμα που βρίσκεται στην εξουσία δίνεται απλώς από τη σχέση:

$$E_{t-1}\Delta p_t^{em} = E_{t-1}(\pi_t^e + \beta a_t^e) \Rightarrow \quad (10)$$

$$\left\{ \begin{array}{l} E_{t-1}\Delta p_t^{cm} = E_{t-1}(\pi_t^c + \beta a_t^c) \\ E_{t-1}\Delta p_t^{sm} = E_{t-1}(\pi_t^s + \beta a_t^s) \end{array} \right\} \quad (10\alpha)$$

$$(10\beta)$$

Από τις σχέσεις (10α) και (10β) και με βάση τις υποθέσεις που έχουμε κάνει για τις προτιμήσεις των πολιτικών κομμάτων [σχέσεις (η) και (θ)], γίνεται φανερό ότι ο αναμενόμενος πληθωρισμός υπό σοσιαλιστική διακυβέρνηση θα είναι υψηλότερος από τον αναμενόμενο πληθωρισμό υπό μία συντηρητική διακυβέρνηση, δηλαδή:

$$E_{t-1}\Delta p_t^{sm} > E_{t-1}\Delta p_t^{cm} \quad (1)$$

Ωστόσο, ακριβώς πριν την διεξαγωγή των εκλογών, οπότε το κυβερνών κόμμα της επόμενης χρονιάς δεν είναι ακόμη γνωστό, ο αναμενόμενος πληθωρισμός θα δίνεται από την σχέση:

$$E_{t-1}\Delta p_t^{em} = qE_{t-1}\Delta p_t^{cm} + (1-q)E_{t-1}\Delta p_t^{sm} \quad (11)$$

όπου ο δείκτης q είναι η πιθανότητα εκλογής του συντηρητικού κόμματος.

Επειδή, όπως δείχνει η σχέση (11), την χρονιά των εκλογών ο αναμενόμενος πληθωρισμός είναι το σταθμισμένο άθροισμα του αναμενόμενου πληθωρισμού υπό συντηρητική και σοσιαλιστική διακυβέρνηση, θα είναι υψηλότερος από τον αναμενόμενο πληθωρισμό όταν το κόμμα των συντηρητικών βρίσκεται ήδη στην διακυβέρνηση, αλλά μικρότερος από τον πληθωρισμό που προσδοκάται όταν το κόμμα των σοσιαλιστών έχει αναλάβει την εξουσία. Αυτή η αβεβαιότητα είναι που μπορεί δυνητικά να προκαλέσει τους κομματικούς οικονομικούς κύκλους στην ανεργία τη χρονιά ακριβώς μετά τις εκλογές.

Αντικαθιστώντας τις σχέσεις (10α) και (10β) που δείχνουν τον σχηματισμό των (ορθολογικών) προσδοκιών στην σχέση (11) έχουμε:

$$E_{t-1}\Delta p_t^{em} = qE_{t-1}(\pi_t^c + \beta a_t^c) + (1-q)E_{t-1}(\pi_t^s + \beta a_t^s) \quad (11')$$

Αντικαθιστώντας τις σχέσεις για το σχηματισμό των προσδοκιών (10α), (10β) και (11') στην σχέση για το ρυθμό πληθωρισμού των μισθών [σχέση (4)] έχουμε:

(4)+(10α)⇒

$$\Delta w_t^{cm} = E_{t-1}(\pi_t^c + \beta a_t^c) + g - \frac{1}{\beta}(u_{t-1} - \bar{u}_t) \quad (12a)$$

(4)+(10β)⇒

$$\Delta w_t^{sm} = E_{t-1}(\pi_t^s + \beta a_t^s) + g - \frac{1}{\beta}(u_{t-1} - \bar{u}_t) \quad (12b)$$

(4)+(11')⇒

$$\Delta w_t^{cm} = E_{t-1}[q(\pi_t^c + \beta a_t^c) + (1-q)(\pi_t^s + \beta a_t^s)] + g - \frac{1}{\beta}(u_{t-1} - \bar{u}_t) \quad (12c)$$

Από τις σχέσεις (12a), (12b) και (12c) διαπιστώνουμε ότι ο αναμενόμενος πληθωρισμός και, *ceteris paribus*, ο πληθωρισμός των μισθών είναι χαμηλότερος υπό την διακυβέρνηση των συντηρητικών [σχέση (12a)], υψηλότερος υπό την διακυβέρνηση σοσιαλιστών [σχέση (12b)] και στο ενδιάμεσο την χρονιά που ακολουθεί την διενέργεια εκλογών [σχέση (12c)]. Όπως και στο υπόδειγμα του Alesina (1987, 1988) που έχουμε ήδη εξετάσει, εάν οι σοσιαλιστές πάρουν την εκλογική νίκη ο (πραγματικός) πληθωρισμός θα είναι υψηλότερος του αναμενόμενου την πρώτη χρονιά μετά τις εκλογές και η ανεργία, όπως φαίνεται από τη σχέση (6), θα μειωθεί. Εάν τη νίκη πάρει το κόμμα των συντηρητικών, ο (πραγματικός) πληθωρισμός θα είναι χαμηλότερος από τον αναμενόμενο προκαλώντας μια αύξηση στην ανεργία. Ωστόσο, στα χρόνια διακυβέρνησης που ακολουθούν μετά το πρώτο μετεκλογικό έτος οι προσδοκίες για τον πληθωρισμό θα είναι σωστές [(12a) ή (12b)] και δεν θα υπάρχει καμία άλλη συστηματική διαταραχή στην ανεργία.

6.6.5 Προσδιορισμός του πληθωρισμού ισορροπίας υπό καθεστώς σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών

Υπό καθεστώς σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών (που συμβολίζεται με τον δείκτη f) ο αναμενόμενος πληθωρισμός θα είναι **ανεξάρτητος** από το κόμμα που βρίσκεται στην εξουσία, καθώς θα καθορίζεται από τον μέσο αναμενόμενο πληθωρισμό των οικονομιών που συμμετέχουν στο καθεστώς των σταθερών

συναλλαγματικών ισοτιμιών. Η πλήρης απώλεια νομισματικής αυτονομίας είναι συμβατή με μια μικρή ανοικτή οικονομία με τέλεια κινητικότητα κεφαλαίου, όπως συμβαίνει στην περίπτωση της Ελλάδας. Χωρίς την δυνατότητα αυτόνομης νομισματικής πολιτικής, η σχέση (4) των μισθών παίρνει την ακόλουθη μορφή:

(4) \Rightarrow

$$\Delta w_t^f = E_{t-1} \Delta p_t^f + g - \frac{1}{\beta} (u_{t-1} - \bar{u}_t) \quad (12d)$$

όπου Δp_t^f είναι ο εξωγενώς δεδομένος ρυθμός πληθωρισμού στο σύστημα των σταθερών ισοτιμιών.

Στην συνέχεια ακολουθεί η εμπειρική διερεύνηση του υποδείγματος για την περίπτωση της Ελλάδας για τα έτη 1960-2006.

6.7 Οικονομετρική διερεύνηση του υποδείγματος: Ελλάδα 1960-2006

6.7.1 Οικονομετρική εξειδίκευση του υποδείγματος

Προτού περάσουμε στην εκτίμηση του υποδείγματος, πρέπει να προσδιορίσουμε τις στοχαστικές διαδικασίες που καθορίζουν τους στόχους των εργαζομένων που καθορίζουν τους μισθούς για την απασχόληση, \bar{n} , και τις προτιμήσεις των πολιτικών κομμάτων για τους στόχους του πληθωρισμού, π , και της σχετικής σημασίας που προσδίδουν στην απασχόληση, α .

1. Για τον στόχο της απασχόλησης που θέτουν οι εργαζόμενοι που καθορίζουν τους (ονομαστικούς) μισθούς, θα υποθέσουμε ότι είναι το σταθμισμένο άθροισμα αυτών που έχουν απασχοληθεί και του συνολικού εργατικού δυναμικού. Έτσι, για $0 \leq \lambda \leq 1$:

$$\bar{n}_t = \lambda \bar{u}_{t-1} + (1 - \lambda) n_t \quad (13)$$

Η υπόθεση αυτή χρησιμοποιείται για να ερμηνευτεί η εμμονή της ανεργίας (Blanchard and Summers 1986, Alogoskoufis and Manning 1988). Το λ μετρά το βαθμό στον οποίο οι άνεργοι απομακρύνονται από την αγορά εργασίας. Εάν $\lambda=1$, μόνο οι απασχολούμενοι της προηγούμενης περιόδου έχουν σημασία για τον καθορισμό των μισθών. Εάν $\lambda=0$, τόσο οι απασχολούμενοι όσο και οι άνεργοι έχουν την ίδια βαρύτητα, καθώς οι εργαζόμενοι που καθορίζουν τους (ονομαστικούς) μισθούς στοχεύουν στην πλήρη απασχόληση.

2. Για τον στόχο του πληθωρισμού που θέτουν οι κυβερνώντες θα υποθέσουμε ότι αποτελεί γραμμική συνάρτηση του (πραγματικού) πληθωρισμού του προηγούμενου έτους. Όταν ο πληθωρισμός της προηγούμενης περιόδου είναι υψηλός, η προσαρμογή της νομισματικής και συναλλαγματικής πολιτικής που απαιτείται για να μειωθεί σε κάποιο συγκεκριμένο επίπεδο θα έχει μεγαλύτερο κόστος και, επομένως, η κυβέρνηση θα πρέπει να μεταβάλλει τον στόχο που έχει θέσει για τον πληθωρισμό ώστε να λάβει υπόψη της αυτό το (αυξημένο) κόστος. Επομένως, κάνουμε τις εξής υποθέσεις:

$$\pi_t^c = \pi^c + \theta \Delta p_{t-1} \quad (14a)$$

$$\pi_t^s = \pi^s + \theta \Delta p_{t-1} \quad (14b)$$

$$\pi^s \geq \pi^c \quad (14d)$$

όπου θ είναι η παράμετρος που μετρά την δυσκολία προσαρμογής της νομισματικής και δημοσιονομικής πολιτικής ώστε να μεταβληθεί ο ρυθμός πληθωρισμού από κάποιο δεδομένο επίπεδο. Κάνουμε την υπόθεση ότι τα δύο κόμματα αντιμετωπίζουν το ίδιο κόστος στην προσπάθεια προσαρμογής της νομισματικής και συναλλαγματικής πολιτικής, δηλαδή $\theta^c = \theta^s = \theta$, καθώς δεν έχει βρεθεί καμία εμπειρική απόδειξη για την ύπαρξη διαφορετικών θ στα πολιτικά κόμματα.

3. Ως προς τις προτιμήσεις των κομμάτων ανάμεσα στην ανεργία και τον πληθωρισμό, θα υποθέσουμε ότι τα α κατανέμονται κανονικά γύρω από έναν σταθερό μέσο, ο οποίος θα διαφέρει για τα δύο κόμματα: $a \sim N(\alpha^i, \sigma_i^2)$ με $i=c, s$. Κάνουμε, δηλαδή, τις υποθέσεις:

$$a_t^c = a^c + v_t^c \quad (14d)$$

$$a_t^s = a^s + v_t^s \quad (14e)$$

$$a^s \geq a^c \quad (14f)$$

όπου τα v είναι διαταρακτικοί όροι που κατανέμονται κανονικά με μέσο μηδέν: $v \sim N(0, \sigma_v^2)$.

4. Τέλος, πρέπει να καθορίσουμε τον αναμενόμενο ρυθμό πληθωρισμού ^{υπό το} σύστημα των σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών του Bretton Woods και του

Ευρωσυστήματος, κατά την διάρκεια των οποίων η ελληνική κυβέρνηση δεν είχε ανεξαρτησία για τον καθορισμό του εθνικού ρυθμού πληθωρισμού.

Ως το 1971, ο μέσος ρυθμός πληθωρισμού στις χώρες του Ο.Ο.Σ.Α. καθορίζοταν από το Federal Reserve System. Υπό τους κανονισμούς του Bretton Woods, όλες οι χώρες, με εξαίρεση τις Η.Π.Α., διαμόρφωναν την ισοτιμία τους με βάση το αμερικανικό δολάριο, ενώ η τράπεζα των Η.Π.Α. (Fed) αναλάμβανε να διατηρήσει σταθερή τιμή για το χρυσό στα \$35 ανά ουγγιά. Αυτό περιλάμβανε την προσαρμογή της Fed στις διαταραχές των τιμών και την έλλειψη εμμονής πληθωρισμού (Alogoskoufis 1992, Alogoskoufis and Smith 1991). Από το 2001 η Ελλάδα εντάσσεται στην οικονομική και νομισματική ένωση (O.N.E.) καθορίζοντας αμετάκλητα σταθερές συναλλαγματικές ισοτιμίες και ακολουθώντας την ενιαία νομισματική πολιτική που ασκείται από την Κεντρική Τράπεζα, η οποία αναλαμβάνει τον πλήρη έλεγχο της νομισματικής πολιτικής των χωρών που συμμετέχουν στη νομισματική ένωση. ‘Ενα ουσιώδες επιχείρημα υπέρ της νομισματικής ένωσης συνδέεται με το ρόλο του μηχανισμού των (αμετάκλητα σταθερών) συναλλαγματικών ισοτιμιών στη μείωση του ρυθμού πληθωρισμού στα κράτη-μέλη της Κοινότητας, που είχαν τάση για υψηλό πληθωρισμό εξαιτίας της οικονομικής πολιτικής τους ή της θεσμικής διάρθρωσής τους. Η συγκράτηση των πληθωριστικών πιέσεων οφείλεται στην διατήρηση μιας συνεπούς μακροοικονομικής ισορροπίας διαχρονικά μέσω της **εκχώρησης** του δικαιώματος καθορισμού της νομισματικής πολιτικής σε ένα **ανεξάρτητο** κοινοτικό όργανο, την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, με κύριο **στόχο** τη σταθερότητα του επιπέδου των τιμών⁵⁰.

Επομένως, με δεδομένα τα χαρακτηριστικά του συστήματος Bretton Woods και την υποχρέωση της Fed, καθώς και του πρωταρχικού στόχου του Ευρωπαϊκού Συστήματος Κεντρικών Τραπεζών (Ε.Σ.Κ.Τ.) να διατηρήσει τη σταθερότητα του γενικού επιπέδου τιμών στην Κοινότητα, θα υποθέσουμε ότι ο πληθωρισμός στην Ελλάδα κατά τη διάρκεια της συμμετοχής της στο Bretton Woods και το Ευρωσύστημα ήταν σταθερός και δεν ήταν υψηλότερος από τον αναμενόμενο

⁵⁰ Ήδη τα τελευταία χρόνια λίγο πριν την ένταξη της χώρας στην O.N.E. το 2001, η νομισματική πολιτική διαδραμάτισε αποφασιστικό ρόλο στην αποκλιμάκωση του πληθωρισμού και την διαμόρφωση συνθηκών νομισματικής και συναλλαγματικής σταθερότητας με σκοπό την εξασφάλιση της ομαλής μετάβασης στο ενιαίο νόμισμα με τη βαθμιαία σύγκλιση αφενός της τρέχουσας ισοτιμίας της δραχμής προς την ισοτιμία μετατροπής της σε ευρώ και αφετέρου των επιτοκίων στην εγχώρια αγορά χρήματος προς τα αντίστοιχα χαμηλότερα επιτόκια στην ζώνη του ευρώ. Η **βαθμιαία** αυτή προσαρμογή συνέβαλε στην συγκράτηση των πληθωριστικών πιέσεων που συνδέοταν με την αναπόφευκτη χαλάρωση των νομισματικών συνθηκών ήδη πριν το 2001 (Έκθεση του Διοικητή 2002).

πληθωρισμό υπό το σύστημα των κυμαινόμενων συναλλαγματικών ισοτιμιών υπό οποιαδήποτε διακυβέρνηση. Υποθέτουμε, δηλαδή, ότι:

$$E_t \Delta p_t^f = \bar{\pi} \quad (14g)$$

όπου $\bar{\pi}$ είναι ένας χαμηλός σταθερός αριθμός και $\bar{\pi} \leq \pi_t^c \leq \pi_t^s$.

Αντικαθιστώντας τις εξισώσεις (13) και (14) στην εξίσωση για τους μισθούς [σχέση (12)] παίρνουμε τις υπό εκτίμηση εξισώσεις:

(12α) + (13) + (14α) + (14d):

$$\begin{aligned} \Delta w_t^{cm} &= E_{t-1}(\pi_t^c + \beta a_t^c) + g - \frac{1}{\beta}(u_{t-1} - \bar{u}_t) = \\ &= E_{t-1}[\pi^c + \theta \Delta p_{t-1} + \beta(a^c + v_t^c)] + g - \frac{1}{\beta}(u_{t-1} - \bar{u}_t) = \\ &= \pi^c + \theta \Delta p_{t-1} + \beta a^c + \beta E_{t-1} v_t^c + g - \frac{1}{\beta}(u_{t-1} - \bar{u}_t) = \\ &= \pi^c + \theta \Delta p_{t-1} + \beta a^c + g - \frac{1}{\beta}(u_{t-1} - \bar{u}_t) \end{aligned}$$

διότι $E_{t-1} v_t^c = 0$ λόγω της υπόθεσης για τον μέσο της κατανομής των v .

Ορίζοντας

$$\pi^c + \theta \Delta p_{t-1} + \beta a^c + g \equiv A$$

η παραπάνω σχέση γίνεται:

$$\begin{aligned} \Delta w_t^{cm} &= \{\pi^c + \theta \Delta p_{t-1} + \beta a^c + g\} - \frac{1}{\beta}(u_{t-1} - \bar{u}_t) = \\ &= A - \frac{1}{\beta}(u_{t-1} - \bar{u}_t) = \\ &= A - \frac{1}{\beta}[u_{t-1} - (n - \bar{n}_t)] = \\ &= A - \frac{1}{\beta}\{u_{t-1} - [n - \lambda l_{t-1} - (1 - \lambda)n]\} = \\ &= A - \frac{1}{\beta}[u_{t-1} - n + \lambda l_{t-1} + (1 - \lambda)n] = \end{aligned}$$

$$\begin{aligned}
 &= A - \frac{1}{\beta} (u_{t-1} - n + \lambda l_{t-1} + n - \lambda n) = \\
 &= A - \frac{1}{\beta} [u_{t-1} - \lambda(n - l_{t-1})] = \\
 &= A - \frac{1}{\beta} [u_{t-1} - \lambda(u_{t-1})] = \\
 &= A - \frac{1}{\beta} u_{t-1}(1 - \lambda) = \\
 &= A - \frac{(1 - \lambda)}{\beta} u_{t-1}
 \end{aligned}$$

Αντικαθιστώντας την σχέση που δίνει το A παίρνουμε τη σχέση:

$$\Delta w_t^{cm} = \pi^c + \theta \Delta p_{t-1} + \beta a^c + g - \frac{(1 - \lambda)}{\beta} u_{t-1} \quad (15a)$$

(12b)+(13)+(14b)+(14e):

$$\begin{aligned}
 \Delta w_t^{sm} &= E_{t-1}(\pi_t^s + \beta a_t^s) + g - \frac{1}{\beta} (u_{t-1} - \bar{u}_t) = \\
 &= E_{t-1}(\pi^s + \theta \Delta p_{t-1} + \beta a^s + \beta v_t^s) + g - \frac{1}{\beta} (u_{t-1} - \bar{u}_t) = \\
 &= \pi^s + \theta \Delta p_{t-1} + \beta a^s + g - \frac{1}{\beta} (u_{t-1} - \bar{u}_t)
 \end{aligned}$$

και χρησιμοποιώντας την παραπάνω απόδειξη η σχέση γίνεται:

$$\Delta w_t^{sm} = \pi^s + \theta \Delta p_{t-1} + \beta a^s + g - \frac{(1 - \lambda)}{\beta} u_{t-1} \quad (15b)$$

(12c)+(13)+(14a)+(14b)+(14d)+(14e):

$$\begin{aligned}
 \Delta w_t^{em} &= E_{t-1}[q(\pi_t^c + \beta a_t^c) + (1 - q)(\pi_t^s + \beta a_t^s)] + g - \frac{1}{\beta} (u_{t-1} - \bar{u}_t) = \\
 &= E_{t-1}[q(\pi^c + \theta \Delta p_{t-1} + \beta a^c + \beta v_t^c) + (1 - q)(\pi^s + \theta \Delta p_{t-1} + \beta a^s + \beta v_t^s)] + g - \frac{1}{\beta} (u_{t-1} - \bar{u}_t) = \\
 &= q E_{t-1}(\pi^c + \theta \Delta p_{t-1} + \beta a^c + \beta v_t^c) + (1 - q) E_{t-1}(\pi^s + \theta \Delta p_{t-1} + \beta a^s + \beta v_t^s) + g - \frac{1}{\beta} (u_{t-1} - \bar{u}_t) =
 \end{aligned}$$

$$\begin{aligned}
 &= q(\pi^c + \theta\Delta p_{t-1} + \beta a^c + \beta E_{t-1} v_t^c) + (1-q)(\pi^s + \theta\Delta p_{t-1} + \beta a^s + \beta E_{t-1} v_t^s) + g - \frac{1}{\beta}(1-\lambda)u_{t-1} = \\
 &= q(\pi^c + \theta\Delta p_{t-1} + \beta a^c) + (1-q)(\pi^s + \theta\Delta p_{t-1} + \beta a^s) + g - \frac{1}{\beta}(1-\lambda)u_{t-1} = \\
 &= [q(\pi^c + \beta a^c) + (1-q)(\pi^s + \beta a^s)] + [q\theta\Delta p_{t-1} + (1-q)\theta\Delta p_{t-1}] + g - \frac{1}{\beta}(1-\lambda)u_{t-1} = \\
 &= q(\pi^c + \beta a^c) + (1-q)(\pi^s + \beta a^s) + \theta\Delta p_{t-1} + g - \frac{1}{\beta}(1-\lambda)u_{t-1} \quad (15c)
 \end{aligned}$$

(12d) + (13) + (14g):

$$\begin{aligned}
 \Delta w_t^f &= E_{t-1}\Delta p_t^f + g - \frac{1}{\beta}(u_{t-1} - \bar{u}_t) = \\
 &= \bar{\pi} + g - \frac{1}{\beta}(1-\lambda)u_{t-1} \quad (15d)
 \end{aligned}$$

η σχέση (15a) αναφέρεται στον πληθωρισμό των μισθών υπό καθεστώς κυμαινόμενων ισοτιμιών και διακυβέρνηση από το κόμμα των συντηρητικών,

η σχέση (15b) αναφέρεται στον ρυθμό πληθωρισμού των μισθών σε καθεστώς κυμαινόμενων ισοτιμιών και διακυβέρνηση σοσιαλιστικού κόμματος,

η σχέση (15c) αφορά τον ρυθμό πληθωρισμού των μισθών σε καθεστώς κυμαινόμενων ισοτιμιών την χρονιά που ακολουθεί το έτος διεξαγωγής εκλογών των οποίων το αποτέλεσμα είναι αβέβαιο, και, τέλος,

η σχέση (15d) περιγράφει τον ρυθμό πληθωρισμού υπό καθεστώς σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών (Bretton Woods και Ευρωσύστημα).

Η εκτίμηση των υποδείγματος (15) μπορεί τώρα να γίνει αρκεί να ορίσουμε προσθετικές ψευδομεταβλητές που συλλαμβάνουν την αλλαγή στο σταθερό όρο υπό διαφορετικά συναλλαγματικά καθεστώτα καθώς και πολλαπλασιαστικές ψευδομεταβλητές που συλλαμβάνουν την αλλαγή στους συντελεστές του πληθωρισμού της προηγούμενης περιόδου υπό τα διαφορετικά συναλλαγματικά συστήματα.

6.7.2 Καθεστώς Συναλλαγματικών Ισοτιμιών: Εκτιμήσεις για την Ελλάδα 1960-2006

Μπορούμε τώρα να επιβάλλουμε και να ελέγξουμε περιορισμούς πάνω στις παραμέτρους της εξίσωσης των μισθών (15) που προέρχονται από το καθεστώς ισοτιμιών και το υπόδειγμα των κομματικών κύκλων.

Καθώς οι φορείς της κυβερνητικής πολιτικής μπορούν να ακολουθήσουν μία ανεξάρτητη οικονομική πολιτική μόνο υπό καθεστώς κυματινόμενων ισοτιμιών, θα ξεκινήσουμε επιβάλλοντας και ελέγχοντας τους περιορισμούς που συνεπάγεται το ‘υπόδειγμα συναλλαγματικών ισοτιμιών’, ανεξάρτητα από τις όποιες κομματικές επιδράσεις. Στη συνέχεια, και εφόσον το σύστημα ισοτιμιών επηρεάζει τους μισθούς και τον ρυθμό πληθωρισμού με την έννοια ότι οι μισθοί και ο πληθωρισμός συμπεριφέρονται με διαφορετικό τρόπο κατά την διάρκεια της ανεξάρτητης νομισματικής πολιτικής, 1972-2000, από ότι την περίοδο της σταθερής ισοτιμίας, 1960-1971 και 2002-2006, το επόμενο ερώτημα που τίθεται είναι εάν τα διαφορετικά κόμματα εκμεταλλεύτηκαν την ανεξαρτησία της νομισματικής πολιτικής από το 1972 ως το 2000. Για την απάντηση του τελευταίου ερωτήματος, θα συνδυάσουμε το ‘υπόδειγμα των ισοτιμιών’ με το ‘υπόδειγμα των ορθολογικών κομματικών κύκλων’, ελέγχοντας την πρακτική εφαρμογή του υποδείγματος που συνοψίζουν οι σχέσεις (15).

Απουσία κάθε είδους πολιτικής επίδρασης, η σχέση (15) περιορίζεται στις παρακάτω εξισώσεις:

(15a, b, c) \Rightarrow

$$\Rightarrow \Delta w_t^m = \pi + \theta \Delta p_{t-1} + \beta a + g - \frac{1}{\beta} (1 - \lambda) u_{t-1} \quad (16a)$$

(15d) \Rightarrow

$$\Rightarrow \Delta w_t^f = \bar{\pi} + g - \frac{1}{\beta} (1 - \lambda) u_{t-1} \quad (16b)$$

όπου η σχέση (16a) περιγράφει τις σχέσεις (15a), (15b) και (15c) για $\pi^c = \pi^s = \pi$, $\alpha^c = \alpha^s = \alpha$ και $q=0,5$. Έτσι, η (16a) αναφέρεται στις κυματινόμενες και η (16b) τις σταθερές συναλλαγματικές ισοτιμίες του Bretton Woods και του Ευρωσυστήματος.

Για να ελέγξουμε την υπόθεση του υποδείγματος ισοτιμιών, χρησιμοποιούμε τέσσερις ψευδομεταβλητές. Δύο από αυτές είναι προσθετικές (d_t^f, d_t^m) και μετρούν την αλλαγή του σταθερού όρου υπό σταθερές και υπό κυμαινόμενες ισοτιμίες. Συνεπώς, η d_t^m παίρνει τιμή 1 για το διάστημα 1972-2000 και μηδέν τα υπόλοιπα χρόνια, με το αντίστροφο να ισχύει για την d_t^f (Πίνακας 3). Επιπλέον, χρησιμοποιούμε δύο πολλαπλασιαστικές ψευδομεταβλητές [$\Delta p_{t-1}^m = (\Delta p_{t-1})(d_t^m)$ και $\Delta p_{t-1}^f = (\Delta p_{t-1})(d_t^f)$] για να επιτρέψουμε την πιθανότητα ύπαρξης διαφορετικού βαθμού εμμονής στον πληθωρισμό υπό τα δύο εναλλακτικά συναλλαγματικά καθεστώτα. Επιπλέον, έχει προστεθεί μια ψευδομεταβλητή, d^{inc} , για να συλλάβει την επίδραση της αντισταθμιστικής εισοδηματικής πολιτικής που ακολουθήθηκε κατά τα έτη 1983, 1986, 1987. Η τιμή της ψευδομεταβλητής για τα έτη αυτά είναι μονάδα και μηδέν για τα υπόλοιπα έτη. Για τους συντελεστές των σχέσεων (16) προβλέπουμε ότι $d_t^f < d_t^m$ και $\Delta p_{t-1}^f = 0$.

Παλινδρόμηση I

Dependent Variable: D1LW

Method: Least Squares

Date: 12/12/06 Time: 13:47

Sample(adjusted): 1962 2005

Included observations: 44 after adjusting endpoints

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
U(-1)	-0.009656	0.001573	-6.137742	0.0000
D1LPF(-1)	0.297631	0.583637	0.509959	0.6130
D1LPM(-1)	0.307734	0.104104	2.956040	0.0053
DF	0.157037	0.017461	8.993501	0.0000
DM	0.191092	0.019679	9.710507	0.0000
DINC	-0.042668	0.019293	-2.211599	0.0331
R-squared	0.756142	Mean dependent var		0.145196
Adjusted R-squared	0.724055	S. D. dependent var		0.056061
S.E. of regression	0.029449	Akaike info criterion		-4.086193
Sum squared resid	0.032955	Schwarz criterion		-3.842894
Log likelihood	95.89624	Durbin-Watson stat		1.184257

Από την Παλινδρόμηση⁵¹ I φαίνεται πως η τιμή του συντελεστή προσδιορισμού είναι αρκετά υψηλή (76%) και συνεπώς η προσαρμογή του υποδείγματος στα δεδομένα του δείγματος είναι αρκετά καλή, ενώ όλοι οι συντελεστές έχουν το

⁵¹ Η εκτίμηση των παλινδρομήσεων που ακολουθούν γίνεται με τη μέθοδο των ελαχίστων τετραγώνων (OLS). Καθώς οι μεταβλητές στο δεξιό μέρος των εξισώσεων που εκτιμούμε έχουν υστέρηση μιας περιόδου, οι OLS εκτιμήσεις είναι συνεπείς (Alogoskoufis, Lockwood and Philippopoulos 1992). Επιπλέον, οι μεταβλητές παλινδρομούνται σε λογαρίθμους και διαφορές λογαρίθμων.

πρόσημο που η οικονομική θεωρία προβλέπει. Σε επίπεδο σημαντικότητας $\alpha=5\%$, ο συντελεστής του Δp_{t-1}^f δεν είναι στατιστικά σημαντικός και για αυτόν τον λόγο έχει αφαιρεθεί ως ερμηνευτική μεταβλητή από την Παλινδρόμηση II. **Η μηδενική υπόθεση, δηλαδή, η υπόθεση μηδενικού πληθωρισμού υπό καθεστώς σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών δεν μπορεί να απορριφθεί.** Η τιμή της F-statistic για τον έλεγχο του περιορισμού είναι $F = \frac{0,033181 - 0,032955}{0,032955/37} = 0,2537$, τιμή μικρότερη

από την μονάδα και επομένως οπωσδήποτε η μηδενική υπόθεση γίνεται δεκτή. Δεν υπάρχει, δηλαδή, στατιστικά σημαντική εξάρτηση του αναμενόμενου και πραγματοποιούμενου πληθωρισμού από τις παρελθούσες τιμές του υπό καθεστώς σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών. Αντίθετα, ο πληθωρισμός εμμένει εκτός του συστήματος των σταθερών ισοτιμιών.

Παλινδρόμηση II

Dependent Variable: D1LW

Method: Least Squares

Date: 12/12/06 Time: 16:46

Sample(adjusted): 1962 2005

Included observations: 44 after adjusting endpoints

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
U(-1)	-0.009514	0.001534	-6.203866	0.0000
D1LPM(-1)	0.310612	0.102960	3.016829	0.0045
DF	0.163179	0.012523	13.03053	0.0000
DM	0.189844	0.019340	9.816166	0.0000
DINC	-0.042967	0.019100	-2.249608	0.0302
R-squared	0.754473	Mean dependent var		0.145196
Adjusted R-squared	0.729290	S.D. dependent var		0.056061
S.E. of regression	0.029168	Akaike info criterion		-4.124827
Sum squared resid	0.033181	Schwarz criterion		-3.922078
Log likelihood	95.74619	Durbin-Watson stat		1.177652

Οι υπόλοιπες θεωρητικές προβλέψεις ικανοποιούνται. ‘Ετσι, ο συντελεστής του d_t^f είναι μικρότερος από τον συντελεστή του d_t''' [$0,157 < 0,19$], ο συντελεστής του $\Delta p_{t-1}'''$ είναι στατιστικά σημαντικός και θετικός και ο συντελεστής του Δp_{t-1}^f δεν είναι στατιστικά σημαντικά διαφορετικός από το μηδέν [prob=0,613>0,05 κι επομένως η μηδενική υπόθεση ότι ο συντελεστής ισούται μη μηδέν γίνεται δεκτή]. ‘Ετσι, και σύμφωνα με τις προβλέψεις του υποδείγματος “των συναλλαγματικών ισοτιμιών”, ο ρυθμός αύξησης των ονομαστικών μισθών και ο ρυθμός πληθωρισμού είναι

υψηλότερος και με μεγαλύτερη εμμονή υπό καθεστώς κυμαινόμενων παρά σταθερών ισοτιμιών, όπως το Bretton Woods και το Ευρωσύστημα⁵².

6.7.3 Καθεστώς Συναλλαγματικών Ισοτιμιών, Πολιτικές Παρατάξεις και Εκλογές: Εκτιμήσεις για την Ελλάδα 1960-2006

Τα μέχρι στιγμής αποτελέσματα παρέχουν σαφείς ενδείξεις για την σημαντικότητα του συναλλαγματικού καθεστώτος στην εξέλιξη του πληθωρισμού των μισθών και των τιμών. Ο πληθωρισμός των μισθών ακολουθεί διαφορετική πορεία κατά την περίοδο της ανεξάρτητης νομισματικής πολιτικής, 1972-2000, από ότι κατά την περίοδο του Bretton Woods (1960-1971) και του Ευρωσυστήματος (2001-2006). Το ερώτημα που απομένει να απαντηθεί είναι κατά πόσον τα διαφορετικά πολιτικά κόμματα χρησιμοποίησαν την ανεξαρτησία της νομισματικής πολιτικής μετά το 1972 και έως το 2000 και εάν αυτό επηρέασε τις πληθωριστικές προσδοκίες. Επανεκτιμούμε, έτσι, τις σχέσεις (15) επιβάλλοντας και ελέγχοντας τους περιορισμούς που προέρχονται από το υπόδειγμα “των ορθολογικών κομματικών κύκλων” υπό καθεστώς κυμαινόμενων ισοτιμιών.

Σύμφωνα με την σχέση (15c):

$$\Delta w_t^{em} = q(\pi^c + \beta a^c) + (1-q)(\pi^s + \beta a^s) + \theta \Delta p_{t-1} + g - \frac{1}{\beta}(1-\lambda)u_{t-1} \quad (15c)$$

ο ρυθμός πληθωρισμού των μισθών σε μια μετεκλογική περίοδο είναι ίδιος, ανεξαρτήτως του κόμματος που τελικά αναδεικνύεται νικητής των εκλογών. Οι προσδοκίες προσαρμόζονται στην ιδεολογική ταυτότητα του κυβερνώντος κόμματος μόνο στα επόμενα χρόνια της διακυβέρνησης. Τότε, ο ρυθμός αύξησης των ονομαστικών μισθών είναι υψηλότερος υπό μία σοσιαλιστική διακυβέρνηση, όπως δείχνουν οι σχέσεις (15a) και (15b) παραπάνω. Επιπλέον, ο ρυθμός πληθωρισμού κατά το μετεκλογικό έτος βρίσκεται ανάμεσα στον ρυθμό πληθωρισμού που θα υπήρχε υπό τη διακυβέρνηση των δύο παρατάξεων (καθώς αποτελεί το σταθμισμένο άθροισμά τους με σταθμά τις αντίστοιχες πιθανότητες εκλογής του κάθε κόμματος). Οι προβλέψεις αυτές ισχύουν μόνο υπό καθεστώς κυμαινόμενων ισοτιμιών, καθώς

⁵² Τα αποτελέσματα αυτά είναι συνεπή με τα συμπεράσματα προηγούμενων μελετών για τις βιομηχανικές χώρες (βλ. Alogoskoufis and Smith 1991, Alogoskoufis 1992).

κατά τη διάρκεια των Bretton Woods και με την εισαγωγή στο ευρωσύσημα δεν υπάρχουν περιθώρια ανεξάρτητης νομισματικής πολιτικής.

Έτσι, ξεκινώντας από μια παλινδρόμηση χωρίς την επιβολή περιορισμών, εισάγουμε τέσσερις κομματικές ψευδομεταβλητές για τις κυματινόμενες ισοτιμίες. Αυτές είναι οι ψευδομεταβλητές d_t^{cem} , d_t^{sem} , d_t^{cnm} και d_t^{snm} , οι οποίες συμβολίζουν αντιστοίχως μία μετεκλογική χρονιά με νίκη της παράταξης των συντηρητικών, μετεκλογική χρονιά με νίκη των σοσιαλιστών, τη θητεία διακυβέρνησης των συντηρητικών χωρίς τη χρονιά διεξαγωγής των εκλογών και, τέλος, την διακυβέρνηση σοσιαλιστών εξαιρουμένου του μετεκλογικού έτους. Οι νέες ψευδομεταβλητές ορίζονται ως ακολούθως:

$$d^{cem} = (d^{ce}) \cdot (d^m),$$

$$d^{sem} = (d^{se}) \cdot (d^m),$$

$$d^{cnm} = (d^{cn}) \cdot (d^m) \text{ και } d^{snm} = (d^{sn}) \cdot (d^m).$$

Τα αποτελέσματα εμφανίζονται στην Παλινδρόμηση III που ακολουθεί. Ο συντελεστής προσδιορισμού είναι αρκετά υψηλός (82%) και επομένως η προσαρμογή του υποδείγματος στα δεδομένα του δείγματος είναι αρκετά καλή, ενώ όλοι οι συντελεστές έχουν το πρόσημο που η οικονομική θεωρία προβλέπει. Μπορούμε, επομένως, να χρησιμοποιήσουμε το υπόδειγμα αυτό για να ελέγξουμε τις προβλέψεις του υποδείγματος που έχουμε αναπτύξει.

Παλινδρόμηση III

Dependent Variable: D1LW

Method: Least Squares

Date: 12/12/06 Time: 22:50

Sample(adjusted): 1962 2005

Included observations: 44 after adjusting endpoints

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
U(-1)	-0.013403	0.001857	-7.216101	0.0000
D1LPM(-1)	0.311474	0.093627	3.326755	0.0020
DF	0.188548	0.013872	13.59215	0.0000
DCNM	0.188469	0.017457	10.79612	0.0000
DCEM	0.207383	0.024232	8.558369	0.0000
DSNM	0.245818	0.024203	10.15651	0.0000
DSEM	0.226088	0.025392	8.903817	0.0000
DINC	-0.068599	0.019274	-3.559198	0.0011
R-squared	0.817788	Mean dependent var		0.145196
Adjusted R-squared	0.782357	S.D. dependent var		0.056061
S.E. of regression	0.026154	Akaike info criterion		-4.286698
Sum squared resid	0.024624	Schwarz criterion		-3.962300
Log likelihood	102.3074	Durbin-Watson stat		1.474953

Από τα αποτελέσματα της παλινδρόμησης γίνεται φανερό πως ικανοποιείται η κεντρική υπόθεση του υποδείγματος των ορθολογικών κομματικών κύκλων και συγκεκριμένα ο αναμενόμενος πληθωρισμός υπό σοσιαλιστική διακυβέρνηση φαίνεται να είναι υψηλότερος από ότι υπό συντηρητική ανεξαρτήτως από την χρονιά (μετεκλογική είτε όχι) που βρισκόμαστε, καθώς για τους συντελεστές ισχύει $d^{sem} > d^{cem}$ και $d^{snm} > d^{cnm}$ ($0.226088 > 0.207383$ και $0.245818 > 0.188469$ αντίστοιχα).

Με την Παλινδρόμηση IV που ακολουθεί, ελέγχουμε τις συνέπειες από την ύπαρξη της εικλογικής αβεβαιότητας, που υπονοεί η σχέση (15c), κατά την μετεκλογική χρονιά. Επιβάλλουμε, δηλαδή, τον περιορισμό ότι ο αναμενόμενος πληθωρισμός την μετεκλογική χρονιά είναι κοινός, ανεξάρτητα από την ιδεολογική ταυτότητα του κόμματος που θα νικήσει στις εκλογές: $d^{sem} = d^{cem}$.

Παλινδρόμηση IV

Dependent Variable: D1LW

Method: Least Squares

Date: 12/13/06 Time: 02:52

Sample(adjusted): 1962 2005

Included observations: 44 after adjusting endpoints

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
U(-1)	-0.012768	0.001658	-7.699037	0.0000
D1LPM(-1)	0.303960	0.092621	3.281758	0.0023
DF	0.184409	0.012735	14.48084	0.0000
DCNM	0.187107	0.017275	10.83130	0.0000
DCEM+DSEM	0.215810	0.021541	10.01861	0.0000
DSNM	0.240414	0.023053	10.42894	0.0000
DINC	-0.065381	0.018720	-3.492594	0.0013
R-squared	0.814745	Mean dependent var		0.145196
Adjusted R-squared	0.784703	S.D. dependent var		0.056061
S.E. of regression	0.026012	Akaike info criterion		-4.315590
Sum squared resid	0.025036	Schwarz criterion		-4.031742
Log likelihood	101.9430	Durbin-Watson stat		1.570642

Όπως προέβλεπε το θεωρητικό υπόδειγμα, ο αναμενόμενος πληθωρισμός την μετεκλογική χρονιά βρίσκεται ανάμεσα στους ρυθμούς πληθωρισμού που θα επικρατούσαν υπό τη διακυβέρνηση των εναλλακτικών κομμάτων: $0.187107 < 0.215810 < 0.240414$. Η τιμή της F-statistic για τον έλεγχο του περιορισμού

$$F = \frac{0,025036 - 0,024624}{0,024624/35} = 0,2856$$

είναι μικρότερη της μονάδας και επομένως η

μηδενική υπόθεση γίνεται δεκτή.

Καθώς οι συντελεστές της μετεκλογικής χρονιάς $[(d^{sem} + d^{cem})]$ και των υπόλοιπων ετών διακυβέρνησης (d^{snm}, d^{cnm}) δεν διαφέρουν σημαντικά και η

μηδενική υπόθεση ($d^{sem} + d^{cem} = d^{snm}$) δεν απορρίπτεται σε επίπεδο σημαντικότητας $\alpha=5\%$ καθώς η τιμή της F-statistic είναι μικρότερη από την κριτική τιμή των πινάκων για τους αντίστοιχους βαθμούς ελευθερίας και σε επίπεδο σημαντικότητας $\alpha=5\%$, φαίνεται ότι αυτό που επηρεάζει τον ρυθμό πληθωρισμού είναι η ιδεολογική ταυτότητα του κόμματος που βρίσκεται στην εξουσία, ανεξάρτητα από το εάν βρισκόμαστε σε μια μετεκλογική χρονιά ή όχι. Η Παλινδρόμηση V προκύπτει από την Παλινδρόμηση IV υπό τον περιορισμό ($d^{sem} + d^{cem} = d^{snm}$).

Παλινδρόμηση V

Dependent Variable: D1LW

Method: Least Squares

Date: 12/14/06 Time: 15:46

Sample(adjusted): 1962 2005

Included observations: 44 after adjusting endpoints

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
U(-1)	-0.012163	0.001631	-7.457533	0.0000
D1LPM(-1)	0.289161	0.093471	3.093585	0.0037
DF	0.180462	0.012638	14.27952	0.0000
DCNM	0.186844	0.017536	10.65480	0.0000
DSNM+DCEM+DSEM	0.225148	0.020896	10.77447	0.0000
DINC	-0.055613	0.017768	-3.129950	0.0034
R-squared	0.803914	Mean dependent var		0.145196
Adjusted R-squared	0.778113	S.D. dependent var		0.056061
S.E. of regression	0.026407	Akaike info criterion		-4.304226
Sum squared resid	0.026499	Schwarz criterion		-4.060928
Log likelihood	100.6930	Durbin-Watson stat		1.619319

Η τιμή της F-statistic που συγκρίνει το άθροισμα των καταλοίπων της παλινδρόμησης υπό και χωρίς περιορισμό είναι

$$F = \frac{0.026499 - 0.025036}{0.025036/36} = 2,1 < F_{1,36,\alpha=5\%} = 4,13, \text{ επομένως η μηδενική υπόθεση } (d^{sem} + d^{cem}) = d^{snm} \text{ γίνεται δεκτή κι συνεπώς δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά της χρονιάς των εκλογών από τα υπόλοιπα έτη διακυβέρνησης υπό σοσιαλιστικό κόμμα. Για το λόγο αυτό, ελέγχουμε στην συνέχεια την υπόθεση ότι ο ρυθμός πληθωρισμού εξαρτάται από την ιδεολογική ταυτότητα του κυβερνώντος κόμματος, ανεξάρτητα από το εάν βρισκόμαστε σε μια μετεκλογική χρονιά ή όχι.}$$

($d^{sem} + d^{cem} = d^{snm}$) γίνεται δεκτή κι συνεπώς δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά της χρονιάς των εκλογών από τα υπόλοιπα έτη διακυβέρνησης υπό σοσιαλιστικό κόμμα. Για το λόγο αυτό, ελέγχουμε στην συνέχεια την υπόθεση ότι ο ρυθμός πληθωρισμού εξαρτάται από την ιδεολογική ταυτότητα του κυβερνώντος κόμματος, ανεξάρτητα από το εάν βρισκόμαστε σε μια μετεκλογική χρονιά ή όχι.

Για τον έλεγχο της παραπάνω υπόθεσης, δηλαδή της υπόθεσης $d^{sem} = d^{snm}$ και $d^{cem} = d^{cnm}$, επιβάλλουμε στην Παλινδρόμηση III τους παραπάνω περιορισμούς που σημαίνουν πως ο αναμενόμενος πληθωρισμός εξαρτάται μόνο από την ιδεολογική ταυτότητα του κυβερνώντος κόμματος και το καθεστώς συναλλαγματικής ισοτιμίας,

ανεξάρτητα από την διεξαγωγή εκλογών. Τα αποτελέσματα της υπό περιορισμό εκτίμησης της Παλινδρόμησης III παρουσιάζονται στην Παλινδρόμηση VI που ακολουθεί.

Παλινδρόμηση VI

Dependent Variable: D1LW

Method: Least Squares

Date: 12/14/06 Time: 15:46

Sample(adjusted): 1962 2005

Included observations: 44 after adjusting endpoints

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
U(-1)	-0.013439	0.001861	-7.222841	0.0000
D1LPM(-1)	0.320406	0.092911	3.448536	0.0014
DF	0.188787	0.013910	13.57191	0.0000
DCNM+DCEM	0.191096	0.017447	10.95289	0.0000
DSEM+DSNM	0.238076	0.023198	10.26285	0.0000
DINC	-0.065602	0.018661	-3.515387	0.0012
R-squared	0.805406	Mean dependent var		0.145196
Adjusted R-squared	0.779801	S.D. dependent var		0.056061
S.E. of regression	0.026307	Akaike info criterion		-4.311863
Sum squared resid	0.026298	Schwarz criterion		-4.068565
Log likelihood	100.8610	Durbin-Watson stat		1.313385

Η F-statistic είναι μικρότερη από την κριτική τιμή των πινάκων:

$$F = \frac{0.026298 - 0.024624/2}{0.024624/35} = 1,2 < F_{2,35,\alpha=5\%} = 3,28, \text{ επομένως η μηδενική υπόθεση δεν}$$

απορρίπτεται. Συνεπώς, φαίνεται η διεξαγωγή των εκλογών να μην ασκεί σημαντική επίδραση στις προσδοκίες για τον πληθωρισμό στην Ελλάδα, ενώ η κομματική ταυτότητα της κυβέρνησης φαίνεται να ασκεί μεγαλύτερη επίδραση στον ρυθμό του αναμενόμενου πληθωρισμού ανεξάρτητα από την ύπαρξη επικείμενης εκλογικής αναμέτρησης.

Ο λόγος που η εκλογική αβεβαιότητα δεν φαίνεται να έχει σημαντική επίδραση στην περίπτωση της Ελλάδας δικαιολογείται με δύο τουλάχιστον τρόπους. Στην πλειονότητά τους οι εκλογικές διαδικασίες διεξήχθησαν προς το τέλος του έτους και πριν την καθιερωμένη ημερομηνία καθορισμού του ύψους των ονομαστικών μισθών, τον Ιανουάριο. Επιπλέον, ο νικητής των εκλογών στις περισσότερες περιπτώσεις μπορούσε να προβλεφθεί εκ των προτέρων.

Στην συνέχεια, μελετάμε τις διαφορές που προκαλούνται από τις διαφορετικές προτιμήσεις των κομμάτων υπό καθεστώς κυμαινόμενων ισοτιμιών αναγνωρίζοντας το μικρό ρόλο που παίζει η εκλογική αβεβαιότητα και, επομένως, παραλείποντάς την.

Στις παλινδρομήσεις που ακολουθούν εισάγονται δύο νέες ψευδομεταβλητές, οι d_t^{cm} και d_t^{sm} , που συμβολίζουν τη θητεία συντηρητικής και σοσιαλιστικής διακυβέρνησης αντίστοιχα συμπεριλαμβανομένης και της μετεκλογικής χρονιάς και υπό κυμαινόμενες ισοτιμίες. Συνεπώς, $d^{cm} = d^{cem} + d^{cnm}$ και $d^{sm} = d^{sem} + d^{snm}$. Με βάση την οικονομική θεωρία προβλέπεται ότι $d_t^{cm} < d_t^{sm}$. Έτσι, η Παλινδρόμηση VII που ακολουθεί είναι ουσιαστικά η ίδια με την Παλινδρόμηση VI.

Παλινδρόμηση VII

Dependent Variable: D1LW

Method: Least Squares

Date: 12/14/06 Time: 18:40

Sample(adjusted): 1962 2005

Included observations: 44 after adjusting endpoints

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
U(-1)	-0.013439	0.001861	-7.222841	0.0000
D1LPM(-1)	0.320406	0.092911	3.448536	0.0014
DF	0.188787	0.013910	13.57191	0.0000
DCM	0.191096	0.017447	10.95289	0.0000
DSM	0.238076	0.023198	10.26285	0.0000
DINC	-0.065602	0.018661	-3.515387	0.0012
R-squared	0.805406	Mean dependent var		0.145196
Adjusted R-squared	0.779801	S.D. dependent var		0.056061
S.E. of regression	0.026307	Akaike info criterion		-4.311863
Sum squared resid	0.026298	Schwarz criterion		-4.068565
Log likelihood	100.8610	Durbin-Watson stat		1.313385

Σύμφωνα με την παλινδρόμηση αυτή, υπό καθεστώς κυμαινόμενων ισοτιμιών και για δεδομένο το ρυθμό πληθωρισμού του προηγούμενου έτους, η διαφορά στον αναμενόμενο πληθωρισμό και, επομένως, στον πληθωρισμό των μισθών μεταξύ σοσιαλιστικής και συντηρητικής διακυβέρνησης ισούται με 4,7 ποσοστιαίες μονάδες ($d_t^{sm} - d_t^{cm} = 23,8\% - 19,1\% = 4,7\%$). Για να υπολογίσουμε την στατιστική σημαντικότητα της διαφοράς αυτής, εκτιμούμε την παρακάτω Παλινδρόμηση VIII.

Η Παλινδρόμηση VIII έχει εκτιμηθεί υπό τον περιορισμό $d_t^{sm} = d_t^{cm}$. Η F-statistic για τον έλεγχο της υπόθεσης αυτής είναι

$$F = \frac{0.033181 - 0.026298}{0.026298/37} = 9,684 > F_{1,37,\alpha=5\%} = 4,1, \text{ επομένως η μηδενική υπόθεση δεν γίνεται δεκτή και η διαφορά των δυο συντελεστών είναι στατιστικά σημαντική. Το συμπέρασμα αυτό παρέχει ισχυρή υποστήριξη στο υπόδειγμά μας που συνδυάζει το “υπόδειγμα των συναλλαγματικών ισοτιμιών” με το “υπόδειγμα των ορθολογικών$$

κομματικών κύκλων” καθώς φαίνεται εμπειρικά να επιβεβαιώνεται το γεγονός πως, όταν το κόμμα που βρίσκεται στην εξουσία έχει την δυνατότητα να χρησιμοποιεί την οικονομική πολιτική, ο πληθωρισμός είναι υψηλότερος κατά 4,7% όταν στην εξουσία βρίσκεται το σοσιαλιστικό κόμμα που απεχθάνεται περισσότερο την ανεργία.

Παλινδρόμηση VIII

Dependent Variable: D1LW

Method: Least Squares

Date: 12/14/06 Time: 19:05

Sample(adjusted): 1962 2005

Included observations: 44 after adjusting endpoints

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
U(-1)	-0.009514	0.001534	-6.203866	0.0000
D1LPM(-1)	0.310612	0.102960	3.016829	0.0045
DF	0.163179	0.012523	13.03053	0.0000
DCM+DSM	0.189844	0.019340	9.816166	0.0000
DINC	-0.042967	0.019100	-2.249608	0.0302
R-squared	0.754473	Mean dependent var		0.145196
Adjusted R-squared	0.729290	S.D. dependent var		0.056061
S.E. of regression	0.029168	Akaike info criterion		-4.124827
Sum squared resid	0.033181	Schwarz criterion		-3.922078
Log likelihood	95.74619	Durbin-Watson stat		1.177652

Στη συνέχεια ελέγχουμε την σημαντικότητα της ψευδομεταβλητής d_i^{inc} , η οποία μετρά την επίπτωση της εισοδηματικής πολιτικής που ακολουθήθηκα κατά τα έτη 1983, 1986 και 1987 από σοσιαλιστικές κυβερνήσεις. Για το λόγο αυτό εκτιμούμε την Παλινδρόμηση IX στην οποία η ψευδομεταβλητή αυτή έχει αφαιρεθεί από τις ερμηνευτικές μεταβλητές.

Παλινδρόμηση IX

Dependent Variable: D1LW

Method: Least Squares

Date: 12/14/06 Time: 21:26

Sample(adjusted): 1962 2005

Included observations: 44 after adjusting endpoints

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
U(-1)	-0.012515	0.002093	-5.979283	0.0000
D1LPM(-1)	0.208054	0.099134	2.098722	0.0424
DF	0.182759	0.015686	11.65122	0.0000
DCM	0.204171	0.019370	10.54068	0.0000
DSM	0.231011	0.026261	8.796669	0.0000
R-squared	0.742122	Mean dependent var		0.145196
Adjusted R-squared	0.715673	S.D. dependent var		0.056061
S.E. of regression	0.029893	Akaike info criterion		-4.075747
Sum squared resid	0.034850	Schwarz criterion		-3.872999
Log likelihood	94.66644	Durbin-Watson stat		1.472245

Σε αυτή την περίπτωση, η διαφορά συντηρητικών και σοσιαλιστικών κυβερνήσεων μειώνεται στις 2,7 ποσοστιαίες μονάδες ($23,1\%-20,4\% = 2,7\%$). Η F-statistic για τον έλεγχο της σημαντικότητας της διαφοράς αυτής είναι $F=2,87 < F_{1,38,\alpha=5\%} = 4,1$, οπότε η μηδενική υπόθεση γίνεται δεκτή σε επίπεδο σημαντικότητας $\alpha=5\%$. Επομένως, η διαφορά σοσιαλιστών-συντηρητικών παύει να είναι στατιστικά σημαντική όταν οι σοσιαλιστές καταφεύγουν σε αντισταθμιστικές εισοδηματικές πολιτικές, όπως συνέβη τα έτη 1983, 1986 και 1987.

Τέλος, θα ελέγξουμε με έναν εναλλακτικό τρόπο την υπόθεση του “υποδείγματος των συναλλαγματικών ισοτιμιών” ότι υπό το καθεστώς του Bretton Woods και του Ευρωσυστήματος των σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών ο ρυθμός πληθωρισμού είναι ανεξάρτητος της ιδεολογικής ταυτότητας του κόμματος που βρίσκεται στην εξουσία, επειδή δεν υπάρχει δυνατότητα ανεξάρτητης νομισματικής πολιτικής. Για το λόγο αυτό, αντικαθιστούμε την ψευδομεταβλητή d_t^f , που μέχρι τώρα αντιπροσώπευε την περίοδο των σταθερών ισοτιμιών Bretton Woods και Ευρωσυστήματος, με δύο νέες ψευδομεταβλητές, τις d_t^c και d_t^s , όπου $d_t^f = d_t^c + d_t^s$. Για τις δύο νέες ψευδομεταβλητές ισχύει: $d_t^c = (d_t^c) \cdot (d_t^f)$ και $d_t^s = (d_t^s) \cdot (d_t^f)$. Τα αποτελέσματα φαίνονται στην Παλινδρόμηση X που ακολουθεί.

Παλινδρόμηση X

Dependent Variable: D1LW

Method: Least Squares

Date: 12/14/06 Time: 22:57

Sample(adjusted): 1962 2005

Included observations: 44 after adjusting endpoints

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
U(-1)	-0.014403	0.001850	-7.783622	0.0000
D1LPM(-1)	0.310719	0.089438	3.474141	0.0013
DCM	0.195903	0.016937	11.56648	0.0000
DSM	0.248043	0.022832	10.86364	0.0000
DINC	-0.066967	0.017951	-3.730575	0.0006
DCF	0.183869	0.013588	13.53127	0.0000
DSF	0.211875	0.017550	12.07274	0.0000
R-squared	0.824927	Mean dependent var		0.145196
Adjusted R-squared	0.796537	S.D. dependent var		0.056061
S.E. of regression	0.025287	Akaike info criterion		-4.372122
Sum squared resid	0.023659	Schwarz criterion		-4.088274
Log likelihood	103.1867	Durbin-Watson stat		1.400088

Στην περίπτωση αυτή, η παραπάνω παλινδρόμηση αποτελεί το υπόδειγμα χωρίς περιορισμό, ενώ το υπόδειγμα της Παλινδρόμησης VII αποτελεί το υπό περιορισμό υπόδειγμα με τον περιορισμό $d_i^{cf} = d_i^{sf}$. Η τιμή της F-statistic για τον έλεγχο του

$$\text{περιορισμού αυτού είναι } F = \frac{0.026298 - 0.023659}{0.023659/36} = 4,02 < F_{1,36,\alpha=5\%} = 4,224,$$

επομένως η μηδενική υπόθεση του “υποδείγματος των συναλλαγματικών ισοτιμιών” ότι υπό καθεστώς σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών ο πληθωρισμός είναι ανεξάρτητος του κόμματος που βρίσκεται στην κυβέρνηση, δηλαδή $d_i^{cf} = d_i^{sf}$ γίνεται δεκτή.

Ωστόσο, καθώς η εκλογική αβεβαιότητα φαίνεται να μην ασκεί καμία επίδραση πάνω στον αναμενόμενο ρυθμό πληθωρισμού, παραβιάζεται μια από τις βασικότερες θεωρητικές προβλέψεις του υποδείγματος του Alesina. Στην ύπαρξη αυτής της εκλογικής αβεβαιότητας στηριζόταν ουσιαστικά η ύπαρξη μακροχρόνιων κυμάνσεων στο ποσοστό της ανεργίας. Καθώς δεν υπάρχει ένδειξη για την ύπαρξη εκλογικής αβεβαιότητας, δεν θα πρέπει να υπάρχει οιαδήποτε συσχέτιση μεταξύ κομματικών εκλογών και ανεργίας. Ελλείψει αβεβαιότητας για το εκλογικό αποτέλεσμα, δεν υπάρχουν ούτε οφέλη από τη μείωση της ανεργίας μέσω του υψηλότερου πραγματοποιύμενου πληθωρισμού σε περίπτωση που το σοσιαλιστικό κόμμα κερδίσει τις εκλογές, ούτε και αύξηση της ανεργίας λόγω του χαμηλότερου πραγματοποιύμενου πληθωρισμού σε περίπτωση που το κόμμα των συντριτικών αναδειχθεί νικητής των εκλογών. Επομένως, η διαδικασία με βάση την οποία εξελίσσεται η ανεργία θα έπρεπε να είναι ανεξάρτητη από τις εκλογικές διαδικασίες. Έτσι, ένα αυτοπαλινδρομο υπόδειγμα πρώτης τάξης AR(1) για την ανεργία, όπως αυτό υπαγορεύεται από τις σχέσεις (6) και (13) παραπάνω, μαζί με τις τέσσερις μετεκλογικές ψευδομεταβλητές ως ερμηνευτικές μεταβλητές (d^{cem} , d^{sem} , d_i^{cef} , d_i^{sef}) φαίνονται στην Παλινδρόμηση XI.

Παλινδρόμηση XI

Dependent Variable: U

Method: Least Squares

Date: 12/20/06 Time: 05:12

Sample(adjusted): 1962 2005

Included observations: 44 after adjusting endpoints

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
U(-1)	1.009313	0.019112	52.81064	0.0000
DCEM	-0.022466	0.476496	-0.047149	0.9626
DCEF	-0.035964	0.543622	-0.066156	0.9476
DSEM	0.123374	0.425035	0.290267	0.7731
DSEF	-0.446564	0.746836	-0.597941	0.5533
R-squared	0.948434	Mean dependent var		6.437727
Adjusted R-squared	0.943145	S.D. dependent var		3.106401
S.E. of regression	0.740698	Akaike info criterion		2.344196
Sum squared resid	21.39668	Schwarz criterion		2.546945
Log likelihood	-46.57231	Durbin-Watson stat		0.865608

Η Παλινδρόμηση XII γίνεται υπό τον περιορισμό ότι οι συντελεστές των τεσσάρων ψευδομεταβλητών δεν είναι στατιστικά σημαντικοί.

Η τιμή της F-statistic για τον έλεγχο της από κοινού υπόθεσης δίνεται από τη σχέση: $F = \frac{(21,65830 - 21,39668)/4}{21,39668/38} = 0,12 < F_{4,38, \alpha=5\%} = 2,6$. Επομένως, η μηδενική υπόθεση για την απόρριψη των πολιτικών ψευδομεταβλητών γίνεται δεκτή και συνεπώς η ανεργία φαίνεται να ακολουθεί μια στατιστική διαδικασία ανεξάρτητη των εκλογικών αναμετρήσεων.

Παλινδρόμηση XII

Dependent Variable: U

Method: Least Squares

Date: 12/20/06 Time: 05:03

Sample(adjusted): 1962 2005

Included observations: 44 after adjusting endpoints

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
U(-1)	1.010394	0.015230	66.34196	0.0000
R-squared	0.947804	Mean dependent var		6.437727
Adjusted R-squared	0.947804	S.D. dependent var		3.106401
S.E. of regression	0.709705	Akaike info criterion		2.174531
Sum squared resid	21.65830	Schwarz criterion		2.215080
Log likelihood	-46.83967	Durbin-Watson stat		0.827207

Τέλος, θα χρησιμοποιήσουμε μια ψευδομεταβλητή για να ελέγξουμε εάν υπάρχει κάποια σημαντική διαφοροποίηση από τα ήδη υπάρχοντα αποτελέσματα για την Ελλάδα (βλ. Alogoskoufis and Philippopoulos 1992). Η ψευδομεταβλητή αυτή, m,

είναι προσθετική και παίρνει την τιμή 1 από το 1990 και μετά και την τιμή μηδέν για τα υπόλοιπα έτη. Στη συνέχεια, τρέχουμε τις ίδιες παλινδρομήσεις, προσθέτοντας αυτή τη φορά και τη νέα ψευδομεταβλητή.

Με την προσθήκη της ψευδομεταβλητής, τα αποτελέσματα από τις αρχικές παλινδρομήσεις δεν μεταβάλλονται. Συμφωνούν μέχρι το σημείο που γίνεται ο έλεγχος για την εμπειρική επαλήθευση του κομματικού υπόδειγματος, μέχρι, δηλαδή, τον έλεγχο της υπόθεσης ότι υπό σοσιαλιστική διακυβέρνηση ο πληθωρισμός είναι μεγαλύτερος από ότι με συντηρητική. Τότε, οι συντελεστές διαφέρουν μεν (και προς την σωστή κατεύθυνση), αλλά η διαφορά αυτή δεν είναι στατιστικά σημαντική (από 5% η διαφορά μειώνεται στο 2,5%), οπότε ουσιαστικά απορρίπτεται το υπόδειγμα των κομματικών κύκλων για την περίπτωση της Ελλάδας. Στην περίπτωση αυτή, τα αποτελέσματα δεν επαληθεύονται εν μέρει ούτε το υπόδειγμα των συναλλαγματικών ισοτιμιών. Τα αποτελέσματα για την ανεργία, ωστόσο, είναι τα ίδια. Όμως, στις παλινδρομήσεις αυτές ο συντελεστής της νέας ψευδομεταβλητής δεν είναι στατιστικά σημαντικός και φαίνεται ότι πρέπει να αφαιρεθεί από τις ερμηνευτικές μεταβλητές (το adjusted R² που δίνει είναι μικρότερο). Εάν η ψευδομεταβλητή αφαιρεθεί από τις ερμηνευτικές μεταβλητές, ισχύουν όλα τα αποτελέσματα στα οποία είχαμε καταλήξει έως τώρα.

6.7.4 Βασικά εμπειρικά αποτελέσματα για την Ελλάδα 1960-2006

Συνδυάζοντας το υπόδειγμα των “ορθολογικών κομματικών κύκλων” με το υπόδειγμα των “συναλλαγματικών ισοτιμιών”, μελετήσαμε την εμπειρική εφαρμογή του για τα Ελληνικά δεδομένα της περιόδου 1960-2006.

Αρχικά εξετάσαμε την σχέση μεταξύ νομισματικής πολιτική, καθεστώτος συναλλαγματικών ισοτιμιών και εμμονής του πληθωρισμού. **Υπό το καθεστώς των σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών, ο αναμενόμενος και πραγματοποιούμενος ρυθμός πληθωρισμού είναι μικρότεροι και με μικρότερη εμμονή σε σχέση με το καθεστώς των ελεύθερα κυμαινόμενων συναλλαγματικών ισοτιμιών.** Επομένως, ο πληθωρισμός και οι ονομαστικοί μισθοί συμπεριφέρονται διαφορετικά κατά την περίοδο της ανεξάρτητης νομισματικής πολιτικής 1972-2001 από ότι την περίοδο των σταθερών ισοτιμιών (τα έτη έως το 1972 και από το 2001 έως σήμερα).

Από το 1972 έως το 2001, οπότε και ακολουθείται το σύστημα της ολισθαίνουσας ισοτιμίας, το οποίο προσέδωσε στην Ελληνική κυβέρνηση ένα είδος ανεξαρτησίας ως

προς τον καθορισμό της νομισματικής πολιτικής, η ιδεολογική ταυτότητα του κόμματος που βρίσκεται στην εξουσία επηρεάζει το ύψος του αναμενόμενου και επομένως του πραγματικού ρυθμού πληθωρισμού. **Οι σοσιαλιστικές κυβερνήσεις, με την μεγαλύτερη ανοχή τους στον πληθωρισμό σε σχέση με την ανεργία, δημιούργησαν υπό καθεστώς κυμαινόμενων ισοτιμιών πληθωριστικές προσδοκίες κατά μέσο όρο 5 ποσοστιαίες μονάδες υψηλότερες σε σχέση με τις συντηρητικές κυβερνήσεις.** Ωστόσο, η σημαντικότητα της διαφοράς στον πληθωρισμό υπό σοσιαλιστικές και συντηρητικές κυβερνήσεις μπορεί να απορριφθεί όταν οι σοσιαλιστικές κυβερνήσεις καταφεύγουν σε αντισταθμιστικές εισοδηματικές πολιτικές, όπως αυτές των ετών 1983, 1986 και 1987. Αντίστοιχα, καθώς υπό καθεστώς σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών η νομισματική πολιτική δεν επιλέγεται ανεξάρτητα, ο πληθωρισμός είναι ανεξάρτητος από το κόμμα που βρίσκεται στην εξουσία κατά τη διάρκεια συναλλαγματικών καθεστώτων όπως το Bretton Woods και το ευρωσύστημα.

Από τα αποτελέσματά μας προκύπτει, επίσης, ότι τον αναμενόμενο πληθωρισμό και τον ρυθμό αύξησης του ονομαστικού μισθού επηρεάζουν η ταυτότητα του κόμματος που βρίσκεται στην εξουσία, ανεξάρτητα από το εάν βρισκόμαστε σε μια χρονιά μετά τις εκλογές ή όχι. Επομένως, η αβεβαιότητα για το εκλογικό αποτέλεσμα δεν έχει καμία επίδραση. **Υπάρχουν δύο λόγοι τουλάχιστον που εξηγούν γιατί η αβεβαιότητα για το εκλογικό αποτέλεσμα δεν είναι σημαντική στην περίπτωση της Ελλάδας.** Κατ' αρχήν, οι περισσότερες εκλογικές διαδικασίας έχουν διεξαχθεί στο τέλος του έτους, λίγο πριν την ημερομηνία που παραδοσιακά ξεκινούν οι διαπραγματεύσεις για το ύψος των ονομαστικών μισθών τον Ιανουάριο. Ενώ, ακόμη, με ελάχιστες εξαιρέσεις, η ιδεολογική ταυτότητα του νικητή των εκλογών ήταν προβλέψιμη εκ των προτέρων στις περισσότερες εκλογικές διαδικασίες. Επομένως, αυτό που φαίνεται να επηρεάζει τον πληθωρισμό δεν είναι οι εκλογές, αλλά η ιδεολογική ταυτότητα του κυβερνώντος κόμματος. Συνεπώς, υπό την απουσία αβεβαιότητας για το εκλογικό αποτέλεσμα, δεν θα πρέπει να υπάρχει καμία κυκλική διακύμανση στην ανεργία εξαιτίας των κομματικών πολιτικών κύκλων. Το γεγονός ότι οι εκλογές δεν επηρεάζουν την κύμανση της ανεργίας μπορεί επίσης να επιβεβαιωθεί από εξισώσεις για την ανεργία.

Καθώς ο υψηλότερος πληθωρισμός υπό σοσιαλιστικό κόμμα δεν μεταφράζεται σε μειωμένα ποσοστά ανεργίας, οι (ορθολογικοί) ψηφοφόροι θα έπρεπε να το καταψηφίζουν. Ωστόσο, υπάρχουν ζητήματα που αφορούν στην Πολιτικοοικονομική

Θεωρία γενικότερα και αποτελούν επιπλέον ιδεολογικές διαφορές μεταξύ των σοσιαλιστικών και συντηρητικών κομμάτων, χωρίς να περιορίζονται μόνο στην ανταλλακτική σχέση ανεργίας-πληθωρισμού. Τέτοια ζητήματα αφορούν αναδιανεμητικά θέματα, μεταβολές του πραγματικού διαθέσιμου εισοδήματος και το μέγεθος του δημόσιου τομέα. Οι παράγοντες αυτοί επηρεάζουν **συλλήβδην** το αποτέλεσμα των εκλογών⁵³.

Τέλος, από τα αποτελέσματα της μελέτης για την ελληνική οικονομία προκύπτει ότι οι προτιμήσεις των κομμάτων επηρεάζουν και προσδιορίζουν τον ρυθμό πληθωρισμού, αλλά δεν μπορούν να επηρεάσουν συστηματικά πραγματικές μεταβλητές, όπως το ποσοστό ανεργίας. Η μη-ικανότητα της κυβέρνησης να δεσμευτεί αξιόπιστα για το ρυθμό πληθωρισμού καταλήγει σε μια μεταβολή του πληθωρισμού προς τα πάνω, μεταβολή που είναι υψηλότερη υπό τη σοσιαλιστική διακυβέρνηση, η οποία κατά κοινή γνώση ενδιαφέρεται περισσότερο για την καταπολέμηση της ανεργίας. Επιπλέον, η μη-αξιόπιστη δέσμευση συνεπάγεται υψηλότερη εμμονή πληθωρισμού.

Η υιοθέτηση σταθερών κανόνων, παρά διακριτικής πολιτικής για τη βραχυχρόνια σταθεροποίηση της οικονομίας, η συμμετοχή σε ένα σύστημα σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών και η ανεξαρτησία του κεντρικού τραπεζίτη ανήκουν στους θεσμικούς μηχανισμούς που μπορούν να λειτουργήσουν **ως εκ των προτέρων δέσμευση** για μια σταθερή νομισματική πολιτική, μπορούν να **μεταβάλλουν τις πληθωριστικές προσδοκίες** και να οδηγήσουν σε μια ισορροπία με χαμηλότερο πληθωρισμό, απαλλαγμένη από την εμμονή του πληθωρισμού. Τα τελευταία χρόνια, όσο η Ελλάδα συμμετέχει στο ευρωπαϊκό σύστημα σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών, καθώς και το διάστημα της διαδικασίας ένταξης στο σύστημα αυτό, κατάφερε να μειώσει και να διατηρήσει τον ρυθμό πληθωρισμού σε χαμηλά επίπεδα, σαφώς χαμηλότερα των προηγούμενων ετών.

Τα συμπεράσματα αυτά φαίνεται να παρέχουν σαφή υποστήριξη των υποδειγμάτων των Ορθολογικών Κομματικών Κύκλων και Συναλλαγματικών Ισοτιμιών και έρχονται σε απόλυτη συμφωνία με τα συμπεράσματα για την Ελληνική οικονομία 1958-1989 (βλ. Alogoskoufis and Philippopoulos 1992). Η πιθανή, ωστόσο, επίδραση των **Εκλογικών Κύκλων**, που στο υπόδειγμα αυτό έχουν

⁵³ η συμπεριφορά των εκλογικού κοινού μελετάται συστηματικοποιημένα (βλ. Rogoff 1990, Alesina and Cukierman 1990).

αγνοηθεί, στα ποσοστά ανεργίας αποτελεί ένα ουσιαστικό ζήτημα που παραμένει ανοιχτό για περαιτέρω ανάλυση. Ο συγκερασμός, συνεπώς, κομματικών και εκλογικών κύκλων με το υπόδειγμα των συναλλαγματικών ισοτιμιών θα μπορούσε να ερμηνεύσει με μεγαλύτερη ακρίβεια την κυκλικότητα των ποσοστών ανεργίας στην Ελλάδα και να φωτίσει τις βαθύτερες πολιτικοοικονομικές αιτίας του φαινομένου της ανεργίας. Στην περίπτωση αυτή, η ξεχωριστή μελέτη της μεταβολής της απασχόλησης στον δημόσιο τομέα θα μπορούσε πιθανόν να φανερώσει τους τρόπους που οι πολιτικές διαδικασίες μεταβάλλουν το ποσοστό ανεργίας.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

- Πολλά υποδείγματα με εναλλακτικές υποθέσεις έχουν διατυπωθεί σε μια προσπάθεια ερμηνείας των σχετικών μηχανισμών με τους οποίους οι πολιτικές διαδικασίας μπορούν να μεταβάλλουν τα μακροοικονομικά μεγέθη, και ανάμεσα σε αυτά και τα ποσοστά ανεργίας.
- Η θεωρία των Εκλογικών Κύκλων επικεντρώνεται στην μελέτη του πολιτικού ανταγωνισμού μεταξύ των πόλιτικών κομμάτων για την κατάκτηση της εξουσίας και εξετάζει τις συνέπειες που έχει στην οικονομία η επιθυμία των κυβερνώντων να επανεκλεγούν.
- Τα Παραδοσιακά Υποδείγματα Εκλογικών Κύκλων προβλέπουν την ακόλουθη συμπεριφορά ενός κυβερνώντος κόμματος που στοχεύει στην μεγιστοποίηση της πιθανότητας επανεκλογής του. ‘Όταν άμεσα προβλέπεται η διενέργεια εκλογών, η κυβέρνηση κινητοποιεί την οικονομία μέσω μιας επεκτατικής νομισματικής πολιτικής, που μειώνει τα ποσοστά ανεργίας και μετεκλογικά αντιστρέφει όσα προκάλεσε. ‘Ετσι, προεκλογικά, η ανεργία θα είναι μικρότερη από το φυσικό ποσοστό της και η οικονομική δραστηριότητα άνω του φυσικού επιπέδου της, ενώ μετεκλογικά ο πληθωρισμός θα αρχίσει να αυξάνεται και η οικονομία θα μπει σε μια φάση ύφεσης.
- Τα Υποδείγματα Ορθολογικών Εκλογικών Κύκλων (Ασύμμετρης Πληροφόρησης) υποστηρίζουν πως η δημιουργία του εκλογικού κύκλου είναι αποτέλεσμα της προσπάθειας για την ανάδειξη της ικανότερης κυβερνήσεως, καθώς ο ικανός εντολοδόχος προσπαθεί να επανεκλεγεί επιδεικνύοντας μια καιροσκοπική συμπεριφορά προεκλογικά. Τα υποδείγματα αυτά προβλέπουν προεκλογικά την ύπαρξη (βραχυχρόνιας) οικονομικής άνθισης εξαιτίας της ασύμμετρης πληροφόρησης ως προς την ικανότητα της κυβέρνησης.
- Από τα τέλη της δεκαετίας του 1980, η καιροσκοπική συμπεριφορά της κυβέρνησης άρχισε να ερμηνεύεται, όχι μέσω της εκμετάλλευσης της ανταλλακτικής σχέσης του πληθωρισμού και της ανεργίας, αλλά επιπλέον μέσω κυκλικών διακυμάνσεων των μέσων δημοσιονομικής πολιτικής, όπως οι φόροι, οι μεταβιβαστικές πληρωμές και οι καταναλωτικές δαπάνες του δημοσίου.

- Σύμφωνα με τη θεωρία των Κομματικών Κύκλων, οι ιδεολογικές διάφορες μεταξύ των κομμάτων προκαλούν κύκλους στο ρυθμό μεγέθυνσης, ανεργίας και πληθωρισμού. Η κυκλική συμπεριφορά των οικονομικών μεγεθών οφείλεται στις διαφορετικές ιδεολογικές τοποθετήσεις των πολιτικών κομμάτων και στην ύπαρξη εκλογικής αβεβαιότητας.
- Τα Παραδοσιακά Υποδείγματα Κομματικών Κύκλων προβλέπουν μονίμως υψηλότερο ρυθμό ανάπτυξης, χαμηλότερα ποσοστά ανεργίας και υψηλότερο πληθωρισμό υπό την διακυβέρνηση αριστερών κομμάτων. Αντίθετες είναι οι προβλέψεις όταν την εξουσία κατέχει κόμμα της δεξιάς.
- ‘Όταν στους Κομματικούς Κύκλους προστεθεί η υπόθεση ότι τα άτομα έχουν Ορθολογικές Προσδοκίες, παρατηρείται μία προσωρινή οικονομική άνθιση με χαμηλά ποσοστά ανεργίας στην αρχή της κυβερνητικής θητείας ενός αριστερού κόμματος και μία ύφεση στο πρώτο μισό της θητείας του κόμματος της δεξιάς. Στο υπόλοιπο της θητείας, ανεξάρτητα με το κυβερνών κόμμα, οι ρυθμοί πληθωρισμού και ανεργίας επιστρέφουν στο φυσικό τους επίπεδο και ο πληθωρισμός είναι μονίμως χαμηλότερος καθ’ όλη τη διάρκεια παραμονής στην εξουσία των συντηρητικών σε σχέση με τους σοσιαλιστές.
- Οι πιο πρόσφατες θεωρίες πολιτικών κύκλων που βασίζονται στην ύπαρξη Ορθολογικού εκλογικού κοινού είναι εμπειρικά πιο επιτυχή από ότι οι πρόγονοί τους.
- Τα κομματικά υποδείγματα ερμηνεύουν καλύτερα από τα εκλογικά τις διακυμάνσεις του ρυθμού μεγέθυνσης, πληθωρισμού και ανεργίας. Τα αποτελέσματα του καιροσκοπισμού περιορίζονται σε βραχυχρόνιες, περιστασιακές χειραγωγήσεις των μέσων πολιτικής προεκλογικά με τη μορφή ‘χαλαρής’ νομισματικής και δημοσιονομικής πολιτικής, αλλά όχι ουσιαστικής αύξησης του ρυθμού ανάπτυξης ή απότομης μείωσης του ποσοστού ανεργίας.
- Κάτω από την υπόθεση της ορθολογικής συμπεριφοράς του σώματος των εκλογέων, προβλέπεται ότι οι κύκλοι που προκαλούνται στα οικονομικά μεγέθη είναι μικρότερης χρονικής διάρκειας και πιο περιορισμένης εντάσεως.
- Πέραν από τους κύκλους των οικονομικών μεγεθών που προκαλούνται από την μεταβλητότητα των μακροοικονομικών πολιτικών, η πολιτικοοικονομική ανάλυση για την ανεργία περιλαμβάνει και μικροοικονομικά ζητήματα, όπως τα επιδόματα ανεργίας, οι κανόνες που διέπουν τον τρόπο λειτουργίας των

αγορών εργασίας, η φορολογία εισοδήματος, η σύνθεση των δημοσίων δαπανών και η πολιτική επιρροή των εργατικών σωματείων που έμμεσα επηρεάζουν τα ποσοστά ανεργίας.

- ‘Ένα υπόδειγμα που συνδυάζει το υπόδειγμα των “ορθολογικών κομματικών κύκλων” με το υπόδειγμα των “συναλλαγματικών ισοτιμών” εξετάσαμε οικονομετρικά με δεδομένα από την Ελληνική οικονομία για τα έτη 1960-2006, καθώς η χώρα χαρακτηρίζεται από πολικό πολιτικό σύστημα, με σημαντικές ιδεολογικές διαφορές μεταξύ σοσιαλιστών και συντηρητικών και ακολούθησε το καθεστώς τόσο των σταθερών, όσο και των κυμαινόμενων ισοτιμών.
- Τα συμπεράσματα φαίνεται να παρέχουν σαφή υποστήριξη των υποδειγμάτων των Ορθολογικών Κομματικών Κύκλων και Συναλλαγματικών Ισοτιμών για την περίπτωση της Ελλάδας.
- Οι ιδεολογικές διαφορές των κομμάτων λαμβάνονται υπόψη και συνυπολογίζονται στις διαπραγματεύσεις για τους ονομαστικούς μισθούς από τους (ορθολογικούς) εργαζόμενους και συνεπώς ασκούν επίδραση στον ρυθμό πληθωρισμού. Οι διαφορές αυτές δεν εκλαμβάνονται υπόψη υπό καθεστώς σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμών, καθώς το κυβερνών κόμμα δεν μπορεί μέσω της νομισματικής και συναλλαγματικής πολιτικής να επηρεάσει τον πληθωρισμό.
- Απορρίπτεται, ωστόσο, η πρόβλεψη του υποδείγματος των ορθολογικών κομματικών κύκλων για την ανεργία, καθώς κατά τα μετεκλογικά έτη δεν φαίνεται να διαμορφώνονται συστηματικά λάθη στις προσδοκίες για τον εκλογικό νικητή. Αντιθέτως, το κυβερνών κόμμα (και οι προτιμήσεις του) είναι, γενικά, γνωστό όταν συμφωνούνται οι ονομαστικοί μισθοί. ‘Ετσι, η ανεργία είναι ανεξάρτητη από την ταυτότητα του κόμματος που βρίσκεται στην εξουσία και ανεξάρτητη από τις εκλογές.
- Η μεγαλύτερη αποστροφή των σοσιαλιστών προς την ανεργία καταλήγει σε έναν ρυθμό πληθωρισμού κατά 5 ποσοστιαίες μονάδες υψηλότερο από ότι με ένα συντηρητικό κόμμα, που έχει μεγαλύτερη απέχθεια στον πληθωρισμό, όμως, η διαφορά αυτή δεν μεταφράζεται σε μείωση του ποσοστού ανεργίας.

‘Ετσι, οι προτιμήσεις των κομμάτων προσδιορίζουν τον ρυθμό πληθωρισμού, αλλά δεν μπορούν να επηρεάσουν συστηματικά πραγματικές μεταβλητές, όπως το ποσοστό ανεργίας. Η μη-ικανότητα της κυβέρνησης να δεσμευτεί αξιόπιστα για το ρυθμό πληθωρισμού καταλήγει σε εμμονή του πληθωρισμού.

- Η πιθανή, ωστόσο, επίδραση των Εκλογικών Κύκλων στα ποσοστά ανεργίας στο υπόδειγμα αυτό έχει αγνοηθεί, αν και αποτελεί ένα ουσιαστικό ζήτημα, ανοιχτό για περαιτέρω ανάλυση. Ο συγκερασμός, δηλαδή, κομματικών και εκλογικών κύκλων με το υπόδειγμα των συναλλαγματικών ισοτιμιών θα μπορούσε να ερμηνεύσει με μεγαλύτερη ακρίβεια την κυκλικότητα των ποσοστών ανεργίας στην Ελλάδα και να φωτίσει τις βαθύτερες πολιτικοοικονομικές αιτίας του φαινομένου της ανεργίας.

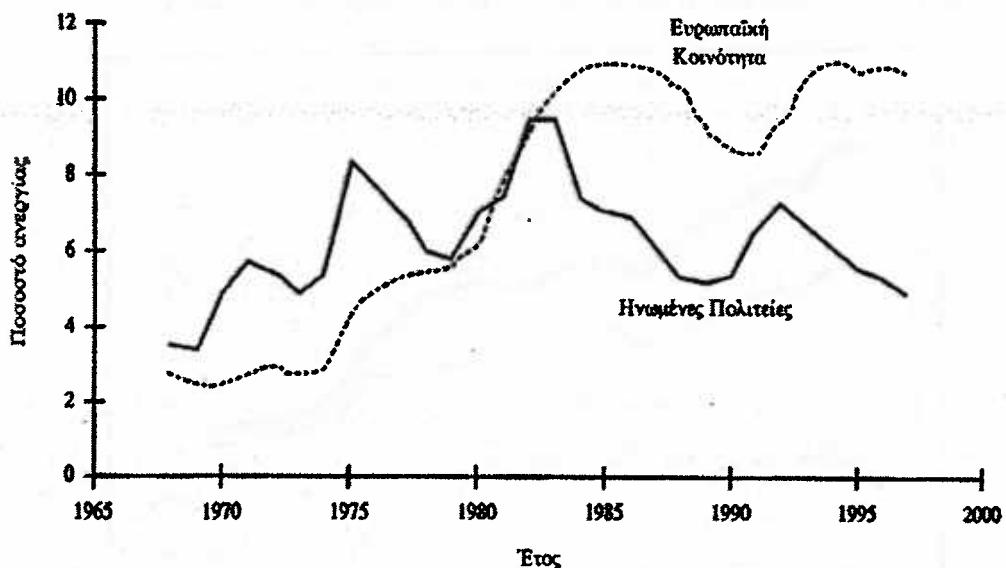
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Διεγράμματα

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1

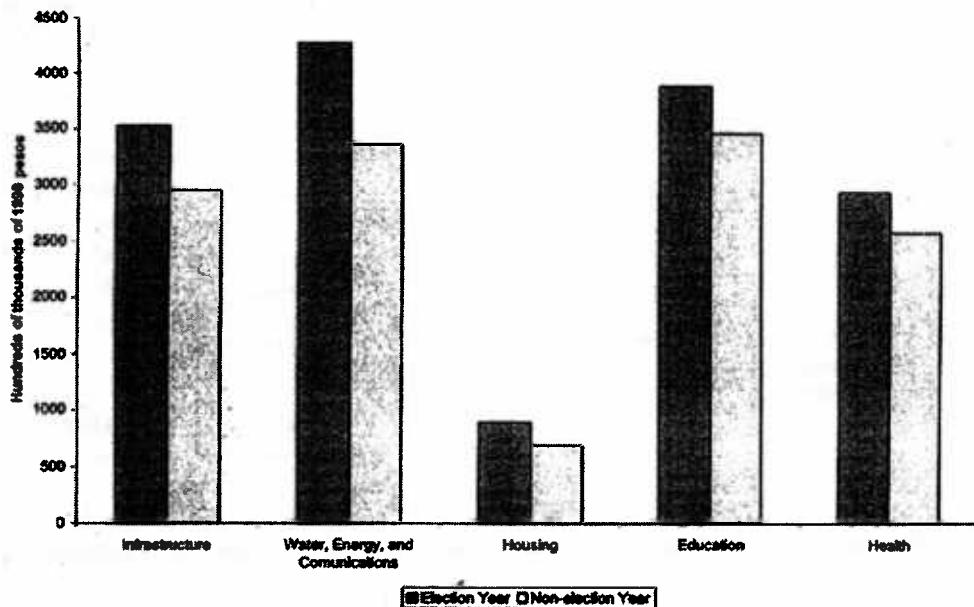
Το πρόβλημα της ανεργίας στη Δυτική Ευρώπη και τις Η.Π.Α.

Πηγή: OECD, Labour Force Statistics, Paris; OECD, δύοφορα τεύχη, Η Ευρωπαϊκή Κοινότητα περιλαμβάνει Βέλγιο, Δανία, Γαλλία, Γερμανία, Ελλάδα, Ιρλανδία, Ιταλία, Λουξεμβούργο, Κάτω Χώρες, Πορτογαλία, Ισπανία και Ηνωμένο Βασίλειο.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 2

Επενδυτικές δαπάνες σε προεκλογικά και μη προεκλογικά έτη

Πηγή: Drazen A. and Eslava M., "Electoral Manipulation via Expenditure Composition: Theory and Evidence", 2005.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3

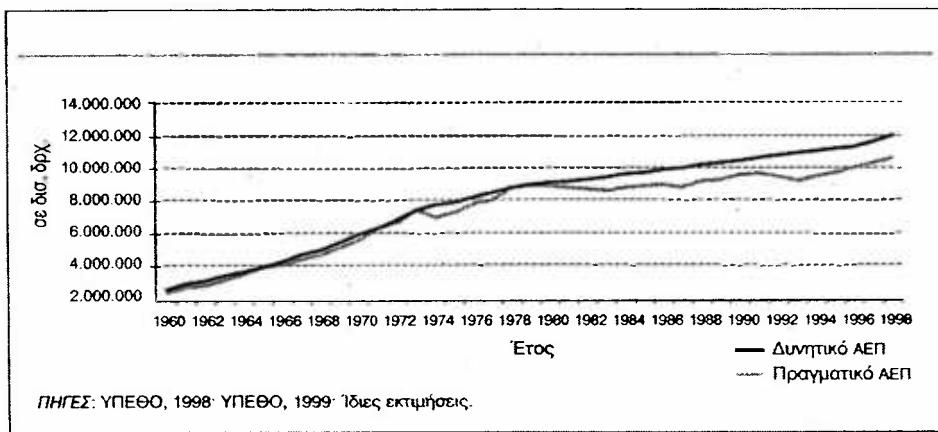
Εξέλιξη της απασχόλησης σε σχέση με το εργατικό δυναμικό

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 4

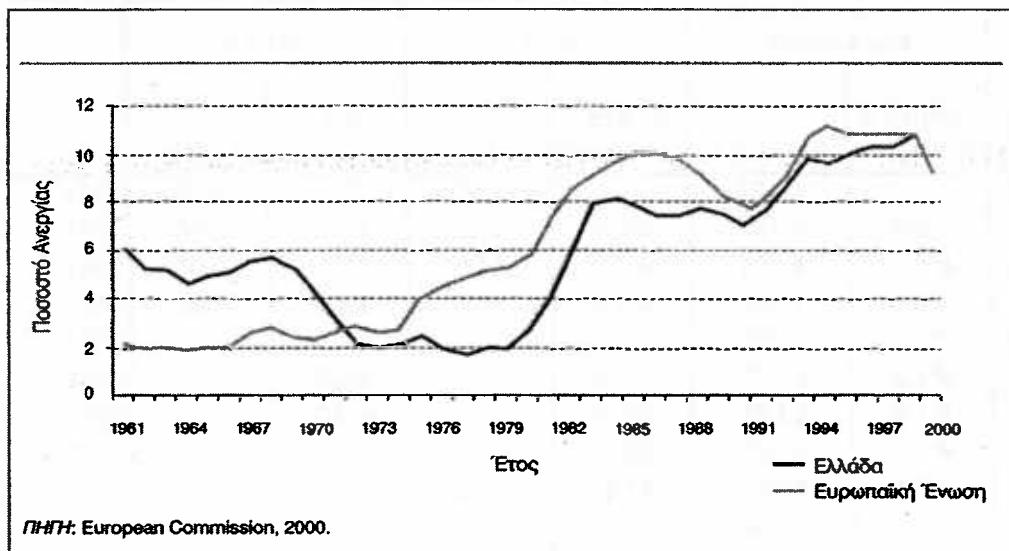
Δυνητικό και πραγματικό ΑΕΠ στην Ελλάδα (1960-1998) σε τιμές 1998

Πηγή: Κατσέλη Λ.Τ. και Μαγουλά Χ.Μ., "Μακροοικονομική Ανάλυση και Ελληνική Οικονομία", 2002.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5

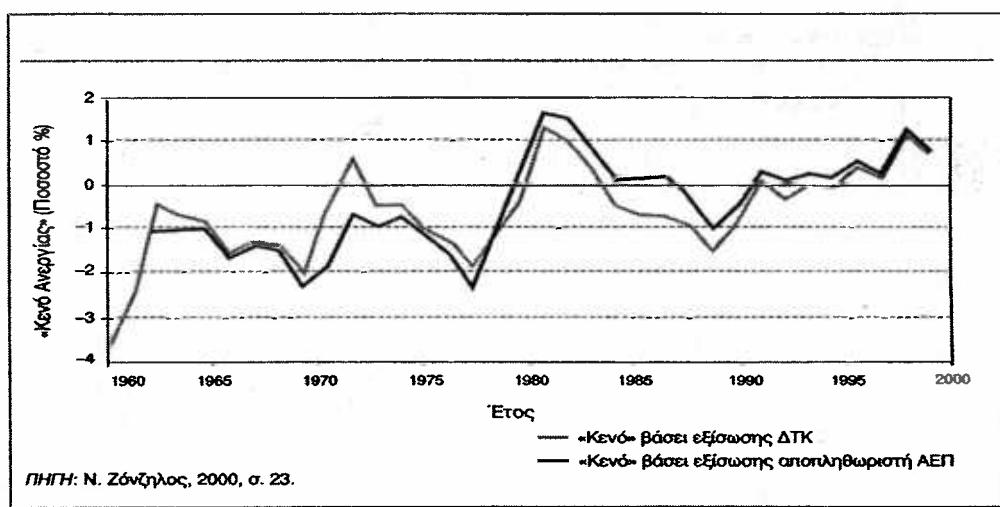
Ποσοστό ανεργίας στην Ελλάδα και την Ευρωπαϊκή Ένωση (1961-2000)

Πηγή: Κατσέλη Λ.Τ. και Μαγουλά Χ.Μ., “Μακροοικονομική Ανάλυση και Ελληνική Οικονομία”, 2002.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 6

«Κενό ανεργίας» στην ελληνική οικονομία (1960-2000)

Πηγή: Κατσέλη Λ.Τ. και Μαγουλά Χ.Μ., “Μακροοικονομική Ανάλυση και Ελληνική Οικονομία”, 2002.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 7

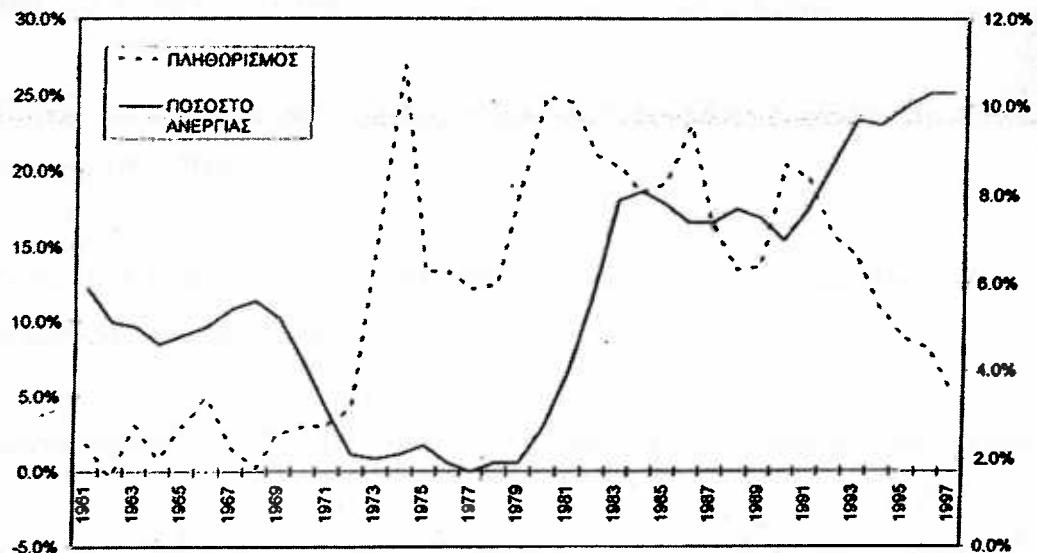
Συναλλαγματικές ισοτιμίες δρχ.

	\$ ΗΠΑ		ECU		ΟΝΟΜ.ΙΤΑΩΝ. ΣΥΝΙΚΗ ΙΣΟΤΙΜΙΑ ΔΡΧ	
	ΔΡΧ / \$	% Ειήσια Μεταβολή	ΔΡΧ / ECU	% Ειήσια Μεταβολή	1991=100	% Ειήσια Μεταβολή
1960	30.0		31.7		797.3	
1961	30.0	0.0%	32.0	0.9%	791.0	-0.8%
1962	30.0	0.0%	32.1	0.3%	790.4	-0.1%
1963	30.0	0.0%	32.1	0.0%	790.7	0.0%
1964	30.0	0.0%	32.1	0.0%	790.7	0.0%
1965	30.0	0.0%	32.1	0.0%	791.4	0.1%
1966	30.0	0.0%	32.1	0.0%	792.2	0.1%
1967	30.0	0.0%	31.9	-0.6%	793.9	0.2%
1968	30.0	0.0%	30.9	-3.1%	807.5	1.7%
1969	30.0	0.0%	30.7	-0.6%	808.7	0.1%
1970	30.0	0.0%	30.7	0.0%	797.4	-1.4%
1971	30.0	0.0%	31.4	2.3%	779.2	-2.3%
1972	30.0	0.0%	33.7	7.3%	729.5	-6.4%
1973	29.5	-1.3%	37.0	9.8%	671.4	-8.0%
1974	30.0	1.4%	35.8	-3.2%	673.1	0.3%
1975	32.0	6.7%	40.0	11.7%	607.2	-9.8%
1976	36.5	14.1%	40.9	2.3%	574.2	-5.4%
1977	36.8	0.8%	42.2	3.2%	557.4	-2.9%
1978	36.7	-0.3%	46.8	10.9%	506.6	-9.1%
1979	37.0	0.8%	50.8	8.5%	478.2	-5.6%
1980	42.6	15.1%	59.4	16.9%	413.9	-13.4%
1981	55.4	30.0%	61.6	3.7%	371.8	-10.2%
1982	66.8	20.6%	65.3	6.0%	342.1	-8.0%
1983	88.1	31.9%	78.1	19.6%	280.2	-18.1%
1984	112.7	27.9%	88.4	13.2%	240.0	-14.3%
1985	138.1	22.5%	105.7	19.6%	201.9	-15.9%
1986	140.0	1.4%	137.4	30.0%	158.9	-21.3%
1987	135.4	-3.3%	156.2	13.7%	143.3	-9.8%
1988	141.9	4.8%	167.6	7.3%	132.9	-7.3%
1989	162.4	14.4%	178.8	6.7%	122.9	-7.5%
1990	158.5	-2.4%	202.0	13.0%	113.0	-8.1%
1991	182.3	15.0%	225.4	11.6%	100.0	-11.5%
1992	190.7	4.6%	246.6	9.4%	91.7	-8.3%
1993	229.3	20.2%	268.0	8.7%	83.3	-9.2%
1994	242.6	5.8%	287.2	7.2%	77.4	-7.1%
1995	231.7	-4.5%	299.5	4.3%	74.6	-3.5%
1996	240.7	3.9%	301.5	0.7%	73.8	-1.1%
1997	273.1	13.5%	308.4	2.3%	72.4	-1.9%

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 8

Πληθωρισμός και ανεργία στην Ελλάδα

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική

Borjas, J. G. (2003), *Ta Οικονομικά της Εργασίας*, εκδόσεις Κριτική.

Εθνικοί Λογαριασμοί της Ελλάδος, Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος στοιχεία 1995-2006.

Κατσέλη Λ.Τ. και Μαγουλά Χ.Μ. (2002), *Μακροοικονομική Ανάλυση και Ελληνική Οικονομία*, εκδόσεις τυπωθήτω.

Κοντογιώργης Γ. (1977), *Κοινωνικές και Πολιτικές Δυνάμεις στην Ελλάδα*, Αθήνα.

Λεβεντάκης I.A. (2003), *Διεθνής Μακροοικονομική και Χρηματοοικονομική*, εκδόσεις Σταμούλη.

Μηνιαίο Στατιστικό Δελτίο, τόμος 51 No 9, Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος Σεπτέμβριος 2006.

Παπαδήμος Λ. (2002), “Έκθεση των Διοικητή” για τα έτη 2000 και 2001, Τράπεζα της Ελλάδος, Αθήνα, 2001 και 2002.

Προδρομίδης Κ.Π. (2003), *Αρχές Οικονομικής Πολιτικής*, εκδόσεις Μπένου, Αθήνα.

Χρήστου Γ.Κ. (2002), *Εισαγωγή στην οικονομετρία*, εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα.

Ξενόγλωσση

A

Abrams, Burton A. (1980), “The Influence of State-Level Economic Conditions on Presidential Elections”, *Public Choice*, 35, pp. 623-631.

Abrams, Burton A. and Butkiewicz , James B. (1995), "The Influence of State-Level Economic Conditions on the 1992 Presidential Election", *Public Choice*, 85, pp. 1-10.

Acemoglu D., Golosov M. and Tsyvinski A., (2006), "Markets versus Governments: Political Economy of Mechanisms", *NBER* working paper 12224.

Alesina, A. (1987), "Macroeconomic Policy in a Two-Party System as a Repeated Game", *Quarterly Journal of Economics* 102, 651-78.

_____ (1988a), "Credibility and Policy Convergence in a Two-Party System with Rational Voters", *American Economic Review* 78, 796-805.

_____ (1988b), "Macroeconomics and Politics", in O. Blanchard and S. Fischer, eds., *NBER Macroeconomics Annual*, Cambridge, MA: MIT Press.

Alesina A., G. D. Cohen and N. Roubini (1991), "Macroeconomic Policy and Elections in OECD Democracies", *NBER* working paper No 3830.

Alesina, A., G. Cohen, and N. Roubini (1992), "Macroeconomic Policy and Elections in OECD Democracies", *Economics and Politics* 4, 1-30.

Alesina, A. and A. Cukierman (1990), "The Politics of Ambiguity", *Quarterly Journal of Economics* 105, 829-850.

Alesina Alberto, Londregan John and Rosenthal Howard (1993), "A Model of the Political Economy of the United States", *American Political Science Review*, 87(1), pp. 12-33.

Alesina, A. and N. Roubini (1992), "Political Cycles in OECD Economies", *Review of Economic Studies* 59, 663-88.

Alesina, A., N. Roubini, and G. Cohen (1997), *Political Cycles and the Macroeconomy*, Cambridge, MA: MIT Press.

Alesina, A. and J. Sachs (1988), “Political Parties and Business Cycle in the United States, 1948-1984”, *Journal of Money, Credit and Banking* 20, 63-82.

Alogoskoufis G.S. (1986), “On the Determinants of Consumer Price Inflation in Greece”, *Greek Economic Review* 8, 245-266.

Alogoskoufis G.S. (1992), “Monetary Accommodation, Exchange Rate Regimes and Inflation Persistence”, *Economic Journal* 102, 461-480.

Alogoskoufis G.S., C. Bean, G. Bertola, D. Cohen, J. Dolado(1995), Unemployment: Choices for Europe’, *CEPR, Monitoring European Integration Series*, Vol 5, London.

Alogoskoufis G.S., Lee Dong-Ho and Philippopoulos A. (1998), “Exchange Rate Regimes, Political Parties and the Inflation-Unemployment Tradeoff: Evidence from Greece”, *Open Economies Review* 9: 39-51.

Alogoskoufis G.S., Lockwood B. and Philippopoulos A. (1992), “Wage Inflation, Electoral Uncertainty and the Exchange Rate Regime: Theory and UK Evidence”, *The Economic Journal*, vol. 102, No 15, pp. 1370-1394.

Alogoskoufis, G.S. and A. Manning (1988), “Wage Setting and Unemployment Persistence in Europe, Japan and U.S.A.”, *European Economic Review* 32, 698-706.

Alogoskoufis G.S. and Philippopoulos A. (1991), “Political Parties, Elections and Inflation in Greece”, *CEPR Discussion Paper No. 547*, London.

Alogoskoufis G.S. and Philippopoulos A. (1992), “Inflationary Expectations, Political Parties and the Exchange Rate Regime: Greece 1958-1989”, *European Journal of Political Economy* 8: 375-399.

Alogoskoufis G.S. and R. Smith (1991), “The Phillips Curve, the Persistence of Inflation and the Lucas Critique: Evidence from Exchange Rate Regimes”, *American Economic Review* 81, 1254-1275.

Alt, J. and A. Chrystal (1983), *Political Economy*, Berkeley, CA: Berkeley University Press.

Alvarez M.R., Garrett G. and Lange P. (1990), "Government Partisanship, Labor Organization, and Macroeconomic Performance", *American Political Science Review* vol. 85.

B

Barro, R. (1973), "The Control of Politicians: An Economic Model", *Public Choice* 14, 19-42.

Barro, R. and D. Gordon (1983a), "A Positive Theory of Monetary Policy in a Natural Rate Model", *Journal of Political Economy* 91, 589-610.

Barro, R. and D. Gordon (1983b), "Rules, Discretion and Reputation in a Model of Monetary Policy", *Journal of Monetary Economics* 12, 101-121.

Bean, C.R. (1994), 'European Unemployment: A Survey', *Journal of Economic Literature*, vol. 32 (June), pp.573-619.

Bean, C. R., R.G. Layard and S.J. Nickell (1986), 'The Rise in Unemployment: A Multi-Country Study', *Economica*, vol. 53, pp. 1-22.

Beck, N. (1987), "Elections and the Fed: Is There a Political Monetary Cycle?", *American Journal of Political Science* 31, 194-216.

Beck R. (1986), *Sachwörterbuch der Politik*, Στουτγάρδη.

Ben-Porath, Y. (1975), "The Years of Plenty and the Years of Famine – A Political Business Cycle?", *Kyklos* 28, 400-403.

Bertola, G. (1998), «*Microeconomic Perspectives on Aggregate Labor Markets*», mimeo.

Blanchard, O. (1997), *Macroeconomics (second edition)*, Prentice Hall International, 425-45.

Blanchard, O. and L. Summers (1986), "Heteresis and the European Unemployment Problem", in: S. Fischer, ed., *NBER macroeconomics annual* (MIT Press, Cambridge, MA).

Blomberg S. Brock and Hess D. G. (2003), "Is the Political Business Cycle for Real?", *Journal of Public Economics*, 87(5-6), pp. 1091-1121.

Brender, A. (2003), "The Effect of Fiscal Performance on Local Government Election Results in Israel: 1989-1998", *Journal of Public Economics* 87, 2187-2205.

Brender, A. and A. Drazen (2005), "How Do Budget Deficits and Economic Performance Affect Reelection Prospects?", in progress.

Brissimis, S. and J. Leventakis (1984), "An Empirical Enquiry into the Short-run Dynamics of Output, Price and Exchange Market Pressure", *Journal of International Money and Finance* 3, 75-89.

C

Cukierman, A. and A. Meltzer (1986), "A Positive Theory of Discretionary Policy. The Cost of Democratic Government, and the Benefits of a Constitution", *Economic Inquiry* 24, 367-88.

D

Davidson, Paul (1998), 'Post Keynesian Employment Analysis and the Macroeconomics of OECD Unemployment', *The Economic Journal*, vol. 108 (May), pp. 817-831.

Dornbusch, R. and S. Edwards (1990), "Macroeconomic Populism", *Journal of Development Economics* 32, 247-77.

Downs, A. (1957), *An Economic Theory of Democracy*, New York: Harper and Row.

Drazen Allan (2000), *Political Economy in Macroeconomics*, Princeton.

Drazen A. and Eslava M., (2005), "Electoral Manipulation via Expenditure Composition: Theory and Evidence", *NBER* working paper 11085.

E

Eichengreen B. (1996), 'Institutions and Economic Growth: Europe after World War II', in Craft N and Toniolo G (eds) *Economic Growth in Europe since 1945*, CEPR, Cambridge University Press, ch. 2.

Erikson S. Robert (1989), "Economic Conditions and the Presidential Vote", *American Political Science Review*, 83(2), pp. 567-573.

F

Fair C. Ray (1978), "The Effect of Economic Events on Votes for President", *The Review of Economics and Statistics*, 60(2), pp. 159-173.

_____. (1988), "The Effects of Economic Events on Votes for President: 1984 Update", *Political Behavior* 10, 168-79.

_____. (1982), "The Effect of Economic Events on Votes for President: 1980 Results", *The Review of Economics and Statistics*, 64(2), pp. 322-325.

_____. (1996), "Econometrics and Presidential Elections", *The Journal of Economic Perspectives*, 10(3), pp. 89-102.

Ferejohn, J. (1986), "Incumbent Performance and Electoral Control", *Public Choice* 50, 5-26.

Fischer, S. (1977), "Wage Indexation and Macroeconomic Stability", *Carnegie Rochester Conference Series on Public Policy* 5, 107-147.

Freeman R. (1995), ‘The Limits of Wage Flexibility to Curing Unemployment’, *Oxford Economic Review of Economic Policy*, vol. 11, no. 1.

Freeman C. And L. Soete (1997), *The Economics of Industrial Innovation*, London: Pinter, 1997

Frey, B. and F. Schneider (1978), “An Empirical Study of Politico-Economic Interaction in the United States”, *Review of Economics and Statistics* 60, 174-83.

Garfinkel, M. and A. Glazer (1994), “Does Electoral Uncertainty Cause Economic Fluctuations?”, *American Economic Review* 84, 169-73.

G

Gartner, M. (1994), “The Quest for Political Cycles in OECD Economies”, *European Journal of Political Economy* 11, 5-63.

Giavazzi, F. and A. Giovannini (1987), “Models of the EMS: Is Europe a Greater DM Area?”, in: R.C. Bryant and R. Portes, eds., *Global Macroeconomics: Policy Conflict and Cooperation* (Macmillan, London).

Giavazzi, F. and M. Pagano (1988), “The Advantage of Tying one’s Hands, EMS Discipline and Central Bank Credibility”, *European Economic Review* 32, 1055-1075.

Gray, J. (1976), “Wage Indexation: A Macroeconomic Approach”, *Journal of Monetary Economics* 2, 221-235.

Grier, K. (1989), “On the Existence of a Political Monetary Cycle”, *American Journal of Political Science* 33, 376-89.

Grubb, D., R. Jackman και R. Layard (1983), ‘Wage Rigidity and Unemployment in OECD Countries’, *European Economic Review*, vol. 21, pp. 11-39.

H

Hassler, J., J.V. Rodriguez Mora, K. Storesletten and F. Zilibotti (1998), "Equilibrium Unemployment Insurance", IIES Seminar Paper No. 623.

Havrilesky, T. (1987), "A Partisanship Theory of Fiscal and Monetary Policy", *Journal of Money, Credit, and Banking* 19, 308-25.

Haynes, S. and J. Stone (1989), "Political Models of the Business Cycle Should Be Revived", *Economic Inquiry* 28, 442-65.

Hibbs, D. (1977), "Political Parties and Macroeconomic Policy", *American Political Science Review* 7, 1467-1487.

_____ (1997), *The American Political Economy: Macroeconomics and Electoral Politics in the United States*, Cambridge, MA: Harvard University Press.

_____ (1992), "Partisan Theory After Fifteen Years", *European Journal of Political Economy* 8, 361-73.

_____ (1994), "The Partisan Model of Macroeconomic Cycles: More Theory and Evidence for the United States", *Economics and Politics* 6, 1-24.

Hughes, J.J. and Perlman, R. (1984), *The Economics of unemployment: A Comparative Analysis of Britain and United States*, Harvester Press.

K

Keech, W. (1995), *Economic Politics: The Costs of Democracy*, Cambridge: Cambridge University Press.

Kramer, G. (1971), "Short-Term Fluctuation in U.S. Voting Behaviour, 1896-1964", *American Political Science Review* 65, 131-43.

Kydland F. and E. Prescott (1977), “Rules rather than Discretion: The Inconsistency of Optimal Plans”, *Journal of Political Economy* 85, 473-491.

L

Layard Richard, Stephen Nickell and Richard Jackman (1991), *Unemployment: Macroeconomic Performance and the Labor Market*, Oxford University Press Inc.

Layard, R. and S. Nickell (1998), “*Labour Market Institutions and Economic Performance*”.

Leventakis, J. and S. Brissimis (1980), “Two Economic Models for the Explanation of Inflation in Greece: 1958-1978”, in: *The Greek Economy* (The Bank of Greece, Athens).

Lewis-Beck, M. (1988), *Economics and Elections*, Ann Arbor: University of Michigan Press.

Lindbeck, A. (1976), “Stabilization Policy on Open Economies with Endogenous Politicians”, *American Economic Review Papers and Proceedings* 66, 1-19.

Lindbeck, A. and D. Snower (1986), “Wage Setting, Unemployment and Insider-Outsider Relations”, *American Economic Review* 76, 235-239.

Lockwood, B. and A. Philippopoulos (1991), “Insider Power, Employment Dynamics and Multiple Inflation Equilibria”, *Birkbeck College Discussion paper* No 378, London.

Lucas, R. E., Jr (1975), ‘Some International Evidence on Output-Inflation Tradeoffs’, *American EconomicReview*, vol. 63, No. 3, pp. 326-334.

Lucas, R. (1976) “Econometric Policy Evaluation: A Critique”, *Journal of Monetary Economics* 1, *Supplementary Series* 19-46.

M

MacRae C. Duncan (1977), "A Political Model of the Business Cycle", *Journal of Political Economy* 85: 239-264.

Madsen, H. (1980), "Electoral Outcomes and Macroeconomic Policies: The Scandinavian Cases", in P. Whitely, ed., *Models of Political Economy*, London Sage, 15-46.

Mankiw, N. J. (1985), 'Small Menu Costs and Large Business Cycles: A Macroeconomic Model of Monopoly', *Quarterly Journal of Economics*, vol. 100, No. 2, pp. 529-537.

McCallum, B. (1978), "The Political Business Cycle: An Empirical Test", *Southern Economic Journal* 42, 504-15.

Mortensen, D.T. and Pissarides, C.A. (1998), "New Developments in Models of Search in the Labor Market", mimeo.

Muth, R. F. (1961), "Rational Expectations and the Theory of Price Movements", *Econometrica* 29, 315-35.

N

Nickel, Stephen (1997), 'Unemployment and Labour Market Rigidities: Europe versus North America', *Journal of Economic Perspectives*, vol. 11, No. 3, pp. 55-74.

Nordhaus, W. (1975), "The Political Business Cycle", *Review of Economic Studies* 42, 169-90.

O

Okun, A. (1973), "Comments on Stigler's Paper", *American Economic Review* 63, 172-77.

Olson M. (1996), 'The Varieties of Eurosclerosis: The Rise and Decline of Nations since 1982', in Craft N and Toniolo G (eds) *Economic Growth in Europe since 1945*, CEPR, Cambridge University Press, ch. 3.

P

Paldam, M. (1979), "Is There an Electoral Cycle? A Comparative Study of National Accounts", *Scandinavian Journal of Economics* 81, 323-42.

Peltzman, S. (1992), "Voters as Fiscal Conservatives", *Quarterly Journal of Economics* 107, 327-261.

Persson, T. and G. Tabellini (1990), *Macroeconomic Policy, Credibility and Politics*, London. Harwood.

_____ (1999), "Political Economics and Public Finance", *NBER*, working paper No 7097.

_____ (1999), "The Size and Scope of Government: Comparative Politics with Rational Politicians", *European Economic Review* 43, 699-735.

Phillips, A. W. (1958), 'The Relation between Unemployment and the Rate of Change of Money Wage Rates in the United Kingdom, 1861-1957', *Economica*, vol. 25, pp. 283-299.

Price Simon (1997), " Political Business Cycles and Macroeconomic Credibility: A Survey", *Public Choice* 92: 407-427.

R

Rogoff, K. (1985), "The Optimal Degree of Commitment to an Intermediate Monetary Target", *Quarterly Journal of Economics* 100, 1169-1190.

Rogoff, K. (1988), "Comment on 'Macroeconomics and Politics'", *NBER Macroeconomics Annual*, Cambridge, MA: MIT Press.

Rogoff, K. (1990), "Equilibrium Political budget Cycles", *American Economic Review* 80, 21-26.

Rogoff, K. And A. Sibert (1988), "Elections and Macroeconomic Policy Cycles", *Review of Economic Studies* 55, 1-16.

Romer, C. and D. Romer (1989), "Does Monetary Policy Matter – A New Test in the Spirit of Friedman and Schwartz", in O. Blanchard and S. Fischer, eds., *1989 NBER Macroeconomics Annual*, Cambridge, MA: MIT Press.

S

Saint Paul, G. (1996), "Exploring the Political Economy of Labor Market Institutions", *Economic Policy* 23:265-315.

Sargent, T.J. (1978), 'Estimation of Dynamic Labor Demand Schedules under Rational Expectations', *Journal of Political Economy*, vol. 86, No. 6, pp. 1009-1044.

Sheffrin, S. (1989), "Evaluating Rational Partisan Business Cycle Theory", *Economics and Politics* 1, 239-59.

Shi, M. and J. Svensson (2002), "Conditional Political Budget Cycles", CEPR Discussion Paper.

Siebert, Horst (1997), 'Labor Market Rigidities: At the Root of Unemployment in Europe', *Journal of Economic Perspectives*, vol. 11, No. 3, pp. 37-54.

Snowberg E., Wolfers J. and Zitzewitz E. (2006), "Partisan Impacts on the Economy: Evidence from Prediction Markets and Close Elections", *NBER* working paper 12073.

T

Tufte, E. (1975), "Determinants of the Outcomes of Midterm Congressional Elections", *American Political Science Review* 69, 812-26.

(1978), *Political Control of the Economy*, Princeton, NJ: Princeton University Press.

W

Williams, J. (1990), "The Political Manipulation of Macroeconomic Policy", *American Political Science Review* 84, 767-95.

Woolley, J. (1986), *Monetary Politics: The Federal Reserve and the Politics of Monetary Policy*, Cambridge: Cambridge University Press.

Wright, R. (1986), "The Redistributive Roles of Unemployment Insurance and the Dynamics of Voting", *Journal of Public Economics* 31: 377-399.

ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΕΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΙΣ

•

www.ert.gr

www.nber.org/papers/w7097

www.nber.org/papers/w12224

www.nber.org/papers/w11085

www.nber.org/papers/w12073

[htm://ceterisparibus.uprm.edu/articulos/vol3/articulo7.htm](http://ceterisparibus.uprm.edu/articulos/vol3/articulo7.htm)

Aups

